

■ Ülkemizde mimarlık eğitimi çok uzun zamandır alışlagelmiş yönelimler ve bakış açıları ile sürdürülüyor. Çağımız dinamizm, hız ve bağlantı (network) çağı. Eğitim programları ise henüz, günümüz koşullarında kaçınılmaz olan ağ bağlantıları, eşik alanlar ve yeni teknolojiler bağlamında güncellenmiş değil. Geleceğe etki etmek, geleceği tasarlamak ve spekülasyonlar yapmak ancak bugünün aksaklıklarının ortaya konması ve gerekliliklerinin sağlanması ile mümkündür.

14

■ Cumhuriyet tarihimiz boyunca birçok önemli kentsel, kültürel, toplumsal, siyasal ve mekânsal değişime sahne olan Ankara, mimarlık öğrencilerinin üzerine çalışabileceği çok sayıda potansiyeli bünyesinde barındırmaktadır. Bu potansiyeller kentin tarihi, kültürü, misyonu olduğu gibi aynı zamanda gündelik yaşantısında karşılaştığımız mekânsal pratikleridir. Yani, potansiyelleri, problemleri ve pratikleri araştırmak, anlamak ve bunları mimari tasarım sürecine aktarmak tasarımların yerine özgü olmasını ve dahası o yeri dönüştürmesini sağlamaktadır.

55

■ “Gelecek” kelimesinin ad hali “daha gelmemiş, yaşanacak zaman, istikbal” anlamlarına denk gelir. Gelmemiş bir zaman dilimi hakkında tasavvur geliştirirken “gerçekleşmesi beklenen” bir durumu nitelemeye başladığında ise kelime sıfat halini alır; “gelecek” nesiller gibi. Gelecek Ankara ve Ankara’nın geleceği arasındaki ince çizgideyiz. “Gelecek Ankara” geçtiğimiz yüzyılda, çeşitli aktörler: akademiler, yerel yönetimler, kentliler tarafından gündeme getirilmiştir.

92

dosya 49

TMMOB MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ

2021

mimari tasarım stüdyolarında Ankara’nın geleceğini kavramak

İÇİNDEKİLER

DOSYA 49: MİMARİ TASARIM STÜDYOLARINDA ANKARA'NIN GELECEĞİNİ KAVRAMAK

Dosya Editörleri: Nur Çağlar, Selda Bancı

EDİTORYAL	2
MURAT KARAYALÇIN İLE 1980'LERDEN ANKARA'NIN GELECEĞİNE... Söyleşi: Selda Bancı, Işıl Ruhi Sipahioğlu, Zelal Öztoprak; Yayına Hazırlayan: Selda Bancı.....	9
MİMARLIK EĞİTİMİ VE ANKARA İÇİN GELECEK SPEKÜLASYONLARI Zelal Öztoprak, Işıl Ruhi Sipahioğlu, Nur Çağlar.....	13
TASARIM STÜDYOLARI ÜZERİNDEN ANKARA'NIN GELECEĞİNİN İNŞASI Nuray Bayraktar.....	28
MODERN MİMARLIĞIN SÜRDÜRÜLMESİ: CEBECİ STADI VE AŞTİ ÜZERİNE DENEMELER Yiğit Acar, Ezgi İşbilen, Pınar Oktar, Sare Nur Avcı, Abdulkadir Kayalı.....	42
İMGE ELEŞTİRİSİ ÜZERİNDEN TASARIM DÜŞÜNCESİNİN VE YÖNTEMİNİN İNŞASI: ANKARA MODERN SANAT MÜZESİ TASARIMI Zeynep Uludağ, Gülşah Güleç.....	54
ANKARA'DA SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR GELECEĞİ KURGULAMAK: ODTÜ'DE MİMARİ TASARIM STÜDYO ÇALIŞMALARINDAN ÖRNEKLER F. Cânâ Bilsel.....	64
ATILIM ÜNİVERSİTESİ MİMARİ TASARIM STÜDYOLARINDA ANKARA PROJELERİ: DÜŞLER VE GERÇEKLER Emel Akın.....	78
GEL[E]MEYEN GELECEKLER ANKARA'NIN GELECEĞİ Burçin Yılmaz, Aslı Alanlı.....	92
ANKARA KALESİ'NE KOMŞU BİR KAMUSAL AÇIK ALANIN YENİDEN DÜZENLENMESİ Selahattin Önür.....	106
MİMARLIĞA BAŞLARKEN BAĞLAM: ANKARA Rabia Çiğdem Çavdar, Sinan Kınıkoğlu, Zeynep Çiğdem Uysal Ürey, Sıla Çankaya, Şafak Sakçak.....	112
KIRDA VE KENTTE ORTAK YAŞAM, ÜRETİM VE PAYLAŞIMIN YENİ MEKÂNLARI: ANKARA DENEYİMİ Nezih Burak Bican, Nil Akdede.....	120
ANKARA KENT MERKEZİNDE MİMARİ MÜDAHALENİN ÖZGÜRLÜKLERİ VE KISITLAMALARI Melike Atıcı, Melek Demiröz.....	131
"atölyez" DENEYİM 1: ANKARA'NIN ASİLEŞEN MİMARLARI VE ASİLEŞ(TİRİL)EN MEKÂNLARI ÜZERİNE İrem Küçük Yılmaz.....	139
MİMARLIK EĞİTİMİNDE YARIŞMALAR Aslı Özge Zabun.....	151

Geleceğe doğru yaşamak bilinmeyene sıçramak demektir; bu da, hâlihazırda emsali olmayan ve pek az kişinin kavradığı dereceden bir cesareti gerektirir.

Rollo May, Yaratma Cesareti

Gelecek ama nasıl? Gelecekler Bilinmeyene doğru sıçramakla şanslı olduğumuzu düşünenler de var. Daniel Egger, Fransız Teknoloji Akademisi üyesi Michel Godet'nin, "La Prospective" adlı yayında geleceği tahmin edemediğimiz için şanslı olduğumuzu savunduğunu aktarır (Egger, 2019). Çünkü bilinmezlik geleceğe anlam katar; belirsizlik geleceği ve bizleri özgür kılar. Eğer geleceği bilseydik şimdiyi yaşamak herhalde dayanılmaz olurdu. Olasılıklar barındırması, bugünkü seçimlerimizden, kararlarımızdan ve eylemlerimizden etkilen(ebil)mesi, tahmin edilemez, dolayısıyla, belirsiz olması geleceği bizler için cazip ve heyecan verici kılıyor. Tek, kesin ve öngörülebilir bir gelecek mevcut değil; daha ziyade çok sayıda olası gelecekten, diğer bir deyişle çoğul olarak geleceklere söz edebiliriz (Gidley, 2017, p. 2). Dr. Norman Henchey 1978'de bu konuya odaklandı ve farklı özelliklere sahip, başka başka amaçlara hizmet eden ve bu nedenle de farklı yollarla ele alınması gereken dört tür gelecek tanımını ortaya koydu. Bunlar: **mümkün, istenen** (tercih edilen), **makul ve muhtemel** (olası) geleceklere (Henchey, 1978, p. 26). Mümkün gelecek, bugün henüz olmayan ama gelecekte olabileceğini hayal ettiklerimizle şekillenen bir geleceği; istenen gelecek, bir amaç uğruna olmasını arzu ettiklerimizi tanımlar. Makul gelecek, mantıklı, akla yatkın ve tutarlı olanı vurgularken; muhtemel gelecek ise gerçekleşme olasılığı yüksek olanı işaret eder (Egger, 2019; Voros, 2017).

Mimarlığın geleceği, geleceğin mimarlığı Mimarlıkta tasarım aracılığıyla, farkında olarak ya da olmayarak, alternatif gelecekler için projeler üretiyoruz. Örneğin geleneksel üretim süreçleri "tercih edilen geleceği" odağına alırken spekülasyon mimarlık daha geniş bir kapsamla "akla yatkın gelecekler" çerçevesinde senaryolarla ilgilenir (Aslan, 2017). Mimarlık, kentler diğer her şeyle birlikte zamana uyum sağlıyor ve hızla değişiyor. Zaman, deneysel yaklaşımlar ve yeniliği de beraberinde getiriyor. Aslında, tasarım, gelecekle ilişki kurmamızın bir aracıdır. Tasarımın ve tasarımcının yüzü daima geleceğe dönüktür; tasarımcı henüz olmayan, olmamış olan, gelmeyen, gerçekleşmeyen geleceği bugünden yola çıkarak tahayyül eder, projelendirir, kimi zaman hayata geçmesi yönünde adımlar atar. Mimari tasarım stüdyosu da doğası gereği yapı teknoloji ve malzemeleri, mekânsal organizasyon, yapı programları ve estetiği gibi alanlarda yeni fikirlerin araştırıldığı, kimi zaman da gelecek için ipuçlarının tesis edildiği, denemelerin yapıldığı bir ortamdır. Her zaman yeniliğe açıktır, yenilikçidir.

dosya

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Adına
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Tezcan Karakuş Candan

YAYIN KURULU
Yiğit Acar, Tonguç Akış
T. Elvan Altan, Bülent Batuman
Nuray Bayraktar, İpek Gürsel Dino
Neşe Gurallar, T. Gül Köksal,
Melike Orhan.

Dosya Editörü
Nur Çağlar, Selda Bancı

Dosya Koordinatörü
Nuray Bayraktar

Yayına Hazırlayan
İlayda Karabulut

Kapak Tasarım ve Uygulama
Pelin Gür, İlayda Karabulut

Konur Sokak No:4/3 Kızılay Ankara
Telefon:0 312 417 86 65 Fax:0 312 417 18 04
e-posta: info@mimarlarodasiankara.org
http://www.mimarlarodasiankara.org

ISSN 1309-0704

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından
yılıda üç kez yayımlanmaktadır.
500 adet basılmıştır. Üyelere ücretsiz dağıtılır.
Burada yer alan yazıların içeriğinin sorumluluğu yazarına aittir.
Kaynak gösterilmek koşuluyla alıntı yapılabilir.
Baskı tarihi: Kasım 2021

Baskı
Desen Ofset A.Ş.
Birlik Mah. 448. Cd. 476. Sk. No:2 Çankaya - Ankara
Telefon: 0 312 496 43 43
info@desenofset.com.tr

Ve Ankara: Bir peyzaj olarak kent Mimarlık stüdyoları kente dair yeni tartışma alanları açar, kavramsal arka planlar kurgular, öğrenci proje ve çalışmaları aracılığıyla Ankara için alternatif gelecekler ön görürler. Ankara'ya dair yeni bakış açıları geliştirirler. Farkındalığı artırırken, aynı zamanda daha iyi olma durumunun olasılıkları araştırılır, yeniden araştırılır. Tarihsel, kavramsal, kültürel arka planlar üzerine üretilen düşünce ve tartışmalar Ankara'nın bugününün geçmiş tarafından nasıl belirlendiğini bir temel olarak ortaya koyar; "o halde geleceğin de bir şimdi tarafından belirlendiğine" de inanmaktadırlar" (Wells, 2017, s. 23) diyebilir miyiz? Bugün kentte tespit edilen sorun alanları, günün problemleri kentin geleceğine yönelik tasarımların çıkış noktasını oluşturur. Bu durumda, pek çok mimarlık okulu-na ev sahipliği yapan Ankara, yeniden keşfedilmeye açık bir kaynak, bir laboratuvar ve araştırma konusudur. Mimari tasarım stüdyosu yürütücülerinin proje konularını ortaya koyuş şekilleri mimarlık öğrencisinin tasarım aracılığıyla Ankara ve zamanla (geçmiş/bugün/gelecek) kuracağı ilişkinin yönünü/yönelimini tayin eder, Ankara'nın kentsel/mekânsal tasarım potansiyelleri bağlamında tasarım yoluyla içerik oluşturur. Her durumda geleceğin bir zaman mı yer mi olduğu sorusuysa güncelliğini korur.

*

Mimari Tasarım Stüdyolarında Ankara'nın Geleceğini Kavramak başlıklı *Dosya* mimarlık eğitiminin, Ankara kenti ile kurduğu karşılıklı, dönüştürücü, üretken ve belki de zorlu ilişkiyi tartışmayı hedefledi. Tasarım yoluyla Ankara'yı araştırmak ve çalışmak, mimari tasarım stüdyolarında Ankara'nın geleceğini ele almak, dolayısıyla Ankara'daki mimarlık okullarının bu bağlamdaki birikimlerini görünür kılmak *Dosya*'nın odağını oluşturdu.

Dosya'daki yazılar mimari tasarım stüdyolarının seviyeleri ve tematik yaklaşımları gözetilerek sıralandı. İlk bölüm son dönem/son sınıf mimari tasarım stüdyolarının paylaşımlarına ikinci bölüm ise birinci, ikinci, üçüncü sınıf ve düşey tasarım stüdyoları deneyimlerine ayrıldı. Murat Karayalçın ile söyleşinin yanı sıra Ankara kent merkezindeki açık ve yeşil alanların dönüşümü ile mimarlık eğitiminin geleceğini konu edinen tematik yazılara ise bu bölümlerin başında ve sonunda yer verildi.

Bu bağlamda *Dosya*'ya dünden bugüne bir arka plan oluşturacak bir söyleşi ile başlıyoruz. "**Murat Karayalçın ile 1980'lerden Ankara'nın geleceğine...**" başlıklı söyleşide Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı olarak 1989-1993 döneminde görev yapan Karayalçın, kentin o dönemki gündemlerinin yanı sıra Ankara için nasıl bir gelecek planladıklarından da bahsediyor.

Mimarlık Okullarının Ankara'yı konu alan çalışmalarının sunumu ise Zelal Öztoprak, Işıl Ruhi Sipahioğlu ve Nur Çağlar'ın "**Mimarlık Eğitimi ve Ankara için Gelecek Spekülasyonları**" başlıklı yazıları ile başlıyor. TOBB ETÜ Mimarlık Bölümü Diploma Stüdyosu'nun 2016 yılından bugüne "Ankara'nın Geleceğini Kavramak" üst başlığıyla sürdürdüğü, Ankara'yı yaşamaya değer kılan niteliklerin analizi aracılığıyla kente yeni bir bilinçle müdahale etme yaklaşımı düşünsel arka planı ve her yıl üst başlıkla ilişkisini yitirmeden farklılaşan Askeri Alanlar, Etimesgut Şeker Fabrikası, Ankara'nın Suları ve Yenilenen Peyzajlar alt başlıkları özelinde tartışılıyor. Mimarlık eğitiminin geleceği için söz konusu açılımlar Diploma Stüdyosu'nun "Kendine Ait Bir Okul" teması ile yürüttüğü çalışmalar ile ilişkili bir şekilde ele alınıyor.

"**Tasarım Stüdyoları Üzerinden Ankara'nın Geleceğinin İnşası**" başlıklı yazıda ise Nuray Bayraktar tasarım stüdyolarında üretilen projelerin Ankara'nın gelecek kurgusuna etkisini ve kent yönetimi ile ilişki kurmadaki rolünü Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde 2020-2021 Akademik Yılı Bahar Döneminde yürütülen diploma projeleri aracılığıyla tartışıyor. Yazı, tarihsel ve kavramsal arka plan ile stüdyo yöntem ve süreçlerinin yanı sıra öğrencilerin Zafer Açık Alanı (Meydanı) - Zafer Parkında bir Modern Sanatlar Merkezi için ürettikleri çalışmaların bir değerlendirmesini içeriyor.

Yiğit Acar, Ezgi İşbilen, Pınar Oktar, Sare Nur Avcı ve Abdulkadir Kayalı'nın "**Modern Mimarlığın Sürdürülmesi: Cebeci Stadı ve AŞTİ Üzerine Denemeler**" başlıklı yazısı İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Arch 402 Mimari Tasarım VI stüdyolarında üretilen iki bitirme tezini *Dosya*'nın gündemine taşıyor. Yakınlarda yıkılan Cebeci Stadının ve değer kaybına uğrayan AŞTİ'nin gelecekleri için düşünce üreten metin, mevcut yapıların yeniden tasarlanarak dönüştürülmesi açılımıyla modern mirasın sürdürülebilirliğine dair güncel tartışmalara katkı sağlıyor.

Zeynep Uludağ ve Gülşah Güleç, **“İmge Eleştirisi Üzerinden Tasarım Düşüncesinin ve Yönteminin İnşası: Ankara Modern Sanat Müzesi Tasarımı”** başlıklı metinde Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Atölye 1’de yürüttükleri bitirme projeleri bağlamında mimarlık eğitimindeki imge etkisini kavramsal ve eleştirel bir çerçeve ile sorguluyor. Metin, Cer Modern ve CSO gibi kültür sanat işlevli yapılara komşu, yeni tren garının yanında bulunan alanda üretilen öğrenci projeleri aracılığıyla modern sanat müzesi için olası senaryoları ortaya koyuyor.

“Ankara’da Sürdürülebilir bir Geleceği Kurgulamak: ODTÜ’de Mimari Tasarım Stüdyo Çalışmalarından Örnekler”de F. Cânâ Bilsel, kentlerimiz için sürdürülebilir bir gelecek inşasında üniversitelerin, özellikle mimarlık ve benzeri disiplinlerde meslek insanı yetiştirirken yenilikçi yaklaşımlar geliştirmesinin önemi- ne değiniyor. Bu bağlamda, ODTÜ Mimarlık stüdyolarının “daha iyi yaşam çevrelerinin oluşturulmasına yönelik düşünce ve alternatif yaklaşımlar” geliştirmek için ürettiği projeleri geçmişe yönelik olarak de- ğerlendiriyor. 2020-2021 Akademik yılında Ankara’da çalışan üç stüdyo grubunun Ankapark, Batı Anka- ra ve Ankara Su Peyzajına odaklanan proje çalışmaları ise stüdyo yürütücüleri tarafından yorumlanıyor.

“Atılım Üniversitesi Mimari Tasarım Stüdyolarında Ankara Projeleri: Düşler ve Gerçekler” başlıklı yazı ara- cılığıyla Emel Akın, Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü tasarım stüdyolarında Ankara’ya dair kurulan düşler- le kentin bugünkü gerçeklerinin ve geleceğinin ilişkisini kurmayı deniyor. Ankara’nın kent çeperi her geçen gün genişlerken, kentin “Başkent” kimliğini yitirdiğini vurgulayan yazıda, mimarlık eğitiminin kent mekânıyla ve tasarım stüdyolarının topluma ilişkisi yer ve konu olarak çeşitlilik sunan projeler bağlamında inceleniyor.

*

Dosya’nın mimari tasarım stüdyolarındaki son dönem / son sınıf çalışmalarını yorumlayan ilk bölümünü Burçin Yılmaz ve Aslı Alanlı’nın **“Gel[e]meyen Gelecekler | Ankara’nın Geleceği”** başlıklı metni izliyor. Yılmaz ve Alanlı, Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara kent merkezinde planlanan açık ve yeşil alanların za- man içinde geçirdiği dönüşümü hava fotoğrafları, gazete ve dergi arşivleri, kentteki farklı aktörlerin söylem- leri ve kronolojideki kırılma noktaları aracılığıyla çözümlüyor. Ankara’nın yeşille kurduğu ilişkinin bugü- nü üzerinden, geleceğini şekillendirmede yeşile dair oluşan algının değişmesi gerektiğini ortaya koyuyor.

Mimarlığa yeni başlayan öğrencilerin Ankara’yla ilişki kurmaları amacıyla geliştirilen mimari tasarım stüd- yolarını örnekleyen **“Ankara Kalesi’ne Komşu Bir Kamusal Açık Alanın Yeniden Düzenlenmesi”** başlıklı ilk çalışmada Selahattin Önür, Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü 2017 Bahar Dönemi’nde birinci sınıf öğrencilerinin son proje konusunu, Hermann Jansen’in 1936 tarihli planı ve tasarım anlayışı ile yan yana getirerek değerlendiriyor. Dolayısıyla, belki de geçmişi ve geleceği olmayan, zamansız tasarım stratejilerini anımsamamızı sağlıyor. Çankaya Üniversitesi Mimarlık Bölümü ARCH 102 Mimarlığa Giriş dersi kapsa- mında 2018-2019 Bahar Döneminde yürütülen ikinci çalışmada ise, Rabia Çiğdem Çavdar, Sinan Kınikoğ- lu, Zeynep Çiğdem Uysal Ürey, Sıla Çankaya Topak ve Şafak Sakçak **“Mimarlığa Başlarken Bağlam: An- kara”** başlıklı üç aşamalı projeye, mimarlık öğrencilerinin Tunalı Hilmi Caddesi ve yakın çevresini Ankara kenti bağlamında deneyimlemelerine ve kentsel boşluğu/mekânı yeniden kurma girişimlerine odaklanıyor.

Nezih Burak Bican ve Nil Akdede’nin **“Kırda ve Kentte Ortak Yaşam, Üretim ve Paylaşımın Yeni Mekânları: Ankara Deneyimi”** başlıklı metni, 2020-2021 akademik yılında Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü 2. sı- nıf mimari tasarım stüdyolarında yürüttükleri çalışmaları Dosya okurları ile paylaşıyor. Ardışık iki dönemin ilkinde Yaylabağ ve Hallaçlı Köylerinde “yaşam, üretim, paylaşım ve eğitim”, ikincisinde ise Yüzüncü Yıl ve Çiğdem Mahallelerinde “ortak yaşam, üretim, paylaşım” temaları stüdyonun konusunu oluşturuyor. Bican ve Akdede, mimarlığın, kentsel ve kırsal alanda paylaşım ve üretimi yeniden tesis etmedeki rolünü ve kır-kent birlikteliği ve/ya ikileminin mekânsal tartışmalara katkısını proje çalışmaları aracılığıyla gözler önüne seriyor.

“Ankara Kent Merkezinde Mimari Müdahalenin Özgürlükleri ve Kısıtlamaları” isimli yazılarında Melike Atıcı ve Melek Demiröz, Ankara’nın merkez niteliğindeki iki farklı bölgesinde, Bahçelievler ve Sıhhiye’de gerçekleştirilen Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü 3. sınıf tasarım stüdyolarını konu ediyor. Ankara’nın bir tasarım nesnesi olarak yere dair sunduğu olanaklar ile kısıtlar stüdyoda yürütülen araştırmalar ve gelişt- tirilen tasarım yaklaşımları aracılığıyla tartışılıyor.

“atölyez’ Deneyim 1: Ankara’nın Asileşen Mimarları ve Asileş(tiril)en Mekânları Üzerine” başlıklı yazıda İrem Küçük Yılmaz, Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü’nde “Mimar Figürü” ana temasıyla yürüttükleri bir dizi deneysel stüdyonun kavramsal içeriğini ve işleyişe dair kurgusunu paylaşım açıyor. Aynı zamanda, Ankara’yı tasarım alanı olarak ele alan “İsyan Mimarlığı/Asi Mimar” başlıklı stüdyo çalışmalarını da yorumluyor.

Dosya, Aslı Özge Zabun’un ulusal ve uluslararası mimarlık yarışmalarının mimarlık eğitimindeki rolünü bir araştırma ekosistemi olarak ele aldığı **“Mimarlık Eğitiminde Yarışmalar”** başlıklı denemesi ile son buluyor.

Sonuç olarak bu *Dosya*, geleceğin tartışılması ve araştırılmasının geleceğin yaratılmasına katkı sağlayabileceği inancıyla ortaya çıktı. Çağrımıza yanıt veren, Ankara’nın geleceğini tartışmada birlikte yol aldığımız, diğer bir deyişle “geleceğe doğru yaşama cesaretini” paylaştığımız *Dosya* yazarlarına, *Dosya*’nın bu sayısını hazırlama isteğimizi destekleyen TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi’ne ve Yayın Kuruluna, koordinasyonu üstlenen Nuray Bayraktar’a ve yayın sürecini kolaylaştıran İlayda Karabulut’a içtenlikle teşekkür ediyoruz.

DİPNOTLAR

- ¹ possible, preferable, plausible and probable futures
- ² Bu sınıflandırmanın, 7 (hatta 8) alternatif gelecek sınıfına genişletildiği bir çalışma için bakınız: (Voros, 2017).
- ³ ‘Mimarlığın geleceği’ ve ‘geleceğin mimarlığı’nın bir değerlendirmesi için bakınız: (Çağlar, 2015).

KAYNAKÇA

Aslan, C. (2017, April 28). 'Design fiction' nedir? *Medium*. <https://medium.com/sherpa-blog-bulten/design-fiction-nedir-fe45ea594f56>

Çağlar, N. (2015). L'arquitectura de demà: Un enfocament radical. *Anuari de l'Agrupació Borrianenca de Cultura: Revista de Recerca Humanística i Científica, [En Línia]*, 26, 29–34.

Egger, D. (2019, November 16). For what future do you create for? *Medium*. <https://medium.com/future-value-generation/types-of-future-strategic-foresight-995e850f15e6>

Gidley, J. M. (2017). *The Future: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.

Henchey, N. (1978). Making Sense of Future Studies. *Alternatives: Perspectives on Society, Technology and Environment*, 7(2 (winter)), 24–27.

Voros, J. (2017). Big History and Anticipation: Using Big History as a Framework for Global Foresight. In R. Poli (Ed.), *Handbook of anticipation: Theoretical and applied aspects of the use of future in decision making* (pp. 1–40). Springer International Publishing.

Wells, H. G. (2017). *Geleceğin Keşfi* (K. Duymuş, Trans.; (ilk baskı 1902)). Tanba Kitap.

Nur Çağlar

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Dekanıdır. İlgi ve araştırma alanları içinde mimarlık eğitimi, mimari tasarım pedagojisi, edebiyat, sinema ve güzel sanatlar ile mimarlık, kent ve peyzaj ilişkileri, tarihi parklar ve bahçeler, mimarlık kavramlarının yeniden inşası, mimarlık disiplinin diğer disiplinlerle ilişkileri yer alır. Mesleki pratik deneyimini mimari ve kentsel tasarım yarışmalarına girerek güçlendirmektedir. Dr. Çağlar, EAAE, Mimarlar Odası ve benzeri birçok ulusal ve uluslararası mesleki kuruluş/sivil toplum örgütlerinde ve bilimsel ve akademik kurullarda çeşitli görevler yapmaktadır.

Selda Bancı

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde doktor öğretim üyesidir. Gazi Üniversitesi'nden mimarlık lisans, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden mimarlık tarihi alanında doktora derecesine sahiptir. ODTÜ Yayıncılık tarafından basılan *Matbu Mimarlıklar: Türkiye'de 1950'lerden 1980'lere Mimar Oto-Monografileri* kitabının yazarı, Mimarlar Derneği 1927 ve TMMOB Mimarlar Odası ortak yayını olan *Mimar Nejat Ersin* kitabının editörü ve Mimarlar Odası tarafından yayımlanan *Ernst A. Egli: Türkiye'ye Katkıları - Yerel Yorumlar, Eğitimde Program, Pratiğin Muhasebesi* kitabının eş-editörlerinden biridir. Yirminci yüzyıl Türkiye mimarlığı, mimarlık kitapları, mimarlık ve medya ile mimarlık tarih yazımı ilgi ve araştırma alanlarıdır.

Mimari Tasarım Stüdyolarında Ankara'nın Geleceğini Kavramak

Mimarlık okulları bulundukları kentle sürekli ilişki içindedir. Mimarlık öğrencisi kenti gözler, deneyimler ve kentten öğrenirken; aynı zamanda kent için çalışır, yeni tartışma alanları açar, mimari tasarım stüdyolarında kente dair düşünce ve projeler üretir. Ankara da ev sahipliği yaptığı mimarlık okulları için keşfedilmeye açık bir kaynak, deney alanı, kuşkusuz kayda değer bir araştırma konusudur. Diğer bir deyişle, özellikle Ankara'daki mimarlık okulları için kent, mimarlık eğitiminde rol alan önemli aktörlerden biridir. Bu bağlamda *Dosya*, mimarlık eğitiminin Ankara kenti ile kurduğu karşılıklı, dönüştürücü, üretken ve belki de zor olan bu ilişkiyi odağına alıyor. *Dosya*, Ankara'nın tasarım yoluyla nasıl araştırılıp, nasıl çalışıldığını incelerken; mimari tasarım stüdyolarında Ankara'nın – daha ziyade Ankara'nın geleceğinin nasıl ele alındığını kentteki mimarlık okullarının birikimleri aracılığıyla görünür kılmayı hedefliyor. *Dosya*'da yer aldığı sırayla TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Atılım Üniversitesi ve Çankaya Üniversitesi Mimarlık Bölümlerinde yer alan mimari tasarım stüdyolarının Ankara'yı konu edindiği deneyimler sunuluyor; bir yer ve zaman olarak gelecekle, Ankara'nın geleceğiyle ilişki kurmanın farklı yolları; kentin alternatif gelecekleri için üretilen projeler; mimarlık eğitimindeki güncel pedagojik yaklaşımlar olanca çeşitliği ve zenginliğiyle gözler önüne seriliyor.

Anahtar Kelimeler: Ankara, mimari tasarım stüdyosu, gelecek, kentlerin geleceği, mimari tasarım eğitimi, stüdyo çalışmaları

Understanding the Future of Ankara in Architectural Design Studios

Architecture schools have continuous relationships with the cities in which they reside. While observing and experiencing the city, the architecture student works simultaneously for the city, opens new discussions, and produces ideas and projects about the city in architecture design studios. Ankara is also both an open source and experimental field, and undoubtedly a significant research topic for the architecture schools it hosts. The city is thus a major actor in architectural education, particularly for schools in Ankara. In this context, *Dosya* focuses on this reciprocal, transformative, productive but perhaps challenging relationship that architectural education has established with the city of Ankara. *Dosya* examines how Ankara is researched and studied through design. It also aims to reveal the ways that Ankara – rather the future of Ankara is handled by architectural design studios through the case projects of the architecture schools in the city. Papers included in this issue present the experiences of the architectural design studios on Ankara at TOBB University of Economics and Technology, Başkent University, İhsan Doğramacı Bilkent University, Gazi University, Middle East Technical University, Atılım University and Çankaya University – according to their appearance in *Dosya*- with reference to different ways of relating to the future as a place and time, to the future of Ankara; to projects produced for alternative futures of the city; while expanding on current pedagogical approaches in architectural design education with all their diversity and richness.

Key words: Ankara, architectural design studio, future, future of cities, architectural design education, studio works

MURAT KARAYALÇIN İLE 1980'LERDEN ANKARA'NIN GELECEĞİNE...

Söyleşi: Selda Bancı, Dr. Öğr. Üyesi, Işıl Ruhi Sipahioğlu, Öğr. Gör. Dr., Zelal Öztoprak, Öğr. Gör. Dr.
Yayına Hazırlayan: Selda Bancı, Dr. Öğr. Üyesi, TOBB ETÜ Mimarlık Bölümü

Neredeyse otuz yıl önce, 1989-1993 döneminde Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı olarak görev yaptınız. Ankara'nın belediye başkanı olmak ne demek?

Murat Karayalçın (MK): Hangi kent olursa olsun, belediye başkanlığı bana göre, çok özel bir görev. Başkent'e belediye başkanlığı yapmak, daha da özel bir görev. Ülkenin başkentinin, deyim yerindeyse, onuru size emanet edilmiş. Belediye başkanını olarak başkent'in yaşam kalitesini sürekli olarak yüksek tutacak yatırımları yapmak, hizmetleri sunmak durumundasınız. Aslında hangi kentin belediye başkanı olursanız olun mutlaka hayalleriniz vardır. Bunlar iyi olabilir ya da olmayabilir; tutarlı olabilir ya da tutarsız olabilir. O ayrı bir şey. Kente ilişkin hayallerinize dayalı hedeflerinizi saptayıp, onları gerçekleştirecek kaynakları bulmak zorundasınız. Belediye başkanı olarak seçildikten bir süre sonra sizde, bir tür "kent kıskançlığı" hastalığı başlıyor; ülke içinde, ülke dışında çeşitli kentlerde görüp beğendiğiniz yapıların, düzenlemelerin sizin kentinizde de olmasını arzulamaya başlıyorsunuz. Başkent belediye başkanlığı bunlara ek olarak başka duyarlılıkları da getiriyor. Başkentte, örneğin; uluslararası toplantıların yapılması için, Cumhurbaşkanlığı kupası maçlarının oynanması için, havaalanından dünya merkezlerine uçuşla-

rının olması için, uluslararası düzeyde öne çıkmış tasarımcıların, sanatçıların kentinizde eser vermesi için, resim sergileri için, konserler için çaba harcamanız gerekir. Bunlar genelde zor şeylerdir. Kentinizi yeterince sevmiyorsanız, görevinizi yeterince benimsememişseniz bunları da zaten beceremezsiniz.

Kentin o dönemki gündemleri ve geleceği hakkında neler düşünüyor, ne gibi çalışmalar planlıyorsunuz, kısaca anlatır mısınız?

MK: Yaptıklarımızı ve planladıklarımızı coğrafi dengeleme, toplumsal altyapı ve fiziki altyapı başlıkları altında özetleyebilirim. O dönemde Ankara'nın hem fiziki hem de toplumsal anlamda altyapı sorunları vardı ve hemşehrilik, diğer bir deyişle kent kimliği bilincinin oluşması da toplumsal altyapının önemli bir unsuruydu.

Ankara'nın Fiziki Dengesi

Ele aldığımız ilk konu Ankara'nın fiziki dengelerinin kurulmasıydı. Ankara batıya doğru kayan bir kent haline gelmişti ve Ankara'nın Mamak ve Altındağ başta olmak üzere doğu yerleşim yerleri ciddi sorunlarla karşı karşıya bulunuyordu. Bu gelişmeyi Ankara'nın doğu bölgesine özel bir yaklaşım getirerek dengelemek gerekiyordu.

Doğukent projesi buradan hareketle gündeme geldi. Doğukent'in önemli bölümünü konutlar oluştuyordu ve Batıkent'ten edinilen deneyim ile Mamak ilçesinde de dar gelirlilerin konut gereksinimleri karşılanacaktı. Batıkent projesi Türkiye'de ilk kez dar gelirlilerin konut sahibi olabileceğini göstermişti, hem de on binler ölçeğinde... Bana göre Batıkent projesinin en çarpıcı sonucu buydu. Birkaç bin konuttan söz etmiyoruz, 55.000 konuttan ve yaklaşık 300.000 insandan bahsediyoruz. Batıkent projesi, Türkiye'nin kent rantlarını önleyebileceğini, demokratik bir katılım sürecini işletilebileceğini ve dar gelirli insanların konut sahibi olabileceğini ortaya koymuştu. Buradan edindiğimiz deneyimle Doğukent'i gerçekleştirmek istiyorduk. Çalışmalar yapıldı ve Meclis'ten geçti.

Projenin işlerlik kazanabilmesi için önem taşıyan birkaç yatırım kalemini hemen devreye soktuk. Bir tanesi Çankaya-Mamak Köprüsü'dür. İnşaat Mühendisleri Odası'nın kırk yılın en başarılı projeleri arasında gösterdiği gerçekten güzel bir projedir. 150 milyon Dolara mal olan köprü ve bağlantı yolları aracılığıyla Ankara'nın farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip iki ilçesi olan Çankaya ve Mamak arasında fiziki bir bağlantı kurduk. Böylece Çankaya'da tıkanan arsa talebinin yarım dakika içerisinde karşı sırtlarda karşılanabileceği bir düzenlemeyi hayata geçirdik. Çankaya-Mamak Köprüsü – ya da Mamaklılar'ın tercih ettiği ifade ile Mamak-Çankaya Köprüsü- dönemimizin en stratejik yatırımdı. Bugün köprü'nün Mamak ayağı çevresinde oluşan kentsel gelişmeyle bu girişimin sonuçlarını çok açık biçimde görüyoruz. İkinci yatırım, Mamak'ın girişinde, Dikimevi'nde tamamlanan **Ankaray'ın** Ege Caddesi üzerinden Doğukent'e götürülmesi ve iki bağlantı hattının kurulmasıdır. İlki yine Ankara'nın doğudaki yerleşim bölgelerinin desteklenmesi anlamında, Siteler'e gidecek 3-4 km'lik bir raylı sistemle Dikimevi - Siteler bağlantısının kurulmasıydı. O tarihte Ankara bir biçimde mobilya üretiminde avantaj elde etmişti ve Siteler'deki istihdam hacmi 100.000 kişi dolaylarında yani olağanüstü yüksekti. Diğer taraftan Nato Yolu üzerinden de Doğukent'e bir bağlantının kurulmasını öngörmüştük. Planları ve mühendislik çalışmaları yapılmıştı.

Ayrıca **Mamak'ta 11 hektarlık bir üniversite yerleşkesi** öngörmüştük ve üniversitenin kurulmasını kentin fiziki dengesi için önemli bir araç olarak görüyorduk. Hatta bu alanda bir üniversite kurulması için belediye olarak altyapıyı inşa edeceğimizi taahhüt etmiştik. Sayın Haberal Başkent Üniversitesi için yer arayışı içindeydi ve ben kendisine orayı

teklif ettim. Bununla bağlantılı bir başka tasarımız Hasanoğlu'nın Türkiye eğitim öğretim tarihindeki yerini de dikkate alarak, Hasanoğlu çevresinde bir gelişim odağının yaratılmasıydı. Bir de Elmadağ'a doğru giden rampa öncesinde, organize sanayi bölgesi ve sanayi sitesi arasında ama yüksek oranda istihdam yaratacak başka sanayi yerleşkesi kurulmasını planlamıştık. Burada sıraladığım projelerden Doğukent projesi öylece kaldı, benden sonra çalışma sürdürülmedi. Ancak bölgenin planlamasını yaparak ve bu doğrultuda bazı önemli adımları atarak bir ölçüde katkıda bulunduk. Bugün Ankara batıya doğru kaymaya devam ediyor. Çankaya, Mamak ve Altındağ'dan Ankara'nın batıdaki yerleşim yerleri olan Çayyolu, Batıkent, Elvanköy ve Eryaman bölgelerine doğru bir kayış var. Bu mutlaka durdurulmalıdır. Dengeli bir yerleşimin, bir kentin fiziki dengesinin her açıdan önem taşıdığını düşünüyorum. Bu nedenle, Ankara'da fiziki dengelelerin kurulması ihtiyacı üst düzeyde devam ediyor.

Ankara Kent Kimliği

İkinci başlık, toplumsal altyapı çalışmalarımız. O dönemde Ankara kent kimliği çok güçsüzdü. (Bugün de güçlü olduğunu söyleyemeyiz, aynı sorun devam ediyor.) Ankaralıların hemşehrileştirilmesi, ortak kent kimliğinin taşınması, aynı zamanda kültür-sanat etkinliklerinin sokağa taşınarak ucuz bir biçimde halka sunulabilmesi için **"Hipodrom Konserleri"** diye adlandırdığımız benî çok heyecanlandıran bir çalışmamız olmuştu. Her biri en az 200.000 Ankaralının katılımıyla Hipodrom'da açık hava konserleri yapıldı. Joan Baez, Mikis Theodorakis, Zülfü Livaneli, CSO konserleri oldu ve on binlerce, yüz binlerce Ankaralı o konserleri ayakta izledi, dinledi. [...] Çok kalabalıktı, Ankaralıları konserlere taşıyabilmek için belediye otobüsleri göndermiştik. Ankaralılar çok büyük ilgi gösterdiler. Gerçekten çok etkileyiciydi.

Toplumsal altyapının kurulması bağlamında önemsedğim başka bir etkinliğimiz de **Radyo Anki** idi. Radyo Anki, Türkiye'nin ilk yerel yönetim, ilk belediye radyosudur. O sırada çok ünlü TRT spikerlerinden Jülide Gülizar emekli olmuştu ve Radyo Anki'de görev yapmaya başlamıştı. Türkiye'de ilk defa Belediye Meclisi toplantıları naklen verilmeye başlanmıştı. Belediye Meclisi Üyelerinin meclisteki konuşmalarını Ankara esnafı, ev kadınları, herkes dinliyordu. Birden bire bir Ankaralılık atmosferi ortaya çıkmıştı. Öte yandan amatör ve özel tiyatroları destekledik. Yine Ankara'daki üniversitelerin ya da başka amatör toplulukların kurdukları tiyatro gruplarına proje

karşılığı destek verdik. Bu açılımların Ankara'nın toplumsal altyapısı ve Ankara'nın kent kimliği açısından çok önem taşıdığını düşünüyorum.

Ankara'nın Fiziki Altyapısı

Kentin fiziki altyapısı için 1989-1994 döneminde, Ankara tarihinin gördüğü en büyük yatırım paketini, 2,5 milyar dolarlık bir yatırım paketini uyguladık. Bu kapsamda, 1 milyar dolara, 1 yönde saatte 55.000 kişi taşıyabilen Batıkent-Kızılay arasındaki metro sistemi ile 1 saatte 1 yönde 16.000 kişi taşıyabilen otobüs terminali-Dikimevi hattında çalışacak hafif metro Ankaray'ı inşa edecektik. Burada kaldırımları büyütmek istediğimiz için **Ankaray'ı** yer altına aldığımızı vurgulamak isterim. Tekrar toplumsal altyapıya dönecek olursak, kaldırımlar Ankara'nın piyasa yeridir, başka bir deyişle kaldırımların Ankaralıların hemşehrileşmesinde özel bir yeri vardır. Bu nedenle yani Ankaralılar rahat rahat kaldırımlarda yürüyebilsin diye Ankaray'ı yer altına aldık. **Büyük Ankara Kanal Projesi** altyapı paketinin bir diğer önemli parçasıydı. Ankara, en üst noktası ve en alt noktası arasında 400 metre farklılık olan bir çanak. Pis su şebekesi ile yağmur suyu şebekesi aynı şebekedeydi ve yağmur yağdığında Ankara çanağının dibindeki konutlarda şebeke geri tepdi. Dolayısıyla lağım suyu dediğimiz pis su evleri işgal ederdi. O nedenle pis suyu ve yağmur suyunu ayıran Ankara kanal projesinin özel bir yeri var. Tatlar Mevkiinde Ankara Çayı'nı arıtarak Sakarya Nehri'ne gönderiyorduk. Büyük Ankara Kanal Projesi 660 milyon dolarlık bütçesi ile çok iyi bir proje idi. Ben seçildiğimde şehirlerarası otobüs terminali ve Altınpark benden önceki Belediye Başkanı rahmetli Altınsoy zamanında başlamıştı ve %10 dolaylardaydı. Bu projeleri tamamladık. Sonuçta 2,5 milyar dolarlık bir paket uyguladık. Doğalgaz Projesi gibi, biraz önce sözünü ettiğim Çankaya-Mamak Köprüsü gibi başka büyük projelerimiz de oldu.

Bunlar meşhur Karayalçın borçlarıdır. Daha da çok borçlanabilirdik. O zaman çok da bilinmeyen dereceleme kuruluşlarına başvurduk, bizim derecelememizi yaptılar ve bize 3b notunu verdiler. Bu, yatırım yapılabilir notudur. Şimdi Türkiye 2b noktalarında falan. Ama biz o dönemde 3b notunu aldık ve buna bağlı olarak ilk kez uluslararası sermaye piyasalarında üzerinde Ankara geçişinin resimleri olan belediye tahvilleri sattık ve proje finansmanına gittik. Projenin gelirleriyle geri ödemelerin yapılabileceği projeler hazırlamıştık. Örneğin, tahvil gelirleri büyük ölçüde Dikmen Projesinde kullanılmıştır. Hiçbir projemde para

sıkıntısı çekmedim, iyi projenin mutlaka kaynak bulacağına inandım. Önemli olan iyi bir proje hazırlamak ve toplumsal tabanın o projeye sahip çıkmasını sağlamaktır. Örneğin Batıkent'in 15 yılda bitmesi olacak iş midir? Nasıl bitti, 55.000 insan projeye sahip çıktığı için bitti... Bu insanları ben proje muhafızları olarak adlandırmıştım, dar gelirliydi ve konut sahibi olacaklardı, insanlar projeye asılınca müthiş bir enerji çıkıyor, proje enerjisi.

Belediyecilikte başka hangi ilkelerle ve kavramlarla yola çıkmıştınız, bahseder misiniz?

MK: 1989 yılında Sosyal Demokrat Halkçı Parti, Türkiye'nin o zamana kadar çok fazla duymadığı iki kavramı saydam ve katılımcı belediyecilik kavramlarını seslendirmişti. Katılımcılığın sağlanması da toplumsal altyapının oluşturulması açısından çok önemliydi. Batıkent projesi katılımcılığın önemli bir örneğidir ama Türkiye'nin ilk kentsel dönüşüm projeleri diyebileceğim Dikmen Vadisi ve Portakal Çiçeği Vadisi projelerinde; İvedik Organize Sanayi Bölgesi, Hacı Bayram, Çayyolu, Elvanköy ve Eryaman projelerinde katılımcılığın en ileri örneklerini verdik. Proje halkıyla Büyükşehir Belediyesi bir araya gelerek projenin tasarımından uygulanmasına kadar bütün aşamalarını birlikte karara bağlıyorlardı ki bu katılımcılık değil, katılımcılığın bir adım ilerisidir. Katılımcılıkta katılanların söylediklerini karar gücünü elinde bulunduran otorite kabul eder veya etmez, uygulayabilir ya da uygulamaz ama bizdeki süreç bu değildi, daha çok ortaklaşmaydı. Proje alanı ve proje süresi ile sınırlı bir "Proje Karar Kurulu" kuruyorduk. Böylece Türkiye'de mevzuatta olmayan bir idari platform aracılığıyla Ankara'da Ankaralılar Ankara Büyükşehir Belediyesi ile birlikte proje uyguladılar. Sabit toplumsal tabanlı kentsel projelerde bugün de kullanılabilecek bir örnektir bu.

Ankara'nın geleceği diyor olsak?

MK: Ankara kent merkezi için yaptıklarımız ve düşündüklerimiz bir anlamda bunlarla "sınırlıydı". O dönemde örneğin Gölbaşı dahi Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı değildi. Oysa bugün çok daha geniş bir ölçek var. Aralık 2012'de Türkiye'de yerel yönetimlerle ilgili ciddi bir düzenleme yapıldı ve büyükşehir belediyesi ilin tümünden sorumlu kuruluşlar haline getirildi. Sadece kent merkezi değil ilin bütünü öne çıkıyor. Dolayısıyla Ankara Büyükşehir Belediyesi Beynam ormanlarından Kızılcahamam'a, Bala ovalarına tüm sorumluluğu üstlenmiş durumda. Artık yalnızca klasik belediyecilik ve altyapı sektörleri değil, ticaret, fuarcılık, tarım, sanayi vd. tüm sektörler devreye giriyor.

Artık ufuk il sınırları, kent merkezi değil. Bu noktada, belediyelerimizin ufkuyla kent anayasaları olarak adlandırılan 1/100.000'lik çevre düzeni planlarının çakıştırılmasının çok iyi bir fırsat olduğunu düşünüyorum. Bu fırsat değerlendirilebilirse Türkiye'nin 30 ilinde (büyükşehirinde) büyük adımlar atılabilir. Büyükşehir Belediye yönetimleri **geniş katılım** düzeneklerini işleterek ilgili örgütlerin tümünü devreye sokabilir.

Katılım çok tılsımlı güzel bir sözcük ama bunu somutlaştıramadık, somutlaştıramadığımız için de hep katılım lafından söz ediyoruz ama bunu işletemiyoruz. Bana göre kent insanların katılımı üç düzlemde sağlanmalı: Birincisi Belediyenin bütçesine katılım, ikincisi planlara ve üçüncüsü projelere katılım. Ben bütçe ve planlara katılımı Ankara Kurultayı adını verdiğim bir platformla sağlamaya çalıştım. Kurultay, her yıl, Ankara'nın başkent olduğu 13 Ekim gününün içinde olduğu hafta toplanıyordu. Yanlış hatırlamıyorsam Ankara'daki 2.700 dolaylarında sivil kuruluş, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı olarak bir davet yazısı gönderiyor, kurultaya delege göndermelerini talep ediyordum. Ayrıca billboardlara astığımız afişlerle de "Ankaralıyım, Ankara'yı seviyorum ve ben bu çalışmalara tek başıma katılmak istiyorum" diyenlere de çağrıda bulunmuştuk. Örneğin taslak bütçemi Büyükşehir Meclisine sunmadan Kurultaya sundum. Tıpkı Büyükşehir Belediyesi'ndeki Plan Bütçe Komisyonunda olduğu gibi Bütçe Komisyonlarda tartışıldı ve incelendi. Planları da yine burada tartışmaya açıyoruz. Dolayısıyla çevre düzeni planının yeniden hazırlanmasında büyükşehir belediyelerimizin böylesi yolları izleyebileceklerini düşünüyorum, elbette daha geniş katılım platformları da olabilir.

Sonuç olarak, Ankara ilini bir kişinin entelektüel ve/ya siyasal derinliğine bırakmadan, **bütün sektörler olarak, bütün toplum kesimlerinin beklentileriyle ve hayalleriyle düşünmek gerekiyor. Ankara'nın ufku ne olacak?** Ben örneğin Ankara'nın elektronikte, sağlık sektöründe ve kültür sanat alanında öne çıkması gerektiğini düşünüyordum, böyle bir hayalim vardı. Sağlık sektörü Ankara için önem taşıyordu, Ankara'da çok fazla üniversite vardı, hepsinde tıp fakültesi vardı ama hastalar İstanbul'a gidiyordu. O dönem de özel hastanelerin açılmasını bu bağlamda destekliyordum. Elektronik sanayi de çok önemli. Havalimanı yakınında elektronik organize sanayi bölgesi kurulması için ilk kamulaştırılmayı yapmıştık, bizden sonra sürdürülmedi.

Bunun daha yaygınlaştırılması Ankara'ya istihdam yaratabilecekti. Bir de devlet tiyatroları ve devlet opera balesinin olağanüstü yeteneklerini kullanarak, CSO'nun konserlerinin olağanüstü katkılarını dikkate alarak, kültür sanat alanında atılım yapılmasını gerekli gördüm. Bir de bunlara tarımı ekleyebiliriz. Ankara'nın özellikle Polatlı'nın üretim potansiyeli var. Bu alanları harekete geçirmek ama ne olacağını katılım süreciyle belirlemek gerektiğini düşünüyorum. Bunları Ankara'nın iktisadi, idari, toplumsal, kültürel beklentileriyle, fiziki planı yani 1/100.000lik çevre düzeni planını örtüştürerek, Büyükşehir Belediye Meclisinden geçirmek ve sonrasında savunmak gerekiyor. Burada "kent hakkı" kavramını da çok önemsiyorum: **kenti yeniden üretmek, yeniden icat etmek** diyor kent hakkı için David Harvey. Beklentilerin tanımlanması ve mekana taşınmasıyla, hemşehrilik bilincinin ve toplumsal altyapının daha kolay geliştirilebileceğini düşünüyorum.

Nisan 2021

MİMARLIK EĞİTİMİ VE ANKARA İÇİN GELECEK SPEKÜLASYONLARI

Zelal Öztoprak, Öğr. Gör. Dr., Işıl Ruhi Sipahioğlu, Öğr. Gör. Dr., Nur Çağlar, Prof. Dr.,
TOBB ETÜ Mimarlık Bölümü

Ankara'nın Geleceğini Kavramak

Sunduğumuz çalışmanın kurgusunun üç ana unsuru vardır. Biri Mimari Tasarım Eğitimimizi çok yönlü ele alarak güncellemek, diğeri ise stüdyo pratiğimizin içeriği olarak benimsediğimiz kentimiz Ankara'nın geçmişi bugünü ve geleceğini mimari tasarım aracılığıyla araştırmak, tartışmaya açmaktır. Üçüncüsü ise bölümümüzün ulusal ve uluslararası düzeyde yürüttüğü araştırma projeleri ve yüksek lisans tez çalışmalarının bu kurguya yaptığı bütünleyici etkidir. Ankara'nın ve mimarlık eğitiminin geleceği üzerine oluşan birikimlerimizi bu üç unsurun birinden diğerine salınarak ve stüdyo pratiklerimizden sınırlı sayıda örnekler vererek aktaracağız.

Diploma Stüdyosu temasını *Ankara'nın Geleceğini Kavramak* olarak belirlediğimizde stüdyo pratiklerimizden beklentilerimizi öğrencilerimizle şöyle bir metin hazırlayarak paylaşmıştık¹;

"Bugün Ankara'yı bir kent ve başkent olarak var eden kentsel, mimari ve mekânsal unsurların yeniden ve eleştirel bir bilinçle sorgulanmasına ve değerlerimizin ortaya çıkarılmasına her zamankinden çok gereksinme duyduğumuz günlerdeyiz. Bu kentte, gündelik yaşamımız hak ettiğimiz ni-

telikte midir? Sokaklarında yürüyerek, bisiklet binerek gönlümüzce dolaşabiliyor muyuz? Aylaklık yapmak, bir kitabı parkta bir ağacın altında okumak, sokakta oturarak bir şey yemek gibi olanaklara sahip miyiz? Binalar, AVM'ler ve çok şeritli yolların kapladığı bu kentte, kenti yaşamaya değer kılan nitelikler nelerdir? Bu nitelikleri aşındıran aksaklıklar ve bozulmalar neledir? Ankara'yı gidererek kavranamaz kılan sorunları tanılamak, gözler önüne sermek, gidermek, kavranabilir kılmanın gerekliliğini mimari ve kentsel tartışmaların odağına almak, öncü ve örnek tasarım süreçleri kurgulamak ve bunlar üzerine söyleyecek sözü olmak biz mimarların mesleki olduğu kadar kentlilik sorumluluğu olduğuna inanıyoruz.

Bu bağlamda, Diploma Stüdyosu'nun² öğrenme ortamını katmanlarının, zamanının, niteliklerinin, mekânlarının kavranması ve kavranabilir kılınmasını beklediğimiz, Ankara'yı odak alarak kurguluyoruz. Ankara'nın başlıca zihinsel çağrışımlarını Meclis, Bakanlıklar, diğer siyasi ve yönetsel organlar, meydanlar, parklar, çalışma ve ekonomik olanaklar, iş merkezleri, mallar/alışveriş merkezleri, kültür, tarih, toplu taşıma, trafik, ışıklı bulvarlar, cadde ve sokaklar, çevre sorunları, kültür, eğlence ve eğitim olanakları, gökdelenler, sinema, tiyatro, siyaset ve yönetimin oluşturduğunu

biliyoruz. Bütün kentler gibi canlı/yaşayan bir bünye olan Ankara'nın varoluşunda günün politik, ekonomik ve teknolojik koşulları kadar tarih, kültür, anılar ve yerler de etkili olmaktadır.

Ama bugün, Ankara'nın yaşamsal sorunları olduğunu görüyoruz. Başkent oluşundan bu yana Ankara kitlesel göçlerin, plansız yerleşmelerin, bozuk/hatalı sosyo-ekonomik planlamaların, rant ve çıkar ilişkilerinin, estetik yoksunluğun yarattığı kaosu yaşam alanlarına egemen olmasının acısını çekiyor.

Ankara'nın gündelik yaşamını ve onun mekânlarını kavramanın yolunun, kentin kaldırımlarının, sokaklarının, meydanlarının, semtlerinin, mahallelerinin, bölgelerinin oluşturduğu katmanların ve bunların birbiriyle sonsuz çeşitlilikte kurdukları ilişkilerin niteliklerini keşfetmeyi, çözümlemeyi, yeni bir bilinçle müdahale etmekten geçtiğine inanıyoruz. Bu yeni bilinç ile her kentsel yapının birbiriyle barışık olmasını, birinin diğerini yok etmek veya üzerinde egemenlik kurmak isteği sergilemeden bir arada olmak ve kentle bütünleşmek, özdeşleşmek, onu kendinden bir parça, kendini onun parçası olarak görmek, kendini orada sahip ve özgür hissetmek, yaşamını sağlıklı bir kentte sürdürmek isteğiyle hareket etmeyi benimsemesinin gerekliliğini vurgulamak istiyoruz."

Dolayısıyla, TOBB ETÜ Diploma Stüdyosu mimarlık, kent ve çevreye dair akademik ve mesleki tüm kaygıların bütünleşik olarak ele alındığı kavramsal bir çerçeveye yerleşen öğrenme ortamıdır. Bu ortamda paydaşların küresel ölçekte kentleşmenin sunduğu olanaklarla yarattığı sorunlara ilişkin farkındalıkları, yerel ölçekte kentsel alandaki aksamaları, aşınmaları ve mimari bozulmaları tanılamayı ve tartışmaya açmayı benimsenir. Mimarlığı; tasarım düşüncesini, deneyimini ve etik sorumluluklarını disiplinler arası ortamda buluşturabilen karmaşık ve çoğulcu bir kültürel pratik olarak görürüz. Böylece tasarımcıların sadece öğrenim³ sürecinin kazandırdığı bilgileri değil entelektüel birikimlerini de yansıtmalarına olanak sağlamayı destekleriz.

Diploma Stüdyosu süreci başlıca üç katmandan oluşur. Bu katmanlarda tasarımcılardan Ankara'da yerel ölçekte bir tasarım alanı/yer seçmeleri, seçimlerini gerekçelendirecek tartışmaları ve yerin kentle kurduğu ilişkileri, çok yönlü / disiplinler arası sorgulama araçlarını geliştirmeleri ve sürekliliğinde Ankara'nın mekânlarını kavrama-

bilir biçimde değiştirecek/dönüştürecek, gündelik yaşantısını ideal kent yaşamına uyarlayacak zihinsel/kavramsal süreci kurgulamaları, içeriğini tasarımcının belirleyeceği mimari programı tasarımsal araçlarla sunmaları beklenmektedir.

Tüm bunların yanı sıra Diploma Stüdyosu, mimarlık eğitiminin geleceğini kavramakta, öğrenim ortamlarının içerik ve yöntemsel olarak güncellenmesini sağlamakta ve zamanın ruhunu yakalamak için geliştirilmiş deneysel/spekülatif pratikler için araştırma ortamı yaratmaktadır. Diğer yandan Stüdyo, bölümümüzde yürütülen tüm araştırmalarla ilişkilendirilmekte, her düzeyde öğrencinin katılımı ve katkısı değerlendirilmekte ve diyalojik bir ilişki içinde yer almaktadır.

Yeri gelmişken mimarlık eğitimimiz üzerine görüşlerimizi de paylaşmak isteriz. Ülkemizde mimarlık eğitimi çok uzun zamandır alışlagelmiş yönelimler ve bakış açıları ile sürdürülüyor. Çağımız dinamizm, hız ve bağlantı (network) çağı. Eğitim programları ise henüz, günümüz koşullarında kaçınılmaz olan ağ bağlantıları, eşik alanlar ve yeni teknolojiler bağlamında güncellenmiş değil. Geleceğe etki etmek, geleceği tasarlamak ve spekülasyonlar yapmak ancak bugünün aksaklıklarının ortaya konması ve gerekliliklerinin sağlanması ile mümkündür.

Mimarlık eğitiminin geleceğini kavramak konusunda üstesinden gelmemiz gereken gelişmeleri dört ana başlıkta irdeleyebiliriz.

1.Güncellenme Gerekliliği

Günümüzde dijital teknolojiler ve elektronik iletişim ağları bilgiye erişim, üretim, etkileşim gibi alanlarda sınırsız özgürlükler ve olasılıklar sunuyor. Bu tür bir ortamda eğitim sistemlerinin de yenileşimci ve devingen olması kaçınılmaz. Mimarlık alanında, eğitim programları ve içerikler hep aynı ve bir örnek. Öncelikle eğitime bakış açısının ve ders içeriklerinin özgür ve özgün bir yapıda güncellenmesi gerekmekte. Günümüzde stüdyo eğitime yeni tasarım ve eğitim teknolojilerinin entegrasyonu üzerine çokça çalışma olmasına karşın öğrenim ortamlarının, yöntem ve içeriklerinin beliren koşullara nasıl uyarlanacağı üzerine çalışma yok denecek kadar az. Hâlbuki mimarlık eğitiminin yepyeni ve bütüncül bir bakış açısıyla günün koşullarına ayak uyduracak ve bundan sonraki değişim ve dönüşümleri bünyesinde soğurabilir nitelikte, esnek ve dinamik bir biçimde güncellenmesi gerekmektedir. Bu gerek-

lilik, yoğunlukla dijital ve teknolojik gelişmelerin yarattığı dil ve iletişim kopukluğunun da ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Yaşadığımız dijital dönüşüm, eğitimi olduğu gibi sürdürüp sadece yeni teknolojileri bu anlayışa eklemelendirmenin ötesinde bir başkalaşım gerektiriyor. Mevcut anlayışla mimari tasarım stüdyosu, belirli ve genellikle çok tanımlı bir konusu ve işleyişi olan, süreç olarak adım adım ve yoğunlukla yavaş ilerleyen, zaman içinde evrilen bir yapıya sahip. Aslında bu da d-kuşağı için uygun olmayan bir öğrenme biçimi ve ortamı. Bu bağlamda mimarlık ve stüdyo eğitiminin, ortamının ve içeriğinin çağın ve öğrencilerin diline uygun bir biçimde adapte edilmesi gerekiyor.

Covid-19 salgını döneminde uygulanan acil uzaktan eğitim teknolojik açılımların kabulünü hızlandırdı ve dijital dönüşümün kurumlar düzeyinde kabulünü sağladı. Çevrimiçi ders, sınav, yoklama gibi eğitim bileşenlerine dair yönetmelikler düzenlendi. Eğitim ortamı, derslerde mahremiyet, katılım ve öğrenme konusunda iç motivasyon, etkileşim gibi konular gündeme geldi. Günümüzde her şey iç içe ve sınırlar kaybolmuş durumda. Mimarlık eğitiminde de sınırlara tutunmak yerine yaşanan bu başkalaşımın nasıl buyur edileceği üzerine çalışmak gerekiyor.

2.Dil ve İletişim Sorunu

20. yüzyılın son çeyreğinde dijital teknolojilerin hayatımıza girişi ve çok hızlı bir biçimde yayılması ile nesiller arasında büyük bir kopma yaşandı. Bugünün öğrencileri bilgiyi onlardan önceki kuşaktan bambaşka işliyor ve düşünüyor. Aslında bu farklılıklar çoğu eğitimcinin düşündüğünden daha derine gidiyor. Bugünün mimarlık öğrencileri olan kuşaklar Dijital Yerliler/d-kuşağı önceki kuşaklar, mimarlığın eğitim pratiği içinde olanlar ise Dijital Göçebeler olarak adlandırılıyor.⁴ Nesiller arasındaki bu farklılaşma bir dil ve iletişim sorununa işaret ediyor.

Öğrenciler ve öğretim elemanları arasındaki farklılıklar eğitimin tıkanmasına ve gerekli güncellemelerin yapılamamasına neden oluyor. Bu da genel anlamda ülkemizde mimarlığın, tekil örnekler dışında, sürekli tekrarlarla ilerlemesine neden oluyor. Bu döngüden çıkmak ve mimarlığı çağın gereğine uygun, yenileşimci bir zemine oturtmak için en büyük gereksinimlerden biri öğretmenlerin çağa ayak uydurması ve d-kuşağı öğrencilerle doğru iletişim kurabilmek için onların

dilini öğrenmesidir. D-kuşağı bilgiyi hızlı elde ediyor. Aynı anda birden çok uğraşın üstesinden gelebiliyor ve bilgiyi paralel bir biçimde işliyorlar. Görselleri metinlere tercih ediyorlar. Bağlantıda (*networked*) oldukları zaman çok daha iyi öğreniyor. Oyun içinde öğrenmeyi kitaptan okumaya veya ders dinlemeye tercih ediyorlar. Tüm bu farklılıkların da işaret ettiği gibi, önceki kuşaklar eğer eğitim pratiklerini verimli ve üretken bir biçimde sürdürmek istiyorlarsa değişmek ve günün koşullarına uyum sağlamak durumundalar.

3.Dijital/Teknolojik Gelişmeler

Sanal/karma/artırılmış gerçeklik, yapay zeka, dijital ikiz, robotik üretim, 3 boyutlu yazıcılar gibi d-kuşağı için olağan olan ve bildiğimiz mimarlık tanımını değiştirmeye başlayan teknolojilerin kaçınılmaz olarak önceki kuşaklar tarafından da tanınması ve içselleştirilmesi gerekiyor. Tüm bu yeniliklerin mimarlık eğitimi ile etkileşimi ve eğitimi nasıl dönüştüreceği üzerinde etraflıca düşünülmesi gereksinimi doğuyor. Teknolojideki bu gelişmeleri, eş zamanlı olarak ağlar üzerinden takip eden d-kuşağının mimarlığı öğrenme ortamlarının süregiden yöntemlerle kurgulanamayacağı artık çok açıktır.

Diploma Stüdyosu dijital çağa ve öğrencilerin diline, iletişim ve öğrenme biçimlerine uygun yöntemler arayışındadır. Stüdyo'da öğrenciler konu, bağlam, sunum yöntemi veya tasarım aracı gibi hiçbir konuda kısıtlanmamaktadır. Günümüzde yaşanan resimsel dönüşümle⁵ birlikte görsellik çok önem kazanmıştır.

Diploma Stüdyosu'nda tasarım sürecini bu açıdan zenginleştirmek için farklı disiplinlerden davetlilerle çalıştaylar ve seminerler düzenlenmektedir.

4.Heterojenleşme/Farklılıkları Ağırlamak⁶

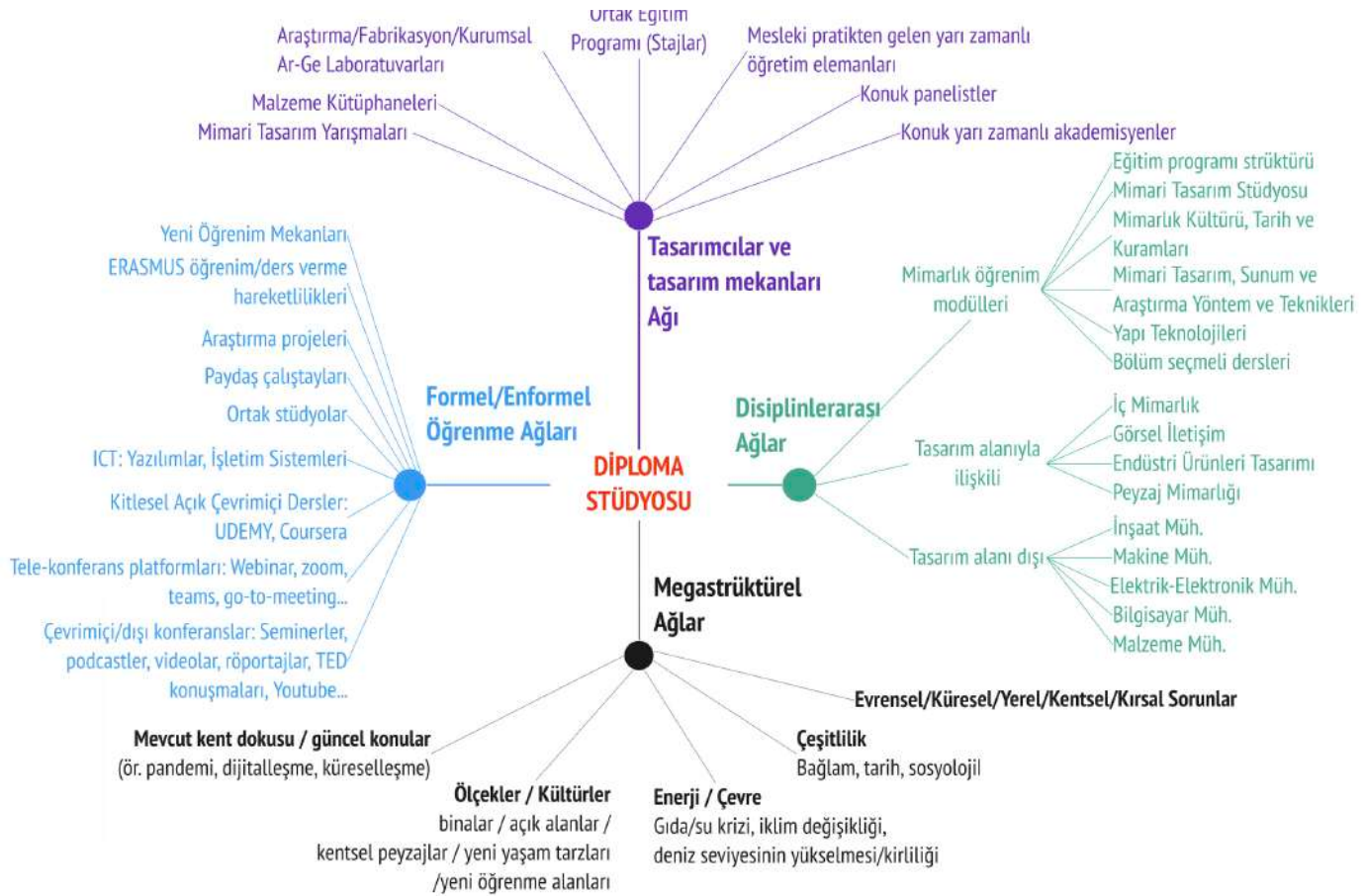
Tüm tekilliklerin yeni bağlantılar kurmak yoluyla çoğullaştığı günümüzde, çağa ayak uydurmak için farklılıkların bir avantaj olarak görülmesi gerekiyor. Mimarlık alanında da eğitim programlarındaki farklılıkları ağırlamayı sağlarsak heterojenleşmeyi olumlu bir niteliğe çevirebiliriz. Farklılıkları ağırlayabilmek için okulların tek tipleşmek yerine birbirleriyle ilişkilenerken ve kendilerini devingen bir biçimde her seferinde yeniden tanımlayarak kurgulanmaları gerekmektedir.

Diploma Stüdyosu, mimari yaklaşım, program, ölçek, tasarım/üretim yöntemi gibi konularda tüm

farklılıkları ağırlamak üzere kurgulanmıştır. Günümüz kuşakları, öğrenmenin kendi hızlarında, kendi kurallarına göre ve eğlenceli olmasını istiyor.⁷ Bu amaçla Diploma Stüdyosu'nda tasarım problemine ve bu problemin nasıl ele alınacağına öğrenciler karar veriyor. Bu sayede süreci, gerekli adımları ve ilerleme hızını da kendileri belirliyor.

Bu kuşağın bir diğer önemli özelliği de bireysellik. İyi kullanıldığında bu nitelik, ağların sunduğu potansiyelle de birleşerek her yerde ve her şekilde bilgiye erişmeye ve bilginin üretilmesine olanak sağlıyor. Ancak bu bireysellik, esnek, uyarlanabilir ve farklı öğrenme ortamları da gerektiriyor.⁸

Diploma Stüdyosu'nda zaman ve mekâna bağlı olmayan, bireysel öğrenme olanağı sağlayabilmek için dönem teması, bir dönem önce öğrenciler ortak eğitimdeyken verilmektedir. Öğrencilerle temanın tartışıldığı çevrimiçi ara toplantılar yapılmaktadır. Böylelikle öğrenciler temaya ait araştırmalarını ve bireysel çalışmalarını yapmaya başlamaktadır. Çalışmayı kendi seçtikleri ortamda ve ritimde yaparlar. Burada hedeflenen ders saati/dönemi ile sınırlı kalmayan ve bireyselleşebilen bir öğrenme ortamı sağlamaktır.

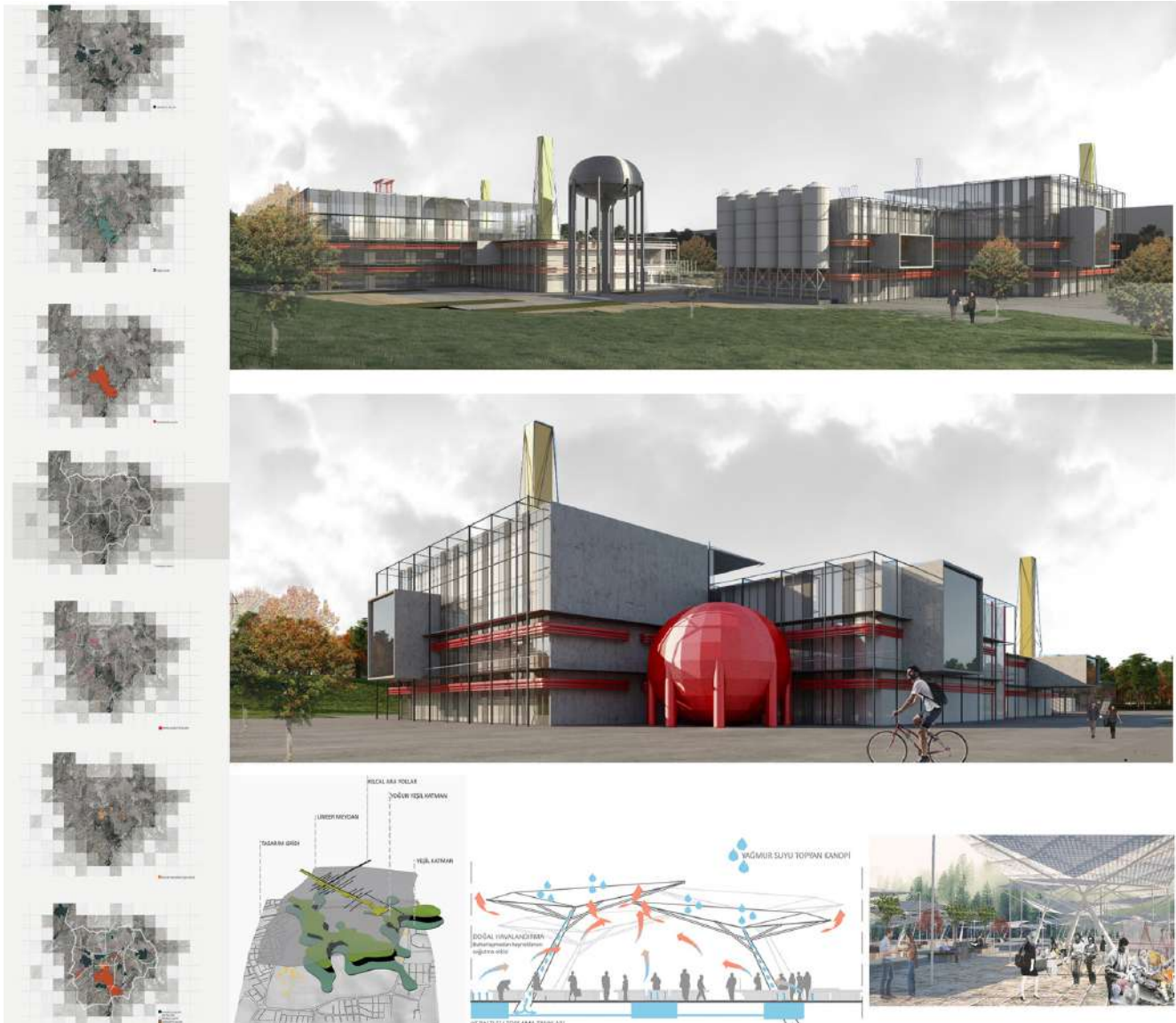
Görsel 1: Diploma Stüdyosu'nun ağlarla ilişkisi

üç ara ve bir sonuç jüri ile desteklenmekte ve değerlendirilmektedir. Stüdyoda öğrenciler kendi isteklerine göre bireysel veya 2-4 kişilik gruplar halinde çalışmaktadır. Böylece akran mentorluğundan yararlanılmakta; grup müzakereleri ve takım ruhu yaratılması, ortak tasarım pratiği geliştirilmesi yüreklendirilmektedir.

Diploma Stüdyosu'ndaki üretimlerin her biri özgür ve özgün süreçlerle ilerlemektedir. Öyle ki stüdyodaki tasarımların tek ortak noktası araştırma nesneleri, yani Ankara'dır. Diploma Stüdyosu, kente bakış açısının ve sorunları ele alış biçimlerinin de zamanın gereksinimlerine uygun bir biçimde güncellenmesi gerektiği düşüncesiyle tüm çalışmalarını Ankara odağında sürdürür. Bu bağlamda, 2015 yılından bu yana sürdürülen 'Ankara'nın Geleceğini Kavramak' teması, öğrencilerin yaşadıkları kentin güncel sorunlarına dair derinlikli bir kavrayış geliştirmelerini hedefler. Zaman zaman yerel yönetimlerle ve ilgili paydaşlarla da işbirliği içinde yürütülen bu çalışmalar, Ankara'ya dair akademik ve mesleki tüm kaygıların bütünleşik olarak ele alındığı kav-

ramsal bir çerçeveye yerleşmektedir. Küresel ölçekte kentleşmenin sunduğu olanaklar ve aynı zamanda yarattığı sorunlar üzerine farkındalık geliştirmeyi, Ankara ölçeğinde ise aksamaları, aşınmaları ve mimari bozulmaları belirleyerek tartışmaya açmayı benimser.

Diploma Stüdyosu'nda *kentsel müzakere* stratejileri geliştirmek ve alternatif mekânsal deneyim arayışlarına yoğunlaşmak önem kazanır. 2016-2017 Bahar Dönemi'nde stüdyoda, darbe girişimi sonrasında kent dışına taşınması planlanan askeri kurumların büyük kampüs alanlarının kentsel ve mimari potansiyelleri müzakere edilmiştir. Bu değişim dönüşüm sonucu ortaya çıkacak gizil enerji, politik, idari, askeri ve kamusal düzeylerde bir müzakereden çok gündelik yaşamımızı çepeçevre saran kent deneyiminin ve mücadelesinin çok katmanlı bir biçimde yeniden ele alınmasını gerektirir. Askeri alanların kentsel müzakerelere dayalı bir özgürleşmenin mekânsal karşılığı haline getirilmesi stüdyo sürecinin benimsediği başlıca hedef olmuştur.

Görsel 3: "T-ARGE: Interaktif Enformel Kampüs", 2016-17 Bahar Dönemi, Ankara'nın Geleceğini Kavramak I: Askeri Alanlar, Kübra İşler, Büşra İnce, Ecem Erol.

Diploma Stüdyosu'nda her tasarım dünya çapında bir ağın parçasıdır. Dünya ölçeğinde bir ağdan bahsetmek, tasarım alanına dair yeni bir yaklaşım ve kavrayış oluşturur. Her seferinde belirli bir zaman, yer ve topluma ait bilgi üretmek, küresel krizleri ve fırsatları yer üzerinden yansıtır. Bu anlamda yer artık haritadaki bir nokta değil, değişken koşullardan oluşan bir ağıdır. Dolayısıyla ekoloji, sürdürülebilirlik, malzeme, yapım yöntemleri gibi konular artık tasarımın yerine özgü değildir. Birden çok yer ve birden çok zamansallık, ayrıca birden çok disiplin arasında meydana gelen bir tasarım ilişkisinden bahsetmek mümkündür. Bu bağlamda ağ oluşturma düşüncesi, günümüzün karmaşık kentlerinde kentsel deneyimi derinleştiren koşulları gerçekleştirmeye yönelik bir arayıştır.

Ağlarla bağlı olmak düşüncesinin birden çok boyutu vardır. İlki internet aracılığı ile bağlı olduğumuz ve bulunduğumuz konumdan bağımsız olarak her türlü bilgiye erişmeye izin veren iletişim ağlarıdır. İkincisi yine bu iletişim ağları ve küresel bağlantılarla gerçekleşen okullar arası ağıdır. Bir diğeri ise küresel bağlantılar ile sağlanan mega-strüktürel ağlardır.¹²

Diploma Stüdyosu küresel sorunların yerel açılımlarını spekülâtif bir düzlemde tartışmaya açmaktadır. Diploma Stüdyosu çıktıları, doğrudan Ankara'ya yönelik öneriler olmanın ötesinde, mega-strüktürel ağıdaki mimari tartışmalara, yeniliklere ve sorunlara katkı koymayı amaçlar. Bunun yanı sıra Ankara'nın gündemini oluşturan konuların akademik ortamda¹³ tartışılması ve öneriler geliştirilmesi Ankara'nın geleceği açısından olduğu kadar küresel ortamdaki sorunlara katkı konması açısından da önemlidir. Ankara, Avrupa kentleri içinde suyu olmayan belki de tek başkent gibi görünmektedir fakat aslında derelerin ve çayların birleştiği bir noktada kurulmuştur. Günümüzde bu su kaynakları görünmemektedir çünkü kimi kanal ve menfez içine alınmış, kiminin güzergâhı değiştirilmiş, kiminin üzeri kapatılıp bulvar yapılmış, kiminin üzerinde ise pazar yerleri, parklar ve otoparklar yapılmıştır. Diploma Stüdyosu 2019-2020 Bahar Dönemi'nde, bu su kaynaklarını keşfetmek ve potansiyellerini ortaya çıkarmak amacıyla 'Ankara'nın Suları' temasını çalışmıştır. Bu potansiyelin keşfedilmesi, öğrencilerin bu konuda bir kavrayış geliştirmesi yalnızca yerel ölçekte değil küresel ölçekte de günümüzde insanlığın en büyük sorunlarından biri olan su kaynaklarının azalması konusunda önemli bir kaynak teşkil etmektedir.¹⁴

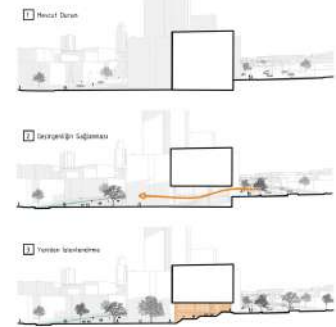
Görsel 4: "Kent Deposu", 2019-2020 Bahar Dönemi, Ankara'nın Geleceğini Kavramak III: Ankara'nın Suları, Beyza Çapal – Tuğçe Gürsel – Sıdıka Candan.

Atatürk Bulvarı'nın Düzenlenmesi

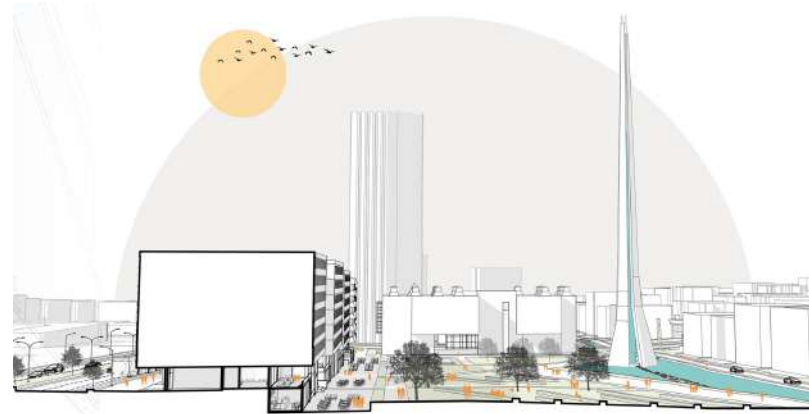

1. Altgeçitlerin Kaldırılması: Bulvar boyunca alt geçitler kaldırılarak ve bulvar insanı yönlendirilerek düzenlenmektedir.
2. Yaya Yollarının Genişletilmesi: Trafiğin yaya yollarını 6 metreye kadar genişletilebilir.
3. Refüjün Genişletilmesi: Zeminin kızılmacı olarak genişletilerek yaya yollarını 6 metreye kadar genişletilebilir.
4. Bulvarın Açıklandırılması: Bulvar boyunca kapalı alanlar ve refüjler kaldırılarak yaya yolları genişletilmiştir.
5. Çapıların İçeri Çekilmesi: Mahalle sınırları yeniden tanımlanarak çapılar içeri çekilerek hem yaya yolları genişletilmiştir hem de bulvar hattında yeni alanlar açılmıştır.
6. Tramvay Hattı Kurulması: Bulvarın yeniden düzenlenmesi için Sıfırdan... ya kadar bir tramvay hattı kurulmuştur.

Zemin Katların Boşaltılması/ Yeniden İşlevlendirilmesi

Görsel 5: "Kent Deposu", 2019-2020 Bahar Dönemi, Ankara'nın Geleceğini Kavramak III: Ankara'nın Suları, Beyza Çapal – Tuğçe Gürsel – Sıdıka Candan.

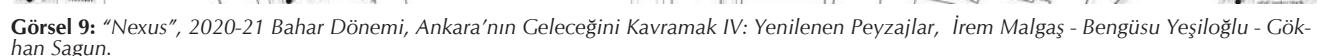
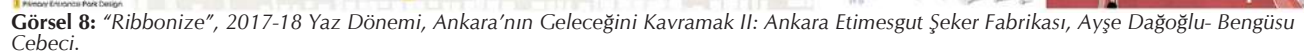

Görsel 6: "Kent Deposu", 2019-2020 Bahar Dönemi, Ankara'nın Geleceğini Kavramak III: Ankara'nın Suları, Beyza Çapal – Tuğçe Gürsel – Sıdıka Candan.

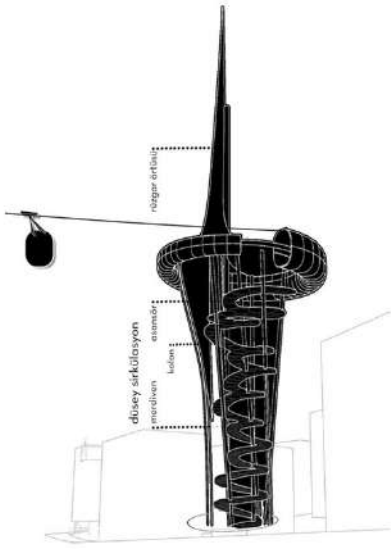
Görsel 7: swlitch", 2019-2020 Bahar Dönemi, Ankara'nın Geleceğini Kavramak III: Ankara'nın Suları, Neda Haşemi - Şeyma Gümüş.

oluşturmuştur. Bu bağlamda, 2017-2018 Bahar Dönemi'nde Diploma Stüdyosu'nda Etimesgut Şeker Fabrikası'nın korunması ve dönüşümü üzerine çalışmalar yürütülmüştür. Öğrencilerin mikro ve makro ölçekte çok önemli bir konu olan endüstriyel mirasın korunmasına dair bir farkındalık geliştirmeleri ve bunu Ankara'daki güncel bir sorun üzerinden ele almaları kentin geleceğine dair potansiyeli oldukça zengin tartışmalar doğurmuştur.

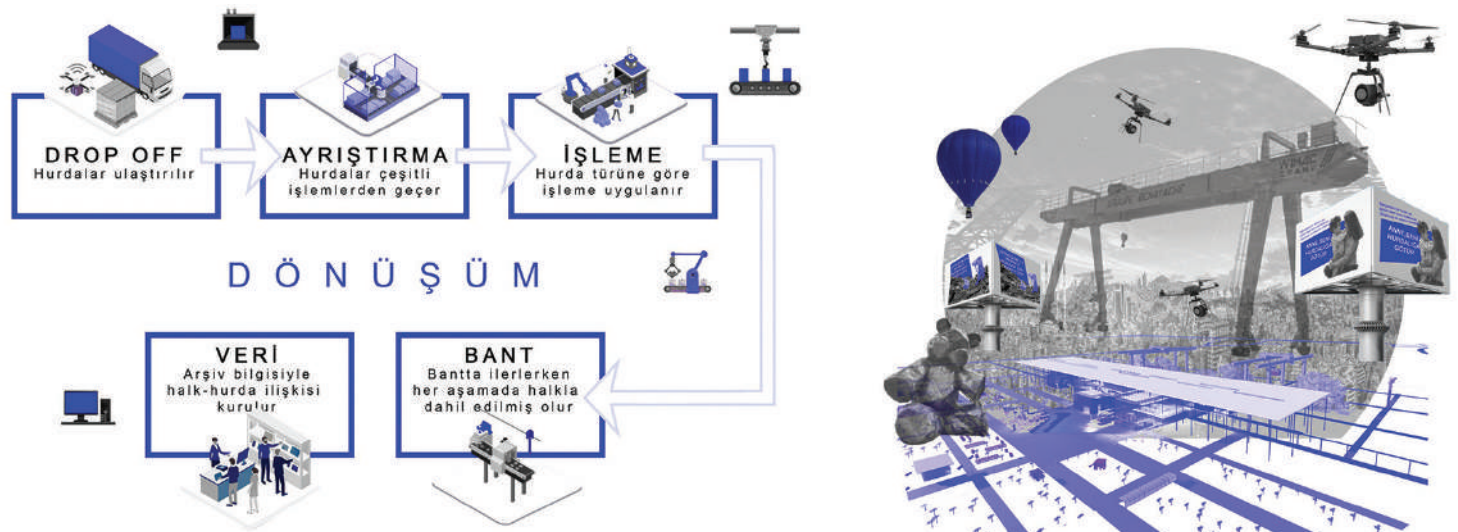

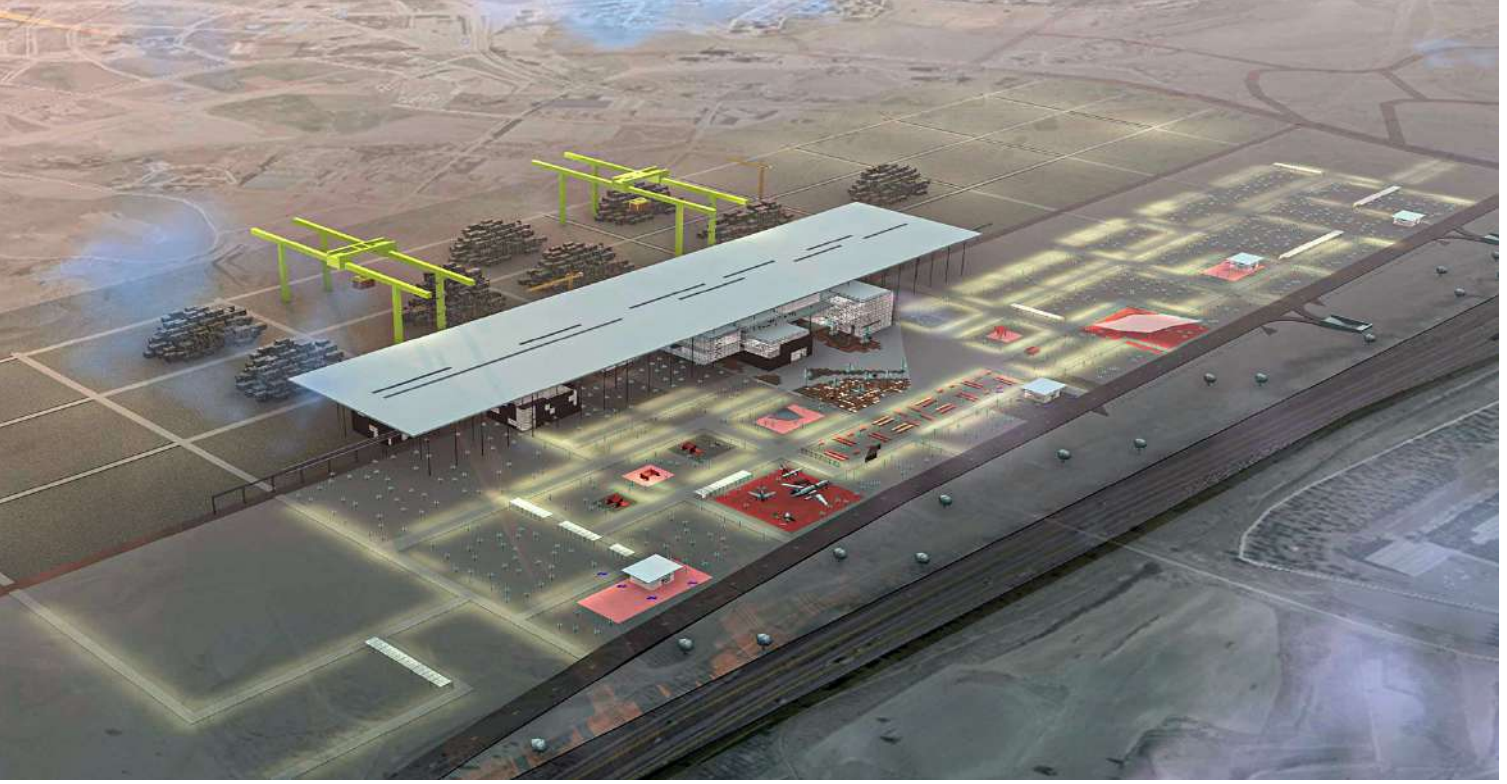
Görsel 10: "Nexus", 2020-21 Bahar Dönemi, Ankara'nın Geleceğini Kavramak IV: Yenilenen Peyzajlar, İrem Malgaş - Bengüsu Yeşiloğlu - Gökhan Sagun.

Görsel 11: "Nexus", 2020-21 Bahar Dönemi, Ankara'nın Geleceğini Kavramak IV: Yenilenen Peyzajlar, İrem Malgaş - Bengüsu Yeşiloğlu - Gökhan Sagun.

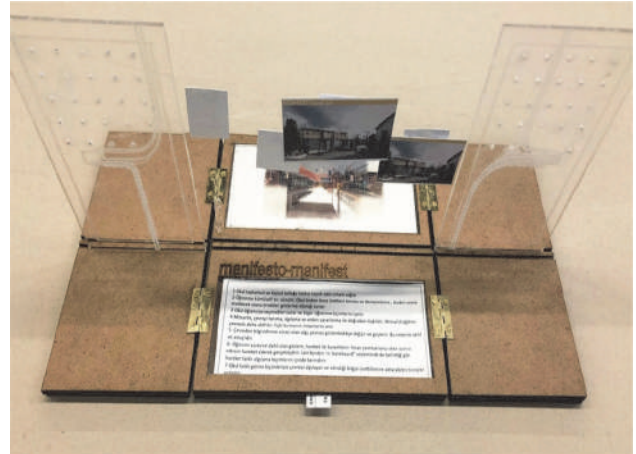
Görsel 12: "Gelecek Artık Eski gibi Değil", 2020-21 Bahar Dönemi, Ankara'nın Geleceğini Kavramak IV: Yenilenen Peyzajlar, Pelin Güç - Pelin Yalçın - Ahmet Fatih Ibiş.

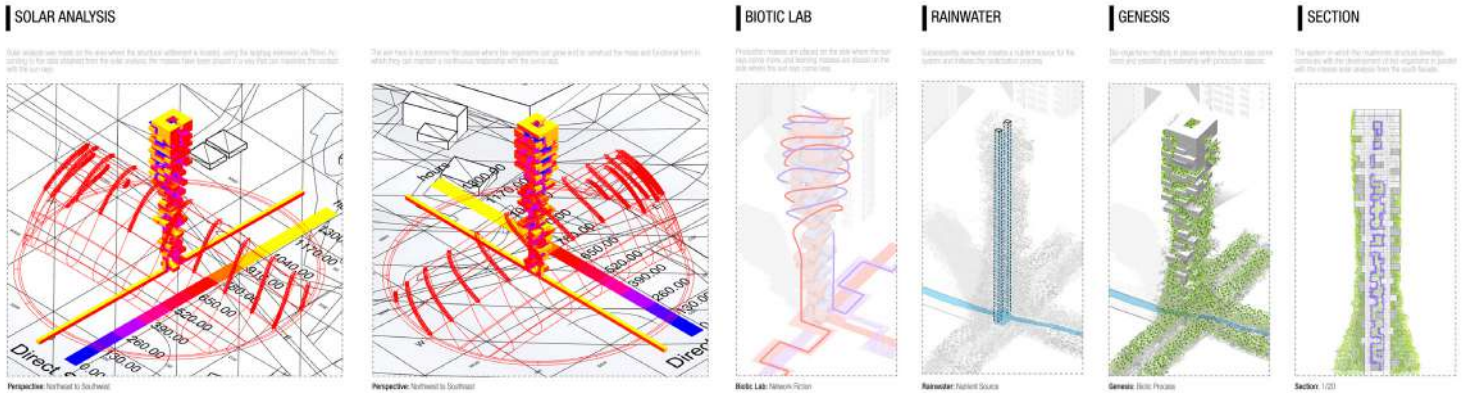
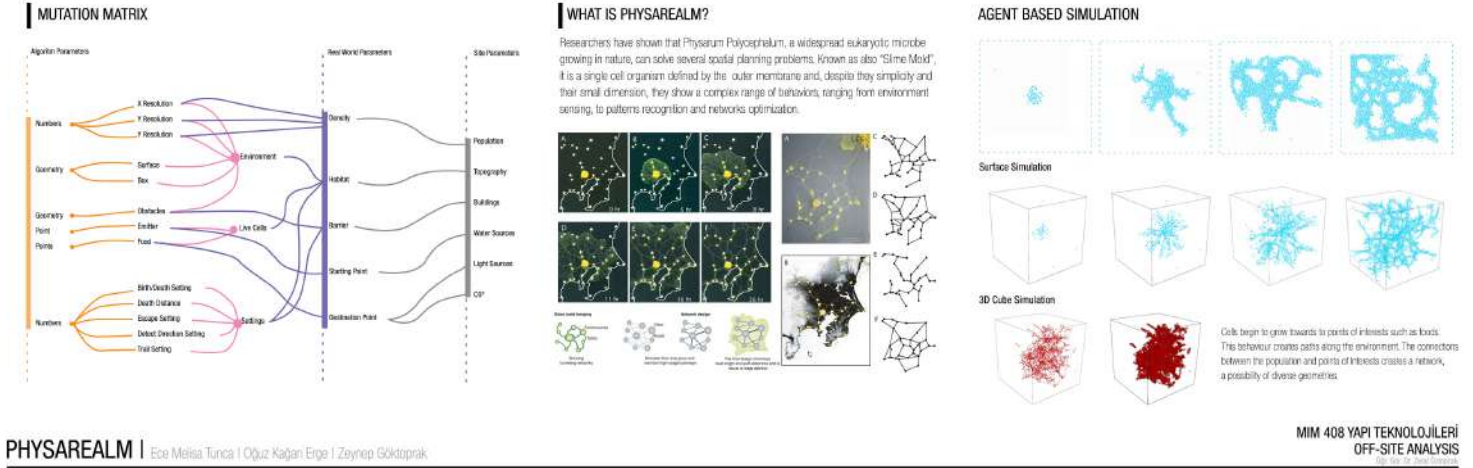
Görsel 13: “Gelecek Artık Eskisi gibi Değil”, 2020-21 Bahar Dönemi, Ankara’nın Geleceğini Kavramak IV: Yenilenen Peyzajlar, Pelin Cüç - Pelin Yalçın - Ahmet Fatih İbiş.

Bugün hepimiz rizomatik¹⁶ bir biçimde sonsuz bir ağın parçasıyız. Aynı şekilde mimarlık okulları ve öğrenme ortamları da yerel ve küresel ağların parçalarıdır. Tüm bu bağlantıları, yerel ve küresel öğrenme ağlarını tanımak ve mimarlık eğitiminin geleceğini onlar üstüne kurmak gerekiyor. Bu bağlamda Diploma Stüdyosu’nda öğrenciler, Edx, UDeMy, Course gibi çevrimiçi eğitim platformlarını kendilerine uygun zamanda ve tasarım problemlerine uygun bir biçimde stüdyonun tamamlayıcısı olarak kullanabilmektedir.

TOBB ETÜ Mimarlık Bölümü öğrenim programındaki bileşenler de kendi ağını oluşturacak biçimde kurgulanmıştır. Diploma Stüdyosu’nun bulunduğu eğitimin son döneminde tüm dersler stüdyo ile bağlantılı bir biçimde ilerlemektedir. Bu sayede tasarıma kaynak sağlayan her türlü pratik ve teorik bilgi, stüdyo ile birlikte ilerlemektedir ve öğrenciler kendi tasarımları üzerinde, yaparak öğrenmektedir. Bu ağda yer alan mimarlık ve medya arasındaki karmaşık, çok katmanlı ve üretken ilişkiyi temel alan zorunlu ve seçmeli dersler¹⁷, Diploma Stüdyosu’nda tasarımlarla iç içe gelişen, düşünceyi hem temsil eden hem de her seferinde yeniden inşa eden kurgulara odaklanır. Bu kurgu bazen bir kitap, bazen bir kolaj, bazen de bir video olarak karşımıza çıkmaktadır.

Görsel 14: MİM 404 Mimarlık Kültürü, Tarih ve Kuramları VIII dersi kapsamında diploma stüdyo çalışmasına paralel üretilen kitap çalışması, 2018-19 Bahar Dönemi, The hub of re-collection, Cansu Usta, Ecenaz Tütüncü, Özge Süvari.

Görsel 15: 2020-2021 Bahar Dönemi'nde MIM 408 dersi kapsamında Ece Melisa Tunca, Oğuz Kaan Erge ve Zeynep Göktoprak tarafından geliştirilen çalışmalar.

Yine bu ağın bir parçası olan Yapı Teknolojileri VIII dersinde ise yapı bilgisi, sürecin en başından itibaren tasarımla eşzamanlı olarak ilerlemektedir. Yapı bilgisinin dijital araçlar ve teknolojilerin sağladığı olanaklarla güncellendiği, tasarımla ilişkisinin daha iç içe bir kurguda olduğu bu ders, tasarıma dair çok çeşitli verinin sağlanması ve bu verilere dayalı olasılıkların kurulması üzerine kurgulanmıştır. Bu verilerin elde edilmesi, kentsel ölçekten mimari ölçeğe kadar mevcut durumun analizi, çevresel faktörlerin ve olası senaryoların simülasyonu, tasarımın ve strüktürel kararların optimizasyonu yoluyla yapılmaktadır.

Diploma Stüdyosu, parçası olduğumuz küresel ağların bir başka boyutu olan elektronik iletişim ağları aracılığı ile tüm dünya ile etkileşim halinde olmayı benimser. Jürilerde davetli üyelerin Ankara dışında bulunması durumunda kendilerine çevrimiçi ortamlar aracılığıyla bağlanılmakta ve sınıfa kurulan kamera ile jüriye katılımları sağlanmaktadır. Yine çevrimiçi ortamlar aracılığı ile yurtdışındaki çoğu zaman proje ortağımız olan çeşitli mimarlık okulları ile ortak stüdyolar yürütülmekte-

dir. Fiziksel olarak uzak olma durumunu ortadan kaldıran bu çalışmalarla Diploma Stüdyosu, hem akademik hem de pratik ortamları küresel olarak bağlı olmayı hedefler.

Ancak, burada örneklediğimiz diploma stüdyosu çalışmaları daha dönem biterken güncelliğini yitirmekte ve yenilenmeye gerek duyulmaktadır. Bu nedenle stüdyoların yöntem ve içerikleri sıklıkla gözden geçirilmelidir. Her seferinde çok radikal bir değişim gerçekleştirme olanağımız olamıyor tabii ama küçük hamlelerle evrimi sürekli kılarak değişimin hızına ayak uydurmaya gayret ediyoruz. Bu süreçte beklentimiz kusursuz mimari projeler üretmek değil yenileşimci ve çok yönlü mimari tasarım süreçleri geliştirmek olmaktadır.

DİPNOTLAR

¹ Stüdyo metni, Eylül 2015'te Nur Çağlar ve Murat Sönmez tarafından yazılmıştır.

² 2015-2016 Bahar yarıyılından bu yana TOBB ETÜ Mimarlık Bölümü MİM 402 Mimari Tasarım Stüdyosu/Diploma Stüdyosu, 'Ankara'nın Geleceğini Kavramak' teması ile yürütülmektedir. Tüm mimarlık bölümü stüdyo kurgusuna, içeriğine ve jürilerine katkı koymaktadır.

³ Pedagojiler öğretme değil öğrenme yolları sunar. Bu nedenle bu yazıda 'öğrenim programı' kavramı kullanılmıştır.

⁴ Marc Prensky, 'Digital natives, Digital Immigrants.', *On the Horizon* Vol. 9 No. 5, (Ekim 2001): 1-6.

⁵ W. J. T. Mitchell, 'The Pictorial Turn' *Picture Theory: Essays On Verbal And Visual Representation*. Chicago: University of Chicago Press, 11-13.

⁶ Heterojenleşme kavramı Daryush Shayegan'ın "Melez Bilinç" kitabındaki düşüncelerinden esinlenilerek geliştirilmiştir. Daryush Shayegan, *Melez Bilinç*. çev. Haldun Bayrı. İstanbul: Metis Yayıncılık, 2018, 14.

⁷ Prensky, 2001.

⁸ TOBB ETÜ Mimarlık Bölümü'nde Temel Tasarım Stüdyosu ve Diploma Stüdyosu dışındaki tüm stüdyolar dikey stüdyo kurgusunda yürütülmektedir. TOBB ETÜ Dikey Stüdyolarında öğrenciler, farklı sınıflardan öğrencilerle birlikte, her dönem kendi seçtikleri stüdyoda eğitim almaktadır. Bunun yanı sıra, TOBB ETÜ Mimarlık Bölümü'nde hiçbir derste ölçme ve değerlendirme yöntemi olarak sınav uygulanmamaktadır. Bunun yerine tüm derslerde, dersin doğasına ve çağın koşullarına uygun bir biçimde süreç odaklı değerlendirme yöntemleri geliştirilmektedir.

⁹ TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi'nde bir yıl üç dönemden oluşur. Öğrenciler toplamda 11 dönem eğitim alır. 8 dönem okulda, 3 dönem ise ortak eğitim programı kapsamında okul dışında çeşitli tasarım mekânlarında eğitim alırlar. Diploma Stüdyosu, öğrenim programının 11.döneminde yer alır ve 1 dönem (12 hafta) boyunca devam eder.

¹⁰ 'Kendine Ait Bir Okul' teması, TOBB ETÜ Mimarlık Bölümü koordinatörlüğünde gerçekleştirilen *e-FADE: Exploring the Field of Interaction in Architectural Design Education/ Mimarlık Eğitiminde Etkileşim Alanlarını Keşfetmek* başlıklı araştırma kapsamında yürütülmüştür. ERASMUS+ Yükseköğretimde Stratejik Ortaklıklar Programı kapsamında ve Avrupa

Komisyonu desteğiyle yürütülen araştırma hakkında detaylı bilgiye www.efiade.org adresinden ulaşılabilir.

¹¹ Tüm Diploma Stüdyo çıktıları hakkında detaylı bilgi için <http://studio5.etu.edu.tr>.

¹² Ağlar hakkında daha fazla bilgi için Z. Öztoprak, I.R. Sipahioğlu, N. Çağlar, 'Mimarlık Ortamında Eşikler Yeniden Düşünmek: Bir Diploma Stüdyosu Örneği. *Mimar.ist*, no. 69 (2020): 93-101.

¹³ Burada bahsedilen akademik ortam tüm öğrencileri, hocaları ve stüdyo sürecinde yer alan davetli tüm aktörleri kapsamaktadır.

¹⁴ Bu çalışmalar TOBB ETÜ Mimarlık Bölümü'nün ortak olduğu SOS Climate Waterfront Projesi kapsamında yürütülmüştür. Proje çalışmaları stüdyoya kaynak oluşturmuş, stüdyo çıktıları da projedeki tartışmaları beslemiştir. Proje, insanlığın en güncel sorunlarından küresel ısınma ile kentlerdeki suların küresel bir ölçekte değişime uğramasını konu etmektedir. Daha fazla bilgi için <http://sosclimatewaterfront.eu>.

¹⁵ Türkiye Şeker Fabrikaları'na ait yapıların ve alanların korunması ve kayıt altına alınması amacıyla geliştirilen "Türkiye Şeker Fabrikaları: Endüstri Miras Alanı/Yapıları Olarak Araştırılması, Belgelenmesi ve Değerlendirilmesi ve Korunması" başlıklı araştırma projesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Dekanı Prof. Dr. T. Nur Çağlar'ın koordinatörlüğünde Mimarlık Bölümü öğretim üyeleri Dr. Öğr. Üyesi Murat Sönmez ve Dr. Öğr. Üyesi Pelin Gürol Öngören tarafından yürütülmüştür.

¹⁶ Bulduğumuz çağa çok uygun bir kavram olan rizom, belli bir başlangıç ve varış noktası olmayan, kendini üretebilen ve sınırsız çoğalabilen bir ilişkilendirme biçimini ifade eder. Daha fazla bilgi için Gilles Deleuze ve Félix Guattari, *A Thousand Plateaus*, çev. Brian Massumi, Minnesota Press, Minneapolis, 2005, s. 5.

¹⁷ Dr. Öğr. Üyesi Selda Bancı'nın MİM 404 Mimarlık Kültürü, Tarih ve Kuramları VIII ve MİM 425 İntermedya: Melez Mimarlıklar dersleri kapsamında yürüttüğü çalışmaları dersin Instagram hesabı aracılığıyla izlemek mümkün: <https://www.instagram.com/mim425intermedia/>. Bu çalışmaların mimari tasarım eğitimi bağlamında bir değerlendirmesi için ayrıca bkz. Selda Bancı (2020) "Theory and Practice of Bookmaking: An Experiment in Architectural Design Education", *Thresholds in Architectural Education*, eds. Nur Çağlar, Irene G. Curulli, Işıl Ruhi Sipahioğlu ve Lazaros Mavromatidis, ISTE Ltd., John Wiley Sons, Inc. Büyük Britanya, ABD, ss.145-158.

KAYNAKÇA

Mitchell, W. J. T. *Picture Theory: Essays On Verbal And Visual Representation*. Chicago: University of Chicago Press. 1994.

Prensky, Marc. 'Digitalnatives, Digital Immigrants.' *On the Horizon* Vol. 9 No. 5, (Ekim 2001): 1-6.

Shayegan, Daryush. *Melez Bilinç*. çev. Haldun Bayrı. İstanbul: Metis Yayıncılık, 2018.

Öztoprak, Z., Ruhi Sipahioğlu, I., Çağlar, N. 'Mimarlık Ortamında Eşikleri Yeniden Düşünmek: Bir Diploma Stüdyosu Örneği. *Mimar.ist*, no. 69 (2020): 93-101.

Nur Çağlar

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Dekanıdır. İlgi ve araştırma alanları içinde mimarlık eğitimi, mimari tasarım pedagojisi, edebiyat, sinema ve güzel sanatlar ile mimarlık, kent ve peyzaj ilişkileri, tarihi parklar ve bahçeler, mimarlık kavramlarının yeniden inşası, mimarlık disiplinin diğer disiplinlerle ilişkileri yer alır. Mesleki pratik deneyimini mimari ve kentsel tasarım yarışmalarına girerek güçlendirmektedir. Dr. Çağlar, EAAE, Mimarlar Odası ve benzeri birçok ulusal ve uluslararası mesleki kuruluş/sivil toplum örgütlerinde ve bilimsel ve akademik kurullarda çeşitli görevler yapmaktadır.

Zelal Öztoprak

Lisans eğitimini aldığı Gazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nün ardından yüksek lisans eğitimini Westminster Üniversitesi (Londra) Mimarlık Bölümü'nde Kültürel Kimlik, Globalizm ve Mimarlık programında tamamlamıştır. Doktora eğitimini ise ODTÜ Mimarlık Bölümü'nde Biyomimetik Tasarım alanında tamamlamıştır. Şu an TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. Aynı zamanda Aalto Üniversitesi (Finlandiya) Mimarlık Bölümü'nde misafir araştırmacı olarak çalışmakta ve doktora sonrası araştırmalarını yürütmektedir. Araştırma alanları sayısal tasarım, üretim teknolojileri ve performans-temelli mimaridir.

Işıl Ruhi Sipahioğlu

Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümünde 2005 yılında, yüksek lisans eğitimini Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde 2008 yılında, doktora eğitimini Politecnico di Milano'da sürdürülebilir bina teknolojileri alanında 2013 yılında tamamlamıştır. 2011 yılından beri TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Mimarlık eğitimi ve iklim değişikliği konularında uluslararası projeler yürütmektedir. Sürdürülebilir bina tasarımı ve mimarlık eğitimi araştırma alanları arasındadır.

Mimarlık Eğitimi ve Ankara için Gelecek Spekülasyonları

Bu yazıda öğrenme ortamı ve çalışmaları aktarılan TOBB ETÜ Mimarlık Bölümü Diploma Stüdyosu, geleceğe dair derinlikli bir kavrayış geliştirmek üzerine araştırmalar yapmaktadır. Geleceğe dair bu araştırmaların birbirlerini besleyen ve karşılıklı gelişen iki araştırma nesnesi bulunmaktadır: mimarlık eğitimi ve Ankara. Mimarlık eğitiminin geleceği konusunda öncelikle dijital çağın getirdiği koşulların kavranması, eğitim programlarının ve anlayışının bu doğrultuda güncellenmesi gerekiyor. Ayrıca bugünün öğrencileri ve öğretim elemanları arasındaki, eğitimin tıkanmasına ve gerekli güncellemelerin yapılamamasına neden olan dil ve iletişim sorunlarının üstesinden gelinmesi gerekiyor. Mimarlık okullarının tekipleşmesi yerine

birbirleriyle ilişkilendirilerek ve kendilerini devingen bir biçimde her seferinde yeniden tanımlayarak kurgulanmaları gerekmektedir.

Ankara'nın geleceğini kavramaya dair araştırmalar ise güncel konular hakkında spekülasyonlar üreterek, bugün atılan adımlarla kentin geleceğine etki etmeyi hedeflemektedir. Ankara'nın gündemindeki kentsel konulara dair tüm aktörleri kapsayan, bütüncül çözümler üretilmesi kente dair yeni kavrayışlar doğurmaktadır. Zaman zaman yerel yönetimlerle ve ilgili paydaşlarla da işbirliği içinde yürütülen stüdyo çalışmaları, küresel ölçekte kentleşmenin sunduğu olanaklar ve aynı zamanda yarattığı sorunlar üzerine farkındalık geliştirmeyi, Ankara ölçeğinde ise aksamaları, aşınmaları ve mimari bozulmaları belirleyerek tartışmaya açmayı benimsemektedir.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık eğitimi, Diploma Stüdyosu, gelecek, güncellenme, heterojenleşme.

Architectural Education and Speculating about Ankara's Future

This article describes the learning environment and studies of TOBB ETU Department of Architecture Diploma Studio that conducts research on exploring and speculating about the future of two research objects that feed and develop each other: architectural education and Ankara.

The studio considers it necessary to navigate the following challenges in order to enhance our educational practices:

- comprehending the opportunities/alterations brought by the digital age
- negotiating the divergences in the language use and communication means between today's students and faculty.
- rather than conforming to the uniformity of architecture schools interrelating schools to each other to pave the way for each school to dynamically reconstruct themselves upon their networks.

Research on comprehending Ankara's future involves making designerly speculations at the studio about the most recent topics correlating not only on local Ankara's, but also global scale archiscapes. By encompassing all the interested stakeholders' ambitions, the studio devises new and inclusive interventions for today's city that may alter Ankara's future maybe beyond our immediate time.

Studio studies, which are conducted from time to time in partnership with local governments and relevant stakeholders, are intended to foster awareness of the possibilities that urbanization offers at the global level, as well as the problems it causes. Under diverse umbrella themes each year, the studio identifies and discusses disruptions, erosions, and architectural deterioration on the Ankara scale.

Keywords: Architectural Education, Diploma Studio, Graduation Studio, future, heterogeneous.

TASARIM STÜDYOLARI ÜZERİNDEN ANKARA'NIN GELECEĞİNİN İNŞASI

Nuray Bayraktar, Prof. Dr., Başkent Üniversitesi Mimarlık Bölümü

Tasarım Stüdyolarında “Yer” Olarak Ankara

Ankara. İçinde yaşadığımız kadim kent. Cumhuriyetin başkenti. Modern bir yaklaşımla inşa edilmiş bir yönetim merkezi. Kimliği Cumhuriyetle eş anlamlı. Yaşanan tüm tahribatlara karşın önemini hâlen korumakta.

Son 23 yıllık dönemde kent yöneticilerinin bilimsel bilgiyi dışlaması, akademik katılımı reddetmesi ile ağır bir tahribat yaşamış, hırpalanmış ve yıpranmış bir kent Ankara. Buna rağmen ve ısrarla mimarlık eğitimi sürecinde Ankara’da bulunan ve hatta Ankara dışından pek çok okulun Ankara’yı odağına alan proje çalışmaları yürüttükleri bilinmekte. Ankara’nın proje çalışmalarında “yer” olarak seçilmesinin nedeni kentin sahip olduğu potansiyeller ile açıklanabilir ancak.

Ankara’nın tasarım stüdyolarına katkısı, etkisi ya da tam aksine Ankara’nın ele alındığı projelerin kentin geleceğine katkısı, etkisi ikili bir ilişkiyi tanımlamakta. Stüdyo derslerinde üretilen Ankara odaklı projelerin kent üzerine yoğun bir araştırma içermesi, kentin bir alanında tespit edilen bir probleme çözüm oluşturması, özünde kent yönetimine katılım olarak değerlendirilebilir. Dahası tasarım stüdyosu dersleri; yürütücüler ve

öğrenciler açısından, ders kapsamında yapılan derin araştırmalar nedeniyle farkındalık geliştirmek için önemli bir araç olarak yorumlanabilir.

Haluk Zelef, Ankara’nın modern kent kimliğine vurgu yaptığı bir yazısında (2020)¹ tasarım stüdyosu dersleri ile ilgili olarak “Ankara’nın başkent olma sürecindeki modern mimarlık örnekleri ve mimarlıktaki teknoloji söylemi, yıllar içinde verdiğimiz tasarım projelerinde dönem dönem ortaya çıktı. Ankara’nın kentsel planlama kararları ve bu kararların günümüzdeki izlerini deşifre etmek ve böylece öğrencinin yaşadığı çevreyi tanıması ve anlamlandırması, stüdyomuz temrinlerinin önemli bir kısmında içkin bir tema (*leitmotiv*) olarak yer aldı. Bu tema, bazen kentin içindeki dış mekânlarda tasarlanmasını istediğimiz geçici strüktürlere eşlik etti ve Ankara’nın açık alan ve parklarının tarihsel bir bağlamda anlaşılmasını sağladı, bazen de artık ortadan kaldırılması düşünülen modern şehircilik izlerinin silinmesine karşı bir duyarlılık oluşturma’nın arka planını oluşturdu.” demektedir. Zelef aynı yazıda devamla “Bizim yürüttüğümüz çalışmalarda ise odaklanılan modern mimari örneklerinin kent ve yapı ölçeğinde bireysel olarak deneyimlenmesi önemli. Ayrıca çalışılan yapıların biçimsel açıdan görece “vasatlığı”, yapıların “değeri” konusunda

öğrencinin hemen sorgulamaksızın kabullenmesini değil, üzerinde daha fazla düşünmesini; “dokunulmazlık” atfetmesi yerine, “nasıl dokunulmalı” konusunda düşünce geliştirmesini hedefliyor.” biçiminde bir değerlendirme yapmakta. Bu değerlendirmelere ek olarak tasarım stüdyosu derslerinde Ankara’nın “yer” olarak belirlenmesinin ve gerçekleştirilen projelerin aynı zamanda bir “belgeleme” çalışması olduğunun altı çizilmelidir. Çok hızla değişen kentte stüdyo projeleri aracılığı ile kentin bir alanı bir zaman diliminde mevcut haliyle belgelenmekte ve gelecek kuşaklara aktarılmaktadır. Burada üzerinde durulması gereken konu stüdyo projelerinin her dönem Ankara üzerine yeni bir tartışma başlatma potansiyelidir. Hemen her proje çalışmasında Ankara’nın modern kentsel geçmişi ile ilişkilendirilerek “yer’e” müdahale edilip edilemeyeceği ya da müdahale edilmesi söz konusu olduğunda bu müdahalenin nasıl olması gerektiği önemli tartışmalara yol açmaktadır.

Kent ölçeğinde ya da tek yapı ölçeğinde üretilen projelerin Ankara için gelecek öngörülerinin önemine ve bu projelerin gerçekleşmesi halinde nasıl bir kentte yaşayacağımıza ilişkin geliştirilen senaryoların yol göstericiliğine özellikle dikkat çekilmelidir. Kuşkusuz kent ölçeğinde ya da tek yapı ölçeğinde üretilen projelerin “öğrenci projeleri” olarak uygulamadan uzak oldukları bir gerçektir. Ancak kentin gelecek vizyonunu oluşturmak için kimi “ütopyalara” ihtiyaç duyulduğu da açıktır. Bu noktada Ankara’nın bizatihi kendisinin, kentin kuruluş hikayesinin bir ütopya olduğunun da altı çizilmelidir. Bu açıdan bakıldığında tasarım stüdyolarında üretilen projelerin kentin tümüne ilişkin içerdikleri yaklaşımların ya da kentin problemleri bir alanına ilişkin önerdikleri farklı, alternatif çözümlerin çok kıymetli olduklarının, çok öğretici olduklarının vurgulanması gerekmektedir.

Tasarım Stüdyolarında Ankara Projeleri

Başkent Üniversitesi Mimarlık Bölümünde eğitime başladığından bugüne dek tasarım stüdyosu derslerinde farklı proje konuları için yer olarak Ankara’nın seçildiği proje çalışmaları yürütülmüş, sadece stüdyo derslerinde değil pek çok dersin kapsamında Ankara yapılan çalışmaların odağında yer almıştır. Ankara salt içinde yaşanan bir kent olarak değil, mimarlık eğitimi sürdürülen bir kent olarak önemli bir deneyim alanıdır. Ankara her proje konusu ile yeniden keşfedilen, yeniden

yorumlanan, yeniden öğrenilen bir kenttir. Bugünden geriye doğru bir değerlendirme yapıldığında ele alınan proje konularını kentin bir yerinde var olan bir problemin gündeme alındığı, tartışıldığı, çözümler üretildiği bir süreç olarak okumak mümkündür. Aşağıda yer alan tablodan anlaşılacağı üzere 4. Sınıf tasarım stüdyosu derslerinde güz döneminde –iki dönem istisnası dışında– Ankara için projeler üretilmiştir. Bahar döneminde Ankara dışında çalışılması ilke olarak benimsenmiş olmasına rağmen Pandemi koşulları nedeniyle geçmiş dönemde Ankara’da çalışılmıştır.

4. SINIF TASARIM STÜDYOLARI KONULARI		
	MİM 421(MİM 491)	MİM 422(MİM 492)
2016/2017	Çok Fonksiyonlu İş ve Yaşam Merkezi / Yıldız -Ankara	Otel / Karaburun-İzmir
2017/2018	Kentsel Yönetim Merkezi /Çayyolu-Ankara	Uluslararası İş ve Finans Merkezi/İzmir
2018/2019	Performans Sanatları Merkezi/Eskişehir	Çevre Bilimleri Enstitüsü /Bozcaada-Çanakkale
2019/2020	Sanat ve Zanaat Müzesi /Floransa (Yarışma)	Ulaşım Entegrasyon Merkezi/ Karasu-Sakarya
2020-2021	Tasarım Okulu/ 1.Maltepe –Ankara 2.Kavaklıdere-Ankara	Modern Sanatlar Merkezi / Kızılay -Ankara

2016-2017 akademik yılında Yıldız Kule karşısındaki alanda öğrencilerden Çok Fonksiyonlu İş ve Yaşam Merkezi tasarımları beklenmiştir. Bu konu ile kentsel ölçekte bir tartışma yapılarak bir konut bölgesinde bulunan proje alanının bir çeperinin ticari olarak gelişimi öngörülürken, bir çeperi konut bölgesi ile ilişkili yaşam merkezi olarak yeni bir kullanıma açılmıştır. Böylelikle Ankara’nın kentsel gelişme bölgelerinde yapılaşma söz konusu olduğunda önceliklerin belirlenmesine yönelik bir altyapının oluşması sağlanmıştır.

2017-2018 akademik yılında proje yeri olarak Çayyolu seçilmiş, proje alanının özgün koşulları ve metro ulaşımı esas alınarak Kentsel Yönetim Merkezi konusu çalışılmıştır. Alanın kentle ilişkisini kuran metro istasyonu, park ve proje alanı bir bütün olarak ele alınmış, merkezin çok fonksiyonlu işlevi üzerinde durulmuştur. Proje çalışmaları ile idari bir yapının bir kent yönetim merkezi olmasından öte bir yaşam merkezi olarak kurgulanmasını sağlayacak yenilikçi çözümler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2020-2021 akademik yılında ise farklı bir yöntem arayışına girilmiş, öğrencilerin grup çalışması yapmaları serbest bırakılarak proje çalışmaları için iki yer önerilmiştir. Bu yerlerden birisi Maltepe Havagazı Fabrikası alanı, diğeri Kavaklıdere Otoparkı alanıdır. Her iki alanın potansiyelleri üzerinden geliştirilen proje konusu Tasarım

Okulu olarak belirlenmiştir. Ortaya çıkan proje çalışmaları ile Maltepe Havagazı Fabrikası alanına dikkat çekilmesi amaçlanmış, alanın kente kazandırılmasını sağlayacak öneriler geliştirilmiştir. Benzer bir biçimde bir zamanlar derelerle anılan bir açık alan iken şimdilerde otopark olarak kullanılan Kavaklıdere Otoparkı alanının potansiyelleri üzerinde durularak, alanın sahip olduğu değerlerin ortaya konulmasına ve kente kazandırılmasına yönelik projeler üretilmiştir.

Tasarım Stüdyosu VI: Modern Sanatlar Merkezi/ Zafer Açık Alanı (Meydanı) - Zafer Parkı

4. Sınıf tasarım stüdyolarında genel kabul olarak Diploma Projesinde öğrencilerin bilgi sahibi olmadıkları bir yer seçilmesine çalışılmaktadır. Bu yolla bir yandan öğrenciler arasında bir eşitlik sağlanmakta³, bir yandan öğrencilerden ilk kez karşılaştıkları bir yerde kısa sürede mekânsal bir okuma yaparak farklı bir deneyim yaşamaları beklenmektedir. Bu genel kabulün istisnası bu yıl Pandemi koşulları nedeniyle yaşanmıştır. Öğrencilere proje konusu olarak Modern Sanatlar Merkezi, yer olarak Ankara'nın en sorunlu ancak en heyecan verici alanlarından birisi olan Zafer Açık Alanı (Meydanı) - Zafer Parkı verilmiştir.

Proje bilgi notu⁴

Ankara, bir Anadolu kasabasından bir başkente evrilme sürecinde, çok özel bir örnek olarak dünya tarihinde yerini alır. Parçalanmış bir imparatorluktan çağdaş bir Cumhuriyete giden yolda, tüm dünya halklarına ilham veren Ankara, başkent ilan edildiği andan itibaren, çağdaş bir anlayışla planlanmaya çalışılmıştır.

Ankara'nın planlama sürecinde yaşanan sıkıntılar, geliştirilen kentsel öngörülerin neresinde olduğumuz ve bu planlama çalışmalarının başarıları ve başarısızlıkları hâlen tartışılan önemli konulardır.

Proje çalışma alanı olarak seçilen Zafer Açık Alanı (Meydanı) - Zafer Parkı Ankara'nın ilk planından itibaren morfolojik özelliği ile fark edilmekte, güneyden kuzeye kentin ana omurgası olan Atatürk Bulvarı üzerinde, hem doğu hem batı yönünde oluşturulmuş bir "Niş" olarak dikkat çekmektedir. Farklı zamanlarda, farklı müellifler tarafından yapılan farklı planlarda yerini ve biçimini koruyan bu açık alan/park - otomobil yolunun ortasına gelmek pahasına- merkezinde Zafer Anıtı'nı barındırmaktadır. Yapılacak fiziksel, kentsel ve kültürel okumalarla önemli tartışmalara açık

olan Zafer Açık Alanı (Meydanı)- Zafer Parkı çok özel kentsel alanlardan birisidir. Proje kapsamında hâlen varlığını koruyan ancak atıl durumdaki bu açık alan/park bir "Kentsel Niş" olarak tanımlanmış, bu alanın Ankara'nın ve Cumhuriyet'in modern sanatlar tarihini belgeleyecek ve sergileyecek bir "Kültürel Niş" olarak tasarlanması dönemin proje konusu olarak belirlenmiştir.

Cumhuriyet; köhnemiş karanlık düşüncelere inat aydınlığa ulaşmaya çalışan, dünyayı yakalama azmi ve kararlılığı olan bir projedir. Modern sanatlar tarihi de bu çabanın estetik yönünü anlatan çok önemli bir alandır. Bu nedenle Ankara'nın bu çok özel alanında bir Modern Sanatlar Merkezi yapılması düşüncesi Cumhuriyet'in Ankara ile ilgili öngörülerinin günümüzdeki tezahürü olarak anlaşılmalıdır.

Modern Sanatlar Merkezinin sergi alanları, modern sanat mekânları, enstalasyon alanları, sahne ve gösteri sanatlarına ev sahipliği yapacak salonu ve salonları Kültürel Niş'in program parçaları olarak belirlenmiştir.

Projenin odağını Zafer Açık Alanı (Meydanı) - Zafer Parkı oluşturmaktadır. Açık alanın/parkın ve özellikle Zafer Çarşısı'nın nasıl ele alınacağı önemli bir tasarım problemidir. Zafer Çarşısı'nın arkasında bulunan Giyim Dünyası⁵, eski Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü⁶ tarihsel arka plan açısından hassasiyetle araştırılması ve yorumlanması gereken yapılardır. Alanın Atatürk Bulvarı köşesinde bulunan Büyük Apartman⁷ bölgenin tarihsel gabarisi hakkında bir fikir vermektedir. Zafer Parkı'nın yanında bulunan Ordu Evi binası da⁸ yine benzer bir hassasiyeti hak etmektedir. Zafer Açık Alanı(Meydanı) - Zafer Parkına ve çeper yapılarına ilişkin araştırmaların aynı hassasiyetle yapılması ve müdahale kararlarının buna göre oluşturulması beklenmiştir. Zafer Parkı'nın batısında bulunan eski Danıştay Binası⁹, bu binanın yerine yapılan yeni yapı benzer şekilde araştırılmalı ve bu yapıya ilişkin bir müdahale kararı geliştirilmelidir. Kentsel Nişin bir Kültürel Nişe dönüşmesi için verilecek tasarım kararları açısından alanın ve çeper yapıların, çevresel ve kentsel verilerin çok iyi araştırılması gerektiği ısrarla vurgulanmıştır.

Proje alanının kent içindeki anlamsal önemi, Zafer Anıtı¹⁰, yer aldığı kent merkezinin sanatsal ve kültürel olanakları özellikle değerlendirilmesi gereken konular olarak belirtilmiştir. Aynı biçimde alanın Atatürk Bulvarı nedeniyle ikiye bölünmüş olma hali ayrıca ele alınması ge-

Görsel 1: Proje alanı olarak belirlenen Zafer Açı Alanı (Meydanı) - Zafer Parkı

reken bir konudur. Ankara'nın kent planlarında proje alanına ilişkin kararların da biliniyor olması özellikle önemli bulunmuştur (**Görsel 1**).

Zafer Açı Alanı (Meydanı) - Zafer Parkı alanında gerçekleştirilen proje çalışması özünde bir "bel-lek projesi" olarak okunmalıdır. Bu proje aracılığı ile kentte giderek unutturulmaya çalışılan kimi değerlerin tekrar tartışılması sağlanmaya çalışılmıştır. Atatürk Bulvarı'nın ve alanın önemi, anlamı, Zafer Anıtı nedeniyle taşıdığı temsil mekânı olma özelliği, kent kimliği ve bellek tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Yapılan tartışmalar ve önerilecek projeler ile alandan başlayarak çevreye ve kente yayılan bir dönüşüm sağlanacağı varsayılmıştır. Alanın mekânsal dönüşümünün yaşamsal dönüşüme yol açacağına ve çevrede ve kentte yeni bir anlayışın hâkim olacağına ilişkin bir inançla proje süreci kurgulanmıştır. Yapılacak Modern Sanatlar Merkezinin alanı canlandıracağı ve bir kültürel odak yaratacağı beklentisi tüm süreci şekillendirmiştir.

Yöntem: Yer'e ve konuya ilişkin tartışmalar

Tasarım Stüdyosu VI dersi; Nuray Bayraktar, Erdal Sorgucu, Gökhan Aksoy, Kutlu Bal, Emre Şavural ve Simla Şanlı'dan oluşan yürütücüler tarafından, uzaktan eğitimin sağladığı olanağı kullanabilmek ve dersin bir "tartışma" ortamına dönüşmesini sağlamak üzere açık ders kurgusuyla ele alınmıştır¹¹. Yer'e Dair Tartışmalar (**Görsel 2**) ve Konuya Dair Tartışmalar (**Görsel 3**) başlıklarıyla gerçekleştirilen tartışmalarda davetli konukların katılımıyla alana ve konuya dair oldukça önemli bilgiler paylaşılmıştır. Açık çağrıya olumlu yanıt veren çok kıymetli konuklarla; Ali Ulusoy, C.Abdü Güzer ve Lale Özgenel'in katılımıyla proje alanına nasıl bakılması gerektiğine, yerin nasıl anlaşılması gerektiğine dair çok önemli tartışmalar gerçekleştirilmiş, 2x1 Mimarlık - Kutlu Bal ve Hakan Evkaya tarafından Lüleburgaz Yıldızları Sanat Akademisi projeleri üzerinden konuya ilişkin bir sunuş yapılmıştır.

Görsel 2: Yer'e Dair Tartışmalar poster

Görsel 3: Konuya Dair Sunuşlar poster

Yer'e Dair Tartışmalar başlığı altında yakın çevreden başlayarak proje verileri olarak; alanın eklemlendiği yeşil aks, Sıhhiye'de geçmişte var olan dere, alanı kullanacak öğrenci potansiyeli üzerinde durulmuş, yapılacak proje çalışmaları ile itibarını yitirmiş bir alana itibar iadesi yapılacağı ifade edilmiştir. Alanın yeni kent ile eski kent arasında bir sınır olduğu belirtilerek, geleneksel bir anıtın yer aldığı tarihi bir alanda Modern Sanatlar Merkezi yapılmasının karşıtlığı özellikle vurgulanmıştır. Merkezde ve açık alanda yer alacak sanatsal objelerin çevrede ve kentte yaygınlaşabileceğine, bu yolla diğer kensel odaklarla ilişki kurulabileceğine, bu şekilde alanın kente ait kılınabileceğine, sanat aracılığı ile yeni bir kentsellik-kamusallık tartışması başlatılabileceğine dikkat çekilmiştir. Alanın tarihselliği vurgulanırken muhafazakar bir koruma anlayışından uzaklaşılması gereği, alana radikal müdahalelerin olabileceği üzerinde durulmuş, alanın ve çeper yapıların potansiyelleri üzerinden modern mirasın korunması tartışmalarının yapılabileceği ayrıca ifade edilmiştir. Geçmiş dondurmak yerine mevcut potansiyellerin ortaya çıkarılmasının önemi, bağlamsal bir altyapı kurulmasının gereği, boşluğun onarılmasının ve yeniden ele alınmasının zorunluluğu üzerinde önemle durulmuştur.

Konuya Dair Sunuşlar başlığı altında benzer bir konu üzerinden zorunlu kimi teknik bilgiler aktarılmış, kullanıcı, sanatçı ve dekor sirkülasyonları ve çakışma ve ayrışma noktaları açıklanmış, mekânsal zorunlu ölçüler üzerinde durulmuştur.

Projenin Final Jürisi 1. Gün Olsi Kafeja, Sait Onur Edeş, Adnan Aksu, Bengi Su Ertürkmen Aksoy, Orçun Köken, Ozan Gürsoy 2. Gün Olsi Kafeja, Özgür Yakın, Kadri Atabaş, Murat Sönmez, Evren Başbuğ¹², Özlem Altun gibi çok kıymetli

konukların katılımıyla gerek yer'e ilişkin gerek konuya ilişkin çok kıymetli tartışmaların yaşandığı bir foruma dönüşmüştür (Görsel 4, Görsel 5). ABB Kültür Varlıkları Daire Başkanı Sn. Bekir Ödemiş'in de katılımıyla gerçekleşen ve iki tam gün süren jüri ortamının dönem boyunca yapılan tartışmaları bir üst seviyeye taşıdığını belirtmek gerekmektedir.

Görsel 4: 1. Gün /Salı grubu final jüri poster

Görsel 5: 2. Gün/Cuma grubu final jüri poster

Proje çalışmaları

Proje çalışmaları öncelikle proje alanına dair literatür araştırmaları ve Ankara'ya ve yer'e dair okumalar ile başlamıştır. Bu çalışma sürecinde üzerinde önemle durulan başlıklar alanın şimdiki zamanda ve geçmiş zamanda kent için anlamı, önemi ve barındırdığı problemler ve potansiyeller olmuştur.

Çalışma kapsamında; alanın ölçeği, çeper yapılarla oluşan silüet, alanın ikili yapısı, çeper yapıların farklı mimari özellikleri ve farklı kullanımları, ölçeklerinin süreklilik göstermemesi, açık alanın/parkın, Zafer Çarşısı'nın, Giyim Dünyası yapısının mevcut kullanımları, alanın; bir boşluk olarak algılanması ve trafik açısından bir düğüm noktası olması, kayıp mekân olarak tanımlanması ve kaybolmuşluk hissi yaratması, fiziksel olarak kente, yaşamsal olarak kentliye dokunamaması, fiziksel engeller nedeniyle fark edilememesi, sınırsızlığı, tanımsızlığı, anıtın algılanamaması, kentsel bir düzenlemeye sahip olmaması, çeper yapılarda alanı besleyen kullanımların yokluğu "problemler" başlığı altında tartışmaya açılmıştır.

Çalışma kapsamında; alanın tarihsel ve kültürel geçmişi, yaya sokakları bağlantısı, yakın çevrede yer alan yeşil sistemi ile ilişkisi (Kurtuluş Parkı, Abdi İpekçi Parkı, Basın Parkı, Güvenpark), çeper yapılardaki kullanım ve kullanıcı çeşitliliği, Zafer Anıtı, Mithatpaşa-Necatibey bağlantısı, Kızılay-

Sıhhiye bağlantısı, çeper yapıların kullanımları ve zemin katlarının alanla ilişkisi "potansiyeller" başlığı altında değerlendirmeye alınmıştır.

Proje çalışmaları ile alanın potansiyellerinden hareketle, alanın problemlerine yönelik farklı çözümler üretilmeye çalışılmış, öğrenciler programı senaryo öncelikleri doğrultusunda yorumlamakta serbest bırakılmıştır. Bu doğrultuda önerilen çözümler çeşitli başlıklar altında sınıflanabilir bir içeriğe sahip olmuştur.

İki alanın ilişkilendirilmesi öncelikli bir problem olarak ele alınmış, bu problemi çözmek üzere Atatürk Bulvarı için

- Yayalaştırma, yeni trafik düzenlemesi yapılması
- Zemin üstü kottan bağlantı sağlanması
- Zemin altı kottan bağlantı sağlanması
- Hemzemin bağlantı sağlanması

şeklinde farklı çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Alanda yeni bir sınır oluşturabilmek, alana yeni bir tanım getirebilmek üzere çeper yapılara müdahale konusu öğrenciler tarafından farklı ele alınmış, bu müdahaleler:

- Yapılara minimum dokunmak
- Yapılara parazit olarak eklenmek
- Yapıların boşluklarına sızmak
- Zafer Çarşısı'na müdahale etmek
- Giyim Dünyası binasına müdahale etmek
- Eski Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü binasına müdahale etmek
- Yüksek Seçim Kurulu binasına müdahale etmek

biçiminde farklılaşmıştır.

Alanın en önemli ögesi olan Zafer Anıtı'na karşı öğrenciler tarafından:

- Anıtı yerinde korumak
- Anıtın algılanır olmasını sağlamak için trafik düzenlemesi yapmak
- Anıtın yerini değiştirmek
- Anıtı projenin parçası haline getirmek

biçiminde farklı tavırlar geliştirilmiştir.

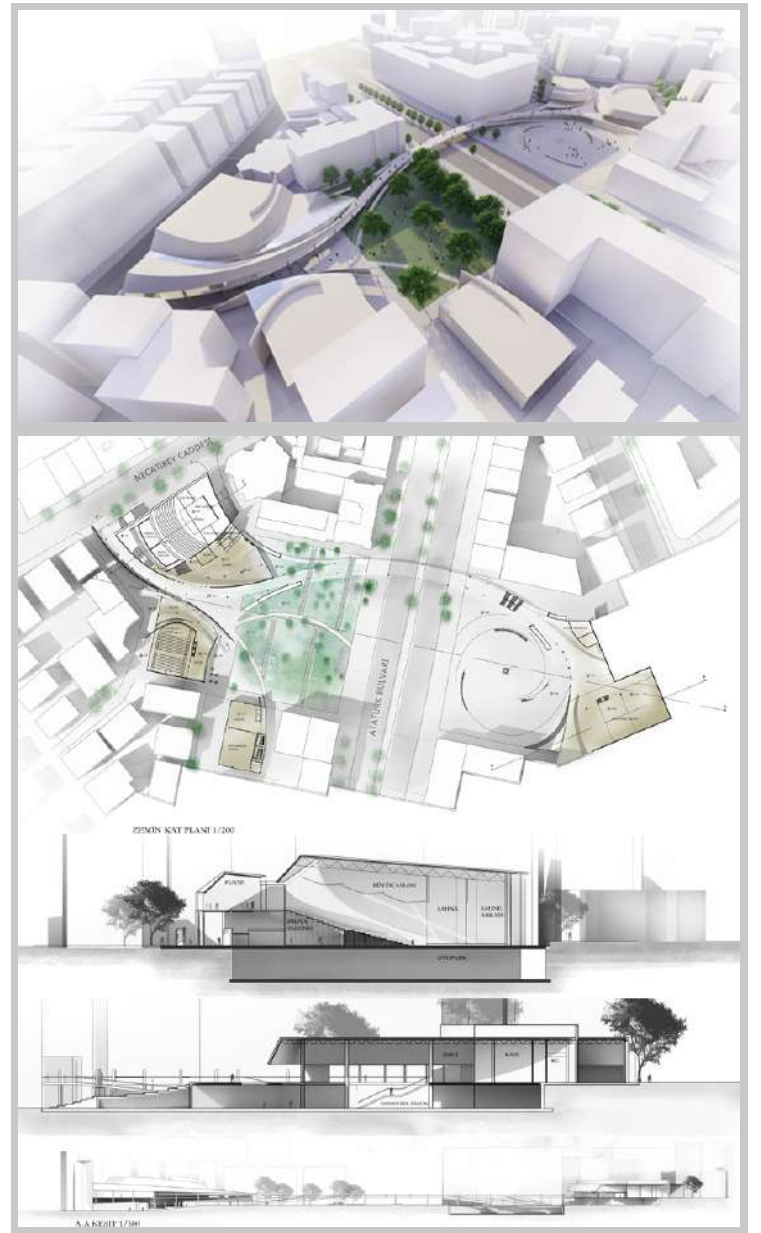
Alanın kimi özelliklerinin öncelikli alınmasıyla geliştirilen çözüm önerileri:

- Topografyanın, alandaki kot farkının düzenlenmesi

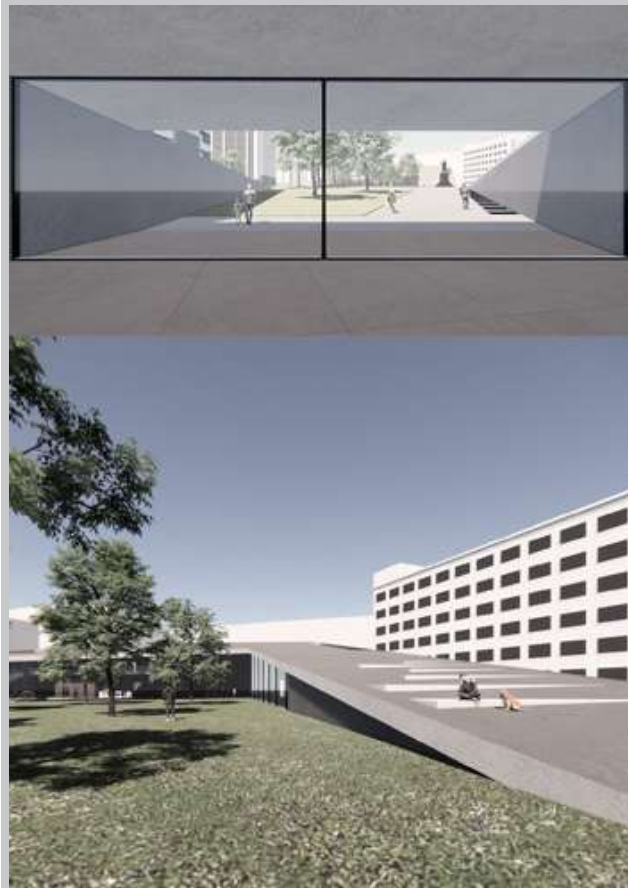
- Mevcut ağaç dokusunun korunması
- Kamusal bir meydan düzenlemesi yapılması
- Alanı tutan, sınırlayan, tanımlayan yapılar önerilmesi, böylelikle yeni çeperler oluşturulması
- İki alan arasında kesintisiz bağlantı sağlanması
- Alanın algılanabilir olmasının sağlanması
- Alanın yeniden tarifi
- Alanın kente yeniden kazandırılması
- Ankara Sanat Tiyatrosu, Büyük Sinema, Ordu Evi Sineması gibi kullanımların devam ettirilmesi

biçiminde sınıflanmıştır.

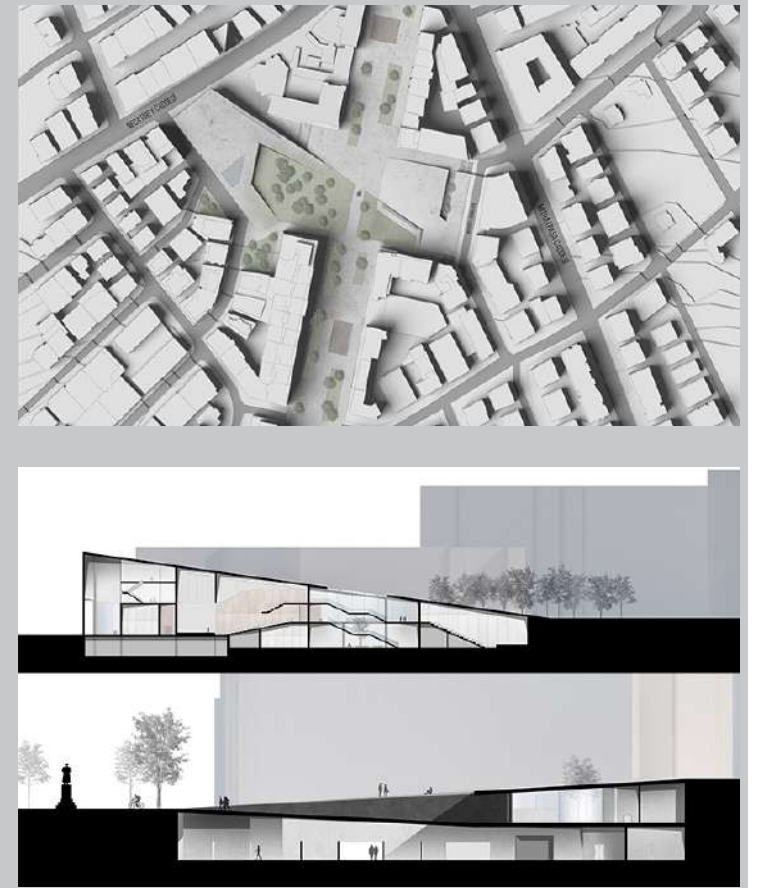
Proje çalışmaları kapsamında öğrenciler ve yürütücüler tarafından yapılan tüm araştırmaların, yere ve konuya dair okumaların, gerek derslerde dersin yürütücüleri ile gerek derslere katılım gösteren konuklarla yapılan tüm tartışmaların, tüm değerlendirmelerin, yürütücüler tarafından verilen kritiklerin sonucunda elde edilen projelerin her biri alana, çevreye ve kente dair öncelikleri ve söylemleri açısından heyecan verici bulunmuştur. Yenilikçi çözüm önerileri, biçimsel ve mekânsal kararları, kullanılan teknolojiler, alan, çevre ve kent ile ilişkileri açısından geliştirdikleri duyarlılıklar ile öne çıkan kimi projeler aşağıda yer almaktadır (**Görsel 6,7,8,9,10,11,12,13**). Projelerin tümüne <https://baskentmimarliksergi.wixsite.com/mim492-422> adresinden erişmek mümkündür.

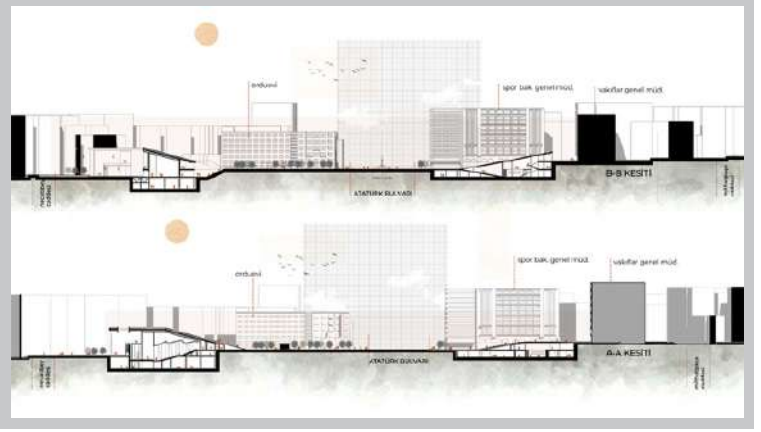
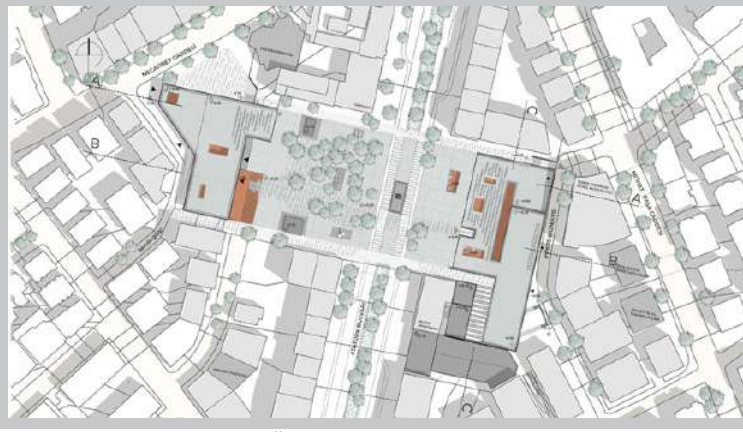

Görsel 6: Onur İlgöz projesi, 2020-2021 Akademik Yılı Bahar Dönemi

Görsel 7: İdil Berktaş projesi, 2020-2021 Akademik Yılı Bahar Dönemi

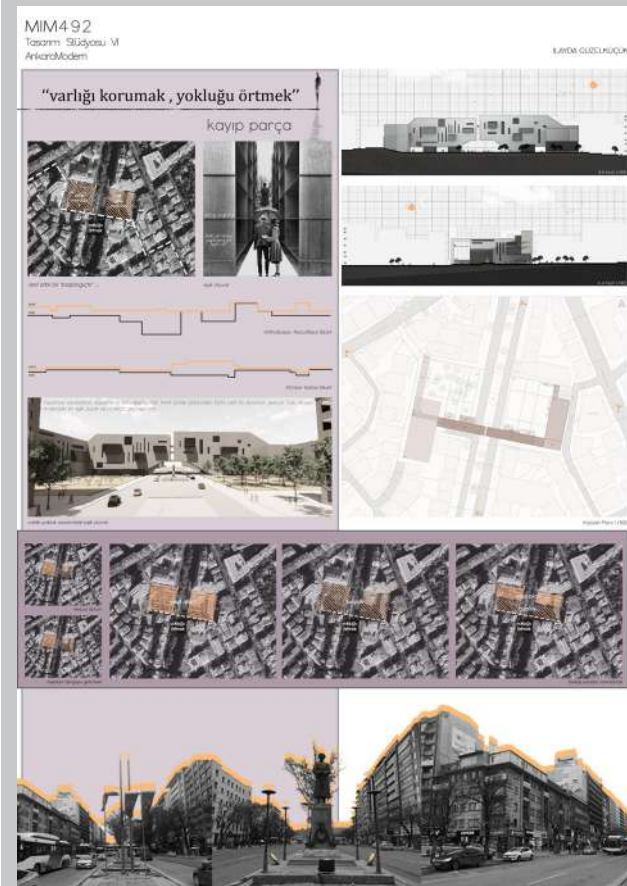
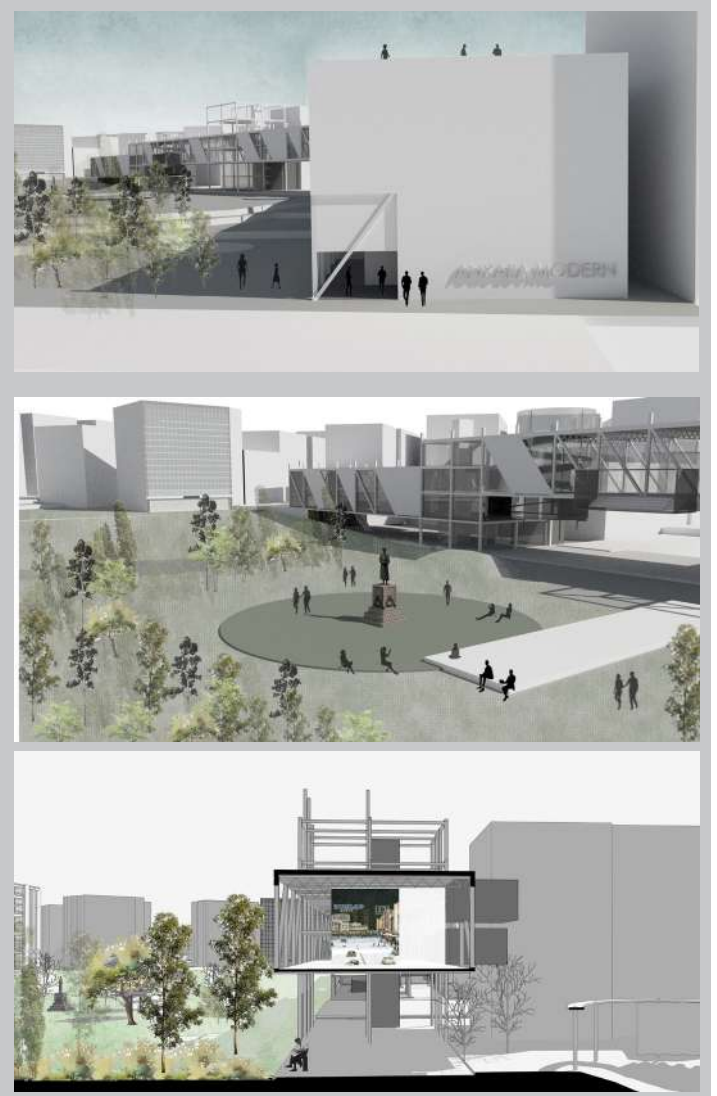
Görsel 8: Büşra Ün projesi, 2020-2021 Akademik Yılı Bahar Dönemi

Görsel 9: Zeynep Sertkaya projesi, 2020-2021 Akademik Yılı Bahar Dönemi

Görsel 10: Selensu Demir projesi, 2020-2021 Akademik Yılı Bahar Dönemi

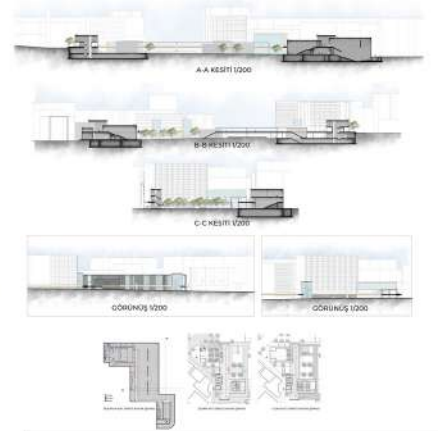
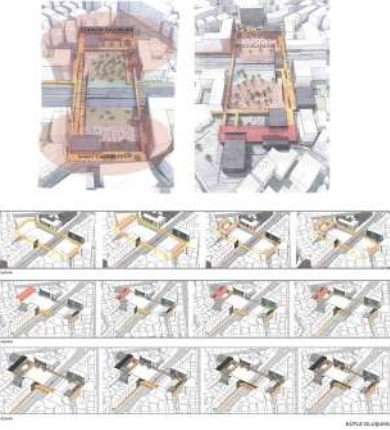
Görsel 11: İlayda Güzelkçük projesi, 2020-2021 Akademik Yılı Bahar Dönemi

Görsel 12: Elif Sultan Kaya projesi, 2020-2021 Akademik Yılı Bahar Dönemi

Görsel 13: Dersu Tatar projesi, 2020-2021 Akademik Yılı Bahar Dönemi

Tasarım Stüdyolarında Ankara'nın Geleceğini Tasarlamak

Tasarım Stüdyosu VI dersi kapsamında Ankara kentinin tarihsel geçmişinde büyük önem taşıyan bir alanda gerçekleştirilen proje çalışmalarının; kentin gelecek vizyonu için dikkate alınması gereken kimi ipuçları barındırdığının altı kuvvetle çizilmelidir. Yer ile ilgili geliştirilen kimi önerilerin, ortaya çıkan sonuçların benzer alanlarda gerçekleştirilecek proje çalışmaları için yol gösterici bir içeriğe sahip olduğu ve Ankara'nın gelecek kurgusu için önemi özellikle vurgulanmalıdır.

Yerin ne istediği sorusu alana dair farklı okumaları zorunlu kılarak sadece boşlukların değil, dolulukların da iyi okunması gerektiğini vurgular. Alanı kimlerin kullanacağı sorusu ise çeper yapıların doğru kavranması ve alanın çevre ve kent ile kurduğu ilişkinin doğru anlaşılması gerekliliğini anlatır. Proje çalışmalarının başında gündeme getirilen bu iki soru her çalışma alanında ilk adımın atılmasını sağlayacak bir içeriğe sahiptir.

Bu yaklaşımla ele alındığında Zafer Açık Alanı (Meydanı) - Zafer Parkı alanının politik temsil niteliği, geçmişten bugüne dek kente söylediği sözün devamlılığının sağlanması çabalarını beraberinde getirecektir. Alanın kent içinde bir boşluk, bir nefes alanı olması kamusal kullanımını öne çıkaracak bir kurgunun gerekliliğini işaret etmekte, alanın bir odak noktası olarak kente kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Kent kimliğinin oluşumunu kültür ve sanatla ilişkilendirmek, tarihsel katmanları doğru okuyarak yeni bir katman üretmek, alanla görsel ve fiziksel temas kurulmasını sağlamak üzere proje geliştirmek bu şekilde yaşayan bir kamusal mekân elde etmek kaçınılmaz olacaktır. Alanın yeni rolünün kent merkezini canlandırmak olduğu, kültürün ve sanatın alandan başlayarak çevreye ve kente yayılacağı, alanda başlayacak değişimin çevreyi ve kenti değiştireceği anlaşılabacaktır. Öte yandan alanın yeni kullanımlarla düzenlenmesinin gece-gündüz yaşayan bir kent merkezi oluşumu için ilk adım olduğunun kabulü önemlidir. Alanın Kent-sel Niş olmaktan çıkarak Kültürel Niş haline gelmesinin, bu yaklaşımla yeniden düzenlenmesinin kent merkezinden giderek uzaklaşmış olan kentlinin kentle buluşmasını sağlayacak bir çözüm olduğu özellikle vurgulanmalıdır. Alanda nasıl bir hayat kurgulanacağı, alanın çevreye ve kente ne söyleyeceği iki yönlü bir iletişimin ve ilişkinin ilk adımı olacaktır. Önerilecek yeni kullanımlar ve fiziksel düzenlemeler ile kentsel ve tarihsel

sürekliliği sağlamanın önemi, kentsel peyzajın güçlü etkisi, alanın bir bellek mekânı olma özelliği, Zafer Çarşısı'nın hafızalardaki yeri önemli tartışmaları da beraberinde getirecektir. Alanın kent içinde bir kamusal mekâna dönüşmesi, bir meydan düzenlemesi yapılarak kimi özel günlerde kutlama, tören alanı olması, kültür ve sanat festivallerine olanak sağlaması beklenir bir durumdur. Önerilen yapılaşmanın dilinin güncel, çağdaş ve yenilikçi olması, program kullanımlarına uygun bir mekânsal kurguyla ele alınması gerekliliği de ortadadır. Tüm bu yaklaşımlarla alanın Atatürk Bulvarı'nı, çevreyi, kent merkezini ve kenti dönüştürmesi kaçınılmazdır.

Ankara kent yönetimi açısından önemli kimi öneriler içeren proje çalışmalarının paylaşılması dileriz ki dikkat çeksin ve uygulama isteği oluştursun. Dosya'nın öncelikle kent yönetimi olmak üzere en geniş kesimlerle paylaşılması ve yeterince okunması dileğiyle.

DİPNOTLAR

¹ Zelef, H. (2020) Stüdyo Eğitiminde Reddimiras Mümkün mü?: Modern Mimarlık Envanteri Üzerine Notlar, <https://xxi.com.tr/i/studyo-egitiminde-reddimiras-mumkun-mu>

² Pandemi nedeniyle sürdürülen uzaktan eğitim sürecinde kent dışında bir alanı deneyimlemek mümkün olmayacağından neredeyse tüm stüdyolarda “yer” olarak Ankara seçilmiştir.

³ Herhangi bir tasarım stüdyosu dersinde içinde yaşanılan kentin proje konusu olarak verilmesi bir yandan da bir eşitsizliği barındırmaktadır. Yaşamını o kentte sürdüren, kenti içselleştirmiş öğrenciler ile sadece eğitim sürecinde o kentte yaşamakta olan öğrencilerin kenti nasıl yorumladıkları konusu çok önemli bir araştırma konusudur.

⁴ Başkent Üniversitesi Mimarlık Bölümü Öğretim Görevlisi Erdal Sorgucu tarafından ders kapsamında kaleme alınan metin.

⁵ Yapının mimarı Mehmet Emin Onat’tır.

⁶ Yapının mimarı Paul Bonatz’dır.

⁷ Yapının mimarı Abidin Mortaş’tır.

⁸ Yapının mimarı Clemens Holzmeister’dır.

⁹ Yapının mimarları Doğan Tekeli - Sami Sisa’dır. Yapı yıkılmış, yerine neredeyse aynı ölçekte Yüksek Seçim Kurulu yapısı yapılmıştır.

¹⁰ Anıt Pietro Canonica tarafından tasarlanmıştır.

¹¹ Öğretici, keyifli, heyecan verici, sonuçları açısından oldukça tatmin edici bu dönem için sevgili hocalarıma çok teşekkür ediyorum. Ayrıca bu yazı için destek olan sevgili Simla Şanlı’ya özel olarak teşekkürlerimi iletiyorum.

¹² Ozan Gürsoy 2. Gün yapılan jüriye katılamamıştır. Evren Başbuğ 2. Gün yapılan jüriye dahil olarak çok değerli fikirleriyle büyük katkı sağlamıştır.

Nuray Bayraktar

Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Mimarlık Bölümü'nden mezun olmuş, yüksek lisans eğitimini ve doktora eğitimini Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda tamamlamıştır. Halen Başkent Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır. Akademik çalışmalarını tasarım, kent ve konut alanlarında sürdürmekte olan Bayraktar'ın özellikle Ankara üzerine odaklandığı çok sayıda uluslararası ve ulusal makaleleri, bildirileri, kitap bölümleri, gazete ve dergi yazıları ve *Ankara Yazıları* adlı bir kitabı bulunmaktadır. *Sivil Mimari Bellek Ankara 1930-1980* projesinin yürütücülüğünü yapmış olan Bayraktar TÜBİTAK ve VEKAM tarafından desteklenen bu proje ile TÜBİTAK Proje Performans Ödülünü kazanmıştır. Uluslararası ve ulusal çok sayıda araştırma projesinde gerek yürütücü olarak gerekse proje ekibi olarak görev üstlenmiştir. Halen sürmekte olan VEKAM destekli *Ankara'da İz Bırakan Mimarlar* projesinin yürütücülerinden birisi olarak panel kitaplarının yayına dönüştürülmesi sürecinde çalışmaktadır. Bayraktar'ın Yapım Koordinatörlüğünü üstlendiği *Cumhuriyet'in Müzesi Atatürk Bulvarı* adlı 16 bölümlük belgesel Kanal B Televizyonunda iki dönem yayınlanmıştır. Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin yönetim kadrolarında ve komisyonlarında çeşitli görevler almış olan Bayraktar Mimarlar Derneği 1927 bünyesinde de çeşitli sorumluluklar üstlenmiştir. Ankara'daki birçok üniversitede tasarım eğitimi veren akademisyenlerden oluşan Ankara Kent Konseyi Mimarlık Kültürü ve Planlama Çalışma Grubunun sözcüsüdür.

Tasarım Stüdyoları Üzerinden Ankara'nın Geleceğinin İnşası

Ankara'nın geçmişte sahip olduğu değerler üzerine yapılmış pek çok akademik çalışma mevcut olmasına rağmen, kentin geleceğinin inşasında yol gösterici olacak akademik çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Bu durumun nedenleri akademi ile kent yönetimi arasında uzun yıllardır var olan - sevindirici biçimde şimdilerde aşılmaya çalışılan - sorunlu ilişki ve akademinin ürettiği bilgiyi paylaşma kanallarını bulamaması şeklinde açıklanabilir. Bu yüzden *Dosya*'nın bu sayısı çok kıymetli. Ankara'nın potansiyelleri ya da problemleri üzerine yapılmış projelerin, Ankara üzerine geliştirilen senaryoların derlenip toparlanmasının ve değerlendirilmesinin kent yönetimi açısından oldukça yol gösterici olacağı çok açık. Öte yandan bu *Dosya* aynı zamanda akademiye üretilen projelerden ve olası Ankara senaryolarından öncelikle Ankara Şubesi üyeleri olmak üzere en geniş kesimlerin haberdar olmalarını sağlama potansiyeli de taşımakta.

Bu yazıda Başkent Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde yürütülen Ankara odaklı proje çalışmaları hakkında - 4. Sınıf stüdyo dersleri ile sınırlı tutularak ve özellikle 2020-2021 Akademik Yılı Bahar Dönemi Diploma Projelerine odaklanılarak - bir değerlendirme yapılması amaçlanmış, tasarım stüdyolarında üretilen projelerin kent yönetimi ile ilişkilendirilmenin bir aracı olduğu kabulüyle, seçilen her bir konunun ve yerin kentin geleceğini biçimlendirme, kentin vizyonunu oluşturma potansiyelleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar kelimeler: Ankara, Kentsel Gelecek, Tasarım Stüdyoları

Construction the Future of Ankara through Design Studios

Although there are many academic studies on the values that Ankara had in the past, the number of academic studies that will guide the construction of the city's future is very limited. The reasons for this situation can be explained by the problematic relationship that has existed for many years between the academy and the city administration - which is now being tried to be overcome - and the inability of the academy to find channels to share the information produced. That is why this issue of "Dosya" is very valuable. It is very clear that the compilation and evaluation of the projects made on Ankara's potentials or problems, and the scenarios developed on Ankara will be guiding for the city administration. On the other hand, this "Dosya" will also ensure that the broadest segments, primarily members of the Ankara Branch, are informed about the projects produced in the academy and possible Ankara scenarios.

In this article, for this issue of "Dosya", it is aimed to make an evaluation about Ankara - focused project studies, conducted in Başkent University, Department of Architecture - by limiting the project studies to the forth year studio projects and focusing especially on the 2020-2021 Academic Year Spring Semester Diploma Projects. The projects produced in the design studios were accepted as a means of connecting with the city administration, and the potentials of each chosen subject and place to shape the future of the city, and the potentials to create the vision of the city are emphasized.

Keywords: Ankara, Urban Future, Design Studios

MODERN MİMARLIĞIN SÜRDÜRÜLMESİ: CEBECİ STADI VE AŞTİ ÜZERİNE DENEMELER

Yiğit Acar, Öğr. Gör. Dr., Ezgi İşbilen, Yarı Zamanlı Öğr. Gör., Pınar Oktar, Arş. Gör., Sare Nur Avcı, Mimar, Abdulkadir Kayalı, Mimar, Bilkent Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Giriş

İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Mimarlık Bölümü olarak son iki yıldır Arch 402 Mimari Tasarım VI stüdyolarımızı bitirme tezlerinin üretildiği stüdyolar olarak yürütüyoruz. Dünya'daki ve Türkiye'deki benzerlerinden farklı olarak bir döneme sığdırdığımız bu stüdyo modelinden beklentimiz öğrencilerimizin bağımsız biçimde araştırma yaparak, kariyer hedefleri doğrultusunda bir çalışma kurgulayabilmelerini sağlamaktır. Bu yıl ikincisini tamamladığımız bitirme tezi stüdyolarımızda tabii ki Ankara üzerine çalışmak isteyen öğrencilerimiz de vardı. Varlık Mahallesi, 19 Mayıs Stadyumu, Cebeci Stadı ve AŞTİ üzerine çalışmalar yürüten öğrencilerimiz oldu. Bu çalışmaların ikisi, Cebeci Stadı üzerine Abdulkadir Kayalı'nın çalışması ve AŞTİ üzerine Sare Nur Avcı'nın çalışması¹ bizlere modern mimarlık varlıklarının sürdürülmesi üzerine bir tartışma zemini sunuyor.

Ankara'nın Modern Mimarlık Varlığı

Genç Cumhuriyet'in başkenti 100'üncü yılına yaklaşırken, geçirdiği birçok işlevsel ve mekânsal değişim sonunda başkent'in birçok yapısı başlangıç koşullarından çok farklı bir duruma gelmiştir. Kimi yapının ilgili olduğu teknoloji artık kullanılmaz hale gelmiş (örneğin Havagazı Fabrikası), kimi yapının hizmet ettiği kurumsal yapı değişmiş (örneğin İller Bankası), kimi yapının ise bulunduğu bağlam

ve taşıma kapasitesi değişmiş aynı işlev başka bir yere taşınmıştır (örneğin EGO hangarları). Dünya-da da sıklıkla karşımıza çıkan durumlara cevaben gelişen iki ana refleks olduğunu söyleyebiliriz. İlki kolaycı bir çözüm ile yapıyı yıkıp yerine yeni bir yapı yapmak, ikincisi ise yapıyı dönüştürüp yeni durumda da çalışır hale getirmek.

Yirmi yıldır içinde bulunduğumuz gerçek-sonrası paradigma, tarihi yeniden yazmak isteği ile bu seçeneklerden ilkinin şevk ile sahiplenmiştir. Çünkü hem tarihi yok edip yerine kendi gerçekliğini inşa etme şansı vardır hem de, bu yapılar sıklıkla kent merkezine yakın olduğu için, ciddi bir rant oluşturmaktadır. Ankaralı mimarlar bu gündeme son derece aşinadır. Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin de kararlılıkla karşısında durduğu bu yıma-yapma eylemlerini kısaca bir hatırlayalım. Ankara Havagazı Fabrikası, Ego Hangarları, İller Bankası Binası, Güven Park maalesef kaybettiğimiz ya da zedelenmiş yapılardan ve alanlardandır. Ulus Yüzüncü Yıl Çarşısı, Ulus İşhanı, Anafartalar Çarşısı, Cebeci Stadyumu ve Saraçoğlu Mahallesi ise aynı mücadelenin devam ettiği veya kısmen başarı sağlanan yapılardır.

Stüdyo Bağlamı

Lisans stüdyo çalışmalarının odağı olarak modern mimarlık varlıklarını çalışmanın önemi de tam bu mücadeleden kaynaklanır. Yeni nesillerde bu

yapılar hakkında bir farkındalık yaratmak, sürekli gündemimizde tutmak ve belki yeni keşifler/icatlar yapmak için tasarım stüdyolarının özgürlükçü ortamı birer laboratuvar görevi görür. Stüdyo çalışması kapsamında modern mimarlık varlıklarının ele alınışı sırasında tabii ki eğitimin temel hedefleri ve imkânlar dâhilinde çalışmalar yürütüldüğünü de hatırlatmak gerekir. Başka bir bağlamda, mesela bir yüksek lisans stüdyosunda ekip çalışması olarak ele alınsa, ya da profesyonel bir projeye konu olsa mümkün olacak başka araştırma ve etütlerin olduğu söylenebilir. Temel tasarım stratejisinin de stüdyo yaklaşımının dışında başka tasarım çerçeveleri kullanılacağına da altını çizmek gereklidir.

Stüdyolara ilişkin bir profesyonel proje simülasyonu benzetmesi yapılması sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Stüdyo projelerinin tam bir profesyonel proje olmadığı, gerçek anlamda araştırma projesi olmak için de gerekli kaynakların olmadığını düşünüyoruz. Stüdyo projelerini kendi özgün bağlamlarında değerlendirmek gerekir. Tanımlamak gerekirse lisans seviyesinde stüdyo projeleri, stüdyo projeleridir kendine özgü bir proje kategorisidir. Amaç öğrencilere araştırma, uygulama, kentsel durum ve temsil hususlarına ilişkin bir deneyim yaşatarak bir farkındalık geliştirmektir. Kısmen araştırma kısmen de uygulamadır, ikisinin arasında bir özgürlük alanı sunar lisans stüdyoları. Stüdyonun kendi özgür ortamının yarattığı bir araştırma imkânını kullanmak da bizlere çekici geliyor. Bu kapsamda bu metin içinde andığımız çalışmaları, uygulamaya yönelik fikirler olarak değil, birer mimari spekülasyon, edebiyat alanındaki deneme yazın biçimi gibi, açık uçlu birer deneme olarak görmek gerektiği görüşündeyiz. Bir özgür düşünce alanı olarak tasarım stüdyoları mimari problemler ile yüzleştirdiğimiz yeni fikirleri araştırdığımız ortamlardır.

Stadyuma Komşuluk Etmek

Bu metin kapsamında değineceğimiz ilk çalışma Abdulkadir Kayalı'nın *Neighboring the Stadium, Revitalizing a Lost Identity*, çalışmasıdır. Çalışmanın odaklandığı konular ve önermelerine değinmeden Cebeci Stadı ile ilgili tartışmaları kısaca hatırlamakta fayda olacaktır.

Cebeci Stadı, Hamit Tarlası/Cebeci Çayırı olarak anılan ve Cumhuriyetin ilk yıllarında, spor müsabakalarına, konserlere, tiyatro ve sinema gösterimlerine, zaman zaman da siyasi gösterilere ev sahipliği yapan bir açık alana inşa edilmiştir.²

Görsel 1: Hamit'in Tarlası'nda (Cebeci Çayırı) bir futbol müsabakası. Funda Cantek'in 'Mülkiye, Tıbbiye, Harbiye=Cebeci' başlıklı yazısından alınmıştır.³

"Ankara'nın Cebeci semtinde "Hamit'in Tarlası" olarak bilinen çayırılıkta 9 Aralık 1922 yılında başlayan Ankaragücü-Gençlerbirliği rekabeti, 1959'da kurulan resmi futbol ligiyle birlikte, heyecanını ve çekişmesini bugüne dek taşıdı."⁴

Yapı 1957 yılında Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün açtığı bir yarışma ile kazanılmıştır. Do-comomo_tr Ulusal Çalışma Grubu'nun konuyla ilgili görüş metninde aktarıldığı şekliyle;

1957 yılında Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün açtığı yarışmayı kazanan Vahit Erhan, Yani Çırakoğlu ve Hüseyin Baban'ın tasarladığı Cebeci Stadyumu'nun temeli 1963 yılında Ankara Valisi ve Beden Terbiyesi Bölge Başkanı Enver Kuray tarafından atılmış; açılışı ise 1972 yılında yapılmıştır. Cebeci Stadyumu, erken Cumhuriyet döneminde oluşturulan 19 Mayıs Spor Kompleksi'nin ardından Ankara'da inşa edilen en önemli spor alanıdır ve 37 bin kişilik kapasitesiyle ülkenin en büyük stadyumu olarak tasarlanmıştır. Ardından da bilindiği üzere 2012'de alınan "maç oynamaya elverişli değil" kararının ardından 2017'de stadyumun kullanımına son verilmiştir.⁵

Ardından da bilindiği üzere önce yapının yıkılarak yerine bir AVM yapılması gündeme gelmiş, meslek odalarının mücadelesi sonucu bu kararın iptalinden sonra ise bu sefer millet bahçesi yapılması fikri ile tekrar gündemimize gelmiştir. Konu hakkında meslek odalarının mücadelesi halen devam etmektedir.

Herman Jansen'in 1928 Ankara Şehir planlarından bu yana Cebeci Stadyumu'nun konumunun hiçbir zaman değişmemiş olması meslek odalarının mücadelesinin son derece yerinde olduğunun bir kanıtıdır. Stadyumun Ankara'nın Cumhuriyet ile paralel yapılaşma sürecinin en başından itibaren Cebeci Semti'nde varlığını sürdürmesi ve program

Görsel 2: Herman Jansen'in Cebeci Stadyumu ve çevresiyle alakalı önerisi. Kaynak: Jansen Archive <https://architekturmuseum.ub.tu-berlin.de/index.php?p=79&POS=8>

itibariyle Hamit'in tarlasından stadyumun inşaa sürecine kadar keskin bir değişikliğe uğramaması stadyumu kentin önemli bir tarihi değer haline getirmiştir. Fakat stadyumun çevresiyle ilgili aynı şeyleri söylemek mümkün değildir. Stadyumun çevresi Jansen'in planlarında her ne kadar stadyumun parçaları olan spor komplekslerine ayrılmış olsa da uygulama sürecinde bu planlara riayet edilmemiştir. 1950'lerden itibaren bugüne kadar stadın çevresi konut ve ticari meskenler ile çevrelenmiştir. Stadyumu çevreleyen bu konut ve ticaret dokusunun stadyum ile ilişkisi *Neighboring the Stadium | Revitalizing a Lost Identity* projesinin tartışma konusudur. Projenin süreci, stadyum

ve çevre dokusu üzerinde tarihi, sosyo-kültürel ve politik bağlamda analizler yapılarak mimari bir çerçevede yürütülmüştür (**Görsel 3**).

Projede incelenen temel çelişki stadyumun devasa yapısıyla çevredeki konutlara mı yoksa konutların yoğun dokusunun stadyumun kullanımına mı bir engel teşkil ettiğidir. Bu incelemenin ana sebeplerinden biri ise stadyumun 2017 yılında alınan yıkım kararıdır. Proje stadyum ve çevresi ile olan bağlarını fiziksel ve kullanım alanlarında kuvvetlendirerek stadyumu ve tarihini kentten söküp atmak yerine kente kazandırmayı hedeflemiştir.

Stadyumun kuzeyi, batısı ve doğusu, Kurtuluş Parkı, Gençlik Parkı, Cenab-ı Ahmet Paşa Cami, Ulucanlar Cezaevi Müzesi, Mamak Kültür Merkezi gibi önemli kamu bina ve alanları ile çevrilidir. Stadyum konumu itibariyle bu tarihi kültürel mekânlardan oluşturulabilecek bir rotanın terminalliğini üstlenme potansiyeli vardır. Ayrıca stadyumun batısındaki demir yolu hattı ve Ankara Kalesi'yle kuvvetlendirilecek bağlar ile stadyumun kente kazandırılmasının sadece yakın çevresine değil daha büyük ölçekte bir dokuya olumlu etki edeceği mutlakıtır (**Görsel 4**).

Proje tüm bunlara etki edebilmesi için üç temel başlıkta ele alınmıştır. Birincisi stadyumun programıdır. Maalesef stadyumun etrafındaki meskenler, araç-yaya sirkülasyonu ve günümüzdeki yönetmelikler incelendiğinde stadyumu sadece kendi fonksiyonunda kullanmak mümkün olmadığı gibi aynı zamanda elverişli de değildir. Fakat bu söy-

Görsel 3 : Cebeci Stadyumu ve çevresinin programlara göre analizi. Abdulkadir Kayalı, 2021

Görsel 4: Stadyuma eklenmesi önerilen aksların tasarımı. Abdulkadir Kayalı, 2021

lem stadyumu tamamen farklı bir programla değiştirmek veya yıkıp yeniden inşa etmek yerine projede stadyumun programını çeşitli demografileri hedefleyen farklı programlarla çeşitlendirme yönünde olmuştur. Bunlara stadyumun 500 metrelik çevresindeki üniversite fakültelerini, parkları ve kültür merkezini referans alan kütüphane, halk eğitim merkezi ve spor alanları örneği verilebilir.

İkincisi stadyumun erişilebilirliğidir. Stadyuma ve yakın çevresine plan görünümünde bakıldığı zaman da anlaşılan erişilebilirlik problemi alana gidildiğinde şiddetle hissedilmektedir. Stadyumun çevresindeki yanlış yapılaşmadan kaynaklı erişilebilirlik problemi stadyumun bulunduğu konumda algılanmaması olarak da tanımlanabilir. Bunun sebebi Stadyuma ulaşan ana aksların ne yazık ki stadyuma her zaman teğet geçmesidir. Yaya ve araç sirkülasyonu incelendiğinde bir kişinin stadyumu duyularıyla algılamak için yanına kadar gelmesi gerekmektedir.⁶ Buna çözüm olarak projede stadyuma ulaşan yeni akslar tasarlanmıştır. Bu akslar stadyumun etrafındaki kullanımı değiştirmeye müsait meskenleri ve boşlukları referans alarak mevcut hayat akışını en az seviyede değişikliğe uğratacak şekilde konumlandırılmıştır. Bu bağlamda üç yeni aks oluşturulmuştur. Birinci aks stadyuma ulaşan Dumlupınar Caddesi'nin güneyindeki araç ve yaya sirkülasyonunu birbirinden ayırıp yayaların caddenin en başından itibaren stadyumu algılamasını amaçlamıştır. Bu aksın aynı zamanda konutların ortasındaki avlulara da canlılık getireceği ön görülmüştür. İkinci aks Kurtuluş Tren İstasyonu'ndan başlayarak tren

hattının yanından stadyuma ulaşan yeşil bir kemerdir. Bu kemer stadyuma ulaşmasının yanı sıra kuzeye doğru devam edip Konservatuar Parkı'na kadar ulaşır. Üçüncü aks ise stadyumun güney doğusundan Ulucanlar Cezaevi Müzesi'ne kadar uzanan boşlukları yeşillendirerek ilerleyen ikinci bir yeşil kemerdir. Bu aks aynı zamanda Mimar Sinan'ın Ankara'daki tek eseri olan Cenab-ı Ahmet Paşa Cami'sini de kapsar.

Üçüncüsü erişilebilirlikle son derece alakadardır. Stadyum fonksiyonu itibarıyla dışarıya sınırlı sayıda cephesi olan bir yapıdır. Her ne kadar içerisinde devasa boyutta bir yeşil alan olsa da cephelerinin kapalı olması sebebiyle içerideki yeşil alan dışarıdan hiçbir şekilde algılanmaz. Günümüzde Cebeci Stadı, stadyum olarak kullanılsa da içindeki yeşil alan hâlâ mevcuttur.

Görsel 5: Cebeci Stadyumu, tribünden sahaya bakış. Abdulkadir Kayalı, 2021

Görsel 6: Projede önerilen plan. Abdulkadir Kayalı, 2021

Görsel 7: Önerilen yeni kütüphane üzerine bir tasarım. Abdulkadir Kayalı, 2021

Fakat yapılan analizler göstermiştir ki buradaki kamusal yeşil alanı kullanan kişi sayısı çok azdır. Bunun sebebi ise stadyumun kapalı bir kutu olmasıyla doğrudan alakalıdır. Projede stadyumun strüktürünü ve tasarlanan aksları göz önünde bulundurarak yeni açıklıklar konumlandırılmıştır. Bu sayede stadyumun ana formu, tarihsel izleri, ve mimari estetiği korunarak daha fazla kitleye kullanım sağlaması hedeflenmiştir.

Stadyumun yeni programlarla beraber yeni plan ve kesit önerisi, buranın ilk inşasındaki modern mimarlığın izlerini taşıyan yapı elemanlarının ko-

runarak yeni eklentiler yapılmasını önermektedir. Bu eklentiler eliptik şekilde bulunan stadyumun uzun kenarlarına gelecek şekilde tasarlanmıştır ve bu yeni fonksiyonlar içeride bulunan yeşil alana dolaylı bir davet niteliği taşımaktadır. Ayrıca stadyumun kısa kenarlarına geniş açıklıklar yaparak stadyumun içerisindeki yeşil alana direkt bir ulaşım sağlanmıştır. Fonksiyon eklemeleri ve açıklıklar stadyumun merkezindeki "boşluğu" daha erişilebilir ve kullanışlı hale getirmiştir.

Burada ele alınan Cebeci Stadyumu, yıkılma süreciyle karşılaşan Türkiye'deki birçok mimari değerlerin yalnızca bir örneğidir. Bu proje sadece Cebeci Stadyumu'na potansiyel bir öneri sunmakla kalmayıp aynı zamanda benzeri durumlar ile yüzleşmek zorunda kalan mimari yapılara farklı öneriler sunulabileceğinin fikrinsel bir tartışma girişimidir.

Kamusallığın Yeni Boyutları

Bu metin kapsamında ele alacağımız diğer proje de Sare Nur Avcı'nın *New Dimensions of Publicity: Transportation Links to Ecoform* başlıklı projesi. Proje Ankara'nın merkezi bir altyapı düğümü olarak hayati önem taşıyan Ankara Şehirler Arası Otobüs Terminali'ni (AŞTİ) toplum yaşantı-

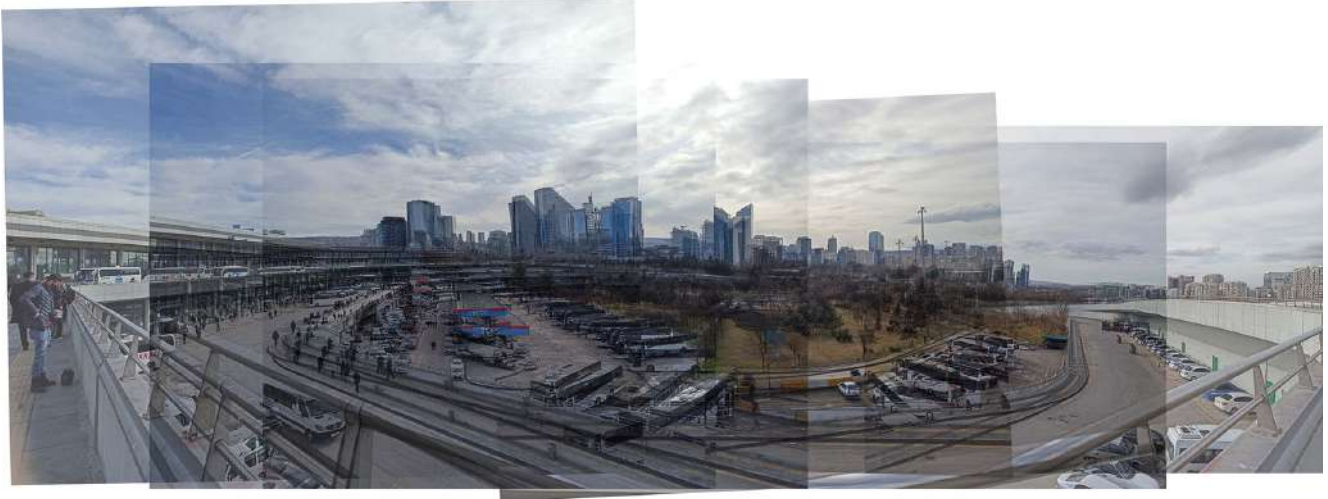
sına yeniden entegre etmeyi ve yeni kamusal değerler tanımlamayı odağına alan bir dönüştürme projesidir. Çağdaş mimari çözümler öne sürerken, hâlihazırdaki sosyal bağlam ve fiziksel yapı çevresi, özellikle de tartışmalı bir konu haline gelen Ankara kent eko-formu tartışmaları incelenmiştir.

AŞTİ bir modern mimari örneği olarak başkentin mimari envanterinde belirgin bir yere sahiptir. AŞTİ binası bir yarışma projesi olarak 1995'te Davran Eşkinat'ın tasarımından hayata geçirilmiştir. Yarışmanın gerçekleştiği dönemde terminal için ayrılan alan, Atatürk Orman Çiftliği sınırları içerisinde bulunmaktaydı. Bundan önce 1984'te, terminal için gerekli bağlantı yolları, peyzaj alanı ve servis binalarını da içine alacak 460.751 metrekaresel bir arazi parçası protokol yoluyla AOÇ'den yıllık olarak kiralanmıştı.⁷

Görsel 8: Ankara Şehirler Arası Otobüs Terminali Projesi, Davran Eşkinat. Kaynak: <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/535/7889.pdf>

larla beraber- gelişen reaksiyonların incelemesi, AOÇ'nin kentteki yerinin, tıpkı onun kamusal niteliği gibi, bir dönüşüm içerisinde olduğunu göstermekte. AŞTİ gibi bir otobüs terminalinin kamu binası olarak tanımlandığı bu proje, kamusal tanımını araştırarak, çağdaş kentin ürettiği yeni ulaşım yollarının, yerleşimlerin arasında sağ kal-

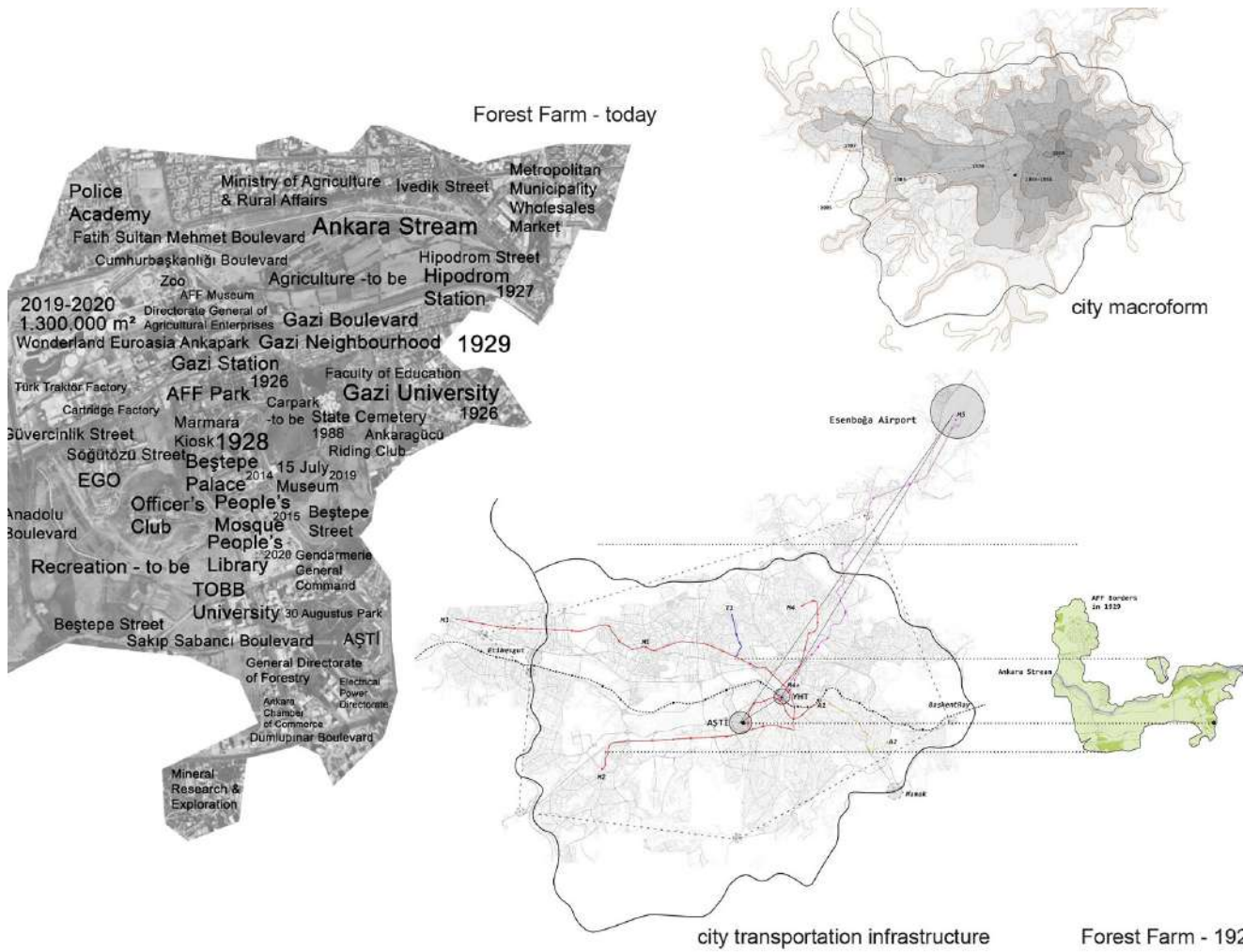

Görsel 9: Ankara Şehirler Arası Otobüs Terminali. Batı Ankara'ya bakış. Sare Nur Avcı, 2021.

Bu noktada, Çiftlik arazisinin terminal inşasına kadar ve daha sonra da kamu ve devlet binaları, üniversiteler, teknik ve sanayi kompleksleri, yollar ve bunların dışında kalan özel mülk arazileri için çeşitli şekillerde devredilmiş, kiralanmış, ya da işgal edilmiş olduğunu hatırlamakta fayda var. "Kamusal yarar üretme amacıyla"⁸ Devlet Hazinesi'ne bağışlanmış olan AOÇ, bir ulusal miras olarak kanuni temellerle korunamayıp, üretim tesisleri, kentsel yeşil alanları, rekreasyon alanları ile bütünlük içinde kalamamıştır. Sonuç olarak, yeni kurulan modern Cumhuriyet'in kent politikalarıyla başkent vatandaşlarına tanıttığı ve benimsetmeyi hedeflediği yeni yaşam pratiklerinin sahası ve kültürel etkisi önemli derecede zayıflayıp parçalanmıştır.

Bu sürecin sosyal ve politik alanda etkileri, ekonomik getirileri ve tüm bunlara karşı -ya da bun-

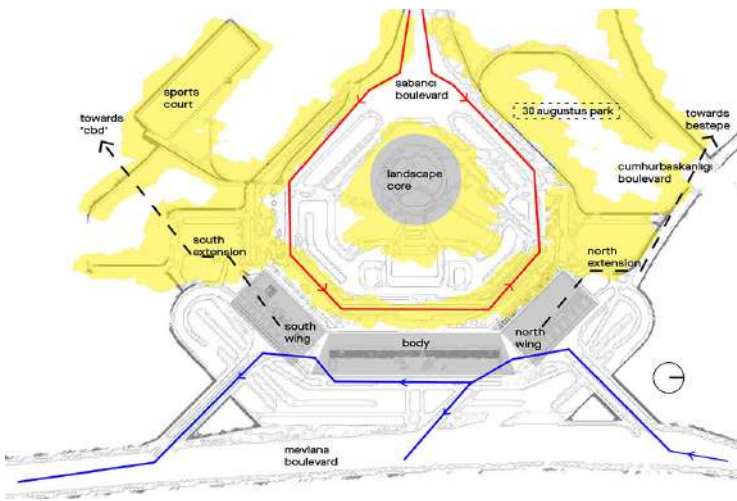
maya çalışan Çiftlik'in kentle fiziki bağlantılarını ve bağlamsal iletişimini araştırıp güncel durum içerisinde yeni tanımlar kurmayı hedefledi. Sonuç olarak, başta kentsel planların incelenmesi olmak üzere, yeşil alan örüntüleri ve ulaşım ağları araştırmaları ile, var olan otobüs terminalinin gelecekte karşılayabileceği yeni durumlar sorgulanarak tasarımın müdahale alanları belirlendi. Yeni fonksiyonuyla AŞTİ, kentin merkezi toplu taşıma noktası olarak değerlendirildi ve şehirlerarası otobüs akışı, belediyelerce geliştirilen ulaşım senaryolarının öngördüğü şekilde kent çeperinde inşa edilecek cep terminal ve yardımcı terminallerden, yoğunluğu azaltılmış bir şekilde sağlandı. Diğer yandan, kente giriş kapısı sayılabilecek bu yapı, bir şehir müzesi ve Ankara üzerine çalışan sivil toplum örgütleri ve araştırma grupları için bir **bilgi kaynağı** olarak yine kamusal bir rol üstlendi.

Görsel 10: Ankara Şehir Makroformu, Ulaşım Ağı ve Atatürk Orman Çiftliği'nin tarihsel değişimini araştırma sürecinden. Sare Nur Avcı, 2021.

Mimari müdahalenin önemli bir kısıtı mevcut yapıya yine belediyelerin defalarca önerdiği bir "boşaltma ve yıkma" sürecinden bilinçli olarak kaçınılmasıydı. Mimari kimliğinin yanı sıra, şehirle kurduğu ilişkiye, kentsel bellekteki yerine referans verme ve başkentte örneği çok görülen rant odaklı politikaların kurmaya çalıştığı düzene alternatif getirme çabasıyla AŞTİ binasının strüktür ve belirgin mimari unsurlarının korunduğu bir tasarım ortaya çıktı. Öne çıkan bir unsur, yarışma

projesinde yer alan ancak uygulamada hayata geçirilmeyen Kule'nin de şehir müzesinin uzantısı olarak kenti tecrübe etmenin bir sahnesi olarak tasarlanmasıydı. Son olarak, bu **yeniden-kullanım** sırasında güncel mimarlık pratiğinin bina teknolojisi ve çevresel unsurlar konusunda geliştirdiği stratejiler modernist yapının çerçevesine entegre edilerek binanın kullanım ve dayanım anlamında da sürdürülebilir olması amaçlandı.

Görsel 11: AŞTİ: Bina ve Kent Ölçeğinde Kurulan Bağlantılar ve "Rota". Sare Nur Avcı, 2021

Binanın çeşitli toplu taşıma hatlarının buluşma ve dağılma noktası olarak değerlendirilmesi, AŞTİ'nin en az şu an olduğu kadar kompleks dolaşım ilişkilerine ve olumsuzluğa, yani beklenmedik durumlara ve mekânsal düzenlemelere açık olmasını gündeme getirdi. Burada kamusal tartışmasına geri dönerek, halkın kullanımındaki mekânın taşıdığı potansiyelleri anlamak, bunları jenerik ticari fonksiyonlardan ve bunların izin verdiği rantçılık uygulamalarından arındırarak kent ve kentliyle yeni ilişki yolları kurmak üzerine bir dizi senaryo geliştirildi. AOC ile kurduğu bağlantılar, ulaşım ağındaki yeri ve Ankara'nın hızla gelişmekte olan batı koridoruna bakan yüzüyle AŞTİ'nin değişen kent hayatına katabileceği esnek ve uyarlanabilir çeşitli programlar düşünülerek, bu büyük kamusal bina ve peyzajıyla beraber oluşturduğu bütün alanın imkân verdiği buluşma, toplanma, dağıtım, üretim ve sergileme mekân ve süreçleri tasarlandı. En geniş ölçekte, AŞTİ'nin kapalı mekânlarından peyzajına, buradan da AOC'nin silinen ya da muğlak bırakılan sınırlarına dek uzanan bir "Rota" kent içerisinde yeşil alan varlığını tecrübe etme ve bundan rekreasyon alanı olarak faydalanma amacıyla hem yeni gelişen ticaret bölgelerini hem de tarihi bağlamı içine alan bir yaya ve bisiklet ulaşım ağı, bir "urban deck" olarak geliştirildi. Bu da projeye, kamusallığın ve kentle ilişki kurmanın bir ön koşulu sayılabilecek ulaşılabilirlik boyutunu sağlamakla kalmadı, bir kentsel gelişim modeli olarak altyapı, doğa ve yapı çevrenin beraberliğini kurguladı.

Görsel 12: AŞTİ ve AOC : Kent Ölçeğinde Kurulan Bağlantılar ve "Rota". Sare Nur Avcı, 2021.

Görsel 13: Kent Bağlamına Yerleştirme. Sare Nur Avcı, 2021.

Sonuç Yerine

Burada sunulan iki çalışmanın temelinde de aynı mimari yaklaşım yatar. Bu yapıların ömürlerini sürdürürken, onların mimari niteliklerini anlamak ve yapılacak mekânsal düzenlemeyi mevcut yapının niteliklerini ön plana çıkartacak biçimde üretmek bir gerekliliktir. Yapıları bir bütün olarak ele alıp bütüncül niteliklerini bozmadan, tarih içinde geçirdikleri mekânsal ve fikri dönüşümleri göz önünde bulundurarak yeniden tasarlanmanın yapıyı yaşatmanın önemli bir adımı olduğuna inanıyoruz. Değişen koşullar, yeni program gereksinimleri, değişen kent ve peyzaj sonucunda bir biçimde orijinal işlevinden ayrılmış bu yapıları yaşatmaya devam etmek için yeniden işlevlendirme ve peyzaj ilişkilerini yeniden kurulamayı tercih ettik. Bunu yaparken de yapıların özgün programlarını oluşturan koşulların artık değiştiğini ama öte yandan yapıyı biçimlendiren programın yapının varlığı için de önemli olduğu görüşü ile, iki yapının da programları yeniden değerlendirilmiştir. Cebeci Stadyumu örneğinde daha küçük ölçekli sportif ve açık alan etkinlikleri önerilirken, AŞTİ örneğinde ise terminal işlevi azaltılarak muhafaza edilmiştir. Böylece yapıların ilk tasarım niyetlerinden ayrılmadığı için mevcut mekân kurgusunun özgün işlev için yarattığı olumlu niteliklerden faydalanılmış, değişen kent altyapısına uyum sağlamış ve yeni işlevler katılarak yapıların yaşatılmasının önü açılmıştır.

Bu yapılara dair, Ankara'da birçok modern mimarlık örneğinin kaybına yol açan kolaycı yıkıp yeniden yapma pratiğinin dışında vizyon üretme çabasını sadece kültürel korumacılık hassasiyeti ile açıklamak eksik olacaktır. Geçtiğimiz iki yıl gösterdi ki küresel olarak insan yaşamını etkileyen, hatta bazı coğrafyalarda tehdit eden, küresel ısınma göz ardı edemeyeceğimiz boyutlara ulaşmıştır. Mimarlar olarak doğrudan ve dolaylı olarak karbon ayak izimizi en çok arttıran etmenlerden olan inşa faaliyetleri ile ilgili kritik düşünmek zorundayız. Yapıldıkları zamanın kültürel dinamikleri, kullanılan yapı teknolojisi ve programları gereği dayanıklı tasarlanmış bu yapıların yıkılıp, konuları gereği değerleri artan arazilerine kamusal niteliği sorgulanabilir yapılar inşa etmek sadece koruma açısından değil, çevre etiği açısından da sorunludur. Bu noktada, hâlihazırda tartışma konusu olan Cebeci Stadyumu ve henüz tartışmaya açılmasa da, konumu ve bir alış veriş merkezinin arka kapısı haline getirilen Ankara Tren Garı'nın akıbeti düşünüldüğünde tehlikede olduğu aşikar olan AŞTİ'nin geleceğine dair mi-

mari spekülasyonları, başta bahsettiğimiz tasarım stüdyolarına özgü özgürlük alanı içerisinde üretmenin değerli olduğuna inanıyoruz.

Koruma yaklaşımının bir temeli ise bu iki yapının da birer yarışma projesi olmasıdır. Yarışma yoluyla elde edilmiş yapılar kendi dönemlerinin mimari ortamlarında etraflıca tartışılmış, saydam süreçlerle projelendirilmiş yapılardır. Yarışma yolu ile elde edilmiş bir yapıda aslında sadece proje müellifinin değil, tüm jüri üyelerinin ve tüm katılımcıların ortak emeği söz konusudur. Bu açıdan bu yapıların ayrıca da özel bir belge değeri vardır. Yapıların mimari kurguları, mekânsal nitelikleri ve hatta inşaat teknolojisi bizlere dönemin mimarlığını anlamak için önemli ipuçları sunar.

Cebeci Stadı örneğinde yapıyı çepeçevre saran strüktür ve onun kemerle ifadesi, yapının tribünlerinin nazik bir kavis ile yükselip alçalması mekânsal kalitelerdir. Bu süreklilik niteliğini tasarım kararlarının bir parçası kılmak tam da proje ile elde edilmeye çalışılan bir durumdur. AŞTİ örneğinde ise, yapının yolcu peronlarını oluşturan platformlar, yapının düşey ve yatay kurgusundaki üç kademe, ayrıca saçakların ve çatı ışıklıklarının sağladığı plastik ve ışık durumu yapıyı karakterize eden niteliklerdir. Bunların yanında yapının orijinal çizimlerini incelediğimizde gördüğümüz, kule yapısı yapının gerçekleştirilmemiş potansiyellerinden biridir. Projede bu niteliklerden başlayarak yapıyı yeni işlevler barındırabilirken mevcut değerlerini zedelemekten dönüştürmeye çabaladık.

İkisi de yarışma ile üretilmiş yapılar olan Cebeci Stadyumu ve AŞTİ'yi yeniden düşünmeyi, kentten ve yapılardan güncel beklentilerimizi karşılayacak şekilde yeniden işlevlendirmeyi ve yeni çevresel kontrol yöntemleri ile donatmayı odağına alan bu iki projenin ortak bir diğer noktası ise yarattıkları peyzaj odağı ve bunu kent içindeki diğer peyzaj sistemleri ile bütünleştirme çabasıdır. Cebeci Stadı örneğinde demiryolu hattı boyunca ortaya çıkacak bir yeşil altyapının olasılıklarını araştırırken AŞTİ durumunda ise hâlihazırda AOÇ arazisi üzerindeki yapının, AOÇ ile ilişkisi sorgulanırken, yeni gelişmiş mahalleler ve Söğütözü'ndeki iş merkezleri ile bağlantı kurmanın yollarını araştırdık. Peyzaj bileşenin öne çıkışı aslında bu yapıların değişen çevrelerine yeniden "ait" hale getirilme probleminin bir parçasıdır. Bu konuda Ankara'da özellikle son on yılda yapılan çalışmaların arttığını da belirtmek gereklidir. Proje süreçlerinde bu mevcut çalışmalardan sıklıkla faydalandık. Cebeci

Stadı çalışmasında Funda Baş Bütüner, Selin Çavdar ve Ela Alanyalı Aral'ın çalışması temel peyzaj söylevini şekillendirirken, AŞTİ çalışmasında ise Ankara Kent Atlası'nda ortaya konan *Ecoform* kavramı ve kentin AOÇ ile bütüncül biçimde ele alınışı önemli bir girdi sağlamıştır. Bu çalışmalar arttıkça stüdyo çalışmalarının da zenginleşeceğini düşünüyoruz.

DİPNOTLAR

*Dosya yayına hazırlanırken Cebeci Stadi'nin yıkımı gerçekleşmiştir. (Ed. N.)

¹ 2021 yılı bahar döneminde Arch 402 stüdyosunun 2nci ve 3ncü şubeleri olarak ortaklaşa çalıştık. Ezgi İşbilen, Yiğit Acar ve araştırma görevlisi Pınar Oktar olarak, yirmi dört öğrenci ile çalışmalar yürüttük. Bu dosya kapsamına girmediği için metnin dışında bıraktığımız birçok başka başarılı çalışmanın da olduğunu belirtmek isteriz. Öğrencilerimiz Lübnan'dan Amerika'ya birçok ülkede ve Türkiye'nin dört bir yanında projelerini ürettiler. Daha detaylı incelemek isteyen okuyucular için; arch.bilkent.edu.tr

² Candan, Tezcan Karakuş (2021, 17 Mayıs) Cebeci Stadyumu, nam-ı diğer Cebeci Çayırı, Hamit'in Tarlası, Gazete duvar. Erişim adresi: <https://www.gazeteduvar.com.tr/cebeci-stadyumu-nam-i-diger-cebeci-cayiri-hamitin-tarlası-haber-1522519>

³ Cantek, Funda (2021, 28 Mayıs) Mülkiye, Tıbbiye, Harbiye=Cebeci Gazete duvar. Erişim adresi: <https://www.gazeteduvar.com.tr/mulkiye-tibbiye-harbiyecedeci-makale-1523519>

⁴ Hamit'in tarlası'nda başlayan Başkent derbisinde 57. randevu..." (2003, 21 Kasım) Milliyet Gazetesi. Erişim adresi: <https://www.milliyet.com.tr/gundem/hamitin-tarlasında-baslayan-baskent-derbisinde-57-randevu-5138769>

⁵ CEBECİ İNÖNÜ STADYUMU Yıkılarak Alanına Millet Bahçesi ve Cami Yapılmasına İlişkin DOCOMOMO_Türkiye Ulusal Çalışma Grubu Görüşü, docomomo-tr.org

⁶ Çayır Sokak ve Çifteler Sokak her ne kadar bu duruma istisna olsa da boyut itibarıyla dar kalarak sadece bu sokağı deneyimlerin stadyumu uzaktan da algılaması mümkündür. Fakat bu durumda dahi 150 metreden daha uzak bir noktadan stadyumu görmek pek güçtür.

⁷ Yıldırım, D. (2004). Design problems of AOÇ as a public property [M.S. - Master of Science]. Middle East Technical University, pg. 27.

⁸ Kimyon, D., Serter, G., 2016. Fluctuating Transformations in the Atatürk Forest Farm and Ankara. Journal of Planning, pg. 52.

Yiğit Acar

Yiğit Acar, doktora derecesini 2017 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Mimarlık ve kentsel tasarım kuramları ile bu disiplinlerin tarihleri, bilgi üretim ağları ve yöntemleri üzerine çalışmaları vardır. Halen İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Mimarlık Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır.

Ezgi İşbilen

Ezgi İşbilen Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde mimari tasarım stüdyosu ve mimari çizim dersleri yürütmektedir. Daha önce Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Washington Alexandria Mimarlık Merkezi'nde de mimari tasarım ve kentsel tasarım stüdyoları, tasarım yöntemleri ve tarih-teori alanında dersler yürütmüştür. Çalışmalarında mimari kuram ile çağdaş üretim biçimleri ve tektonik ile mimari temsil arasındaki ilişkilere odaklanmaktadır. Konrad Wachsmann'ın işleri üzerinden seri üretim sonrası yapı söylemini incelediği doktora araştırmasını Virginia Politeknik ve Devlet Üniversitesi'nde (Virginia Tech) sürdürmektedir.

Sare Nur Avcı

Sare Nur Avcı lisans derecesini 2021 yılında İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Gösteri ve temsil mekanları, sahne tasarımı konularıyla ilgilidir. Kadir Has Üniversitesi Mimarlık ve Kent Çalışmaları Yüksek Lisans Programı'nda çalışmalarına devam etmektedir.

Abdulkadir Kayalı

Abdulkadir Kayalı, lisans derecesini 2021 yılında Bilkent Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Araştırma çalışmalarını Türkiye'de unutulmaya yüz tutmuş modern mimari değerleri ve kentsel tasarım kuramları üzerine sürdürmektedir. Yanı sıra mimari, iç mimari, mobilya tasarımları ve sanatsal çalışmalar üzerine faaliyet gösteren "Koza Modern" topluluğunu yönetmektedir.

Nadide Pınar Oktar

Nadide Pınar Oktar, lisans derecesini TED Üniversitesi'nden mimarlık alanında tamamlamış, 2020 yüksek onur öğrencisi olarak mezun olmuştur. Üniversite yıllarında Void Mag'in makaleleri için görsel tasarımından sorumluydu. Halen Bilkent Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde yüksek lisans çalışmalarına devam etmekte ve tasarım stüdyolarında araştırma görevlisi olarak görev almaktadır. Araştırmalarını yapı, strüktürel biçim, geometri ve serbest biçimlerin verimliliği üzerine yürütmektedir.

Modern Mimarlığın Sürdürülmesi: Cebeci Stadı ve AŞTİ Üzerine Denemeler

Değişen kentler, kapasite talebi ve altyapı sonucu ilk işlevlerini yerine getirmekte zorlanmaya başlayan modern mimarlık örneklerinin yıkımı/dönüşümü maalesef kent gündemimizde büyük bir yer tutmaktadır. Bu yapıların fırsatçı bir biçimde yıkılması ve kent içinde ortaya çıkan büyük alanların yeniden yapılaşması büyük bir rant ürettiği için yönetimlerin sıklıkla başvurduğu kolaycı bir çözümdür. Bu rant odaklı yaklaşım hem sürdürülebilirlik hem de koruma çerçevelerinden sorunludur. Bu metin kapsamında yıkım/dönüşüm riski ile karşı karşıya olan Ankara'nın iki önemli yapısı, Cebeci Stadı ve AŞTİ üzerine 2021 yılında Bilkent Mimarlık Bölümü ARCH 402 stüdyosunda üretilmiş iki çalışma üzerinden bir tartışma ortaya konulmuştur. Yapıların özgün mimari niteliklerinin korunarak, özgün işlevleri de korunarak ama küçültülüp yeni durumun önerdiği işlevlerle desteklenerek yapıları sürdürmenin yolları araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeniden Kullanım, Kentsel Altyapı, Cebeci Stadı, AŞTİ, Stüdyo Çalışmaları

Sustaining Modern Architecture: Experiments on Cebeci Stadium and AŞTİ

As cities, capacity demand, and infrastructure change pieces of modern architecture, especially the infrastructural elements, fail to perform their intended function. As a shortcut to this phenomenon the demolition/transformation of modern architecture is unfortunately a common shortcut preferred by city administrations, since the resulting big lot, mostly in city centers, generates a huge urban rent. This Rent-centric approach is against the principles of both sustainability and conservation. This text tackles two such cases in Ankara; Cebeci Stadium and AŞTİ (Ankara Intercity Bus Terminal), through two undergraduate projects produced in 2021 in Bilkent Department of Architecture. The projects suggest a mild approach to the problem by down-scaling the original function, and injecting new functions resulting from the changing urban context.

Keywords: Adaptive Re-use, Urban Infrastructure, Cebeci Stadium, AŞTİ, Studio works

İMGE ELEŞTİRİSİ ÜZERİNDEN TASARIM DÜŞÜNCESİNİN VE YÖNTEMİNİN İNŞASI: ANKARA MODERN SANAT MÜZESİ TASARIMI

Zeynep Uludağ, Prof. Dr., Gülşah Güleç, Öğr. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

GİRİŞ

Mimari tasarım atölyeleri, öğrencilerin hem kavramsal düşünme becerisini edinmeleri hem de yapısal ve yöntemsel bilgileri içeren tasarım ve üretim sürecini deneyimlemeleri için önemli bir eğitim ortamıdır. Bu çok katmanlı eğitimsel ve deneyimsel ortam, öğrencilere aynı zamanda eleştirel düşünme ve özgün tasarım yöntemleri keşfetme konusunda fırsat sunmaktadır. Dolayısıyla mimari tasarım atölyeleri, tasarım düşüncesinin gelişebileceği yenilikçi, eleştirel ve sürekli güncellenmesi gereken bir ortam olma özelliğini taşımaktadır. Bu gelişim potansiyeli, öğrencileri ve öğretmenleri yeni yöntemler ve yeni stratejiler aramaya yönlendirir. Yerin potansiyellerinin araştırılması, bu stratejilerden biridir. Yere özgü olan bilginin, niteliklerin ve değerlerin ortaya çıkarılmasını sağlayacak olan kavramsal ve eleştirel bir yöntem ve strateji geliştirmek, tasarım düşüncesinin oluşabilmesi için önemlidir. Mimarlığın özellikle sanat ve felsefeyle olan yakın ilişkileri ise tasarım düşüncesinin çok çeşitli kavramlarla geliştirilmesini ve tasarımların gerekçelendirilmesini sağlamaktadır. Kavramlar, yerin yalnızca fiziksel niteliklerini ve tektonik özelliklerini değil sosyal, kültürel ve tarihsel değerlerini de anlamak ve bunları tasarım sürecine aktarmak için tasarımcılara olanak tanımaktadır.

Bu makale, Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü bünyesinde, Atölye 1’de tasarlanan bitirme projeleri ve mimarlık eğitimindeki imge etkisi üzerine yapılan kavramsal ve eleştirel bir tartışmaya dayanmaktadır¹. Tartışmanın amacı, özellikle son dönemde bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte yaygın bir dolaşım ve paylaşım ağı edinen imgenin mimarlıktaki yerini ve yerin bağlamını deşifre etmedeki etkisini ortaya koymaktır. Diğer yandan, bu etki mimarlığın iki boyutlu bir imge tasarımı gibi algılanmasına yol açmıştır. Mimarlık eğitiminde ise öğrenciler tasarım sürecine genellikle Instagram ve Pinterest gibi sosyal medya ağları ya da Archdaily ve Designboom gibi mimarlık sayfalarında imge araştırması yaparak başlamaktadır. Çoğu zaman tasarımın işlevinden ve yerinden bağımsız olarak yapılan bu araştırmalar, öğrenci projelerinin öğrencilerin beğendiği, etkilendiği ve kendi projelerine uyarlamak istediği imgelerin başka bir biçimde yeniden üretilmesiyle sonuçlanmaktadır. Oysa tasarım süreci öncelikle yerin ve işlevin potansiyellerini ve problemlerini araştırarak ve anlayarak başlamalıdır. Bu süreçte Atölye 1, potansiyelleri ve problemleri eleştirel bir yaklaşımla ele almaktadır. Eleştiri, Atölye 1’in benimsediği temel tasarım yaklaşımı ve yöntemi olarak, yalnızca mimarlık nesnesinin değil yerin de tasarlanmasını sağlamaktadır².

Atölye 1’de öğrenciler, yere ve işleve ilişkin geliştirdikleri eleştirel yaklaşımları doğrultusunda dönüştürme (*metamorphing*), bozma (*distorting*), katlama (*folding*), ekleme (*articulating*), esneme (*stretching*), yayılma (*expanding*), katmanlaşma (*layering*) gibi çeşitli kavramlar ve yöntemler keşfetmekte ve kullanmaktadır. Bunlar, öğrenci projelerinin kavramsal, eleştirel ve yöntemsel olarak geliştirilmesini sağlamaktadır³. Dolayısıyla projeler yalnızca etkili bir imge yaratmak amacıyla tasarlanmamaktadır.

Yine de atölye projeleri kapsamında ve bu projelerin tasarım süreci boyunca mimarlıkta gittikçe arttığı anlaşılan imge etkisi göz ardı edilmemiştir. Aksine mimarlık nesnesinin ve imgesinin yerine ve işlevine uygun bir biçimde tasarlanmasına özen gösterilmiştir. Böylece imge, imgelediği nesneden, yerinden ya da nesnenin işlevinden kopmamıştır. Ancak mimarlıkta bugün böyle bir kopma yaşanmaktadır. Mimarlık imgesi imgelediği, yani temsil ettiği nesneden bağımsız hale gelmiş ve kendisini temsil etmeye başlamıştır. İmgenin ve nesnenin birbirinden bağımsızlaşmış ve kopmuş olması, üretim ve tüketim süreçleri arasında yaşanan kopmayla doğrudan bağlantılıdır. Daha önce üretim ve tüketim süreçleri birbirini izlerken; yani, bu süreçler arasında dengeli bir ilişki varken bugün bu ilişki, tüketimin gerçek istek ve ihtiyaçlardan bağımsız hale gelmesiyle birlikte değişime uğramıştır. Medyada yer alarak tüketimi pompalayan, üretim ve tüketim ilişkilerinin değişmesine; tüketimin öncelikli ve ayrıcalıklı bir etkinlik haline gelmesine yol açan reklamlar, mimarlıktaki üretim ve tüketim alışkanlıklarını da değiştirmektedir. Reklam esasen etkili imge üretimi demektir. Etkili imge üretimi ise yalnızca mimarlıkta değil başka birçok tasarimsal ve toplumsal alanda her zamankinden daha önemli hale gelmiştir. Bu anlaşılabilir bir gelişmedir; çünkü bugün içinde yaşadığımız dünya, imge hegemonyası altındadır. Bugünün dünyasında ister büyük bir kentte isterse de küçük bir yerleşimde olsun hemen hemen herkes televizyon izlediği, gazete ve dergi okuduğu, internette gezindiği, fotoğraf ve video paylaşımı yaptığı ya da sosyal medyada zaman geçirdiği için imge bombardımanına tutulmaktadır. Bu yüzden, imge hegemonyası yaşanmakta; imge, nesnenin yerini almakta ve nesnenin yerine imgesi tüketime açılmaktadır.

Bu ortam, mimarlık eğitimini de değiştirmeye zorlamaktadır. Değişimin son dönemde özellikle bilgisayar destekli teknolojiler nedeniyle yaşandığı anlaşılmaktadır. Mimarlık nesneleri ve

dolayısıyla bu nesnelerin imgeleri artık çoğunlukla bilgisayar destekli bir ortamda, bu ortamın araçlarıyla tasarlanmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileri ve medya ise mimarlık eğitiminde yaşanan ve imge tasarımının daha önemli olmasına yol açan bu değişimi hızlandırmaktadır. Söz konusu değişim ortamı, Atölye 1’in 2019 ve 2020 eğitim - öğretim yılı bahar döneminde imge üzerine eleştirel bir yaklaşım geliştirmesine zemin hazırlamıştır⁴. Bu dönemde öğrenciler, atölyenin *Modern Sanat Müzesi: Mimarlık Yalnızca Bir İmge mi?* olarak belirlenen dönem teması altında çalışmıştır. Tema kapsamında yapılan okumalar ve yürütülen tartışmalar, öğrencilerin mimarlığın iki boyutlu bir imge tasarımı olmadığını anlamasını sağlamıştır⁵. Öğrenciler tasarım sürecinde modern sanat müzesi işlevini yeniden yorumlamak, farklı ve olası senaryolar ortaya koymak ve kullanıcılara yeni bir sanatsal ve mekânsal deneyim ortamı sunmak üzere çalışmıştır. Bu süreçte, çalışmalar Ankara’da yürütülmüştür.

Başkent Ankara, Cumhuriyet’le birlikte başlayan modernleşme projesinin örnek kenti olarak tüm Anadolu’ya yayılan bir değişimin başlangıcı olmuştur. Cumhuriyet tarihimiz boyunca birçok önemli kentsel, kültürel, toplumsal, siyasal ve mekânsal değişime sahne olan Ankara, mimarlık öğrencilerinin üzerine çalışabileceği çok sayıda potansiyeli bünyesinde barındırmaktadır. Bu potansiyeller kentin tarihi, kültürü, misyonu olduğu gibi aynı zamanda gündelik yaşantısında karşılaştığımız mekânsal pratikleridir. Yani, potansiyelleri, problemleri ve pratikleri araştırmak, anlamak ve bunları mimari tasarım sürecine aktarmak tasarımların yerine özgü olmasını ve dahası o yeri dönüştürmesini sağlamaktadır. Atölye 1 öğrencileri, yere ilişkin eleştirel yaklaşımlarıyla bu dönüşümü mümkün kılmaya çalışmaktadır. Yerin dönüşüm sürecinde imgenin etkili bir temsil ve tasarım aracı olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki, tasarlanan mimarlık imgesi, etkisiyle ve temsil ettikleriyle yerin anlamını, değerini, kullanıcı profilini ve kimliğini değiştirebilmektedir. Bu yüzden, mimarlıkta imgenin etkisi göz ardı edilmemelidir. Ancak imgeyi yalnızca etkili ve iki boyutlu bir görüntü olmaya indirgemek de doğru değildir. Atölye 1’in esas olarak eleştirdiği, mimarlığa ve mimarlık imgesine yönelik olan bu indirgemeci yaklaşımdır. Bu nedenle, atölyede öncelikle imgenin ne olduğu ve ne olmadığı tartışılmıştır.

İMGE NEDİR?

Mimarlıkta imge önemli bir yere sahiptir. Modern öncesinde mimarlık imgesi idealize edilmiş klasik bir dünya düzeninin temsili olmuştur. Modern mimarlık imgesi ise klasik olmayan bir düzeni temsil etmek üzere oluşturulmuştur. Modern mimarlık, kendisinden önceki klasik mimarlıklardan ve bunların tanımladığı mimarlık geleneğinden kopmayı hedeflemiş; ancak yalınlık, evrensellik ve işlevsellik gibi prensiplerin uygulanmasına dayalı olan yeni bir mimarlık geleneği ortaya koymuştur. Yine de bu kopuş, Modern mimarlığın en büyük ideali olarak görülebilir. Bunu geçmişe ya da geleneğe değil kendisine ve içinde bulunduğu döneme, özellikle de dönemin beton, çelik ve cam gibi malzeme ve yapı teknolojilerine referans veren yeni bir kent ve yeni bir mimarlık ortaya koyma ideali olarak görmek gerekir. Dolayısıyla mimarlık imgesi, yeni teknolojileri; bu teknolojilerle ortaya çıkan kentsel, yapısal ve mekânsal yenilikleri temsil eder hale gelmiştir. Bununla birlikte, Modern öncesi mimarlıklar gibi, Modern mimarlık da ideal bir kent ve ideal bir mimarlık düzeni ortaya koymak üzere geliştirilmiştir. Modern sonrasında ise idealler yok olmuş; değişen dünya düzeni, başka birçok toplumsal alan gibi, mimarlık alanının da bu düzene ayak uydurmasını gerektirmiştir. Buna bağlı olarak, imge mimarlık alanındaki önemini korumakla birlikte yeni bir temsil aracı olarak karşımıza çıkmıştır. İmge artık inanılmaz bir hızla gelişen bilgisayar teknolojilerini temsil etmekte; bilgisayar destekli bir ortamda, bu ortamın teknolojileri kullanılarak üretilmekte ve yeniden üretilmektedir⁶.

Berger, tüm imgelerin insan üretimi olduğunu belirtir. İmge, Berger'e göre, insanların yeniden ürettiği bir görüntüdür⁷. Bergson'a göre ise imge, nesnenin yeniden görünür olma halidir⁸. Ancak bugün imgenin nesnenin yerini almış olması yeni tanımları ve tartışmaları gündeme getirmektedir. Türk Dil Kurumu imgeyi "zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, hayal" olarak tanımlamıştır⁹. İmge (*image*) ve imgelem (*imagination*), yani hayal gücü arasında anlamsal bir ilişki bulunmaktadır¹⁰. Teknolojide yaşanan yenilikler, hayal gücü gibi imgeyi de etkisi altına almaktadır. Hatta Benjamin'e göre bir yeniden üretim teknolojisi olan fotoğrafın icadıyla imge, nesneden daha etkili hale gelmiştir; çünkü yakınlaştırma ve hızlandırma gibi teknik olanaklar kullanılarak oluşturulan imge, gözün algılayamayacağı nesnel özellikleri görünür kılmıştır¹¹. Bilgisayar teknolojileri ise imgeye ve imgenin yeniden üretimine yeni bir anlam kazandırmıştır. Mimarlık imgeleri artık bil-

gisayar teknolojileriyle üretilmekte, tüketilmekte ve yeniden üretilmektedir. Bu teknolojiler, imgelerin dünyanın farklı yerleriyle hızla ve kolaylıkla paylaşılmasını sağlamaktadır. Dahası mimarlık ürünleri artık bilgisayar ortamında üretilen imgeler üzerinden deneyimlenmektedir. Yani, mimarlık imgesi bilgisayar destekli bir üretim, paylaşım ve deneyim ortamı edinmiştir. Böylece imge, ürünün ya da nesnenin yerini almıştır. Bu nedenle, nesnenin kendisi değil imgesi tüketilmeye başlamıştır. Bu süreçte, medya önemli bir rol oynamaktadır¹². Medya aracılığıyla imgenin (ve gerçekliğin) sonsuz sayıda yeniden üretimi yapılmaktadır. Dolayısıyla bugünün dünyasında üretimin yerini yeniden üretim almıştır¹³. Bu yer değişimi, Colomina'ya göre, medya nedeniyle yaşanmıştır. Hatta mimarlık imgelerinin yaygın bir dolaşım ve paylaşım ağı edinmesine neden olan medya, mimarlık nesnelerinin üretilmeden önce tüketilmesine yol açmıştır¹⁴.

Mimarlık bugün imge aracılığıyla temsil edilmekte ve tüketilmektedir. Medya ise mimari imgeye bir temsil ve tüketim değeri; yani, medyatik bir değer yüklemektedir. Buradan hareketle Rattenbury, imgeyi medya inşası (*mediaconstruction*) olarak tanımlamıştır. Rattenbury'e göre imge, mimarlığı temsil etmenin ötesindedir; imge, mimarlığın kendisidir. Fotoğraf ya da ekran görüntüsü olsun, mimari bir imge en az mimarlık nesnesinin kendisi kadar gerçektir ya da öyle algılanmaktadır¹⁵. Algı, nesne (gerçek) ve imge (temsili) tartışmasında belirsizliğe, değişkenliğe ve göreceliğe işaret eden anlaşılması zor bir sözcük olarak karşımıza çıkmaktadır.

Deleuze, imge algısını ve imge etkisini birlikte ele alır. Deleuze'e göre, imgenin ekstatik bir etkisi vardır. Etki (*affect*) en az imge (*image*) ve imge-lenen şey kadar gerçektir¹⁶. Pallasmaa ise son dönemde üretilen mimarlık imgelerinin etkileyici olmanın ötesinde baştan çıkarıcı ve çeldirici olduğunu belirtir. Gözün çelinmesinin (*seduction of the eye*) mimarlıkta bir tür tasarım ve üretim prensibi haline geldiğine değinir¹⁷. Debord, bunu gösterişli imgeler üretme işi olarak değerlendirmiştir. Ona göre, mimarlık da böyle bir iş olarak görülmektedir¹⁸. Gerçekten de mimarlıkta artık gösterişli imge üretimi ve imgesel etki, mekânsal kalite ve deneyimden daha önemli hale gelmiştir¹⁹. Bilgi ve iletişim teknolojileri ve medyanın etkisiyle mimari imgelere yüklenen değer, bu imgelerin dünyanın farklı yerlerinde yeniden üretilmesine yol açmıştır. Buna bağlı olarak, mimarlıkta medyatik bir tekrar ortaya çıkmıştır. Medyatik tekrarlar genellikle star mimarlıklar (*star architectures* ya da *starchitecture*)

res) olarak adlandırılmaktadır²⁰. Bunlar, tekrar olmalarına rağmen, farklılık yaratmakta ya da farklı ve yeni oldukları izlenimini uyandırmaktadır. Dolayısıyla mimarlıkta tekrarlama, bilinçsiz ve kontrolsüz olarak sürdürülen bir eylem halini almıştır. Bu yüzden, mimarlık imgeleri herhangi bir tüketim nesnesi gibi talep edilen, üretilen ve tüketilen nesnelere dönüşmüştür. Mimarlık imgelerinin medyatik hale gelmesi ve tüketilmesiyle birlikte başlayan metalaşma ve markalaşma süreci, akla Bilbao'daki Guggenheim Müzesi'ni getirmektedir. Guggenheim Müzesi, bir sanayi kenti olan Bilbao'yu bir kültür kentine dönüştürmekle kalmamış; bu kenti turist akınının yaşandığı bir cazibe merkezi haline getirmiştir. Müzenin imgesinin yerin dönüşümündeki etkisi büyüktür. Buna, mimarlık alanında, Bilbao Etkisi (*Bilbao Effect*) denilmektedir²¹.

Ancak tüm bunlar, imgenin ve imge etkisinin sadece mimarlık alanında değil felsefe ve sanat gibi alanlarda da önemli bir tartışma olduğunu göstermiştir. Atölye 1'de bu tartışmalar mimarlık, felsefe ve sanat alanında yapılan ve yukarıda bazı kesitleri sunulan okumalar doğrultusunda yürütülmüştür. Yine de atölyenin modern sanat müzesi olarak belirlenen ve imge tartışmalarıyla yürütülen tasarım sürecinin öncelikli hedefi, Guggenheim Müzesi örneğinde olduğu gibi, etkili bir imge ortaya koymak değildir. Atölye 1'in öğrenci projelerinde Ankara'yı ve projelerin yer aldığı kentsel bağlamı dönüştürecek olan şeyin yalnızca tasarlanan yeni mimarlık nesnesi ve onun imgesi değil mekân kalitesi ile kent, kullanıcı ve mekân arasında kurulacak olan yeni bir ilişki; yeni bir yer ve mekân deneyimi olması hedeflenmiştir.

ATÖLYE 1'İN ÖĞRENCİ PROJELERİ: ANKARA MODERN SANAT MÜZESİ

İçinde bulunduğumuz pandemi dönemi nedeniyle proje dersleri çevirim içi ortamın çizim ve paylaşım araçları kullanılarak yürütülmüştür. Uzaktan eğitim ortamı, proje çizimlerine ve görüntülerine ekran üzerinde anlık olarak müdahale edebilme ve bunları değiştirebilme olanağı sunmuştur. Bu ortam, o an farklı yerlerde bulunan insanları eş zamanlı olarak aynı yerde buluşturduğu için proje dersleri kapsamında çeşitli seminerler düzenlenmiş; proje jürilerine çok sayıda katılımcı davet edilmiştir. Diğer yandan, pandemiyle birlikte birdenbire kendimizi içinde bulduğumuz çevrim içi ortam, mimarlık öğrencilerinin usta çırak ilişkisine dayanan ve dirsek teması kurmayı sağlayan atölye ortamından uzak kalmasına yol açmıştır. Ayrıca bu ortamla birlikte maket yaparak öğrenme alışkanlığı

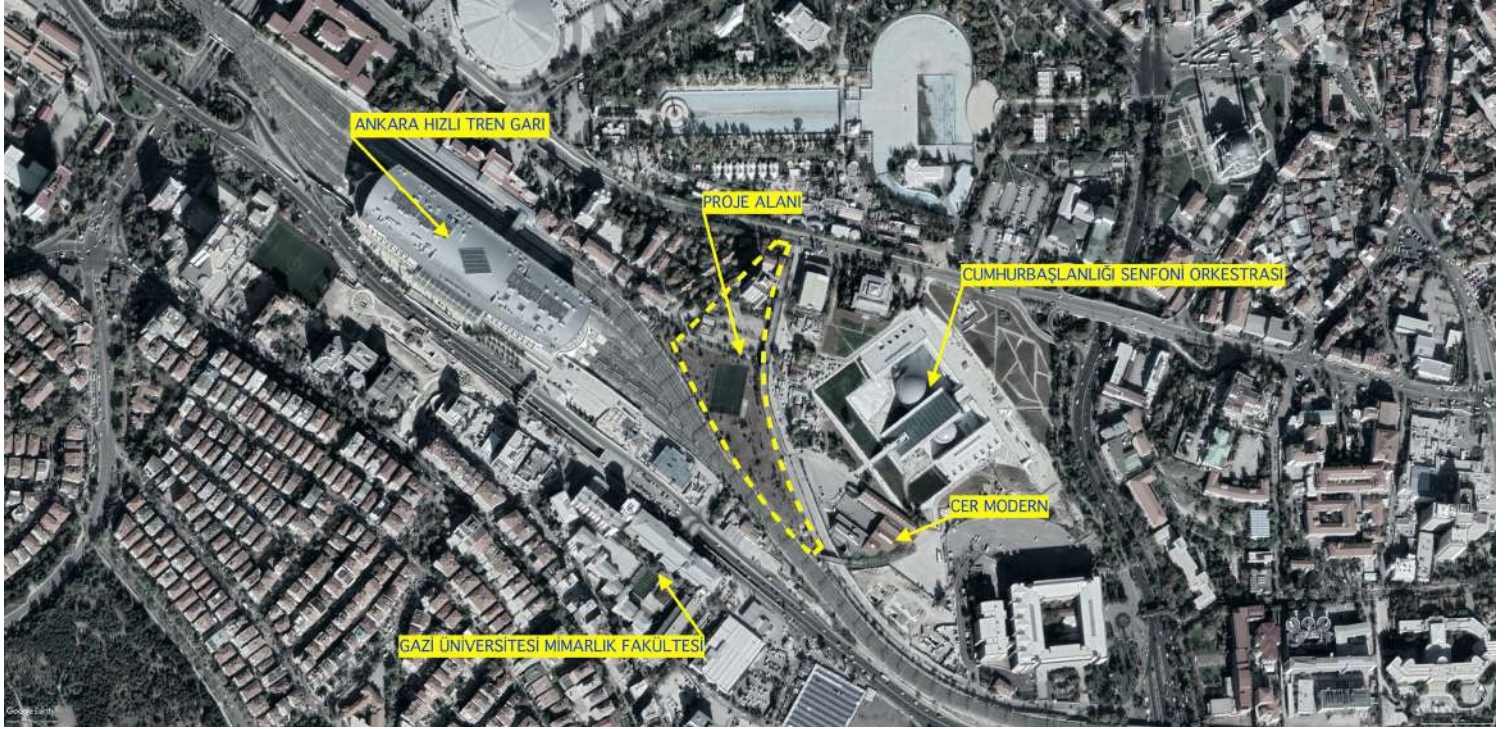
ise neredeyse terkedilmiştir. Üç boyutlu mekânsal ve yapısal ilişkiler artık daha çok dijital modeller üzerinden görülmekte ve öğrenilmektedir. Modelleme ve görüntüleme programları, öğrencileri "etkileyici" ve "dikkat çekici" mimarlık nesneleri ve imgeleri üretmeye yönlendirmektedir. Ancak Atölye 1, öğrencileri etkili bir nesne ya da imge üretmeleri yerine bu nesneyi ve imgesini yeriyile ve işleviyile ilişkilendirmeleri için motive etmektedir.

Bu bağlamda, 2019 ve 2020 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi bitirme projeleri kapsamında, öğrencilerden modern sanat müzesi tasarımları istenmiştir. Müze, işlevi nedeniyle etkili bir imgeye sahip olan ya da olması beklenen bir yapı tipidir. Dolayısıyla *Modern Sanat Müzesi: Mimarlık Yalnızca Bir İmge mi?* olarak belirlenen dönem teması altında müze işlevinin ve imgesinin tartışılacak ve tasarlanacak olması bir fırsat olarak görülmüştür. Dönemin proje alanı ise Ankara'da, Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nin karşısında, yeni tren garının yanında bulunan alan olarak belirlenmiştir (**Görsel 1**).

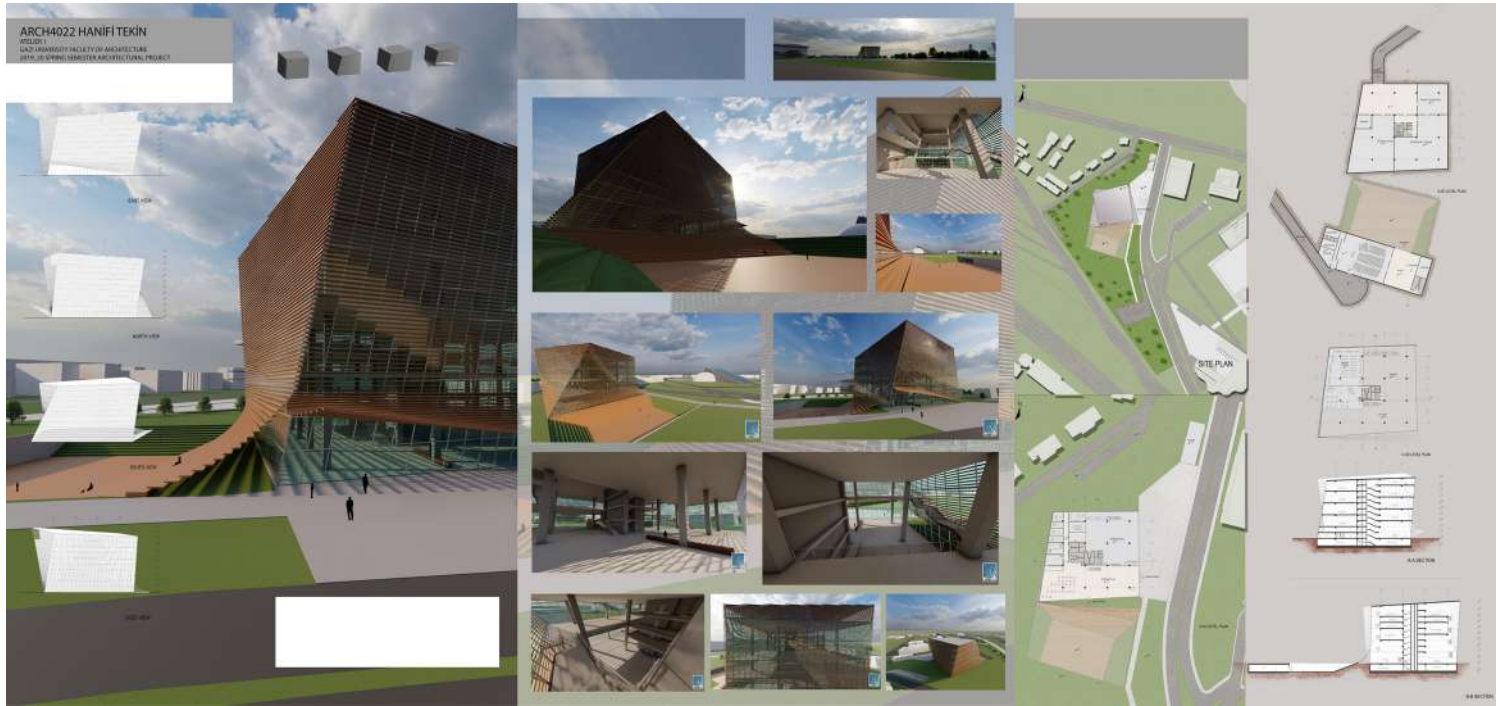
Cer Modern ve Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası (CSO) gibi kentin diğer önemli yapılarının bulunduğu bu alan, bir kültür ve sanat bölgesidir. Ankara'nın merkezi bölgelerinden birinde yer alan bu alanın Gar ve CSO gibi yeni ve büyük ölçekli yapılarla çevreli olması, önemli bir veri olarak değerlendirilmiştir. Bununla ilişkili olarak, öğrenciler projelerinde yüksek olan ya da alana yayılan tasarımlar gibi farklı düşünceler ve öneriler geliştirmiştir (**Görsel 2, 3**).

Ayrıca proje alanının hemen karşısında yer alan Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'yle herhangi bir bağlantısının olmaması, yani fakültenin bulunduğu Maltepe bölgesinden proje alanının bulunduğu Sıhhiye bölgesine doğrudan ulaşılması bir problem olarak ele alınmıştır. Bu nedenle, öneriler içinde projenin bir köprü yapı gibi tasarlanması da yer almıştır (**Görsel 4**).

Tasarım sürecinde yalnızca etkili değil aynı zamanda yeriyile ve işleviyile ilişkili mimarlık imgelerinin üretilmesine çalışılmıştır. Yine de modern sanat müzesi imgesinin modern sanatı temsil edeceği; bu yüzden etkili, farklı, ayırt edici olabileceği ve medyatik bir değeri bulunabileceği tartışılmıştır. Ancak tasarım süreci ve tasarım düşüncesi, modern sanat müzesinin imge etkisi ya da medya değeri ön planda tutularak geliştirilmemiştir. Düşünsel ve tasarımsal süreç, daha çok yerle eleştirel ve güncel bir ilişki kurmayı gerek-

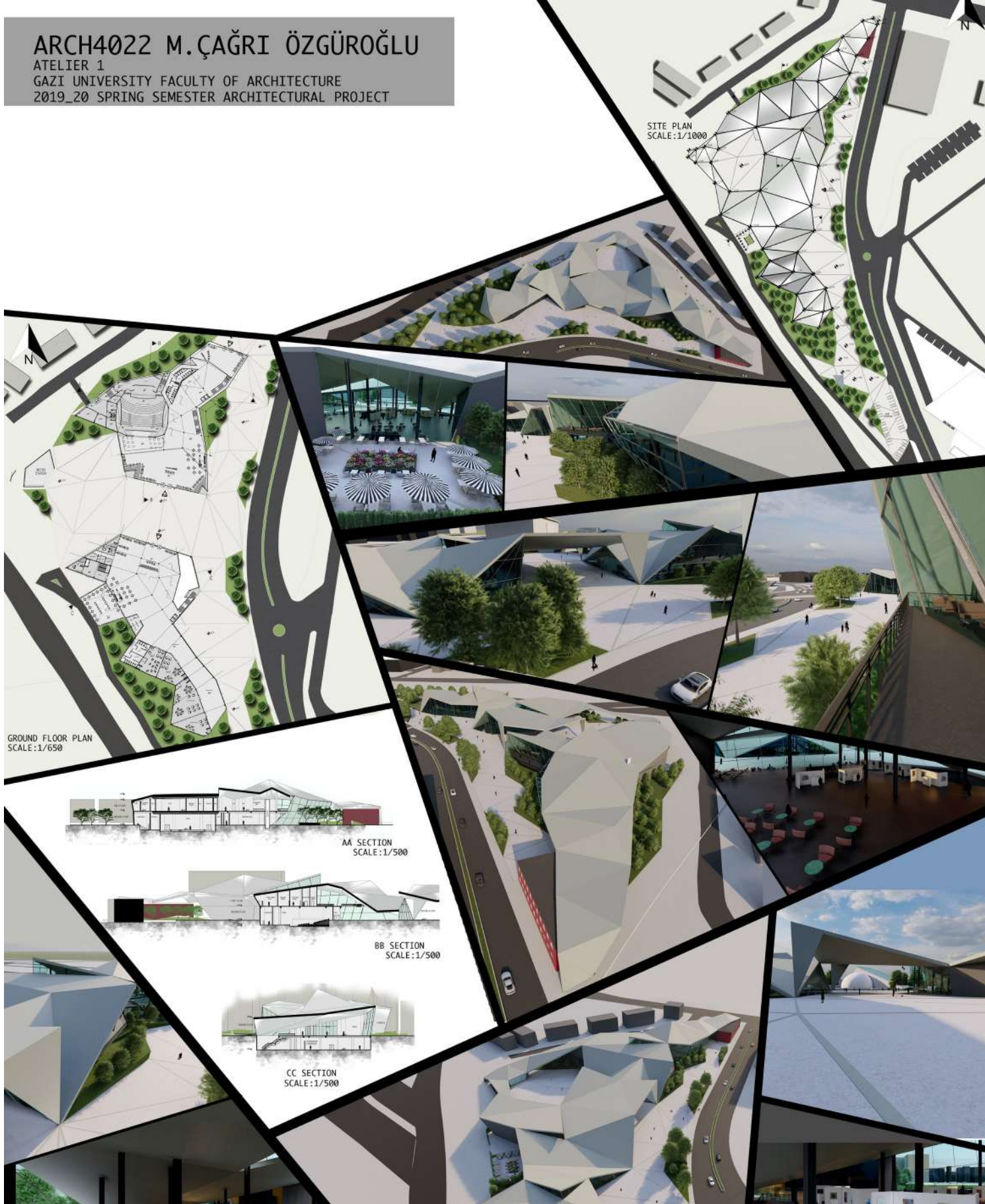

Görsel 1: 2019 ve 2020 Bahar Dönemi Atölye 1 Bitirme Projesi Alanı Uydu Fotoğrafı. Kaynak: Google Earth, 2021.

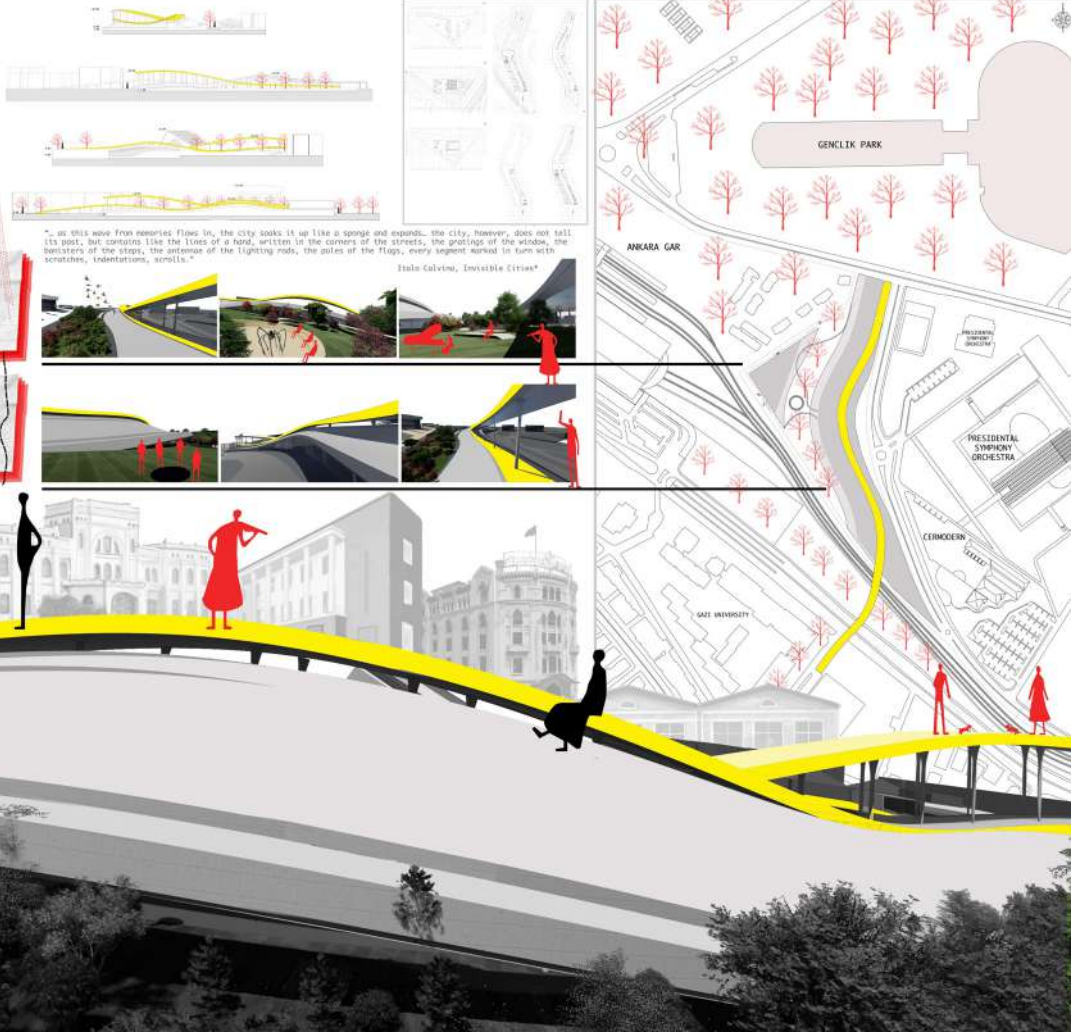

Görsel 2: Hanifi Tekin, 2019 ve 2020 Bahar Dönemi Atölye 1 Bitirme Projesi. Kaynak: Atölye 1 Proje Arşivi. Bu projede kullanılan dönüştürme (metamorphing) ve bozma (distorting) yöntemleri, düzgün bir prizmanın dönüştürülmesini ve bozulmasını sağlamıştır. Böylece hem iç hem de dış mekânın oluşturulmasına; yalnızca yapı kütesinin değil yerin de dönüşmesine zemin hazırlamıştır.

ARCH4022 M.ÇAĞRI ÖZGÜROĞLU
ATELIER 1
GAZI UNIVERSITY FACULTY OF ARCHITECTURE
2019_20 SPRING SEMESTER ARCHITECTURAL PROJECT

Görsel 3: Çağrı Özgüroğlu, 2019 ve 2020 Bahar Dönemi Atölye 1 Bitirme Projesi. Kaynak: Atölye 1 Proje Arşivi.
Katlama (folding) ve ekmeleme (articulating) yöntemleri, bu projede düzgün yüzeylerin katlanarak ve birbirine eklenerek açık, yarı açık ve kapalı mekân hiyerarşisini ve dizilimini oluşturmasına neden olmuştur.

Görsel 4: Ayşu Fatma Kuştaş, 2019 ve 2020 Bahar Dönemi Atölye 1 Bitirme Projesi. Kaynak: Atölye 1 Proje Arşivi.

Bu projede kullanılan katmanlaşma (layering), esneme (stretching) ve yayılma (expanding) yöntemleri, farklı işlevlere ve büyüklüklere sahip mekanların üst üste gelerek katmanlaşmasını; bunların bir köprü gibi proje alanı boyunca esnemesini ve alanın dışına yayılmasını sağlamıştır.

tirmiştir. Dolayısıyla Ankara'nın modern sanat müzelerinden biri olan Cer Modern'le öğrencilerin tasarladığı yeni modern sanat müzesi arasında her iki yapının yönleri, girişleri ve yerleşimleri göz önünde bulundurularak çeşitli ilişkiler kurulmuştur. Yerle ve işlevle kurulan bu ilişkilerin yeri dönüştüreceği; Ankara'ya yeni bir sanat mekânı kazandırmanın yanı sıra CSO ve Cer Modern'le birlikte bu yeri kentin kültür ve sanat merkezi haline getireceği düşünülmüştür. Böylece başkent kültür ve sanat hayatının canlanacağı; bu canlılığın başkent kimliğine katkıda bulunacağı öngörülmüştür. Öğrenciler, dönem boyunca imge üzerine yapılan okumalar ve yürütülen tartışmalar aracılığıyla eleştirel bir bakış açısı geliştirmiş; etkili bir mimarlık nesnesi ve imgesi tasarlamasının proje alanının ve bütünüyle Ankara'nın dönüşmesi ve yukarıda belirtilen öngörülerin gerçekleşmesi için tek başına yeterli olmadığını fark etmiştir. Bu nedenle projeler, etkili bir imgeye sahip olmanın ötesinde kentlilere kaliteli ve yenilikçi bir mekân deneyimi sunmak üzere tasarlanmıştır. Tasarım

süreci, biçimsel kaygılarla ya da yaklaşımlarla değil kavramsal, yöntemsel ve mekânsal araştırmalarla yürütülmüştür. Araştırmalar, öğrencilerin biçimi değil süreci tasarlamasını; biçimin tasarım sürecinde kullanılan kavramlar, yöntemler ve yere ilişkin eleştirilerle birlikte ve bu eleştirilere göre oluşmasını sağlamıştır.

SONUÇ YERİNE

Bu makalede, imgenin son dönemde mimarlık pratiğinde olduğu gibi mimarlık eğitiminde de belki de daha önce hiç olmadığı kadar etkili hale geldiği; sosyal medyada ve internet ortamında paylaşılan mimarlık imgelerinin yeni yapılan tasarımları görsel ve biçimsel olarak yönlendirdiği ve belirlediği tartışılmaktadır. Öyle ki, mimari tasarım atölyelerinde daha çok imge araştırmaları yapılmakta; tasarım süreci, bu araştırmalarla başlamaktadır. Atölye 1 ise imge arayışlarını ve araştırmalarını önemsemekle birlikte mimari tasarım sürecinde önceliğin kavramsal ve yöntemsel ara-

tirmalar olması gerektiğini savunmaktadır. Öğrencilerin yerle ve işlevle ilişkilendirdikleri çeşitli eleştirel kavramlar ve yöntemlerden yararlanmaları için çalışmaktadır. Bu kavramlar ve yöntemler, öğrenci projelerinde yerin ve işlevin eleştirel bir yaklaşımla yeniden kavramsallaştırmasını sağlamaktadır. Mimari imge ise bu yaklaşımla birlikte ortaya çıkmaktadır. Yani, daha önce de belirtildiği gibi, Atölye 1 öğrencilerinin esas hedefi etkili birer mimarlık nesnesi ya da imgesi tasarlamak değildir. Atölyede son dönemde tasarlanan ve bu makalede mimarlığın sadece bir imge üretimi olmadığını ortaya koymak üzere tartışılan bitirme projelerinin atölyenin eleştirel yaklaşımını örneklediği düşünülmektedir. Bu yaklaşım, mimarlık eğitiminde, özellikle de bu eğitimin temelini oluşturan mimari tasarım atölyelerinde imgenin, Deleuze'un deyişiyle, ekstatik etkisine kapılmak yerine mekânsal kaliteyi, deneyimi ve yerle olan ilişkiyi önemsemeyi ve öncelikli hale getirmeyi gerektirmiştir.

NOTLAR VE KAYNAKÇA

¹ Bu makalenin yazarları olarak, Atölye 1'de birlikte ve keyifle çalıştığımız Öğr. Gör. Kıvılcım Süzek ve Arş. Gör. Neva Gerçek Atalay'a ve elbette öğrencilerimize atölyeye olan katkıları ve nitelikli çalışmaları için çok teşekkür ederiz.

² Zeynep Uludağ, Gülşah Güleç, "Reinterpreting City as a Critical Ground in Atelier 1 Projects: Some Prospects and Projections on Ankara", *International Journal of Art and Design Education*, Vol. 37, No. 3 (2018): 413-425.

³ Zeynep Uludağ, Gülşah Güleç, Neva Gerçek Atalay, "Criticism as a Design Method in Architectural Education: Criticizing City and Culture in Atelier 1", *Architectural Episodes 01: Educational Pursuits And Experiences* içinde, ed. Neslihan Dostoğlu, Ceren Göğüş, İlke Tekin, Mehmet Emre Arslan, Asiye Akgün Gültekin, Zeynep Ayşe Gökşin, Esin Hasgöl, Merve Aksoy Oral, 197-211. İstanbul Kültür University Publications: İstanbul, 2018.

⁴ Önceki dönemlerde Atölye 1'in *Eleştirel Bir Zemin Olarak Kent* ve *Eleştirel Bir Zemin Olarak Kültür* teması altındaki projeleri için, Bkz. Atölye Instagram hesabı, @a.t.o.l.y.e.1.

⁵ Bkz. Berger, 1973; Bergson, 1911; Baudrillard, 1982, 1984; Pallasmaa, 2011; Colomina, 1988; Rattenbury, 2002 vd.

⁶ Gülşah Güleç, "Mimarlık İmgeleri, Kent ve Ekonomi: Hamburg Filarmoni Örneği", IV. Uluslararası

Kent Araştırmaları Kongresi, Sözlü Bildiri, TEPAV, TOBB Üniversitesi: Ankara, 16-18 Ekim 2019.

⁷ John Berger, *Görme Biçimleri*, çev. Yurdanur Salman (İstanbul: Metis Yayınları, 1990), 30-62.

⁸ Henri Bergson, *Madde ve Bellek*, çev. Işık Ergüden (Ankara: Dost Kitabevi, 2015), 22-41.

⁹ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, "Büyük Türkçe Sözlük". <https://sozluk.gov.tr>, (ET: 30.05.2021).

¹⁰ Raymond Williams, *Anahtar Sözcükler: Kültür ve Toplumun Sözvarlığı*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.

¹¹ Walter Benjamin, *Pasajlar*, çev. Ahmet Cemal (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2004), 50-86.

¹² Jean Baudrillard, *The Evil Demon of Images*. Waterloo: Power Institute Publications, 1984.

¹³ Jean Baudrillard, *Simülakrlar ve Simülasyon*, çev. Oğuz Adanır (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 1982), 12-43.

¹⁴ Beatriz Colomina, "On Architecture, Production and Reproduction" içinde *Architectureproduction*, ed. Beatriz Colomina (New York: Princeton Architectural Press, 1988), 6-23.

¹⁵ Kester Rattenbury, *This is Not Architecture: Media Constructions*. New York: Routledge, 2002.

¹⁶ Gilles Deleuze, *Cinema 1: The Movement Image*, çev. Hugh Tomlinson, Barbara Habberjam (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1997), 55-87.

¹⁷ Juhani Pallasmaa, *The Embodied Image: Imagination and Imagery in Architecture*. New York: Wiley&Sons Publishers, 2011.

¹⁸ Guy Debord, *Gösteri Toplumu*, çev. Ayşen Ekmekçi, Okşan Taşkent (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1996), 45-76.

¹⁹ Enn Ots, *Decoding Theory speak: An Illustrated Guide to Architectural Theory*. New York: Routledge, 2011.

²⁰ Peter Buchanan, "Empty Gestures: Starchitecture's Swan Song", *The Architectural Review*. <https://www.architectural-review.com/architects/empty-gestures-starchitectures-swan-song>, (ET: 30.05.2021).

²¹ Rowen Moore, "The Bilbao Effect: How Frank Gehry's Guggenheim Started A Global Craze", *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/artanddesign/2017/oct/01/bilbao-effect-frank-gehry-guggenheim-global-craze>, (ET: 30.05.2021).

Zeynep Uludağ

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden 1986 yılında lisans, 1989 yılında yüksek lisans ve 1998 yılında doktora dereceleri alarak mezun olmuştur. 1986-1988 yılları arasında MİMOR Mimarlık bürosunda babası Mimar Özhan Sökmen ile birlikte projeler yürütmüştür. 1987 yılında Orhan Uludağ ile Uludağ Mimarlık bürosunu kurmuş ve bu tarihten itibaren mimari tasarım ve uygulama çalışmalarını birlikte yürütmüşlerdir. Birçok ulusal ve uluslararası mimari ve kentsel tasarım yarışmalarına ve sergilerine katılmışlardır. 1993-1994 yıllarında Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü'nde yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak çalışmış, daha sonra akademik hayatına Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde devam etmiştir. 2002-2003 akademik yılında Belçika, Anvers'te, Henry Van De Velde Higher Institute of Architectural Sciences'da misafir öğretim üyesi olarak uluslararası mimari proje stüdyosunu yönetmiş ve yüksek lisans dersi vermiştir. Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümünde 2013 yılından itibaren Profesör ünvanıyla mesleki çalışmalarını sürdürmektedir. 2007-2010 ve 2013-2015 yılları arasında aynı fakültede Dekan Yardımcısı olarak çalışmış, 2015-2016 yılları arasında Dekan olarak görev yapmıştır. Mimari tasarım, tasarım kuramları ve eğitimi, kentsel peyzaj ve kent tarihi çalışmalarında uluslararası ve ulusal yayınları vardır.

Gülşah Güleç

Lisans öğrenimini 2003-2007 yılları arasında Eskişehir'de Osmangazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde tamamlamıştır. Yüksek lisans (2008-2011) ve Doktora (2011-2017) öğrenimine ise Ankara'da Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde devam etmiştir. Yüksek lisans tezini mimarlıkta bağlamsallık; doktora tezini mimarlıkta orijinallik üzerine yazmıştır. 2009-2018 yılları arasında Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak görev yapmıştır. 2018 yılından bu yana aynı bölümde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Mimari kuram, mimari tasarım, mimarlık eğitimi ve eleştirisi üzerine çeşitli ulusal ve uluslararası platformlarda yayınlanmış akademik çalışmaları bulunmaktadır.

İmge Eleştirisi Üzerinden Tasarım Düşüncesinin ve Yönteminin İnşası: Ankara Modern Sanat Müzesi Tasarımı

Bu makalede, Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü bünyesinde, 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin birlikte ve etkileşim içinde çalıştıkları düşey atölyelerden biri olan Atölye 1'de tasarlanan bitirme projeleri ve mimarlık eğitimindeki imge etkisi, kavramsal ve eleştirel bir bakış açısıyla tartışılmaktadır. Tartışmanın amacı, özellikle son dönemde bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle yaygın bir dolaşım ve paylaşım ağı edinen imgenin mimarlıktaki yerini ve etkisini ortaya koymaktır. Atölye 1, imge arayışlarını ve araştırmalarını önemsemekle birlikte mimarlık eğitiminde ve mimari tasarım sürecinde önceliğin kavramsal ve yöntemsel araştırmalar olması gerektiğini savunmaktadır. Bu süreçte, öğrencilerin yere ve işleve ilişkin eleştirel kavramlar ve yöntemler keşfetmelerini ve kullanmalarını beklemektedir. Böylece çok

çeşitli potansiyeller ve problemler açığa çıkarılabilmektedir. Atölyede, 2019 ve 2020 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, teması *Modern Sanat Müzesi: Mimarlık Yalnızca Bir İmge mi?* olarak belirlenen bitirme projesinde öğrenciler, Ankara'da Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nin karşısında yer alan alanda çalışmıştır. Cer Modern ve Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası gibi kentin önemli yapılarının bulunduğu bu alanın bir kültür ve sanat merkezine dönüşme potansiyeli olduğu düşünülmüştür. Alanın karşısında bulunan Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'yle köprü ya da üst geçit gibi herhangi bir bağlantısının olmaması ise önemli bir problem olarak değerlendirilmiştir. Yere ilişkin potansiyellerin ve problemlerin eleştirel bir yaklaşımla değerlendirilmesi, mimarlık eğitiminde imgenin etkisine kapılmak yerine mekânsal kalitenin, deneyimin ve yerle olan ilişkinin önemszenmesi ve öncelikli hale getirilmesi için eleştirel bir zemin oluşturmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ankara, mimarlık eğitimi, mimari eleştiri, imge, imge etkisi

Construction of the Thought and Method of Design through Image Criticism: Ankara Modern Art Museum Design

This paper discusses the final projects designed in Atelier 1, a vertical design studio in which 2nd, 3rd and 4th year students study interactively. It conceptually and critically discusses the image effect in architectural education as well. The aim of this discussion is to reveal the rising effect of image, which has a worldwide circulation network due to the recent developments in the information and communication technology, in architecture. Atelier 1 conceives that image becomes critically important in architectural education and architectural design. However, it emphasizes that conceptual and methodological researches should be at the forefront in architecture rather than the researches in the popular architectural images. The students of Atelier 1 are therefore expected to discover and use critical concepts and methods specific to place and function in the architectural design process. Hence, it is expected that site-specific potentials and problems would be deciphered by the students. In Atelier 1, the students study under the theme of *Modern Art Museum: Is Architecture Only An Image?* determined as the final project theme of the spring semester of 2019 and 2020. The project area is in the front of Gazi University Faculty of Architecture, which has the potential of turning into a culture and art center together with the significant buildings of the city such as Cer Modern and Presidential Symphony Orchestra. But this area does not have any connection with the faculty of architecture, so it is critically discussed as a problem in the atelier. These discussions establish a critical ground for designing a qualified space, a new spatial relation with the place and a new spatial experience instead of designing under the ecstatic effect of image.

Keywords: Ankara, architectural education, architectural criticism, image, image effect

ANKARA'DA SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR GELECEĞİ KURGULAMAK: ODTÜ'DE MİMARİ TASARIM STÜDYO ÇALIŞMALARINDAN ÖRNEKLER

F. Cânâ Bilsel, Prof. Dr. ODTÜ, Mimarlık Bölümü

Ankara kenti, içerisinde kurulduğu coğrafyanın kendine özgü nitelikleri, tarihi yerleşim katmanları ve Cumhuriyet'in başkenti olarak kentsel ve mimari mirasıyla mimarlık eğitimi için eşsiz doğal ve yapılı çevre değerleri sunmanın yanı sıra, ülkenin ikinci büyük kenti olarak çok boyutlu sorun alanları içeriyor. Bugün 5 milyonu aşan kent nüfusuyla dünyanın yüz büyük kenti arasında yer alan Ankara, yirmibirinci yüzyıl dönümünden bu yana doğal ve kırsal alanları hızla kaplayarak daha önce görülmemiş boyutlarda çevresine doğru yayılan, ulaşımın büyük ölçüde motorlu araçlarla sağlandığı, toplumsal ayrışmanın mekânsal yayılmanın yarattığı parçalanma ile keskinleştiği, kent merkezinin ve kamusal mekânların giderek değer yitirdiği bir kentsel alanlar kümelenmesine dönüşmüş bulunuyor. Bu hızlı dönüşüm karşısında, yapılı çevrenin doğal çevre ile bir arada düşünülmesi, kentsel gelişme alanlarının hızla kapladığı doğal ve kırsal alanların korunması ve onarılmasıyla doğa-kent ilişkilerinin yeniden kurulması ve kurgulanması, kentin kamusal mekânlarının toplumun ortak yaşam alanları olarak yeniden düzenlenmesi, her yaşta ve her kesimden bireyleri kapsayan toplumsal, kültürel, rekreasyonel vb. kullanımların geliştirilmesi sürdürülebilir bir geleceğin kurulabilmesi için öncelikli olarak ele alınması gereken konular olarak öne çıkıyor. Yaşamakta olduğumuz küresel salgın koşulları kentlerde sağlıklı

yaşam çevrelerinin oluşturulmasının, doğal yaşam koridorlarının ve kamusal açık alanların kent toplumları için yaşamsal olduğunu her zamankinden daha açık bir biçimde ortaya koyuyor. Diğer yandan, Birleşmiş Milletler tarafından yeniden gündeme getirilen Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında çevresel sürdürülebilirlik ile birlikte kaynaklara erişimde toplumsal eşitlik ve adalet hedeflerinin, genel olarak yüksek öğretimde, özel olarak mimarlık eğitiminin gündemine alınması gerekiyor. Ülkemizde üniversite yapılanması içerisinde yer alan mimarlık, şehir ve bölge planlama, peyzaj mimarlığı, kentsel tasarım lisans ve lisansüstü programlarının meslek insanlarını yetiştirirken yenilikçi yaklaşımlarla geleceği kurgulamakta ve daha iyi yaşam çevrelerinin oluşturulmasına yönelik düşünce ve alternatif yaklaşımlar geliştirmekte öncü rol üstlenmeleri önem taşıyor.

ODTÜ Mimarlık stüdyolarında geçmişte olduğu gibi bugün de Ankara üzerine çok çeşitli proje konuları çalışılmakta. Farklı kentlerden ve ülkelerden mimarlık öğrencilerinin öğrenim gördükleri üniversitenin içerisinde yer aldığı kentin doğal, kültürel ve mekânsal değerlerini tanımları, planlı bir başkent olarak nasıl kurgulandığını, bir metropole nasıl evrildiğini araştırarak öğrenmeleri ve tasarım yaklaşımlarını bu araştırma süreci sonucunda oluşturmaları bekleniyor. ODTÜ'de mi-

mari tasarım stüdyoları, yapı çevrenin tasarımının araştırma ile bütünleşen bir tasarım araştırması süreci olarak kurgulandığı bir eğitim yaklaşımıyla yürütülmekte. Yapı çevrenin üretiminde sürdürülebilirlik ilkeleri, yaklaşık son yirmi yıldan bu yana mimarlık eğitiminde öğrenim çıktıları, kuram ve uygulama derslerinde işlenen konular arasında yer almakta. Çevresel, toplumsal, kültürel, ekonomik ve teknolojik boyutlarıyla sürdürülebilirlik ile ilgili konular tasarım stüdyolarında da giderek daha önemli bir yer tutmaktadır. Öte yandan, kente doğal ekosistemlerin ve yapı çevrenin bir arada oluşturduğu bir bütün olarak yaklaşan ekolojik şehircilik ve mimarlık yaklaşımlarının, mimari tasarım stüdyolarında geliştirilen proje konularının kurgusunda son yıllarda bir paradigma olarak öne çıktığı söylenebilir.

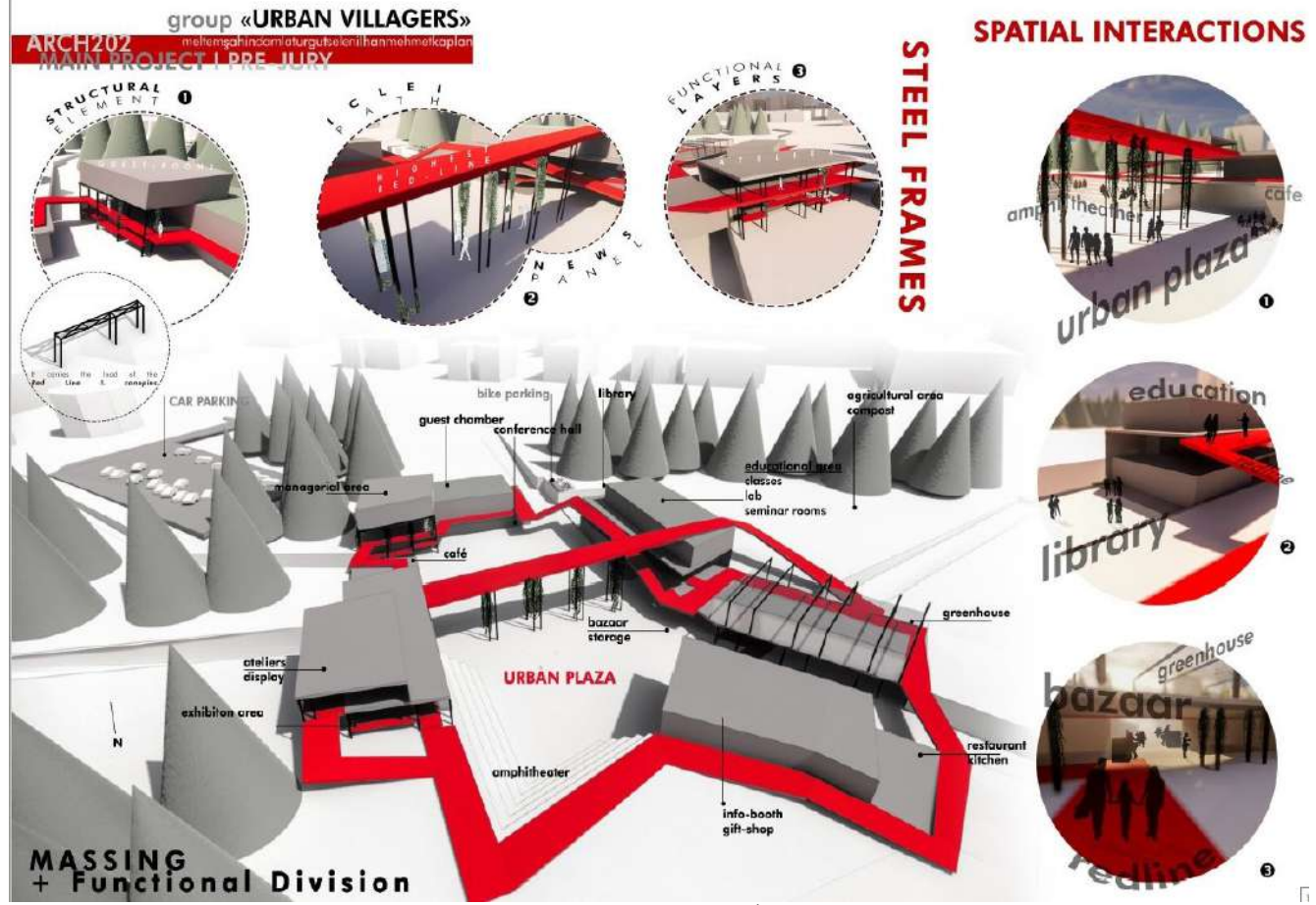
ODTÜ Mimarlık lisans programında, ilk sınıflarda tanımlı bir doğal veya kentsel bağlam içerisinde tasarım konuları verilirken ilerleyen yıllarda öğrencilerin tasarım araştırmaları kapsamında, alanın konumlandığı kentsel ve toplumsal bağlam yanı sıra, kimi zaman birbiriyle çelişen kentsel gelişme dinamikleri ile çevre değerlerini çözümlemeleri beklenir. Örneğin, bundan birkaç yıl önce ikinci sınıf stüdyosunda verilen Tuz Gölü'nde bir doğa gözlem mekânı proje konusu, alışlagelenden çok farklı bir coğrafi bağlamda mimarlığın yer ile kurduğu ilişkiye odaklanmış, benzer şekilde 2020-2021 güz döneminde Mogan Gölü'nde bir araştırmacı için çalışma ve yaşam mekânı tasarımı kapsamında doğal çevre değerleri ele alınmıştır. İkinci dönemde ise kentsel bağlamda, daha karmaşık bir mimari program üzerinden mimarlığın toplumsal boyutu üzerine yoğunlaşmaktadır. Arch 202 Mimari Tasarım Stüdyosu kapsamında 2020-2021 bahar döneminde stüdyoda iki grup olarak Ankara'nın canlı bir alt merkezi konumunda olan Bahçelievler'de çalışılmış, gruplarından biri yoğun konut dokusu içerisinde, bugün üzerinde bir otopark binasının bulunduğu eski pazar alanı üzerinde, mahalle ölçeğinde toplumsal yaşamı zenginleştirecek bir kentsel odak, çok amaçlı bir mahalle merkezi tasarımı üzerinde, diğer grup ise aynı alanda bir sivil toplum merkezi tasarımı üzerinde çalışmıştır.¹ (Görsel 1 ve 2)

Üçüncü sınıfta yürütülen proje çalışmaları ise genellikle kentsel bağlamda, kimi zaman tarihi çevrede, gerçek sorunsallarla ilişkilendirilerek ele alınmaktadır. Bu çerçevede, örneğin, Cebeci'de yıkılması gündemde olan İnönü Stadyumu ve çevresinin gençlere ve çevrede yer alan üniversitelerin öğrencilerinin kullanımına açık bir spor yerleşkesi

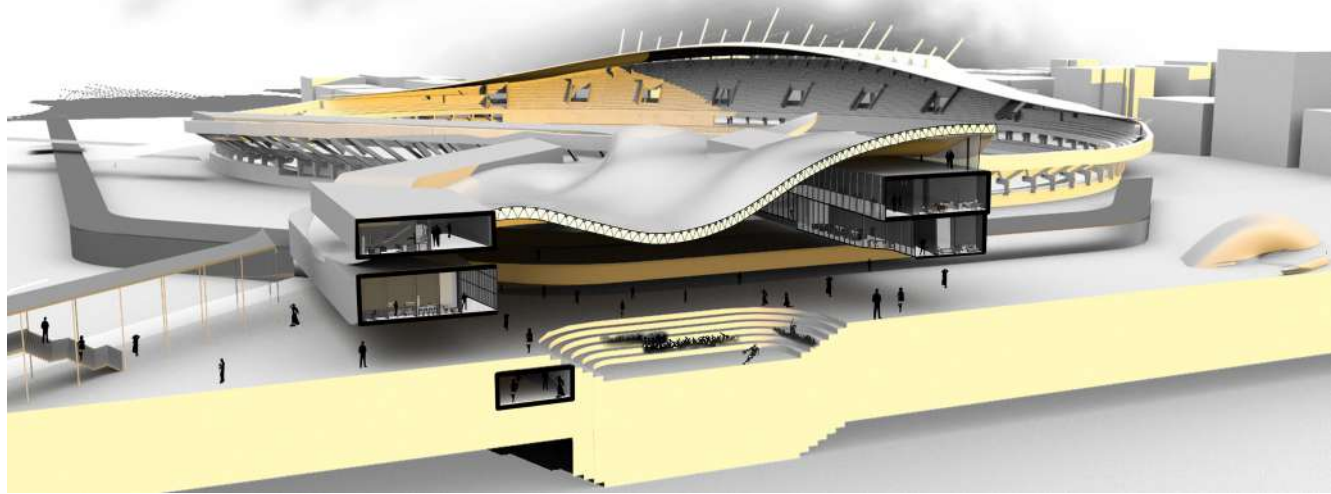
olarak geliştirilmesine yönelik karmaşık bir mimari program üzerinde çalışılmış, demiryolunun ayırdığı kentsel alanların birleştirilmesi üzerinde durulmuştur. (Görsel 3)

Görsel 1: Arch 202 Mimari Tasarım Stüdyosu, Emine Tankut, İrem Aslanbaş, Kuzey Can, Zeynep Ezgi Oğur, "Mound Terra"

Görsel 2: Arch 202 Mimari Tasarım Stüdyosu, Meltem Şahin, Damla Turgut, Selen İlhan, Mehmet Kaplan, "Urban Villagers"

Görsel 3: Arch 302 Mimari Tasarım Stüdyosu, Barkın Karabaş, Cebeci İnönü Stadı'nda Spor Merkezi Tasarımı

Üçüncü sınıf stüdyolarında gerçekleştirilen toplu konut projeleri kapsamında ise, geçtiğimiz yıllarda Ankara'da yarışma konusu bir gecekondü dönüşüm alanında toplu konut tasarımının farklı toplumsal boyutlarıyla birlikte çalışılması veya üniversite öğrencilerinin yoğun olarak yaşadığı Yüzüncü Yıl Mahallesi içerisinde alternatif yaşam çevreleri oluşturmaya yönelik proje çalışmaları sayılabilir. 2020-2021 Bahar döneminde Arch 302 Mimari Tasarım Stüdyosu'nda gruptan biri dönem projesi olarak "Ankara'nın Yerel Değerlerini Aramak: Ulus'ta Sosyo-Kültürel Merkez Tasarımı" başlıklı proje kapsamında, Ulus'un yoğun kent dokusu içerisinde bir kültür merkezi yapısı tasarımı üzerinde çalışılmıştır.² Bir diğer üçüncü sınıf grubu ise aynı dönemin ilk çalışmasında "Sağlık Çalışan-

larına Şükran ve Anma Mekânı Proje Yarışması" çerçevesini esas alarak, kentin Sıhhiye olarak bilinen bölgesine odaklanmıştır.³ Böylece hem öğrenciler Ankara'nın planlama geçmişi ve yeşil dokusu hakkında bilgilenmiş, hem de kentin yeraltına alınan su yollarının günümüzdeki potansiyelleri hakkında tartışmalar yürütülmüştür. Proje alanı Sıhhiye açık hava pazar yerini de içerdiğinden, bu işlevin kentteki ulaşım yolları, sosyal ve ticari yaşamla ilişkisi de ele alınmıştır. Öğrencilerin halihazır pazar örtüsü yerine deneysel, geniş açıklık gerektiren strüktürel alternatifler geliştirmesi beklenmiştir. (Görsel 4)

Her iki proje çalışmasında da Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından son dönemde açılmış bulu-

Görsel 4: Arch 302 Mimari Tasarım Stüdyosu, Esra Serçe, Esin Yaşar, Hanife Ekinci, Gazi Can Şahin, “Sağlık Çalışanları Şükran ve Anma Mekânı” tasarım önerisi

nan mimarlık ve tasarım yarışmalarının sunduğu çerçeve yeniden yorumlanarak mimarlık eğitime uyarlanmış, böylece öğrencilerin yerel yönetimin gündemiyle ve mimarlık meslek ortamında önemli yeri olan yarışmalarla tanışmalarına olanak sağlanmıştır.

Dördüncü yılın ilk döneminde stüdyo grupları, karmaşık kentsel sorunların bulunduğu alanlarda kentsel tasarım projeleri üzerinde çalışmaktadırlar. Yurt içi veya yurt dışından farklı kentlerde verilen bu proje çalışmalarının bir bölümü Ankara’yı konu alan çalışmalardır. Örneğin, 2016-2017 güz döneminde AKM 4 nolu alanı ile Maltepe Havagazı Fabrikası alanını bir bütün olarak ele alındığı çalışmada Ulus ile Yenışehir arasında, kent merkezinin ortasında bugün tanımsız boşluklar olarak uzanan alanlarda, öğrencilerin oluşturduğu gelecek senaryoları çevresinde kentsel tasarım projeleri geliştirildi.⁴ Ertesi yıl ise aynı stüdyo grubu, doğrudan Maltepe’de Havagazı Fabrikası alanına odaklanarak Ankara’nın modern bir başkent olarak inşa edilmesi sürecine tanıklık etmiş olan Havagazı Fabrikası yapılarının endüstri mirası olarak korunarak alanın yeniden işlevlendirilmesi konusunda çalışma yürüttüler.⁵ TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından düzenlenen Kent Düşleri Proje yarışmasına projeleriyle katılan öğrencilerimiz bu yarışmada ödüller aldılar. Birinciliği alan Büşra Öner, Dersu Değer, Furkan Erkuş, Melih Gündüz ve Melihcan Öner (Tıp Fakültesi)’den oluşan tasarım ekibi, bu alanı demiryolu üzerinden AOÇ alanlarıyla ilişkilendirerek kentin merkezinde, ülkenin tüm çiftçilerini bir araya getirecek bir

kurultay yapısı ve tarım araştırmaları merkezi çevresinde bir toplumsal gelecek ütopyası kurmaktadırlar.⁶

2020-2021 Akademik yılında, Arch 401 Mimari Tasarım Stüdyosu’nda üç stüdyo grubu Ankara’da seçilen alanlarda ekoloji temaları çevresinde çalışmalar yürüttüler. Bu gruplardan ikisi ilk dönem kentsel tasarım kapsamında başladıkları çalışmaya, bahar döneminde kentsel ve mimari tasarım ölçeklerinde devam ettiler. Yazının bundan sonraki bölümünde geçtiğimiz eğitim-öğretim yılında Arch 401 ve 402 Mimari Tasarım stüdyolarında Ankara’da yürütülmüş olan proje çalışmalarına ilişkin stüdyo yürütücüleri tarafından kaleme alınmış olan tanıtım yazıları yer almaktadır. ODTÜ Mimarlık stüdyolarında 2013 yılından bu yana gerçekleştirilen tüm proje konularına ve proje çalışmalarından seçilen örneklerle “Mimari Tasarım Stüdyoları” yayını içerisinde bölümün web sayfası üzerinden erişilebilir.⁷

Ankapark(a)/(tan) Mimari İzdüşümler

Prof. Dr. Ayşen Savaş, Prof. Dr. Arzu Gönenç Sorguç, Doç. Dr. Funda Baş Bütünler, Dr. Emre Erkal, Nesli Naz Aksu, Elif Bekar, Sinan Cem Kızıl

Ankapark, Ankara için taşıdığı anlam ve mimari program açısından, üzerine konumlandığı Atatürk Orman Çiftliği arazisi ile gözle görülür bir tezat oluşturmanın yanı sıra, Erken Cumhuriyet Modernite projesine verilen kısır bir yanıt olarak da değerlendirilebilir. Bir dönemin başarılı endüstriyel altyapı ve üretim projeleri olan Marşandiz-Tren

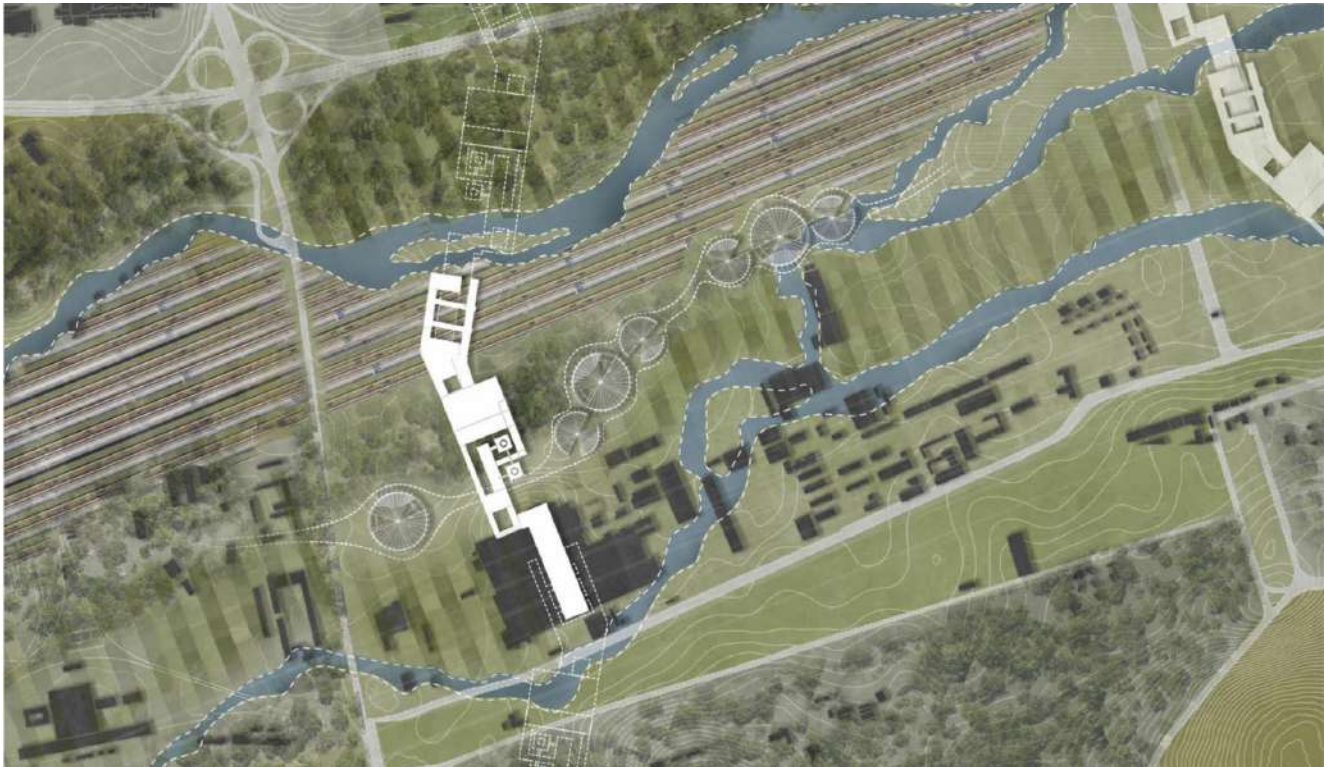
istasyonu, Türkiye Devlet Mahsulleri Ofisi depoları, fidanlıklar ve Türk Traktör Fabrikası ile çevrili alan, kent içinde sıkışmış ve şehirlerarası otoyollarla sınırlanmış işlevsiz bir hayal olarak kendini, çevresini ve kent kültürünü tüketmektedir.

Adı “park” olan proje, içinden akıp geçen Ankara Çayını, halen izleri okunan tarımsal program ve ona bağlı geliştirilmiş endüstriyel programları hiçe sayarak, bir araya gelmesi olanaksız bir dizi işlev aracılığı ile verimli toprakları ve toprak altı değerlerini örtmüştür. Şehrin sorunlarına, doğasına veya gündelik işleyişine dair hiçbir kaygısı olmayan bu yatırımın, topluma kazandırılması, dönüştürülmesi ve yeniden değerli kılınması büyük yatırım gerektiren çok programlı karmaşık bir süreç olarak değerlendirilmiştir. Toplum tanımını tüm canlıların bir aradalığı üzerinden tarifleyen tasarım stüdyosu iki dönem boyunca Ankara’yı ve Ankapark’ı çalışmış ve farklı ölçeklerde önerilen üretim-tüketim ilişkilerini, doğal yaşamı, bitki örtüsünü, toprak altı değerlerini, su yataklarını, arazi ve çevresinin tarihsel, ekolojik, ekonomik, kültürel ve estetik karakterlerini irdelemiştir.

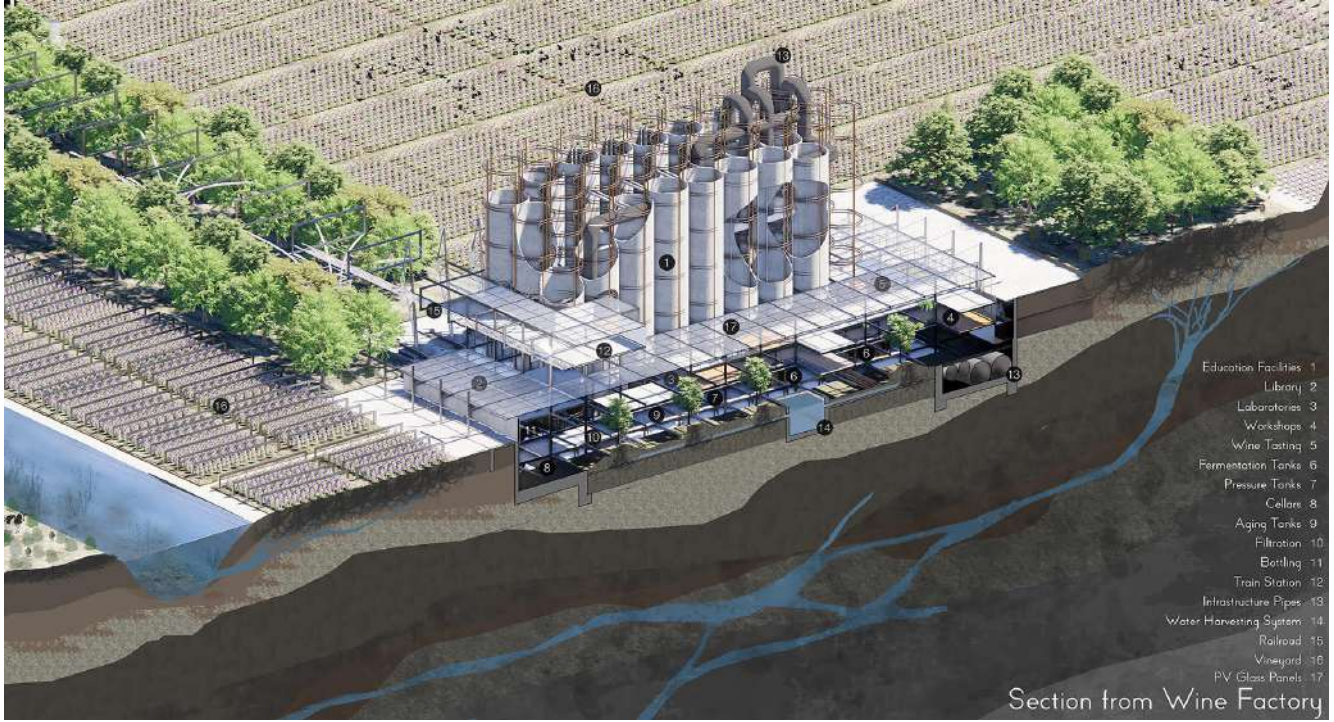
Güz döneminde stüdyo ekibi çoklu ölçeklerdeki bağlamı anlamak ve öneri mekânsal strateji ve programlarla proje alanını sahip olduğu ağ ve altyapısal ilişkiler üzerinden etkinleştirecek yaklaşımlara odaklandı. Gruplar halinde çalışan öğrenciler, bağlam kavramını tartışmaya açarak, alışlagelmiş mekânsal tanım ve temsilleri sorgulayan özgün ve çok ölçekli yaklaşımlar önerdi. Kentteki işlevsel, ekonomik ve yönetsel eğilimler, üretim

ve tüketim ağları ve tahrip edilen doğal hayat eksenlerinde Ankapark’a dair çeşitli tanımlar yapıldı. Temrinler ve atölye çalışmaları, öğrencileri park ve çevresini çoklu ilişkiler üzerinden okumaya ve bu ilişkilerin yarattığı iç içe ve karmaşık alanların kesişimi olarak kavramsallaştırmaya yönlendirdi. Alanların nasıl yapılandığı ve nasıl yeniden tanımlanabileceği mekânsal stratejiler ve programlar aracılığı ile yorumlandı. Gruplar, yeri yeniden etkin kılacak operasyonları belirlerken geleceğe yönelik alanlar-arası ekolojik, ekonomik ve mekânsal senaryolar geliştirdiler.

Bahar döneminde bireysel olarak çalışmaya başlayan öğrenciler parka yığılan metal, plastik ve elektronik istiflerin nasıl işlevlendirileceği ve şehirdeki üretim mekânları ile nasıl programatik devamlılıklar kurulabileceği üzerine tektonik ve mekânsal araştırmalar yaptı. Topluluk tanımını tüm canlıları kapsayan geniş tanımıyla benimseyen stüdyoda öğrenciler parktaki mevcut strüktürleri farklı mekânsal programlar kapsamında tartışan mimari öneriler geliştirdi. Yer üstü ve yer altı doğal ve yapılı çevrenin ilişkilerini görünür kılan ve derin kesitler üzerinden etkinleştiren projeler, tarımsal/endüstriyel süreçlerin alışlageldik mekânlarını ve bu mekânların konumlandığı üretim-tüketim ve doğal-yapay arakesitlerini yeniden yorumladı. Yeri suya, üretim peyzajına, yeşil rekreasyon alanlarına ve doğal yaşama bırakan projeler, mekânsal, ekonomik, ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanması için proje alanının üst ölçekteki altyapısal (tarım, endüstri, yeşil, su, ulaşım) ilişkilerini etkinleştiren stratejiler de önerdi. (Görsel 5, 6 , 7 ve 8)

Görsel 5: Yağmur Bulut, “Strata of Time: Revealing the Intangibles of Ankara”

Görsel 6: Recep Selim Yarbaşı, "Productive Hedonism: Rehabilitation of the Culture from Perspective of Production"

Salgın koşulları stüdyonun çok önem verdiği hareketliliği kısıtlasa da çevrimiçi stüdyo kurgusu öğrencileri ulusal ve uluslararası, akademik, profesyonel ve kültürel ağlarla bir araya getirdi. Daha önce de yurt dışındaki projelerinde yerel yönetimlerle iletişim içinde çalışan stüdyo grubu, eski Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Murat Karayalçın ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Tabiat Varlıkları Daire Başkanı Bekir Ödemiş ve Prof. Dr. Güven A. Sargın'ın konuşmaları ile hem yerel yönetimlerin şehirleşme politikalarını hem de Ankara'nın yakın tarihte hızla değişen çehresini tartışmaya açtı. Neyran Turan, mimarlığı ve araçlarını ivme kazanan iklim aciliyetini anlamak için kullandığı Ölçü Olarak Mimarlık projesini stüdyo ile paylaştı. İnsan-hayvan mekânları üzerine çalışan Berlin merkezli Studio Animalesque kapsayıcı mimarlık kuramı ve uygulamasına dair projelerini öğrencilere sundu. Son olarak, Hollandalı mimarlık stüdyosu Cepezed'in ortaklarından Ronald Schleurholts konuşmasında yapıları dönüştüren ve yeniden işlevlendiren projelerini ve uygulama süreçlerini anlattı.

Post-Antroposen Çağında Kentsel Yerleşimi Düşünmek: Batı Ankara Projeksiyonları

Prof. Dr. Zeynep Mennan, Ezgi İşbilen, Orçun Sena Saraçoğlu, Hüseyin Polat

Stüdyo yürütücüleri Prof. Dr. Zeynep Mennan ve Ezgi İşbilen ile ders asistanları Orçun Sena Saraçoğlu ve Hüseyin Polat'ın oluşturduğu ARCH 401 Mimari Tasarım Stüdyosu Grup III ekibi olarak

Görsel 7: Büşra Aşçı, "Revisiting the Naxos: An Urban Utopia Redefining Production with Hedonism"

2020-21 öğretim yılı güz döneminde salgınla dalan kentsel yaşam alanlarımıza yakından baktık. Salgının da semptomlarından biri olduğu post-antroposen çağın ne tür bir kentsel tasarım bakışı gerektirdiğini araştırdık. Stüdyonun kavramsal merkezi kentsel yaşamın sürdürülebilir en küçük birimi olan "mahalle" idi. Mahalle, salgın sonrası kenti anlamak için önemli bir kavram olmanın yanında, uzaktan eğitim sürecinde ayrı yerlerde de olsak ortak bir konuyu çalışan stüdyonun dinamiklerini de yükseltti.

Yoğun konut dokusuna sahip olmakla birlikte kentsel donatılara sınırlı erişimi olan yerleşim adalarının yer aldığı Ankara'nın batı koridoru üzerine çalıştık. **(Görsel 9)**

Amacımız seçilen yerleşimleri kent ile daha anlamlı bir şekilde ilişkilendirerek, sosyal ve ekolojik olarak sürdürülebilir, kentsel mekândan beklediğimiz süreklilik, çeşitlilik ve imkanları sağlayan

Görsel 8: Umutkağan Durğut, "Re-thinking Productive Culture and Human Agency: In-Habitat"

mahallelerin oluşumunu/dönüşümünü sağlayacak yaratıcı senaryolar geliştirmekti.

Dönemi 2-3 haftalık periyotlarla planladık. (1) Kentsel senaryolar, (2) müşterekler, (3) ulaşım, alt-yapı, peyzaj konularında çalıştık. Bu süreçte Doç. Dr. Ela Aral 'Phrygian Tumuli in Ankara' başlıklı sunuşuyla, Prof. Dr. Cânâ Bilsel Atatürk Orman Çiftliği üzerine sunuşuyla, Elif Simge Fettahoğlu Özgen, 'Mappings: From Personal to Worldly' başlıklı sunuşuyla ve Prof. Dr. A. Senem Deviren de 'Tackling Eco-Urbanity: The Book on Greening of Architecture and Other Works' başlıklı sunuşuyla sürece katkı koydular.

Başından sonuna grup projesi olarak yürütülen süreçte haritalama çalışmaları ve analizler sonucu dört odak seçildi ve dört farklı grup tarafından çalışıldı. Bu alanlardan biri Batıkent ve Eryaman sınırları arasında kalan alandı. Hatice Büşra Öztürk, Furkan Türker, Onurcan Mızrak ve İrem Hancıoğlu, plansız büyümeye devam eden komşu yerleşimler tarafından işgal edileceğini öngördükleri alanın geniş anlamda kentliye faydalı kullanımı için bir vizyon üretti. **(Görsel 10)**

Projenin özgün ve mimari anlamda zor yanı, yapılardan çok boşluğu tasarlama çabasıydı. Yerleşimleri bağlarken kent ölçeğindeki yeşil sürekliliğini yapıların sürekliliğinin önünde tutan grup, kullanımı yoğun ancak müşterek sahiplenilen ve düşük enerji tüketen az sayıda yapı ile sürdürülebilecek bir senaryo tasarladı.

EKO-KENT ANKARA: Su Peyzajı Çevresinde Kentsel Yenileşme

Prof. Dr. Cânâ Bilsel, Dr. Gökçen Erkılıç, Elif Tepekaya, Feyza Topçuoğlu

Ankara, bozkır peyzajı içerisinde üç akarsuyun –Çubuk Çayı, Hatip Çayı ve İncesu Deresi- buluştuğu, yamaçlarda derin vadiler içerisinde yağmur mevsimlerinde canlanan derelerin de katıldığı bu akarsular üzerinde sulak alanların uzandığı bir coğrafya üzerinde kurulmuş olmasına karşın, bugün bu çaylar ve derelerin önemli bir bölümünün üzerinin örtülü olması nedeniyle kentin doğal su peyzajı bilinmemekte, kirlilik yüzünden bu akarsular bir çevre sorunu olarak görülmektedir. Bugün kentin yeni gelişme alanlarının ortasında uzanan Atatürk Orman Çiftliği, Cumhuriyet modernleşmesini belgeleyen tarihsel ve kültürel miras değeri yanı sıra, üzerindeki kentsel gelişme baskılarına rağmen, tarımsal niteliğini kısmen koruyan bir kırsal peyzaj ve Ankara Çayı boyunca bir sulak alan koridoru olarak da önemli değere sahiptir. Güneyde Gölbaşı ve Eymir'in üzerinde bulunduğu sulak alanlar sistemi ile İmrahor Vadisi ise kentsel gelişmeyi güneyden kuşatan bir yeşil kuşak olmakla birlikte son yıllarda, alanın ekolojik bir koridor olduğunu hiçbir şekilde dikkate almayan uygulamalara konu olmuştur. İmrahor Vadisi boyunca uzanan İncesu Deresi güneydoğudan kent içerisine girmekte, kentsel dönüşüme konu olan alanlardan geçerek kanal içerisinde Kurtuluş'a oradan da Sıhhiye'ye uzanmaktadır. Akarsu ve derelerin, farklı karakterde kentsel alanlar içerisinde geçiyor olması, her bir alana özgü kentsel tasarım sorunsalları tanımlamayı olanaklı kılmaktadır.

Görsel 9: Çalışma alanı konumu ve mevcut kentselme araçları ile büyüme projeksiyonu, Hatice Büşra Öztürk, Furkan Türker, Onurcan Mızrak ve İrem Hancıoğlu.

Ankara için ekolojik kentsel yenileşme (*urban regeneration*) stratejilerinin geliştirilmesinin hedeflendiği bu proje çalışmasında mimarlık eğitimi açısından amaç, öğrencilerin yapı çevrenin üretiminde doğal çevrenin ekolojik değerlerini ve doğal ekosistemleri dikkate alan bir tasarım yaklaşımı geliştirmelerine yardımcı olmaktır. Çalışmanın ilk aşamasında öğrenci gruplarından Ankara'nın akarsuları ve sulak alanları üzerine farklı disiplinler tarafından yapılmış bilimsel çalışmalar üzerinde araştırma yapmaları ve elde ettikleri bilgi ve verileri kentsel analizlerle ilişkilendirmeleri istendi. Simge Fettahoğlu Özgen, Dr. Gökçen Erkilic yaptıkları sunuşlar ile, Hasan Akyar, Kumru Arapgirlioğlu, Aslıhan Demirtaş, Enise Burcu Derinboğaz, Prof. Dr. Zafer Savaş Şahin, Levent Tosun, Prof. Dr. Mehmet Tunçer, Doç. Dr. Elif Mıhçıoğlu, Doç. Dr. Ela Aral ve Dr. Gizem Deniz Güneri jüri çalışmalarına katılarak stüdyo sürecine çok değerli katkılarda bulundular. Başından sonuna grup çalışması olarak yürütülen bu projede, gruplar Ankara kentinin su peyzajının yeniden canlandırılmasına yönelik potansiyel alanlar belirlediler, bu alanlar için geleceğe yönelik senaryolar geliştirerek ekolojik tasarım yaklaşımına uygun olarak kendilerinin oluşturduğu program uyarınca kentsel/kırsal tasarım önerileri geliştirdiler. Bu kapsamda tasarım grupları, tarihi merkezde Hatip Çay-

yı-Bent Deresi üzerinde, Atatürk Orman Çiftliği'nde Ankara Çayı üzerinde, Çubuk Çayı üzerinde İskitler-Varlık Mahallesi'nde, Gölbaşı-Eymir-İmrahor Vadisi üzerinde, Türközü-Kurtuluş arasında İncesu üzerinde ve Kavaklıdere üzerinde çalışmalar gerçekleştirdiler.

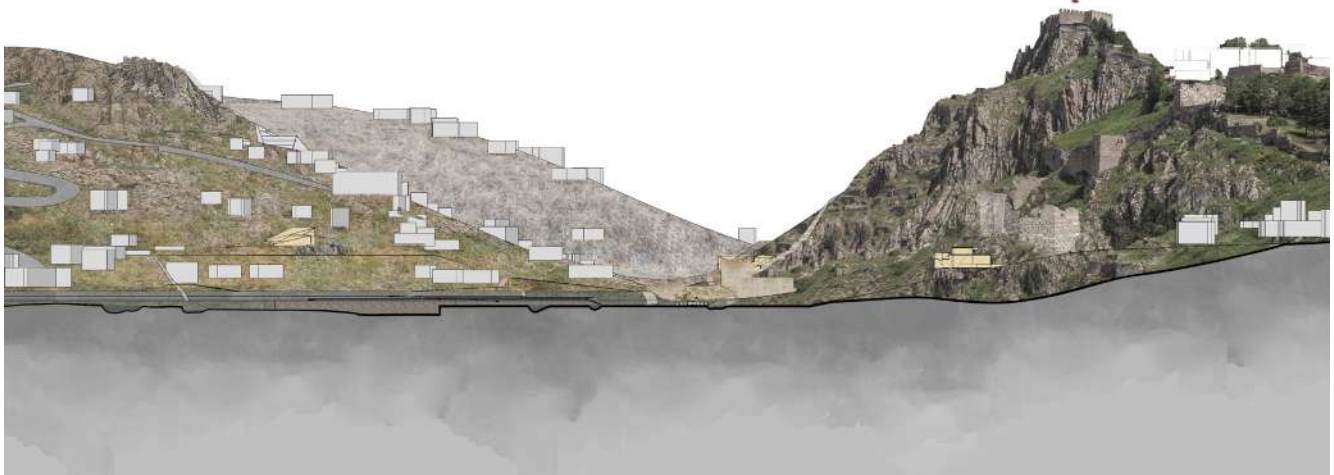
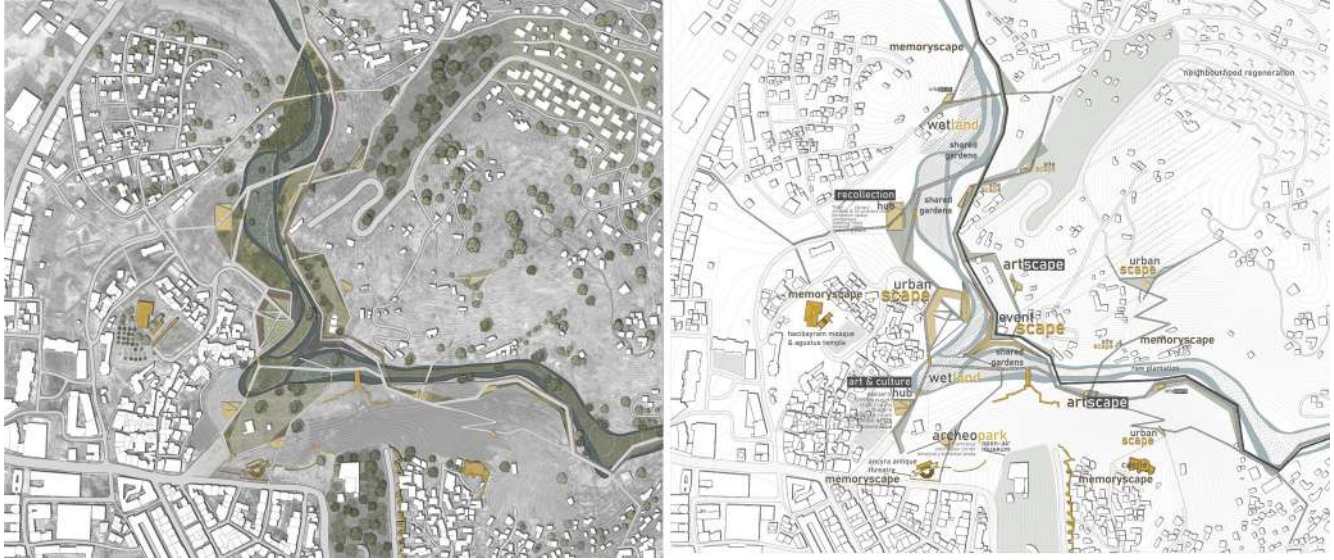
Ahmet Batuhan Akdemir, Neslihan Asena Can ve Hazal Özkan tarihi merkez içerisinde geçen Hatip Çayı-Bent Deresi çevresine odaklanan projelerinde bu dereleri gün ışığına çıkaran bir kentsel tasarım geliştirdiler. Kale'nin ve Hıdırlık Tepe'nin arasından geçen bu derenin tarihi kent ile ilişkisini yeniden kurmayı, suyun oluşturduğu rekreasyon aksının her iki yakasında arkeolojik ve diğer kültürel miras alanlarını birleştiren bir kültür-sanat ve kent belleği odaklarından oluşan bir mekânsal kurgu oluşturdular, Hıdırlık Tepe yamaçlarında ekoloji parkı ve dere boyunca paylaşımlı bostan alanları önerdiler. (Görsel 11 a, b, c)

Atatürk Orman Çiftliği üzerinde çalışan üç grup da Ankara Çayı boyunca uzanan bir ekolojik koridor oluşturmayı, AOÇ'nin kuruluş amaçlarına uygun olarak tarımsal üretimi, oluşturdukları senaryolar çerçevesinde geliştirmekteydiler. Gruplardan biri Ankara Çayı çevresinde doğal sulak alanı yeniden oluşturarak yükseltilmiş bir strüktür ile

ENVISIONING THE URBAN SCENARIO

Görsel 10: Boşluğu tasarlamak ve kenti yapılar yerine peyzaj ile örmek. Hatice Büşra Öztürk, Furkan Türker, Onurcan Mızrak ve İrem Hancıoğlu.

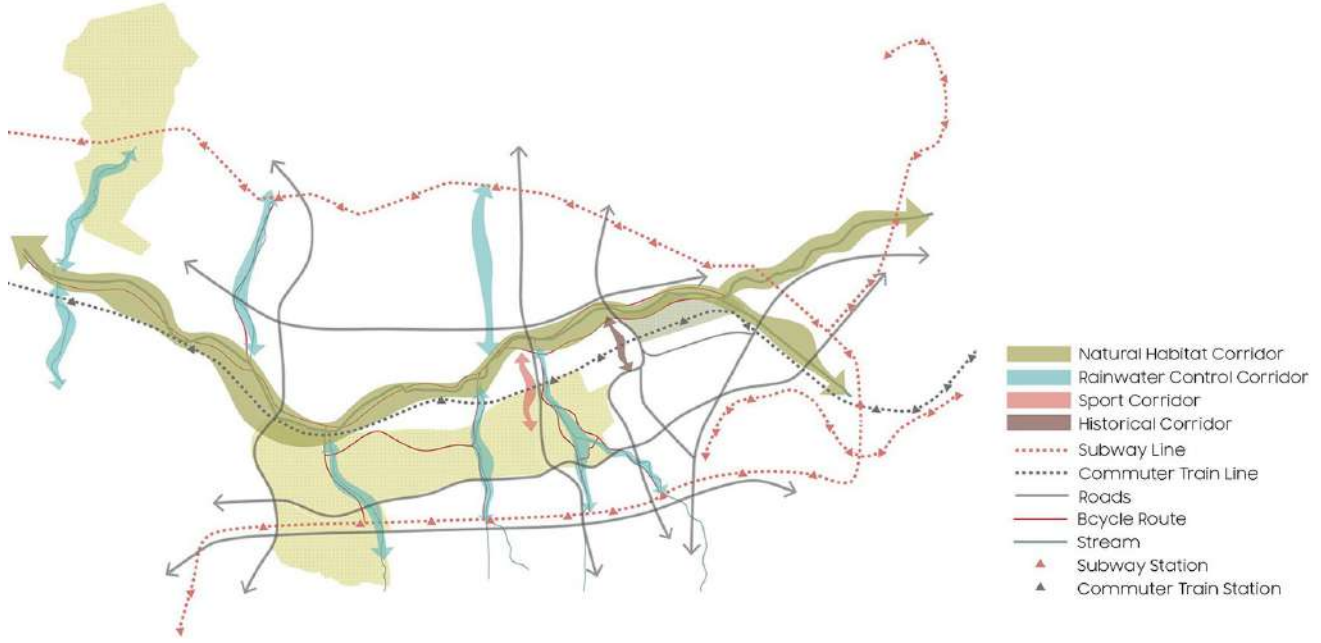
insanın doğa üzerindeki etkisini en aza indirmeyi hedefleyen bir proje geliştirirken (**Görsel 12 a,b,c**), diğer bir grup Ankapark'ı kentlilerin kullanımında bir bilim merkezi ve botanik parkı olarak yeniden düzenlemeyi ve ekonomik sürdürülebilirlik hedefiyle, mevcut strüktürlerin bir bölümünü yeniden işlevlendirmeyi önerdiler (**Görsel 13 a,b,c**).

Stüdyo grubunda, bahar döneminde Arch 402 stüdyosu kapsamında verilen Eko-kent Ankara Iı projesi kapsamında ise öğrencilerden, çalışmalarını aynı alanda bireysel olarak sürdürmeleri ve bu defa “toplumsal sürdürülebilirlik” teması çevresinde kentliler için toplumsal yaşamın odaklarını oluşturacak mimari programlar önermeleri istendi. Bu kapsamda öğrencilerimiz ilk dönem grup olarak geliştirdikleri kentsel tasarım projeleri ile ilişkili

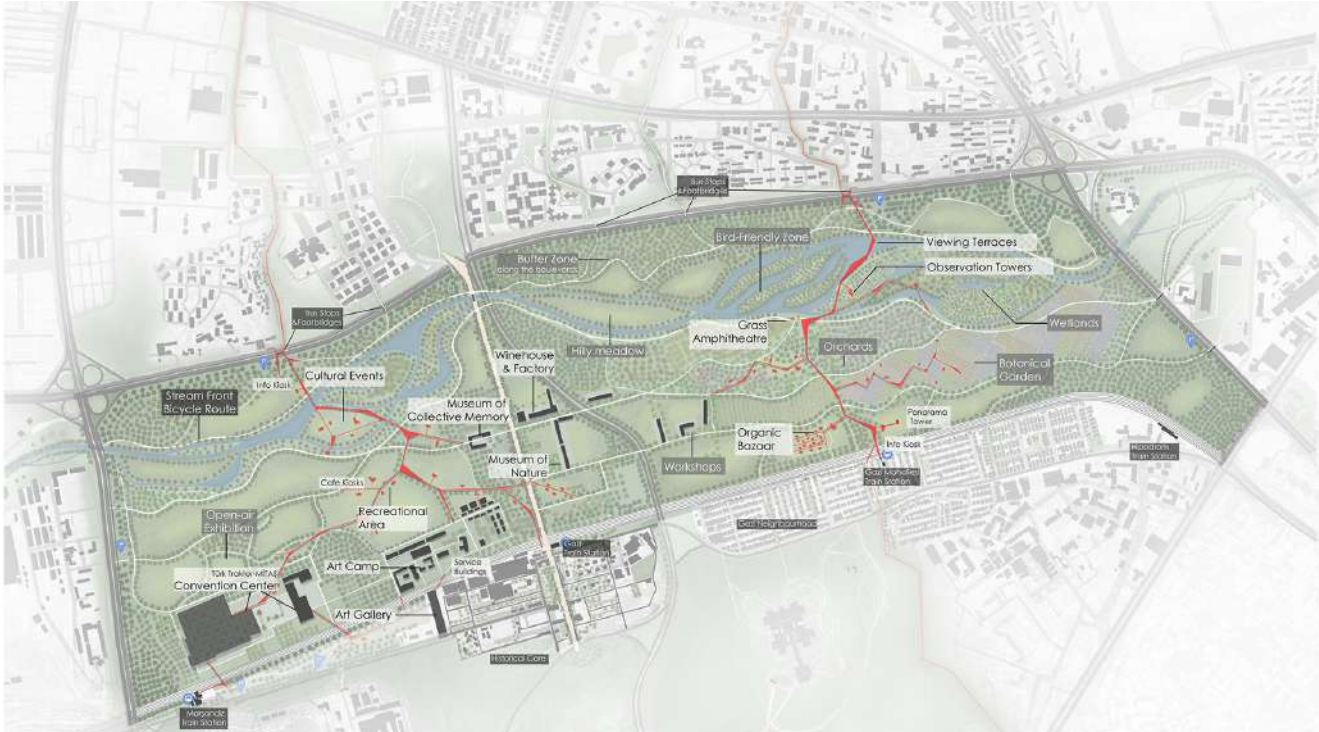
olarak Ankara kenti içerisinde çeşitli konumlarda doğa bilimleri merkezi ve müzesi, bilim ve sanat merkezi, mimarlık ve kent araştırmaları merkezi, sanat ve zanaat merkezi, gençlik merkezi, göçmenler için kültür merkezi projelerini geliştirdiler.⁸

Görsel 11 a, b, c: Ahmet Batuhan Akdemir, Neslihan Asena Can ve Hazal Özkan, "Teleskopik Çakıltaşları" – Ankara'nın tarihi merkezinde Bent Deresi çevresinde kentsel tasarım projesi.

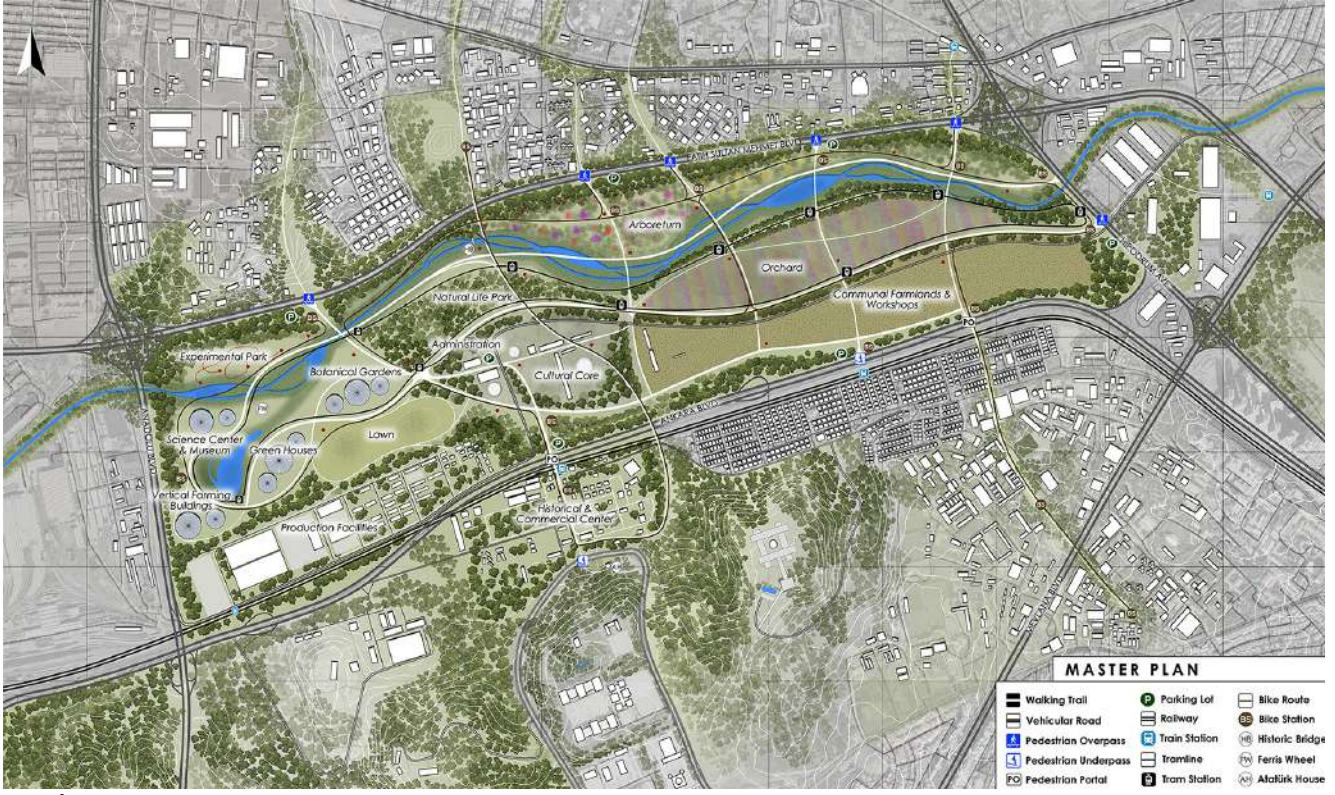
Görsel 12 a

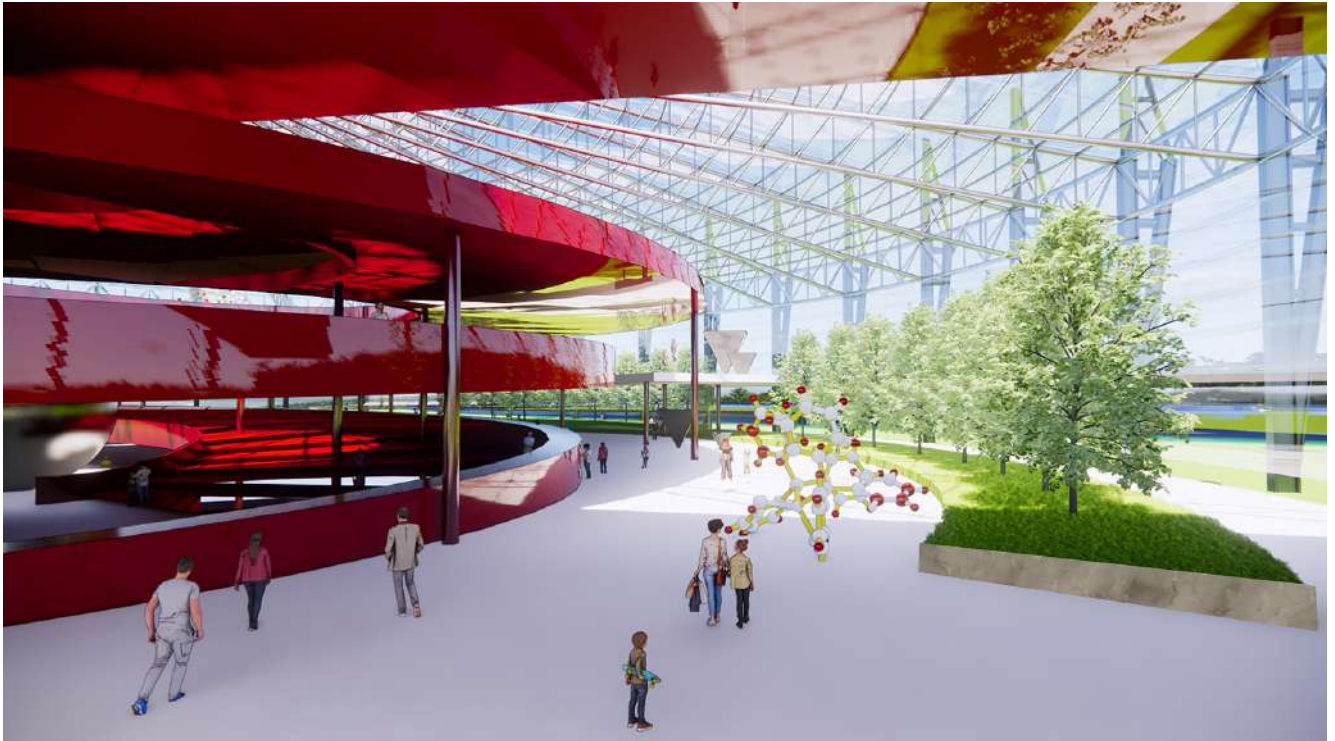
Görsel 12 b

Görsel 12 a, b, c: Özgür Deniz Oymak, Ekin Mansuroğlu, Ayşenur Yıldız, "Atatürk Orman Çiftliği'nde Ekolojik bir Yeşil / Mavi Koridor"

Görsel 13 a

Görsel 13 a, b : İpek Bakacak, Merve Özdemir, Zeynep Ünlü "Atatürk Orman Çiftliği'ni İyileştirme"

DİPNOTLAR

¹ Arch 202 Mimari Tasarım Stüdyosu'nda 2020-2021 Bahar döneminde; Doç. Dr. Ela Aral, Eren Başak, Dr. Öğr. Üy. Sibel Yıldırım Esen, Ensar Temizel, Hatice Bıyık, Gülnur Güler Kavas, İrem Hafız, "INTERACT / Engaging Community: Neighborhood Center in Bahçelievler, Ankara" ve Prof. Dr. İnci Kale Basa, Orhan Uludağ, Gizem Deniz Güneri Söğüt, Meral Özdengiz Başak, Egemen Berker Kızılcan, Nihan Büşra Aydın, Bengisu Derebaşı, "INTERACT / Urban Niche: Center for a Non-governmental organization" başlıklı iki projede de Ankara'da bir toplum merkezi programı üzerinde çalışılmıştır.

² Arch 302 Mimari Tasarım Stüdyosu'nda Erkin Aytaç, Pınar Aykaç Leidholm, Ayça Nilüfer Çalikuşu Uyar, "In Search of Ankara's Local Values: A Social and Cultural Center in Ulus" başlıklı proje.

³ Arch 302 Mimari Tasarım Stüdyosu'nda Doç. Dr. Haluk Zelef, Ömer Faruk Ağırsoy, Mehmet Melih Cin grubu tarafından 2020-2021 Bahar dönemi başında verilen kısa proje.

⁴ Arch 401 Mimari Tasarım Stüdyosu'nda Cânâ Bilsel, Ali Sinan, Neris Parlak stüdyo grubu tarafından 2016-2017 güz döneminde verilen, "Reclaiming an Urban Void in the Center of Ankara: AKM Area #4 and Old Gas Factory Sites" (Ankara'nın Merkezinde Kentsel Boşluğu Sahiplenmek: AKM 4 nolu Alan ve Havagazı Fabrikası Alanı) başlıklı kentsel tasarım projesi.

⁵ Arch 401 Mimari Tasarım Stüdyosu'nda 2017-2018 güz döneminde, Cânâ Bilsel, Eren Başak, Neris Parlak stüdyo grubu tarafından verilen "A Future for the Old Gas Factory Compound of Ankara" (Ankara'nın Eski Havagazı Fabrikası Bütünü için bir Gelecek) başlıklı proje konusu.

⁶ Büşra Öner, Dersu Değer, Furkan Erkuş, Melih Gündüz ve Melihcan Öner 2017 yılında TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından düzenlenen *Kent Düşleri Yarışması*'nda birincilik ödülü almışlardır. Ödül alan tüm projeler için bkz.: <https://archweb.metu.edu.tr/awards> ve Proje Fikir Kent Düşleri 10. "Maltepe Havagazı Fabrikası Değerlendirme Projesi Fikir Yarışması", 2017. <http://mimarlarodasiankara.org/havagazi/>

⁷ Bkz.: <https://archweb.metu.edu.tr/architectural-design-studios>

⁸ ODTÜ Mimarlık Bölümü Arch 402 Mimari Tasarım Stüdyosu kapsamında 2016-2021 yılları arasında gerçekleştirilen mezuniyet projelerinin tümüne ARCHGRAD web sitesinden <http://www.odtuarchgrad.com/> adresinden erişilebilir.

F. Cânâ Bilsel

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden 1987 yılında lisans programından, 1989 yılında ise Mimari Tasarım alanında yüksek lisans programından mezun oldu. Paris X – Nanterre Üniversitesi'nde Sosyoloji ve Kentsel Coğrafya alanında doktora çalışmalarına devam etti. ENSA Paris-Belleville ve Paris VIII Üniversitesi Institut Français d'Urbanisme ortak lisansüstü programından "Mimarlık ve Kentsel Tasarım: Kuramlar ve Uygulamalar" alanında ikinci lisansüstü derecesini aldı. Paris X – Nanterre Üniversitesi'nde 1996 yılında doktora tezini tamamlayarak Şehircilik (Urbanisme) alanında doktora derecesini aldı. Kent ve mimarlık, şehircilik tarihi, kentsel tasarım, kamusal mekân ve kent estetiği konularında yayınları bulunmaktadır. Ulusal ve uluslararası kentsel tasarım yarışmalarına katılarak ödüller almıştır. ODTÜ Mimarlık Bölümü'nde 1996 yılından bu yana mimari tasarım ve kentsel tasarım alanında kuram ve stüdyo dersleri vermekte olan Prof. Dr. Cânâ Bilsel, 2018 yılından bu yana bu bölümde bölüm başkanlığı görevini sürdürmektedir.

Ankara'da Sürdürülebilir Bir Geleceği Kurgulamak: ODTÜ'de Mimari Tasarım Stüdyo Çalışmalarından Örnekler

ODTÜ Mimarlık stüdyolarında geçmişte olduğu gibi bugün de Ankara üzerine çok çeşitli proje konuları çalışılmakta, mimari tasarım stüdyoları, yapılı çevrenin tasarımının araştırma ile bütünleşen bir tasarım araştırması süreci olarak kurgulandığı bir eğitim yaklaşımıyla yürütülmektedir. Yapılı çevrenin üretiminde sürdürülebilirlik ilkeleri mimarlık eğitiminde öğrenim çıktıları, kuram ve uygulama derslerinde işlenen konular arasında yer almaktadır. Kente doğal ekosistemlerin ve yapılı çevrenin bir arada oluşturduğu bir bütün olarak yaklaşan ekolojik şehircilik ve mimarlık yaklaşımlarının ise mimari tasarım stüdyolarında geliştirilen proje konularının kurgusunda son yıllarda bir paradigma olarak öne çıkmaktadır. ODTÜ Mimarlık Bölümü'nde Ankara üzerine gerçekleştirilen projeleri konu alan bu sunuş yazısında, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarda Ankara üzerine gerçekleştirilen proje çalışmaları tanıtılmakta; Arch 401 Mimari Tasarım Stüdyosu'nda üç stüdyo grubu tarafından Ankara'da seçilen alanlarda ekoloji temaları çevresinde gerçekleştirilen çalışmalar stüdyo yürütücüleri tarafından aktarılmaktadır.

To Project on a Sustainable Future in Ankara: Selected Works from METU Architectural Design Studios

At the METU Department of Architecture, various design problems focusing on Ankara are studied in the design studios, at present as it has been in the past, with an educational approach that incorporates research into the design process of the built environment. Principles of sustainability have been integrated in the learning outcomes of the theoretical and applied courses in the architectural education curriculum in the last decade. Ecological approaches in urbanism and architecture have emerged as a paradigm in the definition of the architectural design studios in the recent years in particular. In this article, the projects of the second, third and fourth year studio works that were conducted in Ankara in the 2020-2021 academic year are briefly introduced. In the second part of the article, the studio works that the three groups developed in the selected areas in Ankara are presented by the studio instructors.

ATILIM ÜNİVERSİTESİ MİMARİ TASARIM STÜDYOLARINDA ANKARA PROJELERİ: DÜŞLER VE GERÇEKLER

Emel Akın, Dr. Öğr. Üyesi, Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü¹

Günümüz Ankara'sı, sürekli genişleyen konut alanları, AVM'leri, sağlık ve eğitim yapıları ile büyürken(!), Cumhuriyet'in simgesel mekânlarına yapılan müdahaleler, silinmeye çalışılan geçmişi, "kimliksiz kent kimliği", değişen gündelik yaşamın niteliksel, niceliksel kayıpları, mekânsal ve toplumsal ayrışma-kutuplaşma-parçalanma ile küçülmektedir.

Kent mekânlarının üretilmesinin-örgütlenmesinin ve yaşam tarzlarının, dolayısıyla toplumun biçimlendirilmesinin en önemli araçlarından birisi mimarlıktır. Mimarlık ve toplumsal yapı arasındaki diyalektik ilişki nedeniyle, toplumsal yapı (ekonomik-politik-ideolojik-kültürel yapı) da kent mekânlarının biçimlenmesini, dolayısıyla mimarlığı belirler. Genel eğitimin toplumla etkileşimi mimarlığın toplumsallığı ile birleşince, mimarlık eğitiminin kent mekânıyla ve toplumla ilişkisi son derece önem kazanır.

Tasarım Stüdyolarında Ankara Düşleri ve Toplumla Paylaşım

Kısaca mekân tasarlama eylemi olarak tanımlanabilen mimarlık eğitiminin odağı, tasarım stüdyolarıdır. Tasarım stüdyolarının temel hedefi, öğrencinin, tasarım sürecini ve yöntemini öğrenme-

sini sağlamak, tasarım problemini çözme, alternatif üretme ve ürettiğini seçme becerisini artırmaktır. Tasarım stüdyolarında öğrenci, düşünür, sorgular, araştırır, tasarım problemini ve alanını inceler, bulgularını bir senaryoyla birleştirir ve düşleyerek tasarlar. Proje konularının/tasarım problemlerinin gerçek kentsel alanlarda verilmesi iki temel açıdan önemlidir: Birisi, öğrencinin (yaşadığı) kentin farkındalığının artmasına, (yaşadığı) kentin olumlu-olumsuz yönlerini görebilmesine ve mekânları algılamasına yaptığı katkıdır. İkincisi, mimarlığın toplumsallığı temelinde, stüdyo çıktılarının kentsel/toplumsal platformlarda tartışılabilmesidir.

Üniversitelerin değişen misyonuna koşut olarak, üç temel özelliğinden² birisi olan toplumla paylaşma/toplumsal hizmet üretme özelliği ortadan kalkmış veya azalmış; doğal olarak bu durum mimarlık okullarına da yansımıştır. Stüdyo çıktıları çoğunlukla akademik (sergilenme-yayın) boyutuyla kalmakta, kent mekânlarının karar vericileri ve halk ile paylaşıl(a)mamakta; mimarlık ortamındaki paylaşımı da kısıtlı olmaktadır.

Atılım Üniversitesi Mimari Tasarım Stüdyolarında, Ankara'da seçilen alanlarda, kimi zaman kentin mevcut bir sorununu dikkate alan, kimi zaman kentin geleceğine yönelik tasarım problemleri ve-

TOPLUM İÇİN MİMARLIK...

TASARIM SADECE FİZİKSEL, TEKNİK VE ESTETİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLEMEZ. AYNI ZAMANDA, TOPLUMSAL, KÜLTÜREL, EKONOMİK, POLİTİK BOYUTU İLE DE ELE ALINMAK ZORUNDADIR. MİMARLIĞI İÇİNDE BULUNDUĞU TOPLUMUN KOŞULLARI, ÜRETİM BİÇİMİ BELİRLER. TOPLUMSAL DEĞİŞİM SÜRECİ, YOKSULLUK, ÜRETİM BİÇİMİ, TÜKETİM KÜLTÜRÜ, İNSAN-ÇEVRE İLİŞKİLERİ, MİMARLIĞI YAKINDAN İLGİLENDİRİR VE ETKİLER. MİMARLIK DA TOPLUMU, KÜLTÜREL YAPILANMAYI ETKİLER. MİMARLIĞIN TOPLUMLA ETKİLEŞİMİNDE DİYALEKTİK SÜRECİ, MİMARLIĞIN TOPLUMSALLIĞINI, TOPLUMSAL HİZMET BOYUTUNU ÖNEMLİ KILAR. İÇİNDE BULUNDUĞUMUZ SÜRECİN KOŞULLARI DÖNÜMÖZDE MİMARLIĞIN TOPLUMSAL BOYUTUNUN GÖZ ARDI EDİLMESİNE NEDEN OLMAKTADIR.

BU PROJE MİMARLIĞIN TOPLUMSAL SORUMLULUĞUNU BİR KEZ DAHA HATIRLATACAK KAPSAMDA ELE ALINMIŞTIR.

RANT ODAKLI DEĞİL. "TOPLUM İÇİN TASARIM" HEDEFİ İLE MEVUT ALANIN YÜZÖLÇÜLÜĞÜ HİÇBİR ŞEKİLDE ARTIRILMAMIŞTIR. HENÜZ İKİNCİ SINIF PROJESİ OLMASI NEDENİYLE MÜLKİYET İLİŞKİLERİ GÖZ ARDI EDİLMİŞTİR. TASARIM PROBLEMLERİNİN DIŞINDA BIRAKILMIŞTIR. TASARIMLARDA MALİYET ÖN PLANDA TUTULMAMIŞTIR.

KENT - KİMLİK - KÜLTÜR VE GECEKONDU BİR YAŞAM ALANI KURGULAMAK / TASARLAMAK

DÖNÜMÖZDE KENTLERİMİZ BİR YANDA YÜZÖLÇÜ YAPİ DOKUSU VE REZİDANSLAR BİR YANDA GECEKONDULAR VE KENTSEL DÖNÜŞÜM UYGULAMA ALANLARINDAN OLUŞAN KARMAŞIK BİR YAPİ İÇERİSİNDEDİR. GECEKONDU ALANLARININ DÖNÜŞÜMÜ UZUN ZAMANDIR GÖNCELİĞİNİ KORUMAKTADIR. BU NEDENLE, İKİNCİ SINIFLARIN TASARIM STÜDYOSUNDA MAMAK'TA SEÇİLEN İKİ GECEKONDU ALANI ÇALIŞILMIŞTIR.

DOSTLAR MAHALLESİ VE ŞİRİNTEPE MAHALLESİNDE SEÇİLEN ALANLARDAN KONUT VE SOSYAL DOKU TASARIMI YAPILMIŞTIR. ÖĞRENCİLER TASARIM ALANLARINI ANALİZ ETMİŞ, GECEKONDULARDA YAŞAYANLARLA GÖRÜŞMELER YAPMIŞTIR. YAPILAN ANALİZLER VE KÜLTÜREL GEREKSİNİMLERİ DİKKATE ALINARAK YENİ YAŞAM ALANLARI TASARLANMIŞTIR. KONUT PROJELERİ YAPILMIŞTIR.

DOSTLAR VE ŞİRİNTEPE'DE YENİ KONUT SAYISI MEVCUT GECEKONDU SAYISI İLE AYNIYDIR.

KULLANICILARIN GEREKSİNİMİ OLAN SOSYAL İŞLEVLER SAPTANARAK FIKIR PROJESİ VE VAZİYET PLANI ÖLÇÜSÜNDE TASARIM YAPILMIŞTIR.

PROJELERDEN VAZİYET PLANI ÖLÇÜSÜNDE, YAPİ-ÇEVRE, KENT-KİMLİK-YERELLİK, YER-SAĞLAM İLİŞKİLERİNİN DİKKATE ALINMASI, YAPİ ÖLÇÜSÜNDE İŞLEV-KÜLTÜR, MEKÂN-FORM, İÇ-DİŞ MEKÂN, AÇIK-YARI AÇIK-KAPALI MEKÂN İLİŞKİLERİNİN KURULMASI, KENDİ YER ÖZGÜNLÜĞÜNÜ KAYBETMEYEN, YERSELİĞİ DİKKATE ALAN, KENDİNE ÖZGÜ VE ÖZGÜN TASARIMLARININ YAPILMASI BEKLENMİŞTİR.

Görsel 1: Mamak Tasarım Stüdyosu Etkinliği

Görsel 2 a

Görsel 2 b

Görsel 2 c

Görsel 3 a

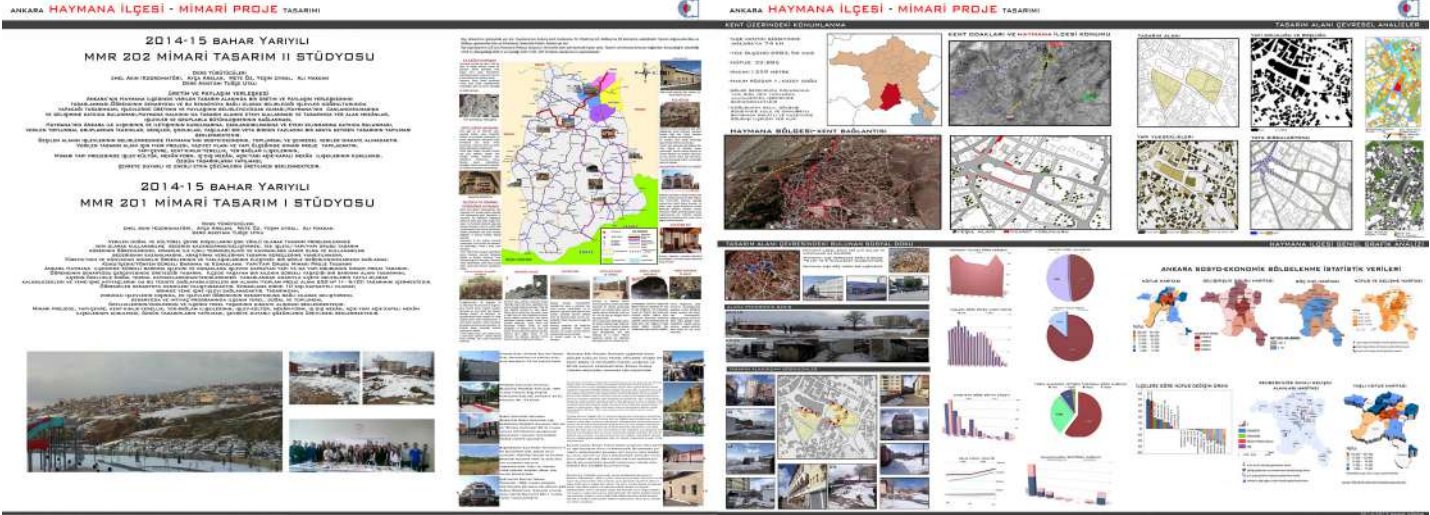
Görsel 3 b

Görsel 3 c: Mamak Tasarım Stüdyosu Etkinliği

rilmiş; genellikle, tasarlayacakları yapıların işlevlerini öğrencilerin belirlemesi istenmiştir. Öğrenciler, teorik araştırmalarına, inceleme-gözlem sonuçlarına düşlerini de ekleyerek tasarım yapmışlardır. Sonuçta, farkındalığı yüksek ve özgün tasarımlar ortaya çıkabildiği gibi kalıpların dışına çıkıl(a)madığı, düşlerin tasarıma dönüş(e)mediği projeler de elde edilmiştir.

Aşağıda, mimarlık stüdyolarının Ankara tasarım alanları - düşleri ile kent gerçeğini karşılaştırabilmek için bazı projelerden (dönem başında öğrenciye verilen tasarım konusu metinlerinden alıntılanarak) kısaca söz edilmektedir. Projeler Fakülte mekânlarında sergilenmiş; ancak az sayıda proje toplumla paylaşılabilmıştır. Bazı projeler AVM'lerde sergilenerek Fakülte dışına açılmış; ne yazık ki sadece iki proje tasarımı yapılan alanlarda halka açılabilmiştir.

Görsel 4: Haymana Tasarım Stüdyosu Etkinliği

Görsel 5 a

Görsel 5 b

Görsel 5 c

Görsel 5 d: Haymana Tasarım Stüdyosu Etkinliği

Görsel 6 a

Görsel 6 b: Haymana Tasarım Stüdyosu Etkinliği

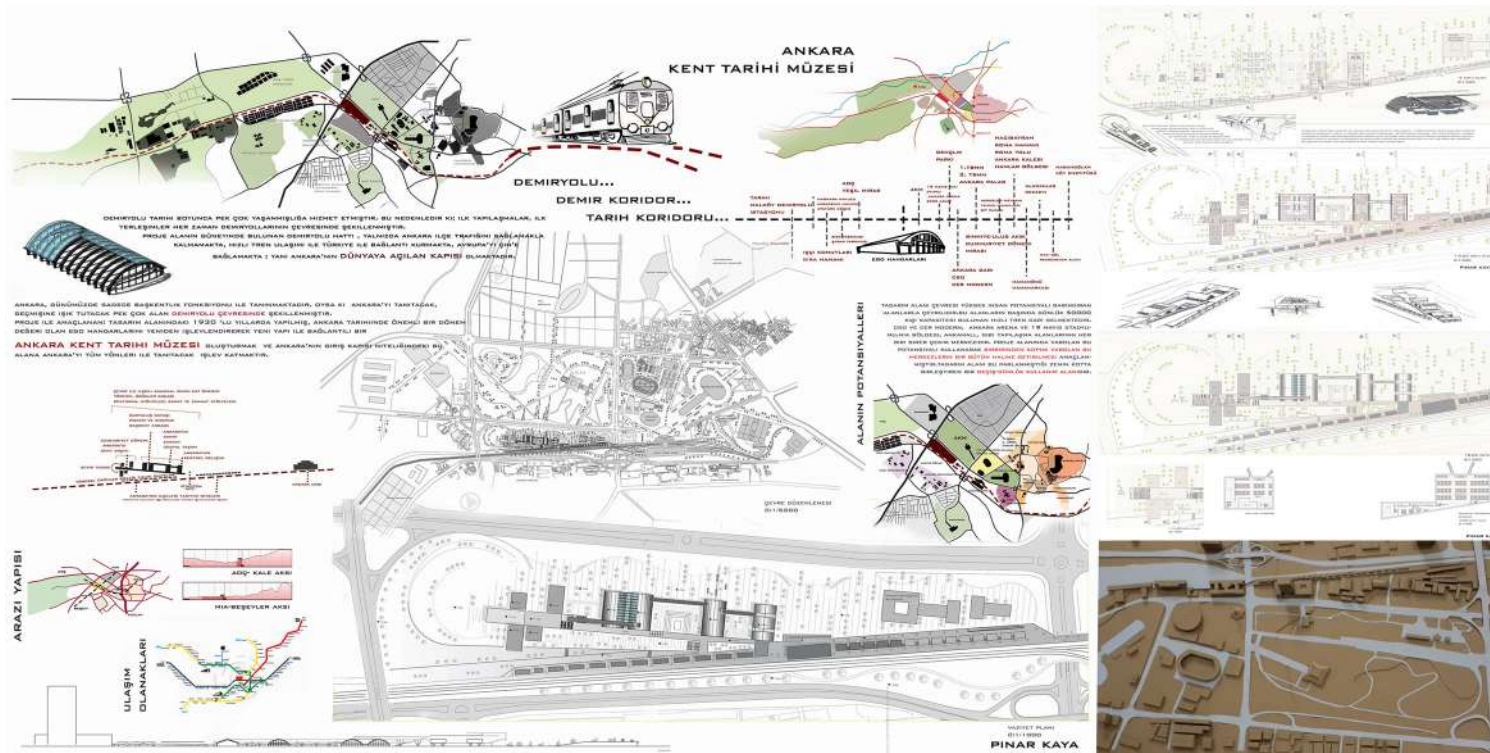
Kent-Kimlik-Kültür ve Gecekondu: Mamak'ta Alternatif Yaşam Alanı³ (Projeler Toplumla Paylaşılmıştır):

Öğrencilerden, gecekondu halkının kabul etmediği/uzlaşmadığı bir kentsel dönüşüm alanında bulunan Mamak-Dostlar Mahallesi'nde, alternatif yaşam alanı-konut tasarımları istenmiştir. Öğrenciler fikir projesi hazırlamış; araştırmalarına, incelemelerine ve görüşme sonuçlarına düşlerini de ekleyerek bir senaryo oluşturmuşlar ve senaryolarına uygun konutlar tasarlamışlardır. Dönem sonunda projeler, bölgenin ortak etkinlik ve bellek mekânı olan açık hava sinemasında, akademisyenlerin ve Mimarlar Odası temsilcilerinin katıldığı bir panel⁴ eşliğinde sergilenmiştir. Kendileri için yapılan projeler hakkında öğrencilerden bilgi alan gecekondu halkı paneli ilgiyle dinlemiştir. Etkin-

lik, gecekondularda yaşayanların, öğrencilerin, akademisyenlerin katıldığı forumla sonlanmış; farklı kesimler bir araya getirilerek bir stüdyo ürünü toplumla paylaşılmıştır. Mamak projesi, akademik ve mesleki ortam dışında; **YERİNDE** ve **YERLİSİ** ile **PAYLAŞILAN** ve tasarım alanında-gecekondu mahallesinde, tasarımı yapanlar-mimarlık öğrencileri, uzmanlar-akademisyenler, meslek odası üyeleri ve kullanıcılar-gecekondu halkı ile birlikte tartışılan ilk, muhtemelen tek, mimari tasarım stüdyo projesidir (Görsel 1-2-3).

Ankara ile İletişim: Haymana'da Üretim ve Paylaşım Yerleşkesi⁵ (Projeler Toplumla Paylaşılmıştır):

Ankara'nın ilçesi Haymana'da verilen tasarım alanında öğrencilerden, ilçenin canlandırılmasına ve gelişimine katkıda bulunacak, Ankara ile iletişimini güçlendirecek, halkın etkin kullanacağı

bir üretim-paylaşım ünitesi tasarlamaları istenmiştir. Dönem sonu projeleri, Haymana Çaldağ İlkokulu'nda⁶ sergilenmiş, Haymana halkının değerlendirmesine sunulmuş ve 2 günlük oylamanın sonucunda derece alan projeler belirlenmiştir. Sergileme, Haymana'daki bir otelde devam etmiş, öğrencilerin konuşmacı olduğu panele, Haymana halkı, Belediye yöneticileri, öğretim elemanları, Atılım Üniversitesi yöneticileri ve öğrenci velileri katılmış, derece alan öğrencilere ödülleri verilmiştir (**Görsel 4-5-6**). Mamak'taki toplumsal paylaşımdan farklı olarak, bir stüdyo projesinin halkın oylamasına sunulması ile bir başka ilk gerçekleştirilmiştir.

EGO Hangarlarında Kamusal Kullanım⁷:

Öğrencilerden, Ankara'nın önemli bellek mekânı olan EGO Hangarları alanında, Hangarların yeniden işlevlendirildiği, alan ile kent ve kentliler arasında etkileşimin sağlandığı bir fikir projesi üretmeleri ve kamusal hareketliliğe-sürekliliğe sahip bir yapı tasarımları istenmiştir (**Görsel 7**).

Dönüşümün Dönüşümü: Yenimahalle'de Karma İşlevli Konut⁸:

Ankara'nın kentsel/toplumsal belleğinde önemli yeri olan, ne yazık ki yüksek katlı bloklar ile dokusu bozulmaya yüz tutan Yenimahalle'de verilen tasarım alanında öğrencilerden günümüz dönüşümüne protest bir tavır olacak şekilde karma

işlevli konut alanı ve konutun mekânsal-anlamsal karşılığını yeniden ele alan alternatif konut tasarımı istenmiştir.

Bir Bellek Mekânında Kamusal Kullanım: Zafer Parkı, Meydanı ve Çarşısı⁹:

Ankara genelinde ve Atatürk Bulvarı'nda, kimlik-sizleşmenin yanı sıra kent belleğini ve toplumsal belleği silecek değişimlere tanık olunmaktadır. Cumhuriyet'in kuruluş ideolojisinin siyasal-ekonomik-sosyal-sanatsal ve mekânsal göstergesi ve aksı olan Bulvar'ın temsil mekânları büyük bir hızla yok olmaktadır. Öte yandan kent mekânlarının yeniden biçimlenmesiyle, kamusal alanlar ve mekânlar giderek azalmaktadır. Öğrencilerden, Atatürk Bulvarı'nın temsil özellikleri, kent kimliği, kentsel ve toplumsal bellek tartışmaları temelinde, günümüzdeki değişimin/dönüşümün sorgulanarak Zafer Parkı/Meydanı/Çarşısı'nı kapsayan alanda bir fikir projesi ve yıkılan Danıştay binası alanında kamusal kullanımlı bir mimari proje istenmiştir **(Görsel 8 a,b - 9 a,b).**

Ulus-Ankara Kalesi'nde Bir İşlev-Bir Yapı: Görülenin Ardındaki¹¹:

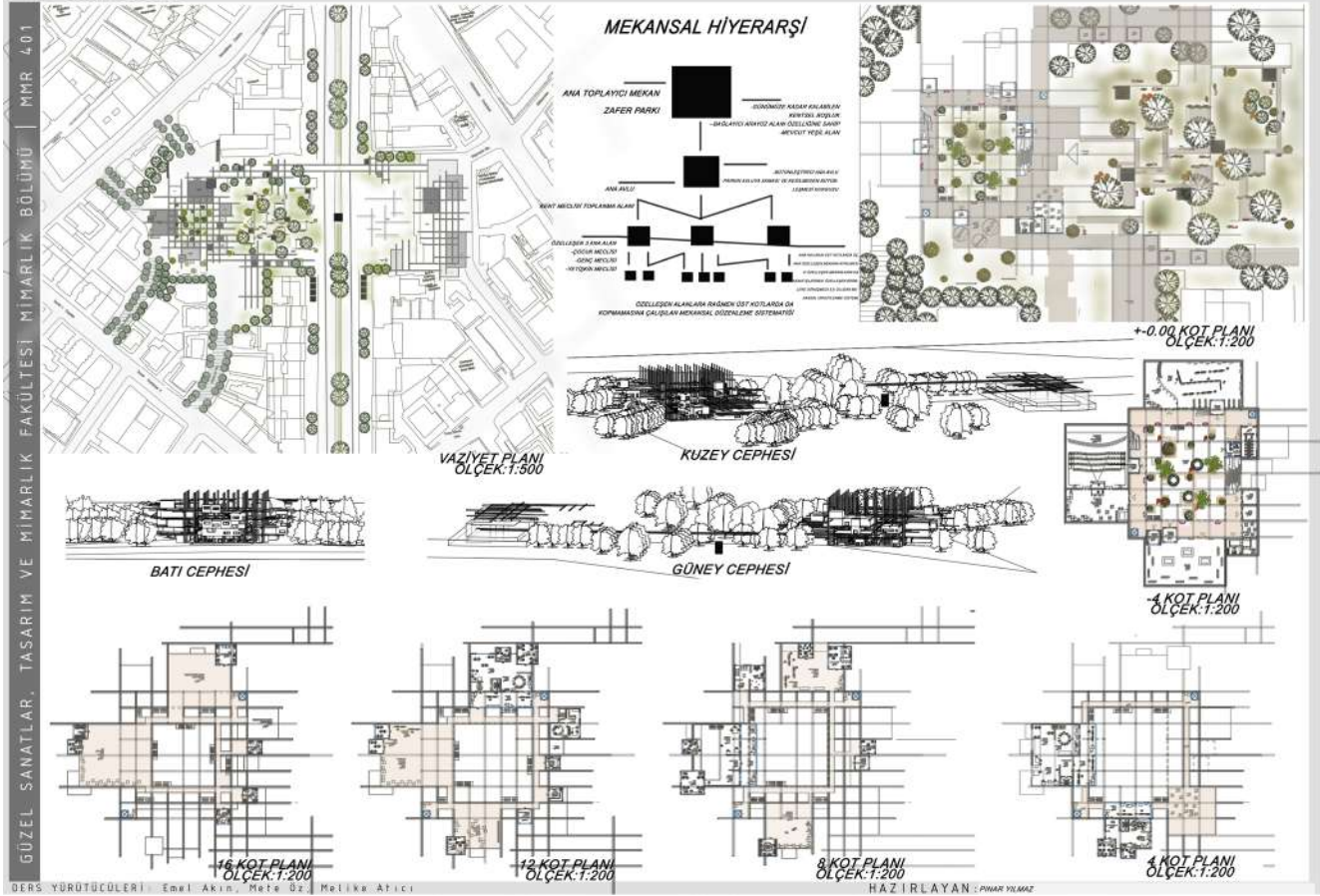
Farklı tarihsel süreçlerin-tarihsel katmanlaşmanın henüz en belirgin ve en keyifli okunabildiği Ulus-Ankara Kalesi çevresinde seçilen alanda öğrencilerden, eski-yeni, yer-bağlam, yerel-genel-özel, parsel-sokak-bölge-kent, toplumsal-bireysel-

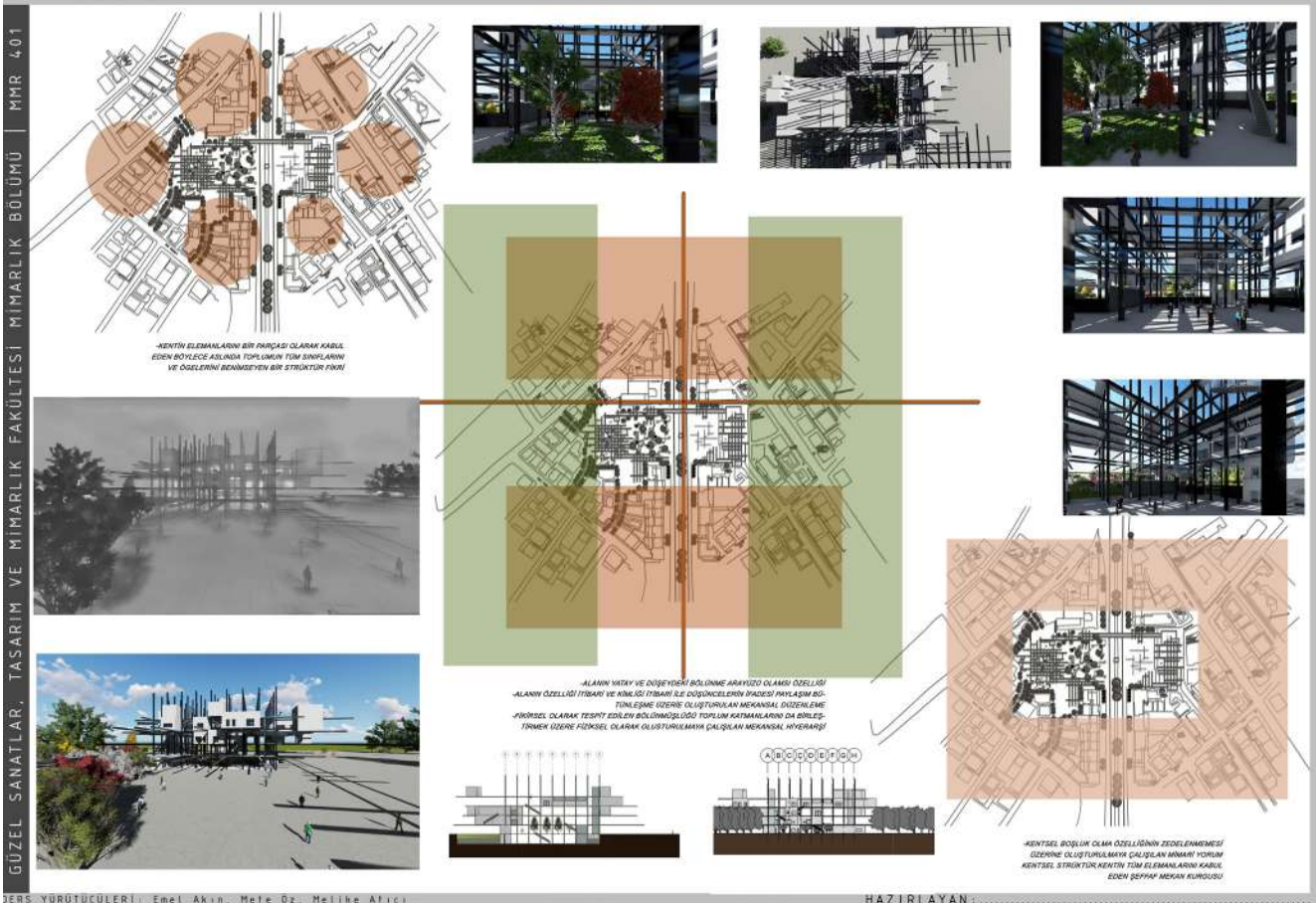
Görsel 8 a

Görsel 8 a,b: Zafer Parki Öğrenci Projesi, Sadık Buğra Hamzaçebi

Görsel 9 a

Görsel 9 a,b: Zafer Parkı Öğrenci Projesi, Pınar Yılmaz

kentsel bellek konuları çerçevesinde, alanın kentle etkileşimini sağlayan, işlevlerini kendilerinin belirleyecekleri bir yapı tasarımları istenmiştir.

Gündelik Yaşama Eleştirel Yaklaşım: Geleceğin Konutu¹²:

Orta ve düşük gelirli grupların konutları, sözüm ona lüks konutlar, yerinden ve bağlamından kopuk mekânsal biçimlenişler ve kimliksiz yapılar, artan bir hızla Ankara'yı işgal etmektedir. Öğrencilerden, 30-40 yıl sonrası için sadece fiziksel değil, aynı zamanda sosyal yaşamı değiştirecek senaryolar oluşturmaları, kentsel dokuyu ve yaşamı dönüştürecek alternatif konut tasarımları istenmiştir. Ankara'nın mevcut veya yerleşime açılacak bölgelerine örnek ve öncü olacak, bireysel ve ortak yaşam kriterlerini sorgulayan ve yorumlayan alternatif bir konut kompleksi tasarımları beklenmiştir.

Kaybolan Bellek Mekânları: Papazın Bağ Vadi-si'nde Mimari Proje¹³:

Öğrencilerden, bir başka önemli bellek mekânı olan Papazın Bağ Vadi-si için fikir projesi oluşturmaları, Vadi'deki tasarım alanında, bireysel/

toplumsal belleği canlandıracak, toplumsal/bireysel aidiyet duygusuna katkıda bulunacak, gündelik yaşamın dahil edileceği yaşayan-yaşanan mekânların tasarlanması istenmiştir.

Ulus'u Düşlemek: Roma Hamamı Çevresinde Kamusal İşlev¹⁴:

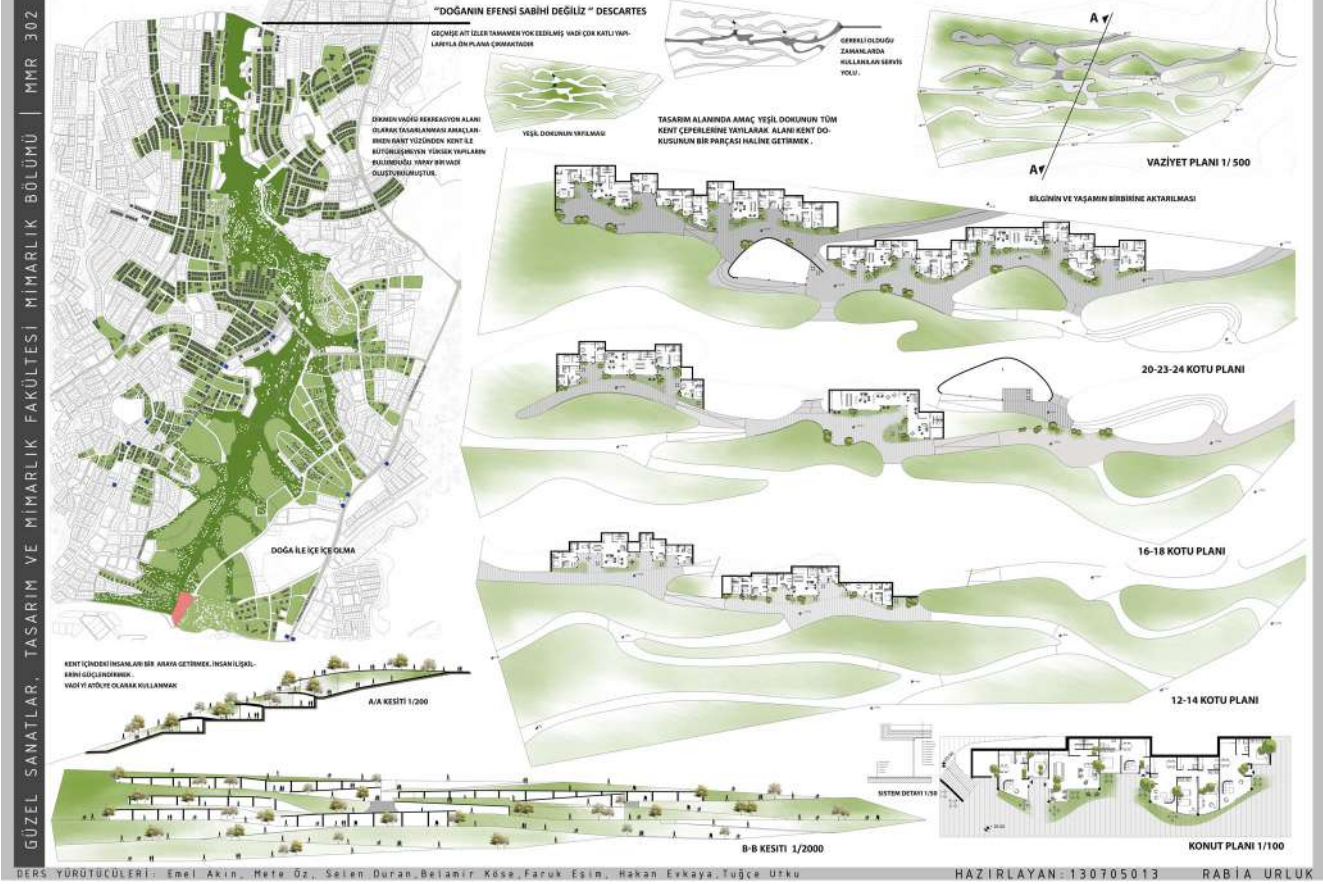
Kimliksizleşmenin yanı sıra, kent belleğine ve toplumsal belleğe yönelik değişimlerin yakın tanığı olan Ulus'un temsil mekânları, hızla yok olmaktadır. Öğrencilerden, Roma Hamamı ve YIBA Çarşısı arasında verilen alanda, kent kimliği, kentsel bellek tartışmaları temelinde, günümüzdeki değişimi/dönüşümü sorgulayarak fikir projesi üretmeleri ve kamusal işlevli bir yapı tasarımları istenmiştir (Görsel 12 - 13 a, b).

Anafartalar Çarşısı ve Çevresinin Yeniden Canlandırılması¹⁵:

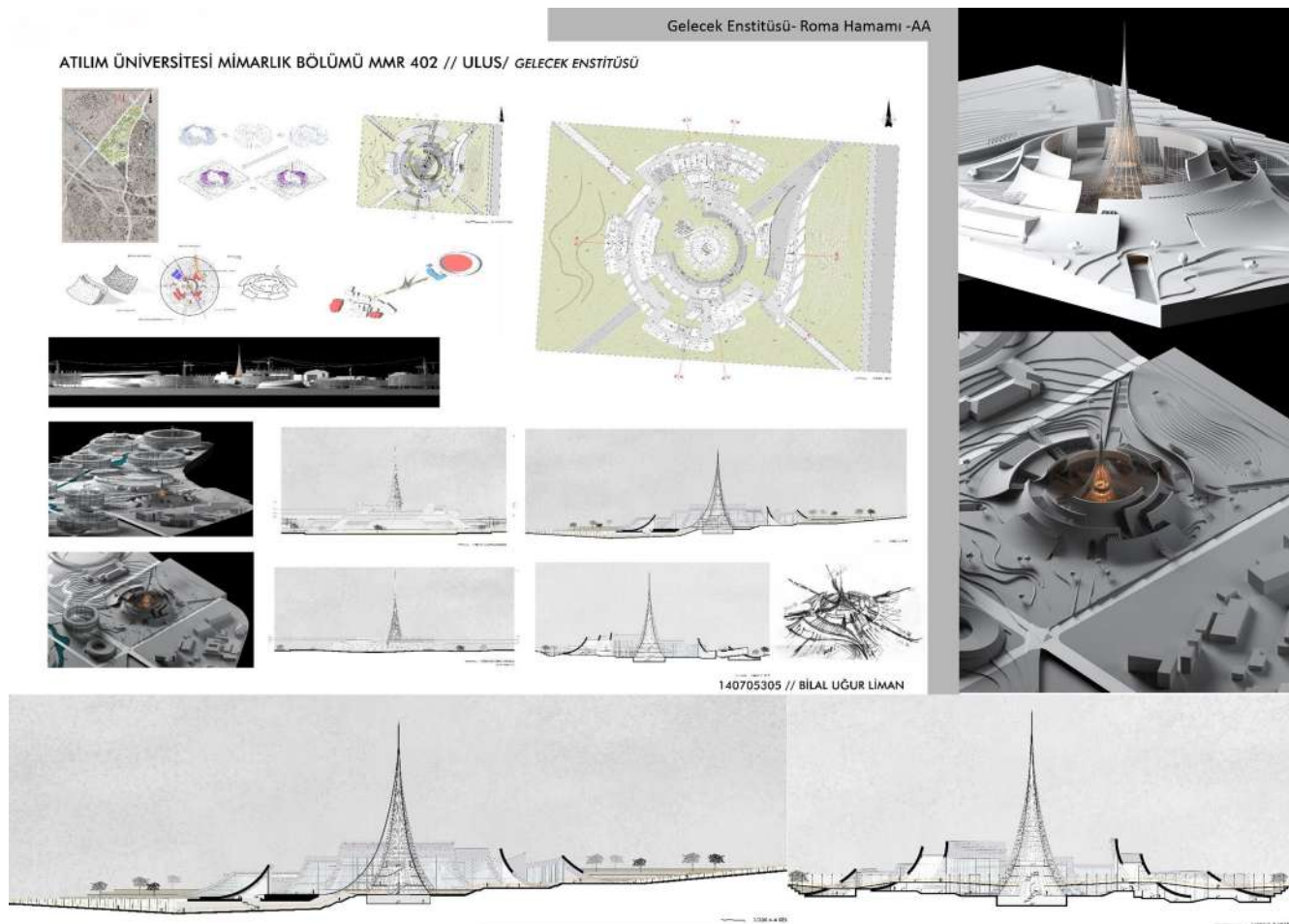
Ankara'nın ilk modern alışveriş yapısı olan ve ilk yürüyen merdivenin yanı sıra pek çok "ilk"i uygulandığı, bir sanat müzesini andıran Anafartalar Çarşısı, uzun yıllar ticari hayatın önemli bir mekânı olmuştur. Merkezin eski işlevini kaybetmesi, bölgenin kimliksizleşmesi ile Çarşı'nın

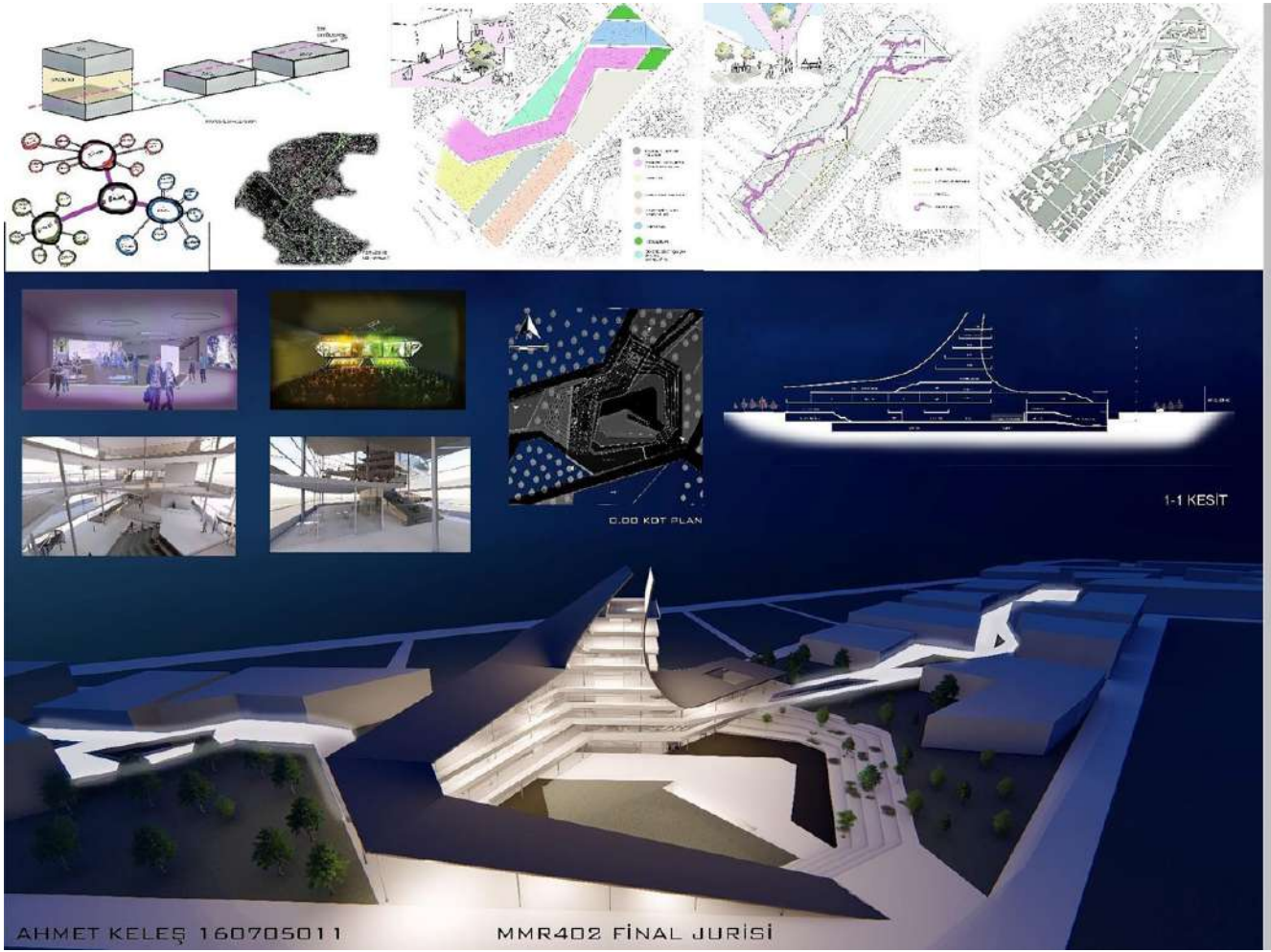
Görsel 10: Dikmen Vadisi Öğrenci Projesi, Tuba Önal

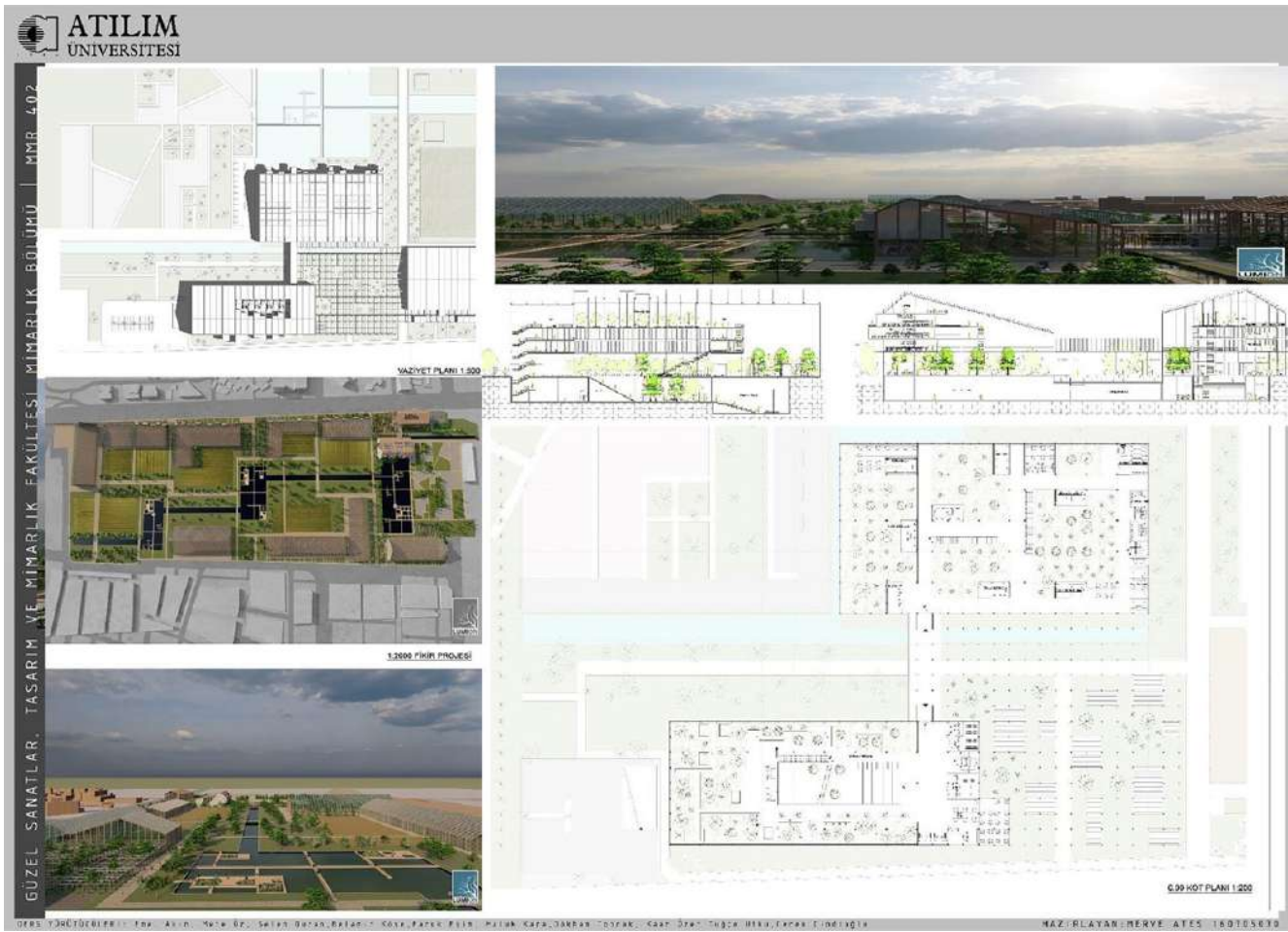
Görsel 11: *Dikmen Vadisi Öğrenci Projesi, Rabia Urluk*

Görsel 12: *Ulus'u Düşlemek Öğrenci Projesi, Bilal Uğur Liman*

Görsel 13 a: Ulus'u Düşlemek Öğrenci Projesi, Ahmet Keleş

Görsel 13 b: Ulus'u Düşlemek Öğrenci Projesi, Merve Ateş

ticari hayatı durağanlaşmış, yapı eskimeye yüz tutmuştur. Çarşı yapısının bir parçası olan ve uzun yıllar Bakanlık binası olarak kullanılan büro bloğu yıkılmıştır. Alanın doğusunda, geleneksel ticarete ev sahipliği yapan tek katlı çarşı, hâlâ aktif olarak kullanılmaktadır. Öğrencilerden, korunarak işlevinin zenginleştirileceği Anafartalar Çarşısı'nın, geleneksel çarşının ve boş alanın birbirleriyle ilişkisinin kurulacağı bir fikir projesi oluşturmaları ve boş alanda bir yapı tasarımları istenmiştir (Görsel 14).

Ankara İçin Yeni Bir Kentsel Model (Mi?): Bir Aradlığın Mekânları¹⁶:

Pandemi süreci, mekânsal ve toplumsal ayrışmanın giderek arttığı günümüz kentlerinde yabancılaşmayı, bireyselleşmeyi, ötekileştirmeyi daha da keskinleştirmiştir. Barınma alanlarından iş alanlarına ulaşım, sağlık, eğitim, sosyal, kültürel, alışveriş vb. temel gereksinimlerde yaşanan sorunlar, mevcut kentsel/mekânsal biçimlenmenin eksikliklerini, yanlışlarını belirginleştirmiştir. Öğrencilerden, farklı toplumsal sınıfların (farklı ekonomik, kültürel ve sosyal sermaye gruplarının) bir arada barınacakları; iş, eğitim, alışveriş, sosyal

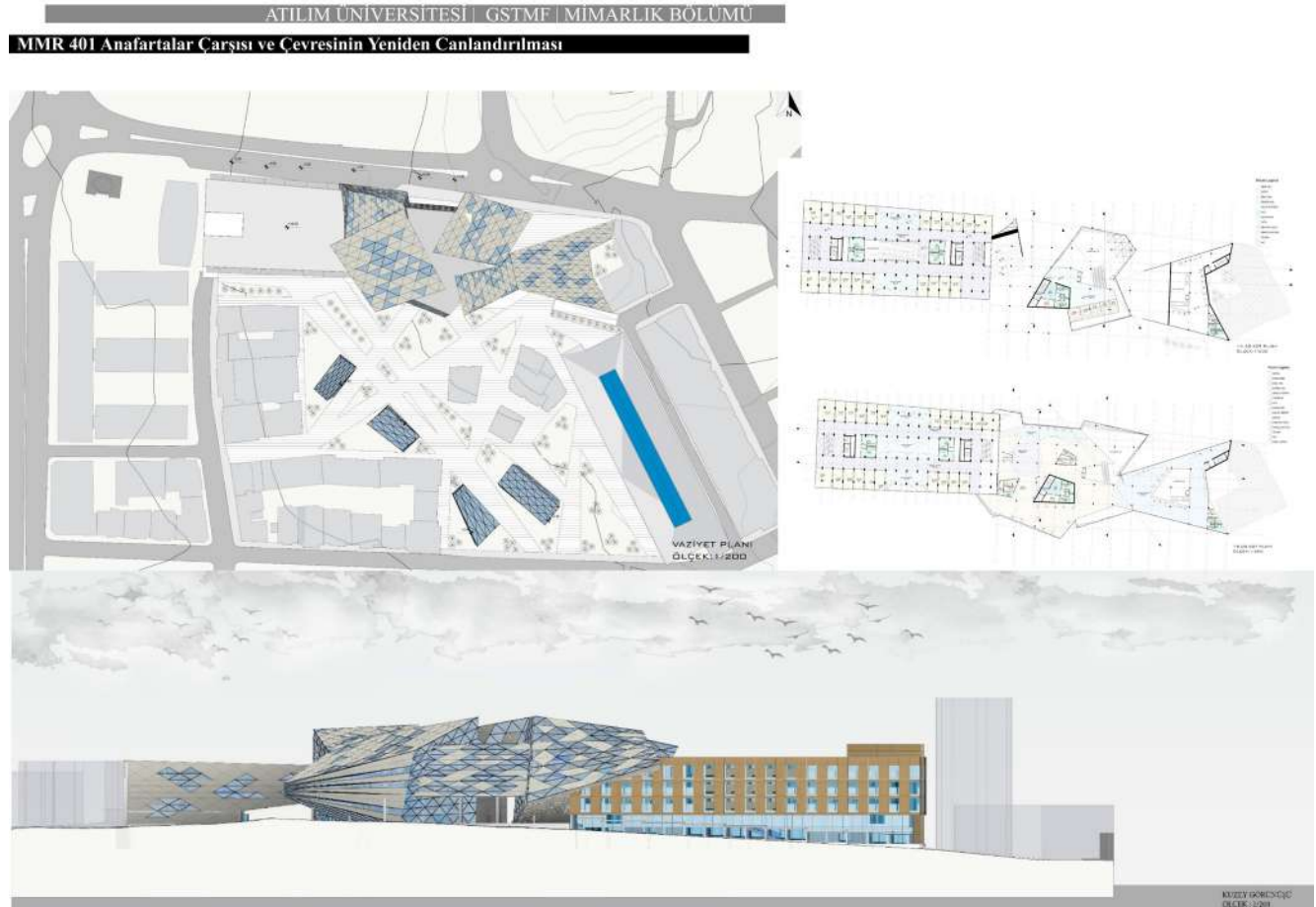
ve kültürel etkinlik gibi temel kentsel mekânlara yaya (15 dakika yürüme mesafesinde) veya petrolsüz araçlarla ulaşılabilir alternatif bir kentsel-toplumsal model hazırlamaları ve bir yapı kompleksi tasarımları istenmiştir.

Potansiyel “Çöküntü Alanı” Olarak Ankapark: Enkazı Kaldırmak¹⁷:

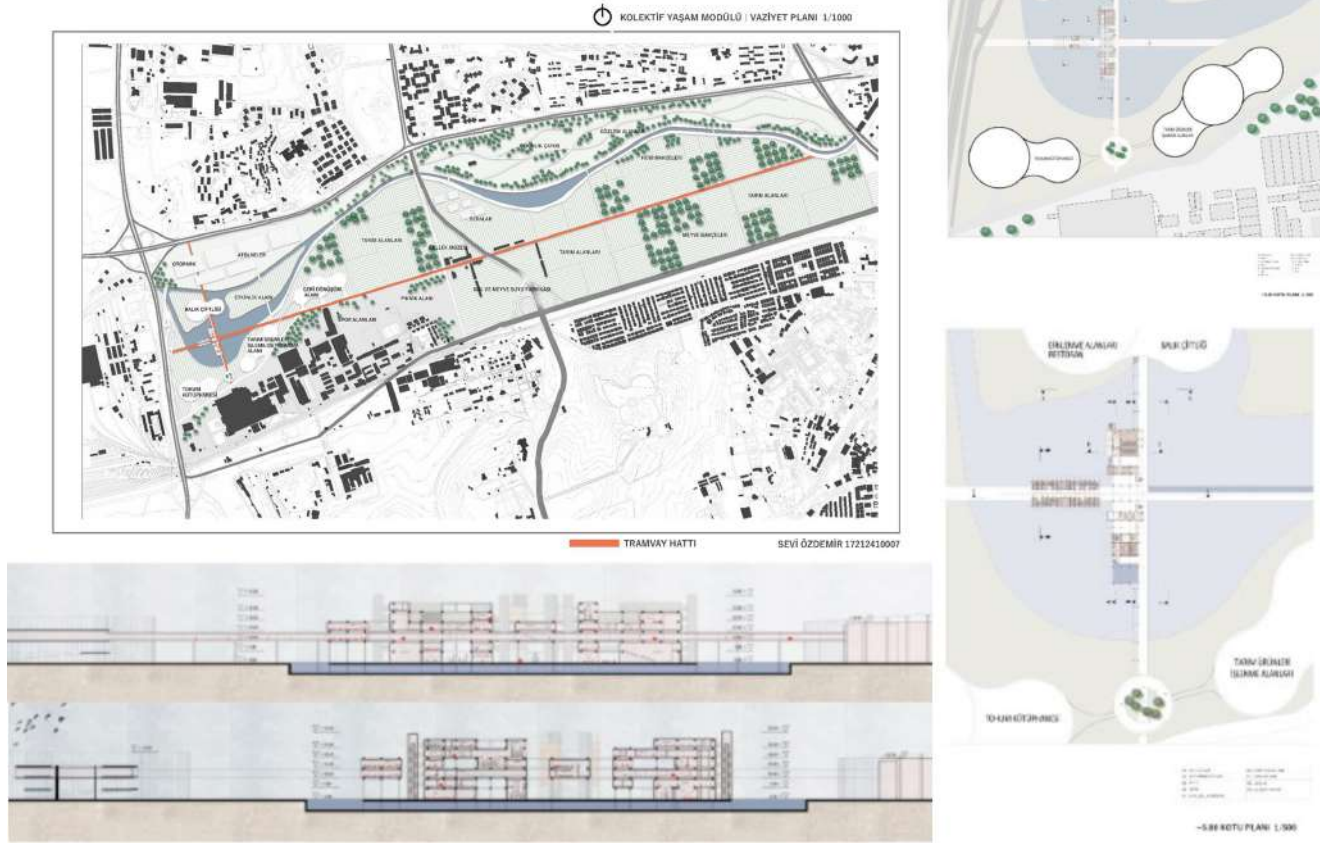
Jansen Planı'nın yeşil kent koridorundaki Türkiye Cumhuriyeti'nin büyük mirası Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) arazisinde yapılan Ankapark, kimliksiz, anlamsız, kullanılmayan-atıl bir alan olmuştur. Öğrencilerden, Ankapark alanı için özgün bir fikir projesi geliştirmeleri ve bu alanda bir yapı tasarımları istenmiştir (Görsel 15).

21. Yüzyıl Ankara'sında İletişim-Dijital Medya Kompleksi ve Sosyal Ağ :

21. yüzyılda, kitle iletişim araçları ve geleneksel medya, büyük bir hızla dijital medyaya evrilmiştir. Pandemi sürecinin zorunlu kıldığı eve kapanma, sosyal medya kullanımını artırmıştır. Sosyal medyanın olumlu, hayatı kolaylaştırıcı katkılarının yanı sıra bireyler üzerindeki olumsuzlukları yad-

Görsel 14: Anafartalar Çarşısı Öğrenci Projesi, Sezen Özkan

Görsel 15: Ankapark Öğrenci Projesi, Sevi Özdemir

sınamaz: Günümüzün postmodern dünyasında, zaten yabancılaşan, bireyselleşen, sanal gerçeklik ile simülasyonların parçası olan insanlar, artan sosyal medya kullanımı ile daha da yalnızlaşmıştır. Dijitalleşen ve sanallaşan dünyada, iletişimin etkileşime, sanallığın gerçekliğe, parçalanmışlığın bütüncüllüğe, bireyselleşmenin sosyalleşmeye geri dönmesi, yakın gelecekte çok olası görülmektedir. Öğrencilerden içinde iletişim, etkileşim ve sosyalleşme mekânlarını barındıran bir dijital medya kompleksi tasarımları istenmiştir.

Ankara Projelerinde Gerçekler, Gelecek ve Umutlar

Yukarıdaki tasarım alanlarının pek çoğu kısa zamanda değişmiş, dönüşmüş, bellek mekânı olan yapılar yıkılmış; kentsel ve toplumsal süreç yeni bir boyuta evrilmiş; elde yalnızca öğrencilerin stüdyo düşleri kalmıştır.

2013 Şubatında öğrencilere tasarım alanı olarak verilen Mamak-Dostlar Mahallesi, günümüzde çöküntü alanı olmuş; göçmenlerin yerleşmesi ve emlakçıların baskısı nedeniyle gecekonduların büyük kısmı mahalleyi terk etmiştir. Proje konusunun verildiği 2014 Eylülünde var olan EGO Hangarları, ne yazık ki yıkılmış; alan yüksek

katlı bloklarla doldurulmuştur. 2015 Eylülünde Yenimahalle'de verilen tasarım alanının dokusu, günümüzde kentsel dönüşüm uygulaması ile bozulmuştur. 2016 Eylülünde inşaat halinde olan eski Danıştay Binası'nın yerinde artık devasa bir yapı vardır. Bir zamanların keyifli bir dinlenme alanı olan Zafer Parkı günümüzde eskimeye bırakılmıştır. 2016 Mayısının Dikmen Vadisi'ndeki tasarım alanı, günümüzde gecekonduların tamamen terk ettiği, göçmenlerin yerleştiği çöküntü alanı olmuştur. Ankapark'ın yıkılması ve Roma Hamamı çevresinin, Anafartalar Çarşısı'nın ve Papazın Bağı'nın tahrip edilmemesinin yanı sıra öğrencilerin stüdyo düşlerinin gerçekleşebilmesi de umut edilmektedir.

2018 Ekiminde öğrencilere "Geleceğin Konutu" projesi verilirken günümüzün pandemi süreci ve eve kapanma düşünülmemiştir; düşünülemezdi. Doğal olarak, 2020 Ekiminin ve 2021 Şubatının proje konusu, pandemi sürecinde kentsel mekân ve konut oldu. Öğrenciler, Ankara kenti ve kentlisi için toplumsal-mekânsal ütopya ve paylaşım mekânları düşleyip tasarladılar.

"Başkent" kimliğini küçülten tahribatların devam ede(bile)ceği gerçeği, Ankara'nın geleceğine ilişkin kaygıları daha da büyültmektedir. Tasarım stüdyo-

su ürünlerinin gerek kent platformlarında gerekse mesleki ortamlarda paylaşılması, tartışılması, kentin gelecek vizyonuna katkı sağlayacaktır. Stüdyo çalışmalarında, Ankara kentinin ve kentlisinin geleceğine ilişkin düşlere/tasarımlara her zaman yer verilecektir.

Üniversitelerin mevcut misyonunda mimarlık eğitimi, ne yazık ki günümüz modüler sisteminin içinde devam etmekte; her okul kendi söyleyip kendi işitmekte; düşler okul içinde kalmaktadır.

Ya da, düş kurmak gerekirse:

- Üniversiteler özerkleşebilir, topluma hizmet özelliği yeniden canlanabilir: Stüdyo ürünleri kent platformlarında paylaşılabilir; kim bilir, belki de geliştirilerek inşa edilir; öğrencilerin düşleri gerçekleşebilir. Toplum yararını gözetken eşit, adil, kentsel yaşam kalitesi yüksek mekânlar/yapılar inşa edilir.

- Üniversiteler bugünkü misyonunda kalsalar da mimarlık okulları yeni platformlar kurar; projeler paylaşılır, tartışılır; kim bilir, belki bu sürece kent mekânına karar verenler de dahil olur.

Bu iki düşün gerçekleşip gerçekleşmeyeceği şimdiden bilinemez; ancak Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü, Ankara için gelecek düşleri kurmaya devam edecektir.

DİPNOTLAR

¹ Görseller, Atılım Üniversitesi GSTMF Mimarlık Bölümü araştırma görevlileri Ceren Cindioğlu ve Tuğçe Utku tarafından düzenlenmiştir.

² Üniversitelerin, eğitim, bilgi üretme ve üretileni toplumla paylaşma/toplumsal hizmet özellikleri.

³ 2013-14 Güz Dönemi, 202 Tasarım Stüdyosu, Yürütücüler: Emel Akın, Mete Öz, Yeşim Uysal, Reha Benderlioğlu, Hüseyin Bütüner.

⁴ Mamak panelistleri: Sevgi Lökçe, Güven Arif Sargın, Tahire Erman, Özlem Güzey, Ali Hakkan, Yeşim Uysal, Emel Akın.

⁵ 2014-15 Bahar Dönemi, 202 Tasarım Stüdyosu, Emel Akın, Mete Öz, Yeşim Uysal, Ali Hakkan.

⁶ Temelinde kilise kalıntılarına rastlanan ve 1927-30 yıllarında yapılan Çaldağ İlkokulu, 2018'den itibaren Milli Parklar Genel Müdürlüğü'ne devredilerek Haymana (Sakarya) Meydan Muharebesi Müzesi yapılmıştır.

⁷ 2014-15 Güz Dönemi, 402 Tasarım Stüdyosu, Yürütücüler: Emel Akın, Mete Öz.

⁸ 2015-16 Güz Dönemi, 301 Tasarım Stüdyosu, Yürütücüler: Emel Akın, Mete Öz.

⁹ 2016-17 Güz Dönemi, 401 Tasarım Stüdyosu, Yürütücüler: Emel Akın, Mete Öz.

¹⁰ 2016-17 Bahar Dönemi, 302 Tasarım Stüdyosu, Yürütücüler: Emel Akın, Mete Öz, Hakan Evkaya, Faruk Eşim, Özge Selen Duran, Belamir Köse.

¹¹ 2017-18 Güz Dönemi, 301 Tasarım Stüdyosu, Yürütücüler: Emel Akın, Mete Öz, Faruk Eşim, Haluk Kara, Özge Selen Duran, Belamir Köse, Kaan Özgür, Gökhan Toprak.

¹² 2018-19 Güz Dönemi, 301 Tasarım Stüdyosu, Yürütücüler: Emel Akın, Mete Öz.

¹³ 2018-19 Bahar Dönemi, 302 Tasarım Stüdyosu, Yürütücüler: Emel Akın, Mete Öz.

¹⁴ 2019-20 Bahar Dönemi, 402 Tasarım Stüdyosu, Yürütücüler: Emel Akın, Mete Öz, Aytek İtez, İlhan Kural, Nami Hatırlı, Aytaç Özen.

¹⁵ 2019-20 Bahar Dönemi, 401 Tasarım Stüdyosu, Yürütücüler: Ercan Çoban, Hasan Özbay, Faruk Eşim, Haluk Kara.

¹⁶ 2020-21 Güz Dönemi, 401 Tasarım Stüdyosu, Yürütücüler: Emel Akın, Mete Öz.

¹⁷ 2020-21 Güz Dönemi, 401 Tasarım Stüdyosu, Yürütücüler: Nami Hatırlı, Aytaç Özen.

¹⁸ 2020-21 Bahar Dönemi, 401 projesi, Emel Akın, Mete Öz, Faruk Eşim, Haluk Kara, Nami Hatırlı, Aytaç Özen.

Emel Akın

İTÜ Mimarlık Fakültesi Lisans Programını, Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yüksek Lisans Programını ve Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi, Kent ve Çevre Bilim Anabilim Dalı Doktora Programını tamamladı. Atılım Üniversitesi, GSTMF, Mimarlık Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır; farklı dönemlerde Fakülte ve Bölümde yöneticilik görevlerinde bulunmuştur. Akademik yayınlarının yanı sıra çok sayıda etkinlik yürütücülüğü yapmıştır. Akademik ilgisi, konut ve kültür ilişkisi, kentsel/mekânsal biçimlenme, mekânın ekonomi politikası, kentsel dönüşüm alanlarındadır.

Atılım Üniversitesi Mimari Tasarım Stüdyolarında Ankara Projeleri: Düşler ve Gerçekler

Ankara, Cumhuriyet'in ilk yıllarından günümüze farklı toplumsal ve mekânsal süreçler yaşamış; kentin mekânı büyürken "Başkent" kimliği küçülmüştür. Kent mekânlarının ve yaşam tarzlarının, dolayısıyla toplumun biçimlendirilmesinin en önemli araçlarından birisi mimarlıktır. Mimarlık ve toplumsal yapı arasındaki diyalektik ilişki nedeniyle, toplumsal yapı da kent mekânlarının biçimlenmesini, dolayısıyla mimarlığı belirler. Genel eğitimin toplumla etkileşimi ile mimarlığın toplumsallığı birleşince, mimarlık eğitiminin kent mekânıyla ve toplumla ilişkisi önem kazanır. Mimarlık eğitiminin odağı olan tasarım stüdyolarında öğrenci, düşünür, sorgular, araştırır, tasarım problemini/yerini inceler, bulgularını bir senaryoyla birleştirir ve düşleyerek tasarlar. Proje konularının kentsel alanlarda verilmesi, öğrencilerde kent farkındalığının artırılması ve stüdyo ürünlerinin kentsel/toplumsal platformlarda tartışılabilmesi açılarından önemlidir. Değişen misyonuna koşut olarak üniversitelerin toplumla paylaşma ve toplumsal hizmet üretme özelliği yok olmuş/azalmış; doğal olarak, bu durum mimarlık bölümlerine de yansımıştır. Stüdyo projeleri çoğunlukla akademik (sergileme-yayın) boyutuyla kalmakta, kent mekânlarının karar vericileri ve halk ile paylaşıl(a)mamakta; mimarlık ortamındaki paylaşımı kısıtlı olmaktadır. Bu makalenin amacı, Atılım Üniversitesi tasarım stüdyolarında üretilen Ankara düşlerinin/tasarım alanlarının, Kentin gerçeklikleri ve geleceği ile ilgisini kurmaktır. Ankara'nın mekânsal olarak büyürken "Başkent" kimliğinin küçülme sürecinden bahsedilmekte, mimarlık eğitimi-kent mekânı-tasarım stüdyoları-paylaşım konularına değinilmektedir. Proje alanında toplumla paylaşılan iki proje de dahil olmak üzere, mimarlık stüdyolarında verilen bazı projeler hakkında bilgi verilmekte ve proje alanlarının günümüzdeki gerçeklikleri aktarılmaktadır. Sonuç olarak tasarım stüdyoları, Ankara ve geleceğine ilişkin olmak üzere iki farklı düş kurulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Ankara, Mimarlık Eğitimi, Tasarım, Mimari Proje Stüdyoları.

Ankara Projects at Atılım University, Architectural Design Studios: Dreams and Reality

Ankara has experienced different social and spatial processes since the first years of the Republic and the identity of “the capital city” has shrunk during the expansion of urban space. Architecture is one of the most important means of shaping urban spaces and lifestyles, and thus society. Due to the dialectical relationship between architecture and social structure, social structure determines the formation of urban spaces, and therefore architecture. When the interaction of general education with society and the sociality of architecture are taken into account, the relationship of architectural education with urban space and society gains importance. In design studios, which are the focus of architectural education, students think, question, research, examine the design problem / location, and then they combine their findings with a scenario and finally create a design by using their imagination. Assigning the project subjects on urban areas is important in terms of raising awareness of the city among students and discussing studio products in urban/social platforms. In parallel with their changing mission, the ability of universities to share their findings with the society and to produce social service has disappeared/decreased, and this nature of universities can also be seen at the departments of architecture. Studio projects mostly remain in the academic environment (exhibitions-publication) and cannot be shared with the decision makers of urban spaces and the public; thus, they can partly be shared in the architectural environment. The aim of this article is to establish the relation between the dreams/design spaces of Ankara, produced in Atılım University design studios, with the realities and future of the City. In this article, both the shrinking process of Ankara's "Capital" identity as it grows spatially and architectural education-urban space-design studios-sharing issues were mentioned. Information given about some of the projects assigned in the architectural studios, including two projects shared with the community in the project area, and the current realities of the project areas were conveyed. As a result, two different dreams were created about design studios, Ankara and its future.

Keywords: Ankara, Architectural Education, Design, Architectural Project Studios.

GEL[E]MEYEN GELECEKLER | ANKARA'NIN GELECEĞİ¹

Burçin Yılmaz, Eindhoven University of Technology, Department of Built Environment, Aslı Alanlı, ODTÜ, Mimarlık Bölümü

“Gelecek” kelimesinin ad hali “daha gelmemiş, yaşanacak zaman, istikbal” anlamlarına denk gelir. Gelmemiş bir zaman dilimi hakkında tasavvur geliştirirken “gerçekleşmesi beklenen” bir durumu nitellemeye başladığında ise kelime sıfat halini alır; “gelecek” nesiller gibi.² Gelecek Ankara ve Ankara’nın geleceği arasındaki ince çizgideyiz. “Gelecek Ankara” geçtiğimiz yüzyılda, çeşitli aktörler: akademiler, yerel yönetimler, kentliler tarafından gündeme getirilmiştir. Özellikle yeşil üzerinden geliştirilen “Gelecek Ankara” söylemlerinin bir türlü gel[e]meyen gelecek hayallerine dönüştüğü söylenebilir.

Bu sebeple, bu çalışma gel[e]meyen Ankara söylemlerini açığa çıkarmak üzere geçmişte var olan Cumhuriyet Ankara’sında oluşturulan kent merkezinde yer alan açık ve yeşil alanların (çizelgede belirtilen parklar) geçirdiği dönüşümlerin izini sürme niyetiyle yola çıkmıştır.³ Kentteki yapılaşma ve “yeşil alanların zaman içindeki evrimini ortaya çıkarma”da önemli bir veri olarak görülen hava fotoğrafları⁴ bu çalışmada kullanılan öncelikli araç olmuştur.⁵ Hava fotoğraflarının yanı sıra yeşil alanlar üzerinden dönen tartışmaları ortaya çıkarabilmek için dönemin yazılı kaynakları da ayrıca önem taşımaktadır. Bu yüzden bu çalışma, hava fotoğrafları, gazete haberleri ve özellikle Pey-

zaj Mimarlığı Dergisi⁶ üzerinden Ankara’nın yeşille kurduğu ilişkiyi açığa çıkarmayı hedeflemiştir. Böylece tek tek parkların durumlarını ele almak yerine kentin yeşille kurduğu ilişkiye bütüncül bir bakma biçimi sunmaya çalışmıştır. Sonuçta, 1950’lerden başlayarak 1970’li ve 1990’lı yılları kırılma noktaları olarak tarif etmekte, geçmiş ve geleceği aynı düzlemde okuyarak bugünün Ankara’sından gelecek Ankara üzerine düşlemeyi, düşünmeyi, düşündürmeyi arzu etmektedir.

Gelecekten Habersiz Geçmiş - 1950’ler: Ele Geçirme

1950’ler, kent merkezinde yer alan parkların hava fotoğrafları üzerinden okunan değişimleri ile, Ankara’nın yeşil alanları ile ilgili dönemin tartışma zemininin çakışmasıyla beliren ilk kırılma noktası olarak görülebilir. 1940’lara kadar Cumhuriyet döneminin başlarında planlanan yeşil alan sistemine paralel gelişen Ankara, 1950’lerden sonra kurgulanan yeşil alan sisteminin niteliklerini yitirmeye başlamıştır.⁷ 1950’ler, 1970’lerin tartışmalarında işaret edilen dönem olmuştur.⁸ Tartışmaların yanı sıra, işaret edilen 1950’lerin Ankara’sının yeşil alanlarının o döneme ait hava fotoğrafları yardımıyla mevcut izlerini sürmek mümkündür. Buradan hareketle, 1931’de fidanlık

olarak tesis edilen **Kurtuluş Parkı**⁹, 1944'teki halihazırdaki izi hava fotoğrafında da görüldüğü üzere içerisinde bulunan akslarda yoğun ağaç dokusu geri kalan alanlarda da 1952 yılıyla karşılaştırıldığında görece yoğun bir dokuya sahiptir. 1950'lerde fidanlık sınırı değişmemesine rağmen seyrekleşen yeşil dokusunun yanı sıra Ziya Gökalp Caddesi ile ayrılan küçük parçada yapılaşma izleri ve aksların değiştiği göze çarpmaktadır. Diğer yandan Cumhuriyetten önce "Keltepe" olarak anılan ve uzunca bir süre mezarlık olarak kullanılan **Hacettepe Parkı**¹⁰ 1939 yılındaki hava fotoğrafında içerisinde süs havuzu da bulunan tasarlanmış bir park olarak görülmektedir. Sonrasında, 1952'de Hacettepe Parkı'nın alanı aynı şekilde gözlemlenirken geçen süre içerisinde büyüyen ağaçları ile belli bir yeşil yoğunluğu barındırdığı açıktır. Ancak 1954-55 yıllarında Hacettepe Hastane ve Üniversitesi ile ilgili ilk girişimin başlaması ve 1958'de ilk binanın yapılması ile parkın kullanılmaz duruma gelmesinin ilk adımları atılmıştır.¹¹ **Kızılay Parkı**'nın ele geçirilme hikayesinin 1929'a temellendiği söylenebilir. Kızılay Genel Merkezi'nin yapımıyla parkın değişimi 1939 hava fotoğrafında görülür. Yapının açılmasıyla birlikte yeniden düzenlenen park Kızılay Parkı, meydan Kızılay Meydanı ve çevre de Yenışehir yerine Kızılay olarak anılmaya başlar.¹² Ankara, 'Afyonkarahisar' maden suyu ile bu parktaki küçük bir satış büfesinde tanışmıştır.¹³ Bir diğer bu dönemden nasibini alan açık yeşil alan **Millet Bahçesi**'dir. 1931-32 yıllarında Millet Bahçesi'ne Şehir (Belediye) Çarşısı yapılır.¹⁴ 1945 yılı hava fotoğrafında görüldüğü gibi bulvara paralel, ince bu yapının varlığına rağmen yeşil yoğunluğu içerisinde pek de göze çarpmadığı söylenebilir.

Bahsedilen değişimlere rağmen, **Meclis Bahçesi**, **Güvenpark** ve **Zafer Parkı** ise "gelecek"te kendilerini bekleyen küçülmelerden habersiz, varlıklarını içerisindeki ağaçları büyütürken korumaktadırlar.

- 1970'ler: Yeşile Ağıt

1970'ler, dönemin yeşil alanlarına ilişkin sorunlarını ve olası endişelerini barındıran 2. kırılma noktası olarak gösterilebilir. 1970'lerde Peyzaj Mimarlığı Dergisi'nin ilk sayısının çıkması ve yeşilin kent ile kurduğu ilişkiyi eleştiren söylemlerin üretilebilmesi 1970'leri kırılma noktası haline getirmektedir.¹⁵ Bu dönem yeşil alanlara dair endişelerin yoğun olarak okunduğu bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeşil alanların belediye tarafından satışa çıkarılması ve bundan

duyulan endişenin dönemin gazetelerinde yer edinmesi bu duruma küçük bir örnektir.¹⁶

Benzer bir şekilde, yeşil alanların yok olmasına dair yazılar da mevcuttur; insanların boş vakitlerini geçirdikleri yeşil alanların ciddi boyutlarda küçülmeye başladığı dile getirilir.¹⁷ İleride bazılarının izlerinin tamamen silineceğinden habersiz...

Bu dönemde yeşilin yok oluşuna dair çağrılar başladı. Dönem içerisinde gelişen endişeler beraberinde sempozyum ve seminerleri de tetiklemiştir. 1972'de yeşili gündeme getiren bir etkinlik olan "Ülkemizin Peyzaj Planlama Sorunları" başlıklı ilk seminer düzenlenmiştir.¹⁹ Bu seminer yeşil alan değerlerine sahip çıkma yolunda "ilgililerden hesap sorma" ve sorunlara çözüm üretme amaçlı "önemli bir başlangıç" olarak görülmektedir.²⁰ Bu seminer, yerel yönetimleri ve yeşil alanlara ilişkin kent planlamasında söz hakkı olan her türlü disiplindeki meslek insanlarını görevlerini yapmaları için davet niteliğindedir.

Bu dönemde çağrı ve seslenişlerin bir şekilde karşılığını bulduğunu söylemek mümkündür. Zaten endişeler yalnızca akademik çevre tarafından dile getirilmeyip yerel yönetimler gibi diğer aktörlere de yayılmıştır.²¹ Yerel yönetim tarafından geleceğe dair halihazırda var olan durumun ür-kütücülüğüne dikkat çekerek, bilinçli bir ekip çalışmasının gerekliliğine vurgu yapılır. Ayrıca üst yönetimin de bu endişelere tepkisiz kalmayıp sorunların çözümü için harekete geçtikleri görülmektedir. Örneğin, bakanlık yeşil alanların korunması yönünde kamu yararını gözeterek belediye başkanlıklarına genelge göndermiş²², dönemin belediye başkanı peyzaj mimarlığı derneği ile temaslara izin vermiştir.²³ Bunların yanında, yeşil yönünden batı ülkeleriyle olan kıyaslamalarda geri planda kalan Ankara'nın yeşilinin artması yönündeki çabaların artacağına dair açıklamalar da mevcuttur.²⁴

Açıklamaların yanı sıra yeşile dair söylemlerin belediye başkanlarının seçim propaganda metinlerine de girdiği görülmektedir. Nazım planındaki "çağdaşlaşma"nın "yeşil bir kuşak" ile gerçekleşmesi beklenmektedir. Böylece kişi başına düşen yeşil alan miktarının artması sağlanacaktır.²⁵ Kent merkezindeki yeşillerin giderek küçülmesi karşısında kullanımının nasıl olacağı tarif edilmeyen "yeşil bir kuşak" önerisinin niceliğin nitelik karşısındaki üstünlüğü olarak değerlendirilebilir.

1974'te düzenlenen Çevre Düzenleme Haftası'na katılan aktörlerin çeşitliliğinden, aktörler arası iş birliğinin yoğunluğu gözler önündedir. Ortaklaşa düzenlenen bu etkinliğe, akademik çevre kadar üst yönetimler, yerel yönetimler de katılım sağlarlar.²⁶

70'lerde en belirgin iş birliği vurgusu da Cumhuriyetin 50. yıl hazırlıkları kapsamında Ankara'nın yeşil alanlarına yönelik çalışmalarda görülür. Hazırlıkların koordinasyonunda görev almak üzere planlanan kadronun Peyzaj Mimarlığı Derneği, İmar Müdürlüğü gibi çeşitli yetkin kurumlardan oluşturulmasının kentin yeşil alanlarının geliştirilmesine "ışık tutacağı" ifade edilir.²⁷

Bu söylemler, tartışmalar, endişeler, endişelere karşılık üretilen çözümler ve kurulan iş birliklerine rağmen, yeşil alanların hava fotoğraflarından git-gide küçülmesi manidardır.

1950'lerde yavaş yavaş yapı genişlemesi ve gerekli fonksiyonlar için potansiyel "boş" alan olarak görülen ve ele geçirilmeye başlanan Hacettepe Parkı, Kızılay Parkı, Kurtuluş Parkı küçülmelerine devam etmişlerdir. Hacettepe Üniversitesine ait binaların **Hacettepe Parkı**'nın yarısını kapladığı görülmektedir (Bkz. Görsel 1). Hacettepe Parkı'ndaki yapılaşmanın yoğunluğunun yanı sıra ölçüğe dikkat çeken gazete haberleri mevcuttur.²⁸ **Kurtuluş Parkı** 1970'te, Ziya Gökalp Caddesi ile ayrılan küçük parçada görülen yapılaşma içerisinde Tefrik İleri Okulunun da olduğu bir dönüşüme ev sahipliği yapmaktadır (Bkz. Görsel 1). **Kızılay Parkı** da yavaş yavaş istila edilmeye devam etmektedir²⁹ (Bkz. Görsel 1). **Millet Bahçesi** ise, 1967'de gerçekleşen "100.yıl çarşısı mimari proje yarışması" sonucunda yapılaşmaya tamamen açılmış³⁰ ve 1970'teki hava fotoğrafında inşaat görüntüsünden ibaret olup hiçbir yeşil izi görülmemektedir (Bkz. Görsel 1). Yarışma alanının bir park olması, aslında yeşil alanların "boş" alan olarak nitelendirilmesine bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Yarışma sonucunda elde edilen projenin niteliğinden çok, seçilen alanın kent merkezinin en önemli aksında kullanılan yeşil olması düşündürücüdür.

1950'lere kadar mevcut durumunu koruyabilmiş olan Meclis Bahçesi, Güvenpark ve Zafer Parkları da 1970'lerde ele geçirilmeye başlamışlardır. 1970'lerdeki hava fotoğrafında varlığını koruya bilen **Meclis Bahçesi** 1971 tarihli haberde küçüldüğü, bununla birlikte dolmuş otoparkı yapma yolunda kendini feda ettiği ifade edilir. Bu durum Peyzaj Mimarlığı Dergisi'nin bir sayısında "olum-

suz"luklar içerisinde yerini almıştır.³¹ **Güvenpark** için ise, şu an dolmuş durakları olarak kullanılan kısımda bir iki yapı izi görülmektedir (Bkz. Görsel 1). Bulvarın karşılıklı iki tarafına konumlanan **Zafer Parkı**'nın ise yalnızca tek tarafı yeşil alan olarak varlığını koruyabilmiştir (Bkz. Görsel 1).

- 1990'lar: Gelecekte Umut

Bir diğer kırılma noktasının 1990'lar olduğu söylenebilir. 1990'lara ilişkin en dikkat çeken nokta "2000'li yıllar için Ankara kentinin açık ve yeşil alan sistemi ne olmalıdır" başlıklı TÜBİTAK, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından desteklenen uluslararası sempozyumdur.³²

Sempozyumunun sürüklediği tartışmalar araştırma kapsamında bu dönemi anlamak için değerli bulunmuştur. Bu sempozyumda ele alındığı gibi, bu dönemde de yoğun bir şekilde yeşil alanlara dair endişeler göze çarpar. 1970'lerden farklı olarak endişelerin yanı sıra geleceğe dair spekülasyonların oluşturulduğu görülmektedir. Bilimsel veriler doğrultusunda yeterli olmayan yeşil alanların gelecekteki Ankara için güven barındırmadığı yönünde söylemler oluşturulmaya başlanır. Olmayan "açık ve yeşil alan" sisteminin gelecek yüzyıl içinde problemlere neden olacağı ve bunun doğrultusunda açık ve yeşil alanların belli bir sistem içerisinde bir bütün halinde yeniden ele alınması gerekliliği gündeme gelecektir.³³

Yeşil alan eksikliğinin ya da var olanların azalması yönündeki endişelerin doğrultusunda yarışmaların düzenlendiği görülmektedir.³⁴ Bu yarışmalardan öne çıkanlardan biri 1985 yılında düzenlenen "Altınpark Düzenleme Yarışması'nın olduğu söylenebilir. Bu yarışma Vedat Dalokay'ın belediye başkanlığı döneminde dile getirdiği kısıtlı kullanıcısı olan Golf Kulübünün halka açılması arzusuyla paralellik gösterir.³⁵ Yarışmayla elde edilen, kentin kuzey bölgesine kullanılabilir nitelikli bir yeşil kazandırılması bakımından her ne kadar içerisinde avantaj barındırsa da kentin kaliteli açık alanlarından biri haline getirilebilecek bir golf sahasının, yönetimlerce "inşa edilebilir" bir "boş alan" olarak görülmesi dikkat çekici noktadır.

Bir önceki kırılma dönemine benzer olarak yerel yönetimler de yeşil alanların yok edilmesine ilişkin endişelerini dile getirirler ve çözüm önerileri geliştirirler. Örneğin, Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürü Müfit Hataş³⁶, Ankara'ya dair mevcut yeşil alanların korunacağını ve kent

içerisinde yer alan “boş” alan olarak düşünülen yerlerin yeşil alan olarak kullanılacağını belirtir. Dahası 1985’te yarışmayla elde edilen Altınpark gibi parkların artacağını ifade eder. Yeşil alanların “boş” alanlar olarak görülmesinin ardından “boş” alanların yeşil alanlara dönüştürüleceği vaadi önemli bulunmuştur. Ayrıca, “çağdaş ve yeşil bir Ankara özlemi” duyulmayan bir gelecek tasviriyle 2000’li yıllardaki muhtemel sempozyumun önemine ve gerekliliğine işaret eder. Bu da aslında çözüm arayışlarında akademinin ve yönetimin birlikteliğinin varlığına işaret eder. 1990 yılında dönemin belediye başkanı Murat Karayalçın’a Peyzaj Mimarlığı Derneği tarafından iş birliği önerilmesi ve yeşil alanlara ilişkin konuların gündeme alınması bunun göstergesidir.

- “2000 yıllar için Ankara kentinin yeşil alan sistemi ne olmalıdır?”,
- AOÇ alanının 2000’li yıllar için Ankara kenti yeşil alan ve Rekreatyon sistemi yönünden değerlendirilmesi,
- Ankara kenti yeşil alan ve Rekreatyon sistemi konularında peyzaj mimarlığı açısından mesleki etkinlik
- Ankara Kent için Anıt ağaçları saptanması”

gibi konular Belediye tarafından programa alınan hususlar olmuştur.³⁸ Bunların yanında yeşil alanlara dair spekülasyonların önem kazandığı, belediye başkanlığı seçim propagandalarına yerleştiği için söylenebilir. Vaatler kente büyük açık yeşil alanlar kazandırmak olmuş ve bunun bir öneri olarak değil bir gereklilik olarak öne sürüldüğü görülmektedir.³⁹ Bu dönemde kentin açık ve yeşil alanlarını geliştirmeye yönelik iş birliklerinin olumlu yansımalarının olduğunu söylemek mümkündür.⁴⁰ Bir taraftan bu yeşil alanların “gelecekte üzerlerine dikilecek olan gökdelenler için arsalar” olduğu ifade edilirken⁴¹ diğer taraftan var olanın korunduğu ve hatta artırıldığı umut dolu yaklaşımlar mevcuttur. Akademi kendi içerisinde bütün yükün yerel yönetimlere devredilmemesi gerektiğini, çeşitli aktörlerin belirli ölçeklerde “sağıklaştırma çabaları”na ortak olması gerektiğini savunur. Ancak bu şekilde adımlar atıldığında, 2000’li yılların ikinci çeyreğinde gelecek yeşil Ankara için olanak sağlanmış olacaktır.⁴² Bu çağrılara paralel olarak geleceğe dair bakış açıları/perspektifler üretmeyi hedefleyen belirli çalışmalar ve toplantıların da yapıldığı görülmektedir.⁴³ Burada önemli görülen nokta bakanlık, belediye ve akademi tarafından yeşile, Ankara’nın geleceğine dair çalışmaların arttığının gözlemlenmesidir. Geleceğe dair vizyon oluşturmada, çeşitli aktörlerin bir araya gelmele-

rinin, beraber ortak paydada buluşmalarının, bütün gerçekleştirilememiş iyi niyetlere rağmen içerisinde umut barındırdığı söylenmelidir.

1970’lere benzer bir şekilde 1990’larda da hava fotoğraflarından gözlemlenen, açık ve yeşil alanların parça parça “boş” alan olarak görülüp belirli fonksiyonlara adanmasıdır. Bu dönemde kimi açık ve yeşil alanlar varlığını tamamen yitirmişlerdir. Örneğin, yer yer parçalanması 1929’lara dayanan **Kızılay Parkı**, 1990’lar itibariyle tamamen yok edilmiştir. O dönem parkın geri alınması için çok geç olmadığı, gereken mücadelenin yapılması gerektiği ifade edilir.⁴⁴ Diğer yandan, **Hacettepe Parkı** da benzer durumdadır. 1940’larda hava fotoğraflarında net görünen havuz içerisindeki heykel 1983’te görünmemektedir ve ek olarak 1970’lerdeki ağaç dokusunun seyredildiği görülmektedir (Bkz. Görsel 1). 2000’lerde ise Hacettepe Parkı’nın eski adına da yaklaşarak “kelleşen” kısmı yerini otoparka bırakmıştır.

Bu dönemde **Kurtuluş Parkı** ve **Güvenpark**’ın bir şekilde istilalara karşı direndiği söylenebilir. Ancak gazete haberleri doğrultusunda parkların alan sınırlarının korunmasına rağmen ağaç yoğunluğunun azaltılması yönünde girişimlerin olduğu görülmektedir.⁴⁵ Diğer yandan, Güvenpark’ın yok olma süreci 1977’de bir kısmının metro inşaatı nedeniyle kaybedilmesi (Bkz. Görsel 1) ve 1987’de altına otopark projesi yapılma girişimleri şeklinde devam etmiştir. Bu girişim ülkedeki yeşil alanlar konusunda ilk kamusal tepki ile geri çevrilmiştir, o yüzden de değerli görülmelidir.⁴⁶ Aslında böylece kentinin yeşil ile olan ilişkisi ve onu korumak için çabası gün yüzüne de çıkmıştır. Kentin merkezindeki kent belleği için de çok büyük önem taşıyan Güvenpark’ın kalan kısmının korunma hikayesi bu tepkiye dayanmaktadır. Kent içerisindeki, kentinin bir araya geldiği yeşil ortamlardan yönetimlerce özellikle kentin ulaşım, altyapı gibi problemleri karşısında çözüm arayışlarında ilk önerilen alanların hâlâ parklar olması, dönemler boyunca yeşile bakışımızı da gözler önüne sermektedir.

Günümüze Doğru

1990’ların sonundan günümüze doğru yaklaşırken, endişelerin artık protestolara ve çözümsüz fikir çatışmalarına evrildiği ve bu zaman aralığına kadar belirli figürler ve aktörler arasındaki ilişkiler üzerinden ilerleyen durumun da yıkıldığı gözlemlenmektedir. Yakın döneme dair tartışma zemini incelendiğinde söylemlerin artık, “Atatürk Orman Çiftliğini serbest bırakın”, “Güvenpark, Rant tesi-

si olmasın"⁴⁷ gibi söylemlere evrilmesi ilişkilerin koptuğunun göstergesidir. Yeşil alanlara ilişkin endişeler olmadığı gibi problemlerin çözümüne ilişkin çağrılar da karşılığını bulamadığı söylenebilir. Yönetimin, çözüm ortaklığından özellikle yeşil alanlar üzerinde tehdit unsurları içeren bir mekanizmaya evrildiği görülmektedir. Geleceğe dair umutların hiç gündeme gelmediği aksine olanı koruyamamak adına korkunun görünür olduğu söylenebilir.

1 Sonuç | 1 Öneri | 1 Umut

Bu noktada yazımızı, 1 sonuç, 1 öneri, 1 umutla bitirmek isteriz.

1939-44 yılları hava fotoğraflarından da görüldüğü gibi Ankara'nın, planlanan aksları ve parkları ile kentliye yeşille iç içe olabilecek bir kent zemini sunduğu görülmüştür. Bulvarında yürüyüşlerin yapıldığı bu kent, zaman içerisinde planlama kararları ile yeşillerinin betona dönüştüğüne sahne olmuştur. Ankara'nın en özel parkları yeni yapılaşmalara, yol genişletmelerine, kavşak yapımlarına, dolmuş duraklarına ev sahipliği yapmış böylece "gerçekleşmesi beklenen" yeşil görünümüne bir türlü ulaşamamıştır. Jansen planı ile oluşturulan yeşil akslar zaman içerisinde nüfus artışının da baskısı ve etkisiyle vazgeçilen birer "boş" alan olarak nitelendirilmiştir. Bir yandan kenti yapılandırma vaatleri -özellikle seçim öncelerinde- "yeşil" üzerinden verilirken, diğer yandan süreçteki planlama kararlarıyla birlikte, var olan yeşillerin kolayca vazgeçilebilir unsurlara dönüştüğü görülmüştür.

1990'larda geçmişe bakarak geleceğe dair perspektifler üretmenin mümkün olduğu iddia edilmişti.⁴⁸ Ancak, günümüzden geriye bakarak yani tartışmayı başlattığımız noktadan, yeşilin ele geçirilmeye başlandığı 1950'lere, yeşile ağıtın çokça rastlandığı 1970'lere ve geleceğe dair umutların beslendiği 1990'lara bir bütün olarak bakıldığında varılabilecek sonuç "gel[e]meyen gelecekler" olmuştur. Hep bir niyet ve istekler üzerinden ilerleyen, yürütülen hamleler ve politikalar niyetlerin gerçekliğe yansıyamamalarıyla sonuçlanmıştır. Bu kent gününün koşullarındaki kurak Ankara'yı yeşil bir çehreye sahip bir kente dönüştürmüş ancak bunun sürekliliğini sağlayamamış ve elindeki fırsatı kaçırmıştır.

Cumhuriyet tarihi süreci içerisinde okuma yapıldığında 1970'lerde ve 1990'larda da yeşil alanların küçülmesine dair endişelerin yoğun olduğu söy-

lenebilir. Günümüzde de dergideki basın açıklamalarından özellikle AOÇ'nin ele geçirilmesine ilişkin ifadeler bulunur. Buna rağmen, günümüzün önceki kırılmalardan farkı şudur ki, sorunların dile getirilişi gitgide azalmaktadır. 1970'lerde sorunların ve endişelerin sık sık dile getirilmesini sorunların çözümü için "sevindirici"⁴⁹ bir durum olarak belirtilirken, günümüzde bu durumlara çok rastlanmadığı söylenebilir.

*

Parklara ilişkin haritalar yan yana koyulduğunda ve tarihsel dizgi takip edildiğinde tartışmalarda değişkenler okunurken, parkların her zaman küçülme eğiliminde olduğunu söylemek mümkündür. Bu da başka dinamiklerin de olduğunu gözler önüne serer. Çünkü 1970'ler ve 1990'larda aktörler arasında karşılıklı etkileşim olmasına rağmen yeşil alanların küçülmesine engel olunamamıştır. Bu da aslında geçtiğimiz yüzyılda ısrarla üzerinde durulan "yeşil" ile ilgili eğitim gerekliliğinin üstesinden gelinemediğinin göstergesidir.⁵⁰ Eğitimin gerekliliği, 1970'lerde Peyzaj Mimarlığı dergisinin amaçlarında belirgin bir şekilde ifade edilir. Dergi, açık ve yeşil alanlara ilişkin problemlerin daha iyi anlaşılabilmesi ve müdahale edilebilmesi için halkın eğitime duyulan ihtiyaca değinir ve derginin amacının da her kesime ulaşmak ve bilinçlendirmek olduğunu söyler.⁵¹ 1972'de de bu bilinçlenmenin önemi tekrardan vurgulanır.⁵² 1990'larda geleceğe bakarken, eğitim konusu tartışmalarda kritik bir nokta olarak kendine yer edinir.⁵³ Günümüzde ise bu vurgunun güçlenmesi ve yeşil alan eğitiminin müfredatlara girmesinin altını çizirken kentliyi başka girişim ve oluşumlar aracılığıyla bilinçlendirmek ile mümkün olacağını söylemek mümkündür. Diğer bir deyişle yeşil alanları geliştirmenin ya da arttırmanın ötesinde kenti kullanan/yaşayan kentliyi, planlayan meslek gruplarını, yöneten otorite sahiplerini yeşil ile barışık hale getirmenin yolları aranmalıdır.

*

Son olarak, "Ankara, Gelecek, Eğitim" teması ile çıktığımız kısa araştırma yolculuğumuzda her ne kadar Cumhuriyet Ankara'sının yeşil alanlarının küçülmelerine dikkat çektiysek de Cumhuriyetin 100. yılına yaklaşırken⁵⁴, 1990'lardan süregelen aktörler arasındaki ilişki kopukluğunun iyileştirilmesi ve bu küçülmelerin farkında olan mimar, araştırmacı, kent kullanıcısı olarak yeşille olan ilişkimizin artacağı, artması gerektiği yönündeki umudumuzu hâlâ koruduğumuzu ifade ede-

rek yazımızı noktalamak isteriz. Umuyoruz ki “gerçekleşmesini beklediğimiz” “yeşil”in “boş” alan olarak algılanmadığı bir Ankara’da yaşama olanağı elde ederiz. Bunun da yolunun akademi, yerel yönetim ve kentli ilişkisini güçlendirecek yeni zemin arayışlarıyla gerçekleşebileceğini öngörüyoruz. Böylece, grafikte de belirttiğimiz gibi bütün dinamiklerin kendi içerisindeki durumlarından/miktarlarından ziyade birbirleriyle kurduğu ilişki diğer bir deyişle iç içe geçmelerini arzu etmekteyiz.

DİPNOTLAR

¹ Bu çalışma, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi bünyesinde Prof. Dr. Nur Çağlar’ın yürüttüğü M505 kodlu “Mimari Peyzaj” dersi, 2014-2015 güz dönemi kapsamında yapılmış bir araştırmanın yeniden ele alınmasının yansımalarını içermektedir.

² <https://sozluk.gov.tr/>, (ET: 20.06.2021).

³ 1980’li yıllarda benzer niyetle yeşil alanların izini süren Nur Çağlar’ın çalışması bu çalışmanın altlığını oluşturmaktadır. T. Nur Çağlar, “1923-1943 Yılları Arasında Ankara’da Var Olan Bazı Açık ve Yeşil Alanların Bugünkü Durumlarının İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma” (Ankara Üniversitesi, 1986).

⁴ 2014’te ders kapsamında yürütülmüş çalışmada o dönemde yeşil alanların tespiti için hava fotoğraflarına başvurulmuştur. O dönem açık kaynak olarak ulaşılabilen hava fotoğraflarına şu anda çevrimiçi ulaşamamaktadır.

⁵ “Belirli aralıklarla çekilen hava fotoğrafları incelendiğinde yeşil alanların kaybolduğu alanlar diğer bir deyimle yapılaşmanın ilerlediği yön kolaylıkla anlaşılabilir. Kentin neresinde ne tür olaylar sonucu ne oranda yeşil alanın kaybolduğunun saptanması ileride aynı nedenlerle yeşil kaybına karşı önlemler alınabilmesi sağlayacaktır.” Ayşe Saygın Yazgan, “Kentsel Yeşil Alan Planlamasında Hava Fotoğraflarının Kullanımı,” *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 8, no. 1–2 (1978).

⁶ 1966 yılında kurulan Peyzaj Mimarlığı Derneği, Mayıs 1994’te Oda statüsü kazanmış, yoluna TMMOB Peyzaj Mimarları Odası (PMO) olarak devam etmiştir. Dergisinin ilk sayısını 1970’te çıkaran Peyzaj Mimarlığı Derneği, 1981 yılına kadar 27 sayı çıkararak yayın hayatına devam etmiş, 1983/1 sayısı ile aktivitesine ara vermiştir. 1999 yılında da kaldığı yerden yayın hayatına devam etmiştir. Yüksel Öztan, “Peyzaj Mimarlığından...,” *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 20, no. 2 (1991).

Bunun yanı sıra derneğin odalaşma sürecinde derginin yayın hayatına katkı koyan isimlerin değiştiği yayınların içeriğinden izlenmektedir. Farklı disiplinlerden aktörlerin katkı koyduğu oluşum, yerini zaman içerisinde oda üyeliklerinden oluşan kadrolara bırakmış, bu durum da tartışma çerçevelerinin daralmasına neden olmuştur.

⁷ Halim Perçin ve Öner Tokcan, “Ankara Kentinin Açık ve Yeşil Alan Sistemi İçin Önemli Bir Katkı: Altınpark,” *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 29, no. 1 (1991).

⁸ “1950 yılına kadar Jansen tarafından hazırlanan imar planına göre oldukça düzenli bir arazi kullanılışı içinde gelişen Ankara özellikle son 20 yıldır şehirleşmenin etkisiyle bu düzenden uzaklaşarak fiziksel problemlerin yoğunlaştığı bir yer haline gelmiştir.” Yüksel Öztan, “Büyük Şehirlerimizde Aşırı Yoğunlaşmanın Ortaya Koyduğu Yeşil Saha Yetersizliği ve Problemleri,” *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 1, no. 2–3 (1970): 27. “Jansen planına göre 1950 yılına kadar ortalama 3-4 katlı yapıların aldığı kısımlarda bugün aynı parsel ölçüsü içinde ortalama 10-12 ve son zamanlarda çok daha fazla katlı yapılar yükselmektedir.” Yüksel Öztan, “Kentsel Yerleşme Sahalarımızda Peyzaj Planlama Sorunlarımız,” *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 3, no. 1–2 (1972). “Ankara şehri bu özelliklerini son 20 seneden bu yana tüm kaybetmiştir. 1930 yılından beri süregelen bu ters yönde gelişmeleri bir peyzaj plancısı olarak 40 yıldan bu yana üzüntü ile izlemekteyim.” Sadri Aran, “Cumhuriyetin 50. Yılı Dolayısıyla Ankara İçin Düşünceler,” *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 2, no. 4 (1971).

⁹ “Ankara’da Bir Fidanlık Tesis Ediliyor,” *Cumhuriyet Gazetesi*, 1931.

¹⁰ Abdülkerim Erdoğan, Gökçe Günel, ve Mehmet Narince, *ANKARA TARİHİ VE KÜLTÜRÜ DİZİSİ: 4 Cumhuriyet ve Başkent Ankara* (Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2007), https://www.ankara.bel.tr/files/4613/4484/5959/ATKD_04.pdf.

¹¹ T. Nur Çağlar, “1923-1943 Yılları Arasında Ankara’da Var Olan Bazı Açık ve Yeşil Alanların Bugünkü Durumlarının İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma” (Ankara Üniversitesi, 1986).

¹² Kızılay Parkı, Kızılay Genel Merkezi hizmet binasının inşasından önce Hürriyet Meydanı olarak anılmaktadır. Nur Çağlar, Zeynep Uludağ ve Adnan Aksu, “HÜRRİYET MEYDANI: BİR KENTSEL MEKANIN YENİLİK VE DÖNÜŞÜM ÖYKÜSÜ,” *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi* 21, no. 1 (2013).

¹³ Yalçın Memlük, “Bulvarın Yeşil Parçaları,” *Cumhuriyet Devrimi’nin Yolu Atatürk Bulvarı* içinde, düz.

Çağatay Keskinok (Ankara: Koleksiyoncular Derneği Yayını, 2009).

¹⁴ İnci Aslanoğlu, *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı 1923-1938* (Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, 2001).

¹⁵ Bu çalışmada her ne kadar *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* taransa da aynı dönemde *Mimarlık* dergisinde yer alan yeşil alan ile ilgili makalelerin de gündemde olduğu görülmektedir. Kırılma noktaları *Mimarlık* dergisinden de izlenebileceği üzere paralellik göstermektedir.

• 70'lere dair:

1975-07 (141) "Ankara'daki Yeşil Alanların Bugünkü Kullanış Biçimleri, Aydan Bulca"

1975-07 (141) "Ankara Kentinde Yeşil Alan Arzı ve Kullanma Özellikleri", Cengiz Çakan, Yusuf Okçuoğlu"
1977-03 (152) "Ankara'da Yeşil Alan Sorunu, Nahit Öztürkcan, Abdullah Tunçel"

• 90'lara dair:

1992-04 (249) "Ankara Kenti Yeşil Alanlarının Kullanım Etkinliklerinin Bugünkü Durumu ve Artırılması Konusunda Öneriler, Güzin Türel" Makale ayrıntıları için bkz: <http://www.mimarlikdergisi.com/index>

¹⁶ "(...) Ankara şehrinin elde kalan yeşil noktalarından biri olan bu yeşil sahanın satışa çıkarılması şehir planını yapan ve şehrin oluşumunu sağlayan bizleri son derece endişeye düşürmüştür. Bu satışın derhal durdurulması için yürütme organlarına başvurduk, ayrıca Ankara'nın parlamenterlerine de Ankara'ya sahip çıkmaları için durumu duyuracağız." Basından Haberler," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 1, no. 1 (1970): 22.

¹⁷ "Basından Haberler," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 3, no. 1-2 (1972).

¹⁸ Aran o dönem, yeşil alanlara ilişkin durumu insan sağlığına benzeterek şehrin sağlığının tehlikede olduğuna değinir ve "konsültasyon"a ihtiyacı olduğu söyler. Şehrin yeşilini alyuvarlar olarak açıklarken, yapı istilasını "şehrin yeşilliklerine musallat olan amansız mikrop" olarak açıklar. Dolayısıyla yeşil alanların gitgide küçülmesine vurgu yaparak şehrin sağlığından duyduğu endişeyi ifade ederek, "tim çalışması"nın önemli olduğunu belirtir. Yeşilin yok oluşuna çağrı başlamıştır. Aran, "Cumhuriyetin 50. Yılı Dolayısıyla Ankara için Düşünceler."

¹⁹ Bu seminer T. Peyzaj Mimarlığı Derneği tarafından düzenlenmiştir. "Ülkemizin Peyzaj Planlama Sorunları Semineri," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 3, no. 1-2 (1972).

²⁰ Öztan, "Kentsel Yerleşme Sahalarımızda Peyzaj Planlama Sorunlarımız."

²¹ Örneğin Ekrem Gürenli, TBMM bahçeler müdürü, Ankara'nın yeşil alanlarının geleceğine ilişkin endişelerini eleştirel bir dille şu şekilde ifade eder: "(...) vatani yaşanabilir bir mekan olarak devretme iddiamızı yansıtan çabalara pek tanık olamıyoruz. Bilimde sanatta ve teknikteki imkansızlıkları sayıp dökerek eleman yetersizliğini ileri sürerek fakirlikten söz açarak henüz gelişmekte olduğumuzu tekrarlayarak iyimserlik kapılarını aralamak faydası yok." Ekrem Gürenli, "Peyzaj Çalışmalarında Önemli Bir Sorun," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 1, no. 2-3 (1970).

²² Dönemin İmar ve İskân Bakanı Selahattin Babüroğlu, Valilik ve belediye başkanlıklarına genelge göndererek "yeşil alanların korunarak kamu yararını açık tutulması"nı dile getirir. "Basından Haberler," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 2, no. 1 (1971).

²³ "Ankara Belediye Başkanı Sayın Ekrem Barlas ile Derneğimiz Yönetim Kurulunun yapmış olduğu temaslarda, Ankara şehrinin her çeşit yeşil saha sorunlarında, Derneğimizin yardımcı olacağı vaadedilmiştir. Bu koordinasyona bir başlangıç olmak üzere Çankaya'da bir botanik bahçesi için avan proje çizilmiş ve ilgililere takdim edilmiştir." "Basından Haberler," 1970.

²⁴ "Ekrem Barlas yeşil alan bakımından batı ülkelerinin yanında çok fakir kalan başkentin yeşil Ankara haline getirilmesi için büyük bir çaba içine girildiğini açıklamıştır." "Basından Haberler," 1972.

²⁵ "Ankara'nın Nazım planında çağdaşlaşma olacaktı, Ankara'nın çevresi yeşil bir kuşakla çevrilecektir, Ankara'da kişi başına yeterli miktarda yeşil alan düşecektir" gibi vaatler göze çarpar. Yüksel Öztan, "Hipodrom ve Golf Kulübü," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 5, no. 1 (1974).

²⁶ "Dernekten Haberler," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 5, no. 1 (1974).

²⁷ Aran, "Cumhuriyetin 50. Yılı Dolayısıyla Ankara İçin Düşünceler."

²⁸ Hatta 1972'de Hürriyet Gazetesinde "Hacettepe Üniversitesinin dev binaları yanında eski Ankara evi nazar boncuğu gibi kaldı" şeklinde haber yayımlanır. "Basından Haberler," 1972.

²⁹ 1974'te "Kızılay çukuru için son karar bugün alınıyor" başlıklı habere rastlanır. Bu haber de Kızılay Meydanının önerilerle ele geçirilmeye çalışıldığının göstergesi niteliğindedir. "Basından Haberler," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 5, no. 1 (1974).

³⁰ Elif Selena Ayhan Koçyiğit, Leyla Etyemez Çıplak ve Yiğit Acar, "100. Yıl Çarşısı Koruma - Yıkım Tartışmaları ve Ulus Tarihî Kent Merkezine Bütüncül Yaklaşım Önerisi," *Mimarlık* 415 (2020).

³¹ "Olumlu-Olumsuz," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 2, no. 2-3 (1971).

³² "Haberler," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 29, no. 1 (1991).

³³ "Ankara kenti için bilimsel verilere ve plan ilkelere dayalı bugün için yeterli gelecek için güvence-
li açık ve yeşil olan sisteminin" var olmadığı söyler. Yüksel Öztan, "Peyzaj Mimarlığından...", *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 20, no. 2 (1991).

³⁴ Yarışmalardan biri de 1991 yılında düzenlenen "Ankara Büyükşehir Belediyesi güzel Ankara projesi Kent girişleri düzenlemesi İstanbul Girişi proje yarışması"dır. Günümüzde mevcut durumda eleştirilen "Ankara kapı"larının bu tarihlere temellendiği görülebilir. Niyetlerinde kentin var olan dokusunun iyileştirilmesi varken sonucunda ortaya konan ürünün niyetleriyle çatıştığını görmek mümkündür. "Yarışma," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 29, no. 1 (1991).

³⁵ Perçin ve Tokcan, "Ankara Kentinin Açık ve Yeşil Alan Sistemi İçin Önemli Bir Katkı: Altınpark."

³⁶ Park ve Bahçeler Müdürlüğü belediye bünyesinde yer alan, yeşil alanların düzenlenmesinden, yönetiminden, korunmasından sorumlu bir kurumdur. Araştırmamanın başında da belirtilen Nur Çağlar'ın yürüttüğü yüksek lisans dersi kapsamında kurum tarihçesi araştırılmış, kurumda müdür olarak görev almış, Hayri Çeçen, Bilal Eron, Mehmet Terzioğlu, Müfit Hatat gibi isimlere ulaşılmıştır. Bahsedilen isimlerin dönemin yeşil alanları hakkında söz sahibi oldukları açılan yarışmalardan, düzenlenen sempozyumlardan takip edilebilmektedir. Görev almış bütün müdürlere ulaşılmadığı için, müdür isimleri çizelgede yer almamaktadır. Daha fazla bilgi için ders kapsamında hazırlanan "<https://archiscapes.wixsite.com/tobbetu/1-kurum-10-park>" adresi ziyaret edilebilir.

³⁷ Müfit Hatat, "Ankara Büyükşehir Belediyesinin 2000'li Yıllara Doğru Açık ve Yeşil Alan Politikası," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 30, no. 1 (1992).

³⁸ "Haberler."

³⁹ Murat Karayalçın henüz belediye başkanlığına gelmeden de 1989 yerel seçimlerinden önce, Ankara'nın açık ve yeşil alanlarının geliştirilmesine ilişkin sözler vermiştir. Yüksel Öztan, "Ankara Kentinin 2000'li Yıllar İçin Açık ve Yeşil Alan Sistemi Olanakları," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 30, no. 2 (1991).

⁴⁰ Peyzaj Mimarlığı Derneğinin 25. kuruluş yıl dönümünde, 1991'de, belediye başkanlarına katkılarından dolayı teşekkür de edilir "Derneğimiz 25 kuruluş yıldönümünde bu süre içinde kentimizde Belediye Başkanı olarak görev yaparak kentin açık ve yeşil olan sistemine katkıda bulunan Sayın H. Sezai Erkut, Sayın Ekrem

Barlas, Sayın Vedat Dalokay, Sayın Ali Dinçer, Sayın Süleyman Önder, Sayın Mehmet Altınsoy ve Sayın Murat Karayalçın'a hizmetlerinden dolayı bu sempozyumda birer plaket sunarak aramızdan ayrılanlara saygı ile anmaktadır." Öztan, "Peyzaj Mimarlığından..."

⁴¹ Doğan Hasol o dönemin yeşil alanlarını, "gelecekte üzerlerine dikilecek olan gökdelenler için arsalar" olduğunu ifade ederek geleceğe dair umutsuz bir perspektif çizdiği söylenebilir. Enis Kortan, "Ankara ve Jansen Planı," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 20, no. 2 (1991).

⁴² Öztan, "Ankara Kentinin 2000'li Yıllar İçin Açık ve Yeşil Alan Sistemi Olanakları."

⁴³ Çevre Bakanlığı tarafından 1. Çevre Şurası düzenlenir. "Kurumlar arası iş birliğinin güçlendirilmesi ve çevreyi geliştirmek yönünde politikalar ve stratejiler belirlemek" bu şuranın amaçlarından olmuştur. Aygen Kemaloğlu, "1. Çevre Şurası'nın Ardından," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 30, no. 1 (1992).

Diğer yandan, Ankara Büyükşehir Belediyesi İmar Dairesi Başkanlığı tarafından 2025 yılına dair bir perspektif üretecek çalışmalar yürütülmüştür. Ayrıca, ODTÜ tarafından "Ankara 1985'ten 2015'e" başlıklı bir çalışmanın varlığı gelecek Ankara üzerine üretilen çalışmalara örnektir. Öztan, "Ankara Kentinin 2000'li Yıllar İçin Açık ve Yeşil Alan Sistemi Olanakları."

⁴⁴ Kortan, "Ankara ve Jansen Planı."

⁴⁵ Kurtuluş Parkı'na ilişkin 1985'teki "ağaçlar fuhuş gerekçesiyle belediye tarafından kesiliyor" başlıklı gazete haberi bu girişimlere örnek olabilir. "Ağaçlar Fuhuş Gerekçesiyle Belediye Tarafından Kesiliyor," *Cumhuriyet Gazetesi*, 1985.

⁴⁶ 1987'deki bir haberde Güvenpark'ın altına oto-park yapma girişimleri varken, buna karşı tepkiler ortaya konmuş, kamuoyu oluşturulmuş ve imza toplanmıştır. Behiç Ak, "Güven Parkı Mı, Oto-Park Mı?," *Cumhuriyet Gazetesi*, 1987.

⁴⁷ "Basın Açıklamalarımız," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, 1998.

⁴⁸ Yüksel Öztan, "Peyzaj Mimarlığı'nın Gelecek Yüzyıl İçin Sorumlulukları ve Görevleri," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 30, no. 1 (1992).

⁴⁹ Öztan, "Kentsel Yerleşme Sahalarımızda Peyzaj Planlama Sorunlarımız."

⁵⁰ Halbuki 1940'larda halkı bilinçlendirmek için Ağaç Bayramı kapsamında akademi ve toplumun bir araya gelebileceği ortamlar yaratılmıştır. "Ankara'da Toprak ve Ağaç Bayramı Yapıldı," *Cumhuriyet Gazetesi*, 1943.

⁵¹ Sadri Aran, "Dergiden Umduklarımız," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 1, no. 1 (1970): 2-4.

⁵² Polat Sökmen, "Kentsel Mekanda Peyzaj Planlaması ve Ülkemiz Gerçekleri," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 3, no. 1-2 (1972).

Gönül Aslanoğlu Evyapan, "Çevre Düzenlemesi," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 3, no. 1-2 (1972).

⁵³ Öztan açık ve net şekilde "açık ve yeşil alan sistemi içinde 'EĞİTİM' önemlidir" der. Öztan, "Ankara Kentinin 2000'li Yıllar İçin Açık ve Yeşil Alan Sistemi Olanakları."

Önder Şenyapılı ise, "kentlilerin yeşille pek barışık olmadıkları"nı, eğitim ve bilinçlenmenin yaş farkı ve kesim farketmeden gerekliliğini vurgular. Önder Şenyapılı, "Yeşil Eğitimi," *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 30, no. 2 (1991).

⁵⁴ Cumhuriyetin 50. yıl kutlamalarında da açık ve yeşil alanlara dair her ne kadar sorunlar olsa da o dönemde aktörler arasındaki ilişkilerin varlığı okunmaktadır.

KAYNAKÇA

"Ağaçlar Fuhuş Gerekçesiyle Belediye Tarafından Kesiliyor." *Cumhuriyet Gazetesi*, 1985.

Ak, Behiç. "Güven Parkı Mı, Oto-Park Mı?" *Cumhuriyet Gazetesi*, 1987.

"Ankara'da Bir Fidanlık Tesis Ediliyor." *Cumhuriyet Gazetesi*, 1931.

"Ankara'da Toprak ve Ağaç Bayramı Yapıldı." *Cumhuriyet Gazetesi*, 1943.

Aslanoğlu, İnci. *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı 1923-1938*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, 2001.

Aran, Sadri. "Cumhuriyetin 50. Yılı Dolayısıyla Ankara İçin Düşünceler." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 2, no. 4 (1971).

———. "Dergiden Umduklarımız." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 1, no. 1 (1970): 2-4.

"Basın Açıklamalarımız." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, 1998.

"Basından Haberler." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 1, no. 1 (1970): 22.

"Basından Haberler." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 2, no. 1 (1971).

"Basından Haberler." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 3, no. 1-2 (1972).

"Basından Haberler." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 5, no. 1 (1974).

Çağlar, T. Nur. "1923-1943 Yılları Arasında Ankara'da Var Olan Bazı Açık ve Yeşil Alanların Bugünkü Durumlarının İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma." Ankara Üniversitesi, 1986.

Çağlar, Nur, Zeynep Uludağ ve Adnan Aksu. "HÜRRİYET MEYDANI: BİR KENTSEL MEKANIN YENİLİK VE DÖNÜŞÜM ÖYKÜSÜ." *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi* 21, no. 1 (2013).

"Dernekten Haberler." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 5, no. 1 (1974).

Evyapan, Gönül Aslanoğlu. "Çevre Düzenlemesi." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 3, no. 1-2 (1972).

Erdoğan, Abdülkerim, Gökçe Günel ve Mehmet Narince. *ANKARA TARİHİ VE KÜLTÜRÜ DİZİSİ: 4 Cumhuriyet ve Başkent Ankara*. Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2007. https://www.ankara.bel.tr/files/4613/4484/5959/ATKD_04.pdf.

Gürenli, Ekrem. "Peyzaj Çalışmalarında Önemli Bir Sorun." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 1, no. 2-3 (1970).

"Haberler." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 29, no. 1 (1991).

Hatat, Müfit. "Ankara Büyükşehir Belediyesinin 2000'li Yıllara Doğru Açık ve Yeşil Alan Politikası." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 30, no. 1 (1992).

Kemaloğlu, Aygen. "1. Çevre Şurası'nın Ardından." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 30, no. 1 (1992).

Koçyiğit, Elif Selena Ayhan, Leyla Etyemez Çıplak ve Yiğit Acar. "100. Yıl Çarşısı Koruma - Yıkım Tartışmaları ve Ulus Tarihî Kent Merkezine Bütüncül Yaklaşım Önerisi." *Mimarlık* 415 (2020).

Kortan, Enis. "Ankara ve Jansen Planı." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 20, no. 2 (1991).

Memlük, Yalçın. "Bulvarın Yeşil Parçaları." *Cumhuriyet Devrimi'nin Yolu Atatürk Bulvarı* içinde, der. Çağatay Keskinok. Ankara: Koleksiyoncular Derneği Yayını, 2009.

"Olumlu-Olumsuz." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 2, no. 2-3 (1971).

Öztan, Yüksel. "Ankara Kentinin 2000'li Yıllar İçin Açık ve Yeşil Alan Sistemi Olanakları." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 30, no. 2 (1991).

———. "Büyük Şehirlerimizde Aşırı Yoğunlaşmanın Ortaya Koyduğu Yeşil Saha Yetersizliği ve Problemleri." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 1, no. 2-3 (1970).

———. "Hipodrom ve Golf Kulübü." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 5, no. 1 (1974).

———. "Kentsel Yerleşme Sahalarımızda Peyzaj Planlama Sorunlarımız." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 3, no. 1-2 (1972).

———. "Peyzaj Mimarlığı'nın Gelecek Yüzyıl İçin Sorumlulukları ve Görevleri." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 30, no. 1 (1992).

———. "Peyzaj Mimarlığından..." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 20, no. 2 (1991).

Perçin, Halim ve Öner Tokcan. "Ankara Kentinin Açık ve Yeşil Alan Sistemi İçin Önemli Bir Katkı: Altınpark." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 29, no. 1 (1991).

Şenyapılı, Önder. "Yeşil Eğitimi." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 30, no. 2 (1991).

Sökmen, Polat. "Kentsel Mekanda Peyzaj Planlaması ve Ülkemiz Gerçekleri." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 3, no. 1-2 (1972).

"Ülkemizin Peyzaj Planlama Sorunları Semineri." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 3, no. 1-2 (1972).

"Yarışma." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 29, no. 1 (1991).

Yazgan, Ayşe Saygın. "Kentsel Yeşil Alan Planlamasında Hava Fotoğraflarının Kullanımı." *Peyzaj Mimarlığı Dergisi* 8, no. 1-2 (1978).

Burçin Yılmaz

1988 yılında Ankara'da doğan Burçin Yılmaz, 2010 yılında Gazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümünden mezun oldu. Lisans döneminde Gazi Üniversitesinde düzenlenen öğrenci çalıştaylarına katıldı. Mezuniyet sonrası çeşitli ofislerde 2 yıl boyunca çalıştı. 2012 yılından beri serbest mimarlık çalışmalarına kurucusu olduğu Burçin Sönmez Mimarlık Bürosu altında devam etmektedir. 2017 yılında mimarlık ve peyzaj arakesitinde yer alan tez çalışmasını Prof. Dr. Nur Çağlar'ın danışmanlığında tamamladı. Yüksek lisans süresince burslu öğrenci asistanı olarak çalıştı. 2017-2020 yılları arasında Avrupa Birliği'nin Erasmus+ programı ile desteklediği TOBB ETÜ'nün yürütücülüğünü üstlendiği "Materiart: Art and Science of Materiality in Architectural Design Education" adlı projede araştırmacı olarak görev aldı. 2017 güz döneminden beri TOBB ETÜ Mimarlık Bölümü mimari tasarım stüdyolarında yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Şu anda Eindhoven Teknoloji Üniversitesinde doktora çalışmalarına devam etmekte, yine aynı üniversitenin yürütücülüğünü yaptığı Erasmus+ destekli "e-CREHA: education for Climate Resilient European Architectural Heritage" adlı projede araştırmacı olarak çalışmaktadır.

Aslı Alanlı

Mimarlık lisans eğitimini ODTÜ Mimarlık bölümünde 2012 yılında tamamlayan Aslı Alanlı, 2017'de mimarlık anlayışına kavram çiftleri üzerinden bakma biçimi önerdiği araştırmasıyla TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi'nden yüksek lisans derecesini aldı. 2012-2014 yılları arasında çeşitli tasarım ofislerinde profesyonel olarak çalıştı. Yüksek lisansı süresince TOBB ETÜ'de öğrenci asistanlığı yaptı. 2017-2019 yılları arasında TOBB ETÜ tarafından yürütülen mimarlık eğitimi ve sonrası yaşam arasındaki kesişim ve eşik alanları üzerine bir Erasmus+ projesinde araştırmacı olarak görev aldı. 2017 yılından itibaren TOBB ETÜ Mimarlık Bölümünde yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak mimari tasarım stüdyolarına giren Alanlı, ODTÜ Mimarlık Bölümü'nde doktora çalışmalarına devam etmektedir. Yüksek lisans eğitiminden süregelen disiplinler arası mimarlık yaklaşımıyla birlikte araştırma alanları arasında mimarlık eğitimi, üniversite mekânı, ontolojik/epistemolojik çalışmalar bulunmaktadır.

Gel[e]meyen Gelecekler | Ankara'nın Geleceği

Cumhuriyetin ilk yıllarında planlanan, kent merkezinde açık ve yeşil alanlarının yoğunluğu ile dikkat çeken Ankara'nın, geçtiğimiz yüzyılda bu alanların büyük bir kısmını koruyamadığı görülmektedir. Bu çalışma, dönem içerisinde var olan yeşilin kayıplarını ortaya çıkarmanın yanında çeşitli aktörlerce kent içerisindeki yeşilin artırılmasına dair gelecek söylemlerini ve vaatlerini "gel[e]meyen gelecekler" çerçevesinden tartışır. Tartışma, kentteki açık ve yeşilin değişimini açığa çıkarmak için, dönemin var olan yapısal durumunu saptamada kaynak olarak kullanılan hava fotoğrafları, güncel tartışma zeminlerini açığa çıkarma potansiyeli taşıyan gazete arşivleri ve dergilere başvurur. İzini sürdüğü alanların hemen her dönemde kentteki yeni yapılaşmalara ev sahipliği yapabilecek "inşa edilebilir", "boş alan"lar olarak görüldüğünü iddia eder. Sonuçta, Ankara'nın geleceğini şekillendirmede yeşile dair oluşturulan "boş alan" algısını değiştirmek için aktörler - akademi, yerel yönetim, kentli- arasındaki ilişkinin artmasını ve iç içe geçmesini sağlayabilecek zeminlerin oluşturulmasını önerir ve eğitimin bu algıyı dönüştürebilecek öncelikli dinamik olduğunun altını çizer.

Anahtar kelimeler: Ankara'nın geleceği, Açık ve yeşil alanlar, Hava fotoğrafları, Eğitim

The Futures That Do/Could Not Come Yet | The Future of Ankara

Ankara, planned in the first years of the Republic and attracted attention with the density of open and green areas in the city center, could not keep a large part of these areas in the last century. Having made visible the losses of green areas that existed during that period, this study discusses the discourses and promises on “the future” put forward by various actors regarding increasing the green in the city over “the futures that could/do not come yet”. On the way of putting forward the changes/transformations of open and green areas in the city, the research refers to aerial photographs used as a source to determine the existing structural situation of the period, newspaper archives, and journals that have the potential to reveal the current discussion grounds. It claims that the areas traced are perceived as “buildable”/“empty spaces” that can host new constructions in the city in almost every period. In conclusion, to change the perception of “empty space” directed to green areas in shaping the future of Ankara, it proposes to generate a ground that would increase the relationship between the actors - academia, local government, urbanite-; and it underlines that education is the crucial dynamic that would transform the understanding of open and green areas.

Keywords: Future of Ankara, Open and green areas, Aerial photographs, Education

ANKARA KALESİ'NE KOMŞU KAMUSAL BİR AÇIK ALANIN YENİDEN DÜZENLENMESİ

Selahattin Önür, Prof. Dr. Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü

Ankara Kalesi ve Kaleiçi'ne Samanpazarı tarafından ulaşılan başlıca iki yoldan birinin (Can Sokak) bağlandığı ve üzerinde bulunan Arslanhane (Ahi Şerafettin) Cami, Türbe ve Zaviye Külliyesi (**Görseller 8-10**) ve çevre yapılar ile tarihi bölgenin önemli bir düğüm noktasını oluşturan açık alan, hâlen Ankara Kenti için taşıdığı değerlere uygun kullanılmamakta ve iyi durumda bulunmamaktadır (**Görseller 1-7**). Bu nedenle, Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü 1.Yıl "MMR 102 Mimarlıkta Temel Tasarım II" Stüdyosu¹ 2017 Bahar Dönemi son projesi olarak, farklı yön ve yollardan gelip geçilen bu tarihi açık alanına,

- dolaşıldığı ve çevre yapıların gezildiği;
- oturup dinlenildiği, manzara ve etraftaki insanlar ile olası etkinliklerin izlendiği;
- 1/200 ölçekli olarak inşa edilecek "Kale ve Çevresi 1924 Kent Planı"(**Görsel 11**) maketinin ve alanla çevre yapılarına ilişkin yazıtların incelenerek bilgi edinildiği

bir yer olması ve tarihi çevre değerlerinin algılanabilirliği ile kentsel kamusal yaşam niteliğinin artırılması amaçlanmış ve şimdi bu yazıda da konu olan çalışma yapılmıştı. Çalışmanın, alanı yeniden düzenlemeye yönelik amaç ve hedefler için belirlenmiş olan tasarım stratejisi, "alanın, yer

yüzeyi (topoğrafya) özellikleri de kullanılarak, yeniden 'şekillendirilmesi', 'boyutlandırılması', 'tanımlanması'" idi.

Görsel 1: Arslanhane / Açık alan ve çevresi hava fotoğrafı
Kaynak: ("Google Earth")

Görsel 2: Arslanhane / Alanın Kuzey yönünden görünüşü
Kaynak: (<https://maps.app.goo.gl/byKnFuYdSmQnaRiA7>)

Görsel 3: Arslanhane / Alanın Kuzeybatı yönünden görünüşü
Kaynak: (<https://maps.app.goo.gl/byKnFuYdSmQnaRiA7>)

Görsel 4: Arslanhane / Alanın Batı yönünden görünüşü
Kaynak: (<https://maps.app.goo.gl/byKnFuYdSmQnaRiA7>)

Görsel 5: Arslanhane / Alandan Kente Bakı
Kaynak: (<https://maps.app.goo.gl/byKnFuYdSmQnaRiA7>)

Görsel 6: Arslanhane / Sağda Kale Kapısı önündeki meydana çıkan At Pazarı Sokağı
Kaynak: (<https://maps.app.goo.gl/byKnFuYdSmQnaRiA7>)

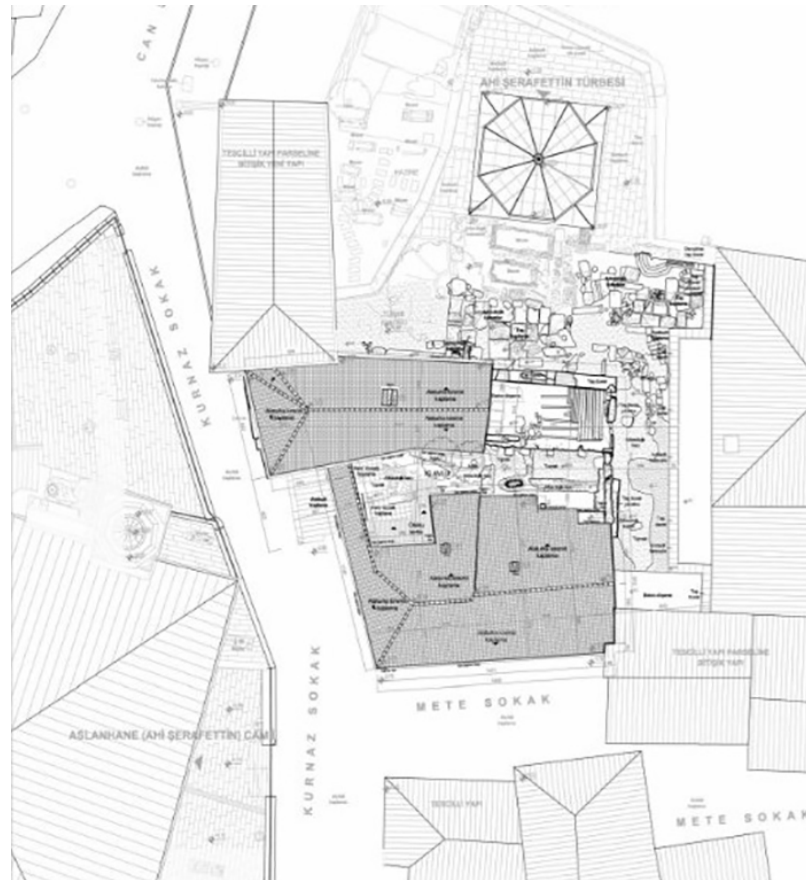
Görsel 7: Arslanhane / Alanın Güney yönünden havadan görünüşü
Kaynak: (<https://www.youtube.com/watch?v=wk4jl9MUarc>)

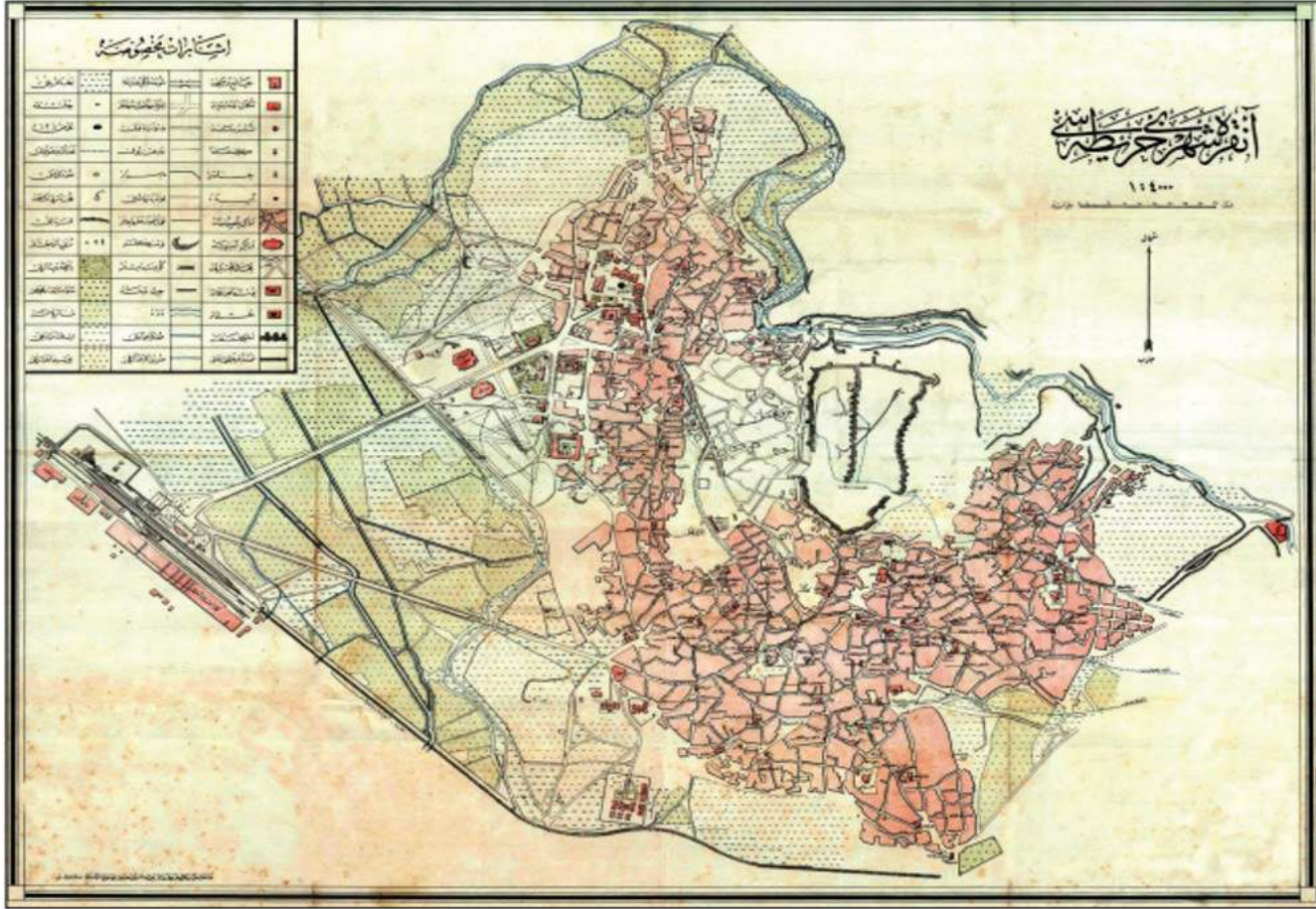
Görsel 8: Ahi Şerafettin Türbesi
Kaynak: (<http://sosyodenemeler.blogspot.com/2014/07/>)

Görsel 9: Ahi Şerafettin Camisi - solda Zaviye girişi
Kaynak: (<https://www.facebook.com/867422426659119/posts/3465182930216376/>)

Görsel 10: Cami-Zaviye-Türbe Vaziyet Planı
Kaynak: Hakkı Acun ve Umut İnci, "Ankara Ahi Şerafettin Zaviyesi," Vakıflar Dergisi, 45, (2016): 36

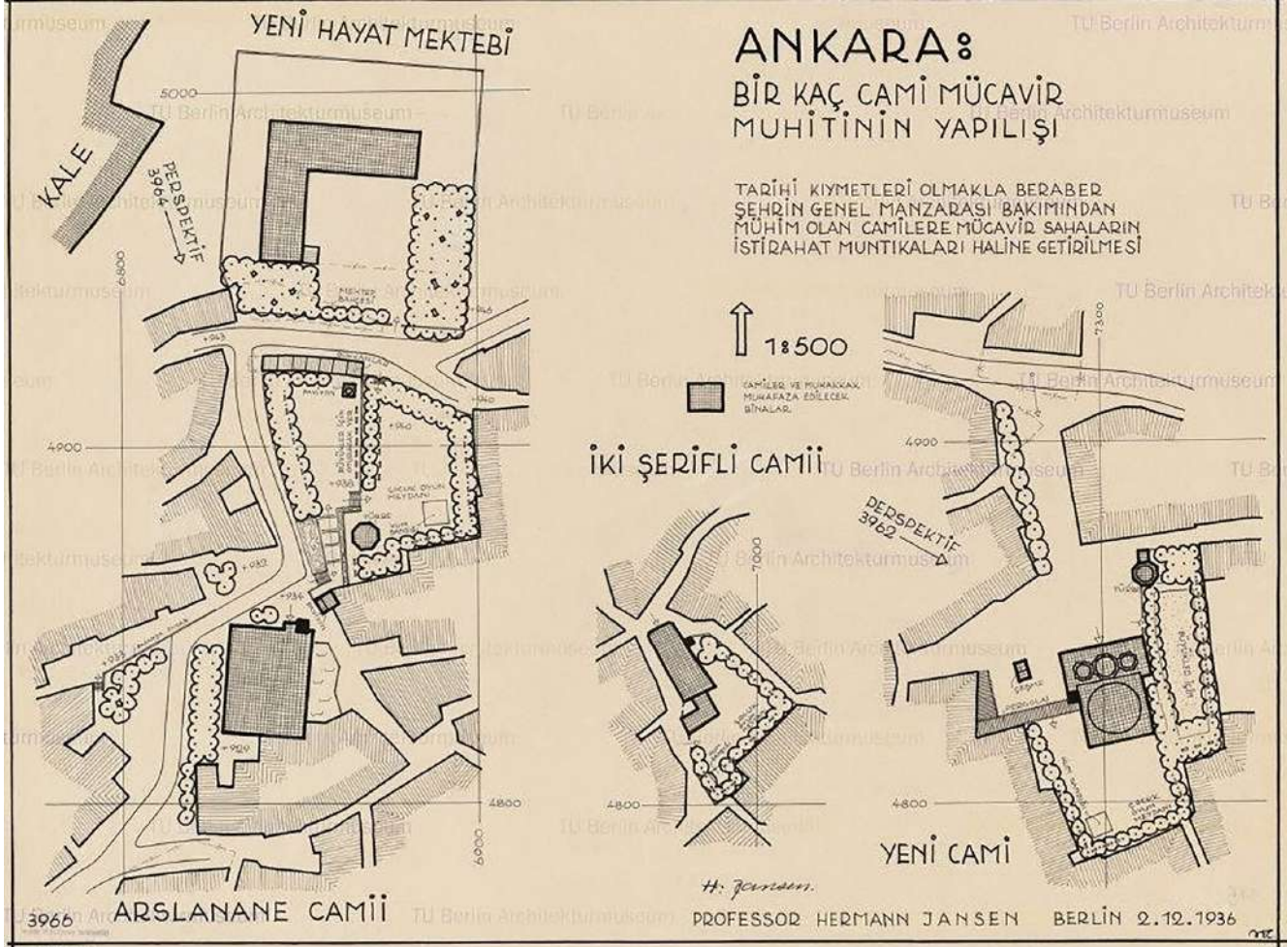
Görsel 11: 1/200 ölçekli “Kale Kent Makti” sınırları (Ankara 1924 Haritası)

Kaynak: Gökçe Günel ve Ali Kılıç, “Ankara Şehri 1924 Haritası: Eski Bir Haritada Ankara’yı Tanımak,” Ankara Araştırmaları Dergisi, 3(1), 78, (2015):104 (Ahmet Yüksel Arşivi) (https://jag.journalagent.com/jas/pdfs/JAS_3_1_78_104.pdf)

Profesör Hermann Jansen’in Arslanhane Camisi Yakın Çevresi için Önerisi:

“MMR 102 Mimarlıkta Temel Tasarım II” Stüdyosu tarafından 2017 Bahar Dönemi’nde sürdürülen bu çalışmadan çok sonra bu metin hazırlanırken, 1932 Ankara Nazım Planı’nı (Jansen Planı) 1928’de hazırlamış olan Prof. Hermann Jansen’in, Arslanhane Camisi yakın çevresi için yapmış olduğu 1/500 plan önerisine rastlanılmıştır. Önerinin yer aldığı “**Ankara: Birkaç Cami Mücavir Muhitinin Yapılışı**” başlıklı, “Berlin 02.12.1936” tarihli paftada Yeni Cami ile İki Şerefeli Cami’nin yakın çevreleri için de 1/500 plan çizimleri bulunmaktadır. Önerilerin amacı, paftalar üzerinde bir yazı ile “**Tarihi kıymetleri bilinmekle beraber şehrin genel manzarası bakımından mühim olan camilere mücavir sahaların istirahat mıntıkaları haline getirilmesi**” olarak belirtilmiştir (Görsel 12). H. Jansen’in 1/500 Planı, Samanpazarı yönünden tırmanan ve Batı’daki yapı adalarının önünde devam ettirdiği yolun Doğu tarafında, Cami’nin Kuzey portalı ile Zaviye portalının önün-

deki düzlükten bir merdiven ile ara basamaklı bir rampanın çıktığı, yoldan ağaç sıraları ve kot farkı ile ayrılan ve “büyükler için oturacak yer” olarak önerilen bir düzlük, devamında yine merdivenle ulaşılan ve Türbe kotunda “çocuk oyun meydanı” olarak önerilen ağaç sıraları ile çevrili ikinci bir düzlük içermektedir (Görsel 13 a, b). Hermann Jansen’in bir yerin kent için “**tarihi kıymet**” ve “**şehrin genel manzarası - kentsel peyzaj - (italik benim) bakımından mühim**” olması anlayışı, kentin “bellek mekânları - özel ilgi odakları”na²; kentsel sabitlere (“urban fix”)³ vermiş olduğu önemi yansıtmaktadır. Yıllarca ihmal edilen Kale dibindeki bu açık alanı, Jansen’in zamanında vermiş olduğu önemden habersiz, ama benzer bir anlayış ve amaçla, “MMR 102 Mimarlıkta Temel Tasarım II.” Stüdyosu 2017 Bahar Dönemi son çalışması olarak seçmiştik.

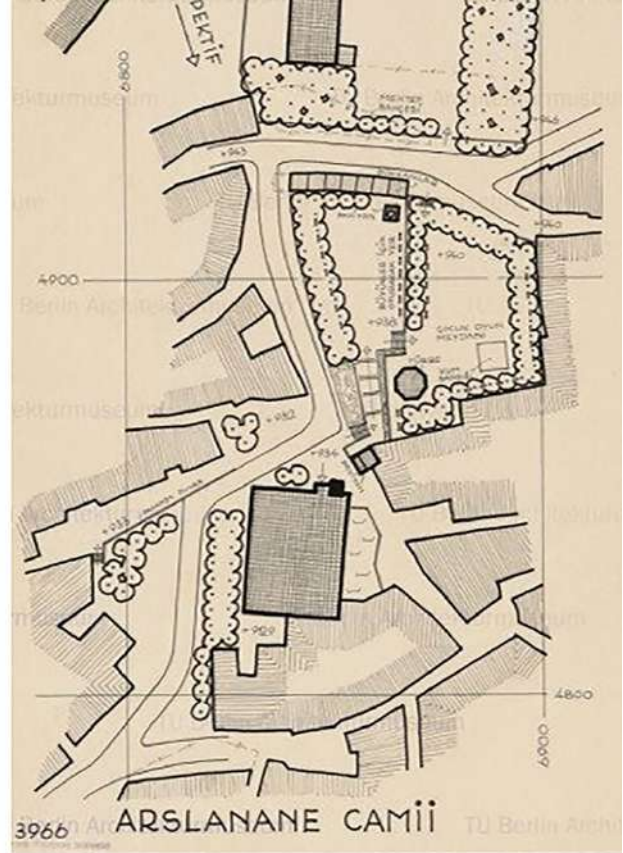
Görsel 12: "Ankara Birkaç Cami Mücavir Muhitinin Yapılışı" paftası / Hermann Jansen-1936

Kaynak: (<http://ankaratarihi.blogspot.com/2017/01/hermann-jansenin-ankaradaki-cami-cevre.html>)

Görsel 13 a: Kuzey yönünden perspektif / soldaki alan "çocuk oyun meydanı", sağdaki alan "büyükler için oturacak yer"

Kaynak: (<http://aliinandim.blogspot.com/2018/11/ankara-nasil-sehirlesiyor-1.html>) (Prof.Dr. Mehmet Tunçer ile yapılan röportaj metni)

Görsel 13 b

Öğrencilerden İstenenler ve Önerdikleri Tasarımlardan Örnekler:

Öğrenciler, yerinde yaptıkları grup çalışmaları ile alanın çevre sokak ve yapıları ile topografik yapısını gösteren 1/200 plan üzerine fiziksel ve topografik veriler ile edindikleri çevresel bilgileri işlediler. Yapıların görünüşlerinin çizimleri, alandan perspektif eskizler ve fotoğraflarla gerek duyulan belgelemeleri yaptılar. Alanın yakın çevresi ile bağlantıları, topografik yapısı ve kendine özgü algısal değer ve özellikleri üzerinde çalıştılar.

Alana gelen ve geçenlerin Kale ve çevresini 1/200 ölçekli olarak inceleyebilecekleri bir “Kale ve Çevresi Kent Maketi”nin (1924 veya güncel durum) projelerinde içerilmesi, öğrencilerden istendi. Tasarım çalışmalarını, alanın yeniden düzenlenmesine yönelik ortak amaç ve hedefler için belirlenmiş olan “**yer yüzeyi (topoğrafya) özellikleri de kullanılarak, yeniden ‘şekillendirilmesi’, ‘boyutlandırılması’, ‘tanılanması’**” stratejisi çerçevesinde bireysel olarak sürdüren 54 öğrencinin önerdiği tasarımlardan yedisi iyi, dokuzu çok iyi olarak değerlendirildi. Bu önerilerden üçü sunulmaktadır (Görseller 14-16).

Görsel 14: Öğrenci Proje Önerisi 1

Görsel 15: Öğrenci Proje Önerisi 2

Görsel 16: Öğrenci Proje Önerisi 3

DİPNOTLAR

¹ Stüdyo Yürütücüleri: Selahattin Önür, Melike Orhan, Gizem Kuçak Toprak, Alper Gündüz, Zeynep Tanrıverdi.

² Güven Birsal'ın sunumundan / 29. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu-28.05.2021 / ODTÜ.

³ Alison and Peter Smithson, “Fix,” *Architectural Review*, December 1960, pp. 437-39.

Selahattin Önür

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü Lisans Programı (1963-1967), Essex Üniversitesi (Colchester, İngiltere) "Mimarlık Tarihi ve Kuramı" Yüksek Lisans Programı (1969-1971) ve ODTÜ Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Doktora Programı mezunu. İki yıl (1983-1985 / yedinci yıl izni) Yarmuk Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde olmak üzere, ODTÜ Mimarlık Bölümü öğretim üyesi (1972-2012) ve Bölüm Başkanı (1998-2007); arkasından Karabük Üniversitesi Safranbolu Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi öğretim üyesi ve Endüstriyel Tasarım Bölüm Başkanı (2012-2015). Halen 2015 yılı itibarı ile, Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü öğretim üyesi ve Bölüm Başkanı. Başlıca akademik ilgi ve inceleme alanları: mimaride ve kentsel kamusal alanda savaş sonrası deneyimler, deneyler ve kuramsal söylemler; mimarlık ve tasarım kültürü; mimarlık eğitiminde başlangıçlar - mimarlık ilke ve kavramları.

Ankara Kalesi'ne Komşu Bir Kamusal Açık Alanın Yeniden Düzenlenmesi

Ankara Kalesi'ne komşu olan ve kentin belleği ve peyzajı bakımından önemli görünen Arslanhane (Ahi Şerafettin) Camisi, Ahi Şerafettin Türbesi, Zaviye Külliyesi ve yapı dokusu arasında şekillenmiş bulunan açık alanın, özelliği ve önemine uygun olarak yeniden düzenlenmesi Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü 2017 Bahar Dönemi'nde birinci sınıf öğrencilerinin son proje konusu olmuştu. Tarihi çevre değerlerinin algılanabilirliği ile kentsel kamusal yaşam niteliğinin artırılması amacına yönelik iyileştirme hedefleri için belirlenen tasarım stratejisi "alanın yer yüzeyi (topoğrafya) özellikleri de kullanılarak, yeniden 'şekillendirilmesi', 'boyutlandırılması', 'tanımlanması' idi. Bu stüdyo çalışmasından çok sonra bu metin hazırlanırken aynı alan için Hermann Jansen'in önerdiği 1936 tarihli 1/500 ölçekli bir plana rastlanıldı. Jansen'in bir yerin kent için "tarihi kıymet" ve "şehrin genel manzarası bakımından mühim" olması anlayışı ile tutarlı benzer bir anlayışla yapılmış olan 2017 stüdyo çalışmasında, öğrencilerin her birinin belirtilmiş olan strateji ile geliştirdikleri tasarım önerileri olmuştur.

Anahtar kelimeler: Kentsel açık alanları yeniden şekillendirme (ve/veya: yeniden canlandırma; yeniden boyutlandırma; yeniden tanımlama)

Reformulation of a Public Open Space Neighboring The Ankara Citadel

Reformulation of the public open space neighboring the Ankara Citadel and shaped in between built forms that are significant for urban mnemonics and urban paysage, i.e., Arslanhane (Ahi Şerafettin) Mosque, Ahi Şerafettin Turbe, Zawiya Complex and the urban fabric, in keeping with its characteristic potentials and significances, had been the subject of the last studio project for the first year students of 2017 Spring Semester at Atılım University Department of Architecture. The design strategy designated for the reformulation objectives in order to meet the aims to increase the perceptibility of the historic environmental values and the quality of the urban public liveability was "re-modelling", "re-dimensioning", "re-identification" of the area, utilizing also its topographic features". Much later than this studio project, during the preparation of this text, drawings of a 1/500 plan proposed in 1936 by Hermann Jansen were met by chance. By the end of the 2017 studio work, which had been done with a similar understanding that now seems to have been consistent with Jansen's for this place to be a "historic value" and "significant for the paysage of the city", there were design proposals developed by each student with the strategy mentioned.

Keywords: Reformulation of urban open spaces (and/or: re-modelling; re-animation; re-dimensioning; re-identification)

“MİMARLIĞA BAŞLARKEN BAĞLAM: ANKARA”

Rabia Çiğdem Çavdar, Öğr. Gör. Dr., Sinan Kınıkoğlu, Yarı Zamanlı Öğr. Gör., Zeynep Çiğdem Uysal Ürey, Dr. Öğr. Üyesi, Sıla Çankaya Topak, Öğr. Gör., Şafak Sakçak, Arş. Gör., Çankaya Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Çankaya Üniversitesi Mimarlık Bölümü ARCH 102 Mimarlığa Giriş dersi kapsamında 2018-2019 bahar döneminde gerçekleştirilen üç aşamalı proje, mimarlığa yeni başlayan mimarlık öğrencilerinin kentle -Ankara'yla- ilk karşılaşmalarındaki ön-görüler üzerine temellenir. 2018-2019 bahar döneminde gerçekleştirilen projenin detaylarını paylaşmadan önce, ARCH 102 Mimarlığa Giriş dersinin temelde hangi içeriğe sahip olduğundan bahsetmek projenin daha kolay kavranmasını sağlayacaktır.

ARCH 102 Mimarlığa giriş dersi, mimarlık öğrencilerine özünde üç kavramı kazandırmayı hedefleyen bir birinci sınıf dersidir; bu kavramlar mimari fikir, mimari bağlam ve mimari programdır. Ayrıca dersin kapsamında bu üçlüyle (fikir, bağlam, program) ilişkilenecek şekilde mimarlık ve beden ilişkisi, kullanıcı (insan) eylem ve oranları üzerinde de durulur. Çankaya Üniversitesi Mimarlık Bölümü eğitim politikası ve programında mimarlık disiplininin olmazsa olmazları olarak görülen mimari fikir, bağlamsal yaklaşım, programatik yorum ve kullanıcı/insan temelli yaklaşım, ARCH 102 stüdyosu aracılığıyla birinci sınıfın ikinci döneminde genel hatlarıyla öğrenciye verilmiş olur. Çerçevesi bu dört kavram ile çizilen stüdyo her dönem bir kentsel bağlama odaklanır, bu kentsel bağlam genellikle

Ankara olarak seçilir. Böylece, bu kente yeni gelen veya bu kentte yaşayan ama mimarlığa yeni başlayanların mimarlık gözlüğüyle kenti deneyimlemeleri beklenir/istenir. Hedef, bir mimari programı gerçekleştirmek için bir mimari fikirle mimari bağlamı deşifre ederek yeniden kurmaktır.

2018-2019 bahar döneminde verilen proje “Bir Flaneur’ün Mekansal Deneyimi” (Spatial Experience of a Flaneur) başlığıyla üç aşamalı olarak kurgulanmıştır; birinci aşamada kent kaşifi (urban explorer, Flaneur) için yaşam mekanı tasarlanmış, ikinci aşamada öğrencilerden kent kaşifi olarak bir bağlam üzerindeki kentsel izlenimlerini zihin haritaları aracılığıyla ifade etmeleri istenmiş, üçüncü ve son aşamada ise verili bağlamda kentsel bir boşluk seçerek üç yaşam ünitesi barındıran bir strüktür önermeleri beklenmiştir. Tunalı Hilmi Caddesi ve yakın çevresi üzerinden Ankara kent bağlamı irdelenerek, kentsel boşluğun yeniden inşası hedeflenir. Bu proje aracılığıyla mimari fikir, mimari bağlam ve mimari programın ilk kez üst üste çakıştırılması deneyimi paylaşılacaktır.

Birinci Aşama: Kent kaşifi için yaşam mekanı

Bu aşamada öğrencilerin öncelikle “Flaneur” teriminin anlamını kavramaları amaçlanmış ve çeşitli okumalarla kavramsal içerik benimsetilme-

ye çalışılmıştır. Ardından kent kaşifi olan öğrenciler kendileri için 50m³'lük bir yaşam alanı tasarlamışlardır. Kendi bedenlerinin analizini içeren bu aşama beden-eylem ikilisinde bedenin aldığı biçimlerin mekansal karşılıklarını aramayı kapsamaktadır.

İkinci Aşama: Kent kaşifinin kentsel izlenimleri

İkinci aşama kent kaşifinin izlenimlerinin bir medya aracılığıyla ifadesini kapsamaktadır. Arazi analizi yapmayı öğrenmek için kentsel çevrenin keşfinin önemi benimsetilmeye ve zihin haritaları aracılığıyla öğrencilerin verili kentsel çevreyi (Tunalı Hilmi Caddesi) nasıl algıladıkları, ilk izlenimlerinin ne olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ardından arazi maketi yapıp silüetler çizilerek kentsel çevrenin üç boyutlu olarak algılanması sağlanmıştır.

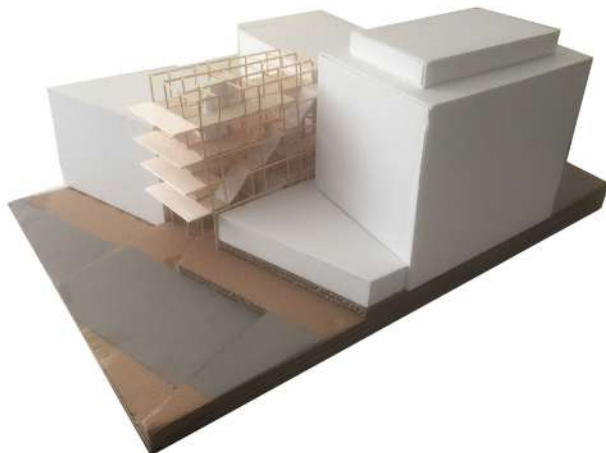
Üçüncü Aşama: Çoklu yaşam birimleri için strüktür tasarımı

Projenin son aşamasında, öğrencilerden üç yaşam ünitesinden oluşan bir küme (Cluster) için bir strüktür

İki yapı arasında konumlanan "aralık"ta strüktür önerileri:

Görsel 1: A.Akdoğan- ARCH102- 2018-2019- Resim 1

Görsel 3: E. Baran- ARCH102- 2018-2019- Resim 1

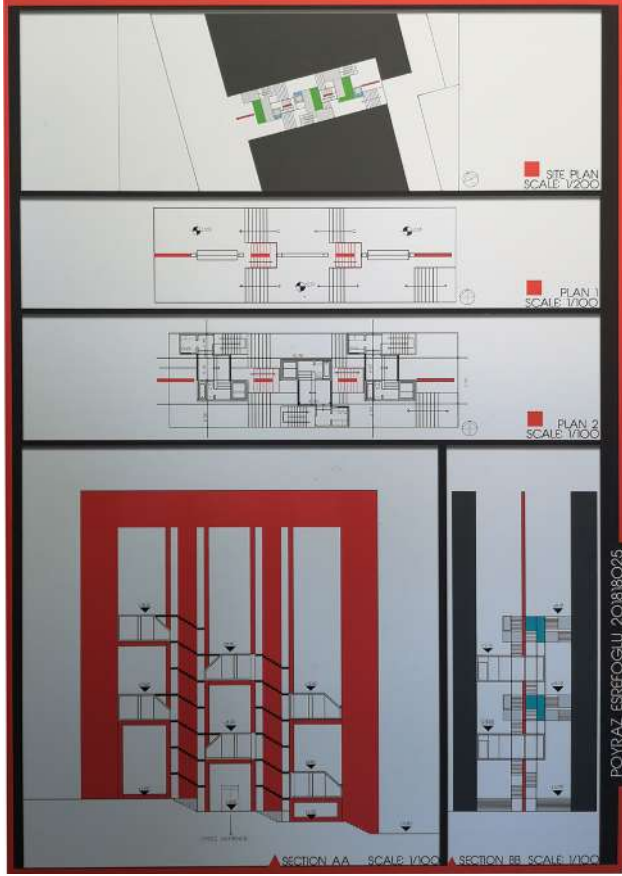
Görsel 2: A.Akdoğan- ARCH102- 2018-2019- Resim 2

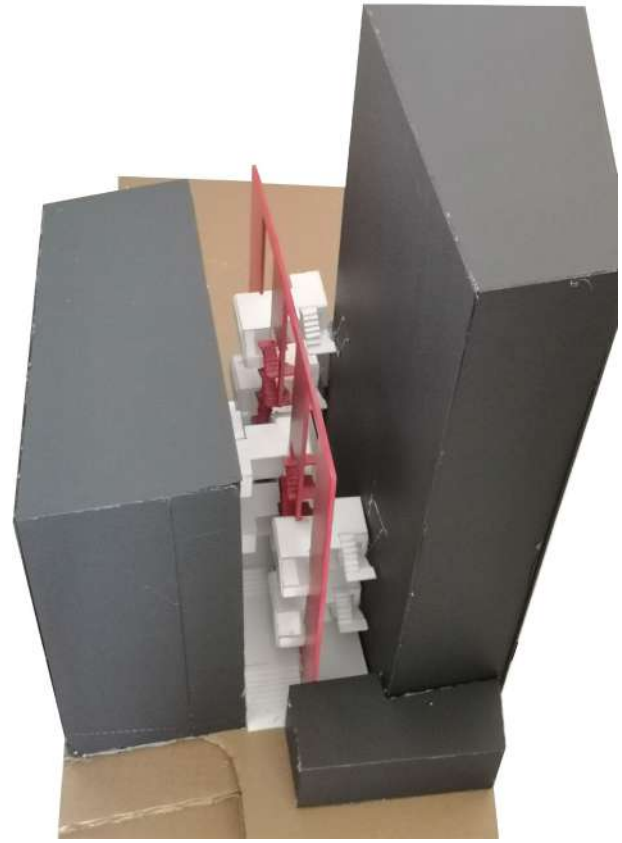
Görsel 4: E. Baran- ARCH102- 2018-2019- Resim 2

tür önerisi geliştirmeleri beklenmiştir. Strüktür'ün ne demek olduğu üzerinde durularak, tasarladıkları birimleri taşıyan ana bir mimari tasarım yapıları hedeflenmiştir. Verili arazi içerisinde kalmak ve Tunalı Hilmi Caddesiyle ilişki kurmak koşuluyla, öğrenciler, kendileri tasarlamak istedikleri kentsel boşluğu seçmişlerdir.

Üç aşamadan oluşan proje aracılığıyla öğrenciler, kenti deneyimleyerek, bilişsel/zihinsel haritalar aracılığıyla kentsel mekanı temsil edip yeniden kurmayı başarmışlardır, ayrıca olası kentsel boşlukları tespit edip yeni eylemlilikler (programatik öğeler) önermişlerdir. Ağırlıklı olarak, kentsel boşluğu bir "aralık" ya da "avlu" olarak ele alıp, yapılar arası ya da duvarlar arasında çalışan yeni mekanlar tasarlamışlardır. Yeraltında konumlanan ya da yarı gömülü strüktürler olduğu gibi, mevcut yapıların çatı kotuna tutunan strüktürlerde öneriler arasında yer almaktadır. Tasarlanan yapı ya da strüktürler Tunalı Hilmi Caddesi'nin kentsel hayatı ile doğrudan bir bağ kurma hedefiyle kamusalılığı destekler nitelikte dışa dönük olarak planlandı.

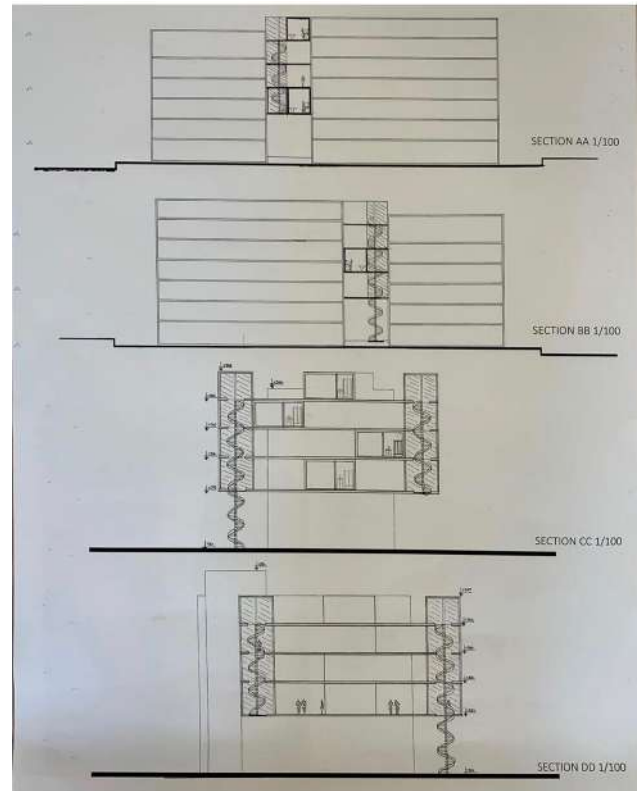
Görsel 5: P. Eşrefoğlu- ARCH102- 2018-2019- Resim 1

Görsel 6: P. Eşrefoğlu- ARCH102- 2018-2019- Resim 2

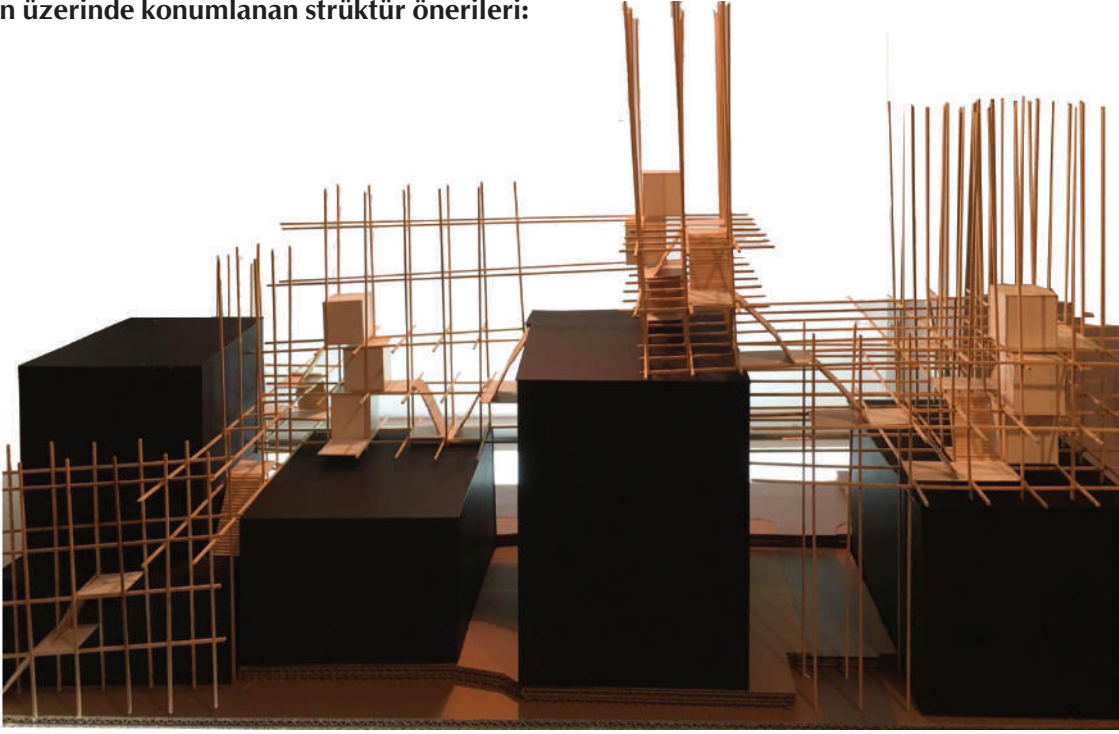

Görsel 7: S. Çamkırın- ARCH102- 2018-2019- Resim 1

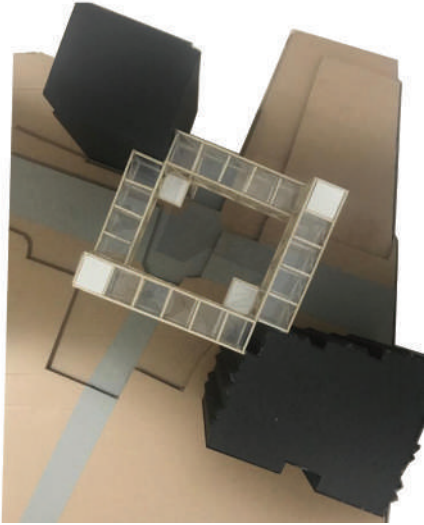

Görsel 8: S. Çamkırın- ARCH102- 2018-2019- Resim 2

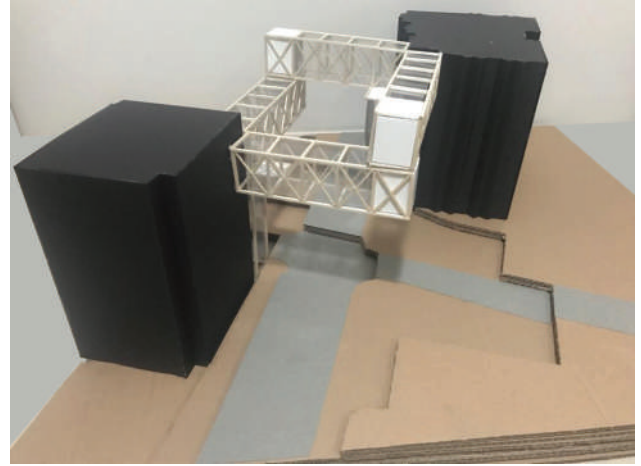
Çatıların üzerinde konumlanan strüktür önerileri:

Görsel 9: H. Ogan- ARCH102- 2018-2019- Resim 1

Görsel 10: E. Ç. Özavşaroğlu- ARCH102- 2018-2019- Resim 1

Görsel 11: E. Ç. Özavşaroğlu- ARCH102- 2018-2019- Resim 2

Gömülü - Yarı gömülü strüktür önerileri:

Görsel 12: B. Keleş- ARCH102- 2018-2019- Resim 1

Görsel 13: B. Keleş- ARCH102- 2018-2019- Resim 2

Görsel 14: G. Demir- ARCH102- 2018-2019- Resim 1

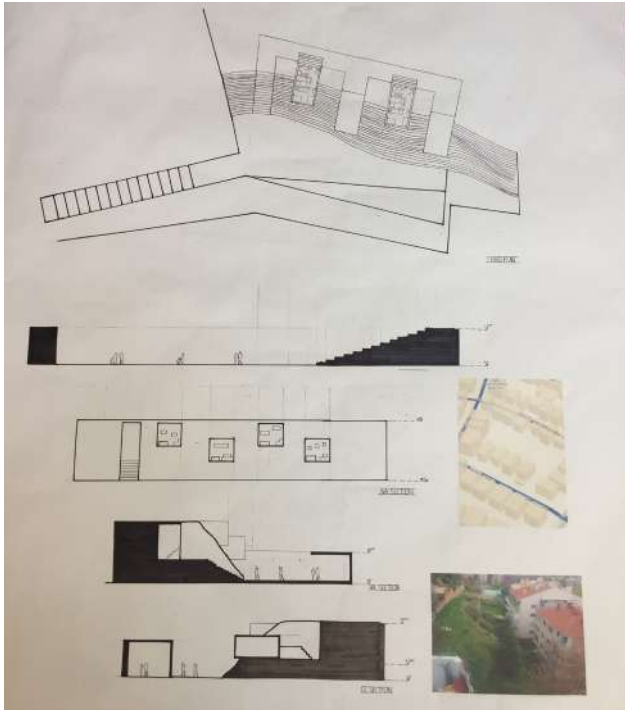
Görsel 15: G. Demir- ARCH102- 2018-2019- Resim 2

Görsel 16: G. Aras- ARCH102- 2018-2019- Resim 1

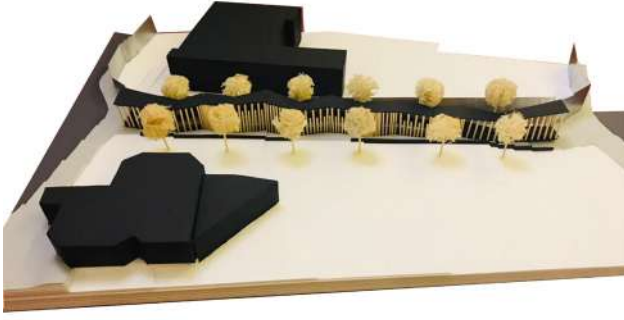
Görsel 17: G. Aras- ARCH102- 2018-2019- Resim 2

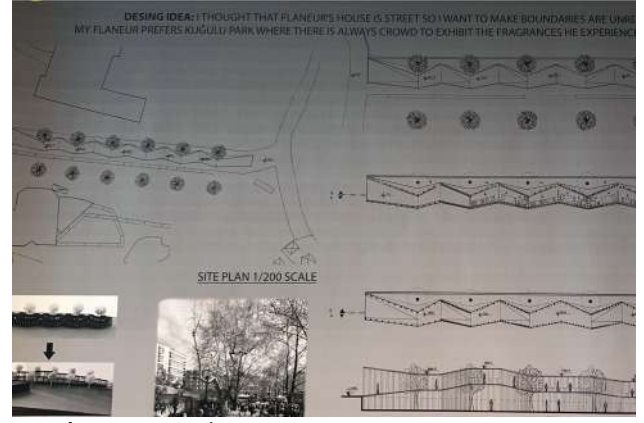
Görsel 18: M. A. Yüce- ARCH102- 2018-2019- Resim 1

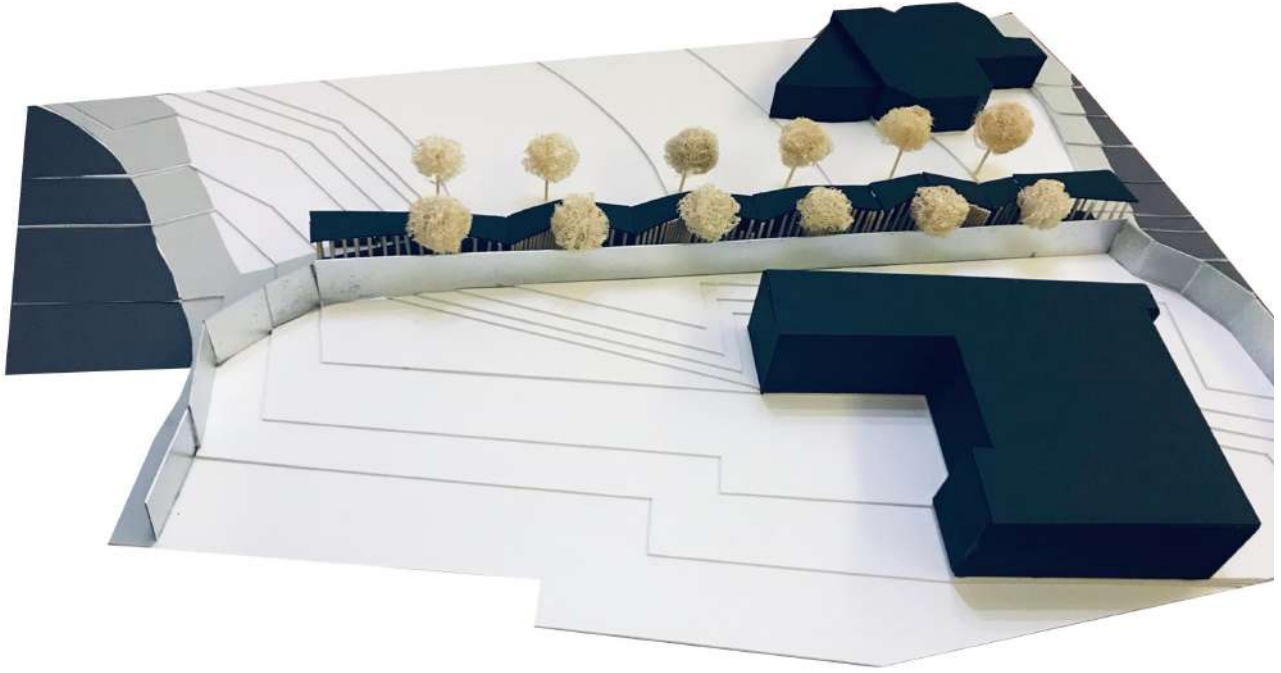
Görsel 19: M. A. Yüce- ARCH102- 2018-2019- Resim 2

Görsel 20: F. D. Karakaş- ARCH102- 2018-2019- Resim 2

Görsel 21: F. D. Karakaş- ARCH102- 2018-2019- Resim 3

Görsel 22: F. D. Karakaş- ARCH102- 2018-2019- Resim 1

Avlulu strüktür önerileri:

Görsel 23: R. Kılıçaslan- ARCH102- 2018-2019- Resim 1

Görsel 24: Ş. Kol- ARCH102- 2018-2019- Resim 1

Rabia Çiğdem Çavdar

1999 yılında Gazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde lisans, 2011 yılında ODTÜ Mimarlık Bölümü'nde yüksek lisans eğitimini tamamlamış, 2018 yılında ODTÜ Mimarlık Bölümü'nden doktora derecesini almıştır. 1999-2011 yılları arasında çeşitli mimarlık firmalarında görev almıştır. Halen Çankaya Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Araştırma ilgi alanları, mimarlık teorisi ve eleştirisi, yazınsal mekanlar, mekanın ekonomi-politiği ve özne-ideoloji-mimarlık ilişkileridir.

Ahmet Sinan Kınikoğlu

1998 yılında Gazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde lisans eğitimini, 2001 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. 2000 yılında kurucusu olduğu mimarlık ofisinde serbest meslek hayatına başlamıştır. 2019 yılında Gazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde başladığı doktora çalışması devam etmektedir. İlgi alanları konut, kırsal yerleşimler, kırsal konut, sürdürülebilir tasarım ve yenileyici tasarımıdır. Halen Çankaya Üniversitesi Mimarlık Bölümü ve Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır.

Zeynep Çiğdem Uysal Ürey

2001 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Mimarlık Bölümü'nden mimarlık lisans derecesini (B.Arch); 2004 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Mimarlık Bölümü'nden mimarlık yüksek lisans derecesini (M.Arch) aldı. 2012 yılında North Carolina State Üniversitesi (NCSSU), Tasarım Fakültesi'nden (College of Design) doktora derecesini (PhD) aldı. 2012 yılında girmiş olduğu Çankaya Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde halen Dr. Öğr. Üyesi olarak görev yapmaktadır. Araştırma alanları arasında mimarlık ve tasarım kuramı, tasarım bilisi, yaratıcılık ve tasarım pedagojisi yer almaktadır.

Sıla Çankaya Topak

2013 yılında ODTÜ Mimarlık Bölümü'nde lisans ve 2016 yılında Bilkent Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı bölümünde yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Şu an ODTÜ Mimarlık Bölümü Yapı Bilimleri programında doktora eğitimine devam etmekte ve Çankaya Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. Araştırma ilgi alanları arasında veri tabanlı yapı çevreler, bilgi teknolojileri, mimari akustik ve yaşam döngüsü değerlendirilmesi gibi konular yer almaktadır.

Şafak Sakçak

ODTÜ Mimarlık Lisans programından mezun olmuştur (2013). Yüksek lisans derecesini ODTÜ Yapı Bilimleri Lisansüstü programından almıştır (2018). ODTÜ Mimarlık Doktora programına devam etmektedir. 2015 yılından itibaren Çankaya Üniversitesi Mimarlık Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Başlıca çalışma konuları arasında, mimarlık kuramı ve eleştirisi, haritalama, yer – tasarım – temsil etkileşimi bulunmaktadır.

“Mimarlığa Başlarken Bağlam: Ankara”

Bu metin, Çankaya Üniversitesi Mimarlık Bölümü ARCH 102 Mimarlığa Giriş dersinin 2018-2019 bahar döneminde gerçekleştirilen ve mimarlık öğrencilerinin Ankara’yla ilk karşılaşmalarını içeren projenin paylaşımıdır. Ayrıca metin aracılığıyla, mimarlığa yeni başlayanların kenti nasıl gözlemledikleri ve ele aldıkları serimlenir. Bir mimarlık öğrencisinin her şeyden önce bir kent kaşifi (Flaneur) olduğunun deneyimle ortaya konduğu proje Ankara, Tunalı Hilmi Caddesi’ne odaklanır. Kentsel boşluğun bir mimari fikir ile yeniden strüktüre edilmesini hedefleyen projeler, mimarlık birinci sınıf öğrencilerinin Tunalı Hilmi Caddesi özelinde belirledikleri sorunsallara cevap niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Mimari tasarım stüdyosu, Kent kaşifi, Mimari fikir, Mimari bağlam, Mimari program

“The Context of Getting Started with Architecture: Ankara”

This text is the sharing of the project, which was given within the scope of ARCH 102 Introduction to Architecture course in the spring semester of 2018-2019 at Çankaya University Department of Architecture, that includes the first encounters of architecture students with Ankara. The text also reveals how the newcomers to architecture observe and deal with the city. The project, where the architecture student is first and foremost accepted as an urban explorer (Flaneur), focuses on Tunalı Hilmi Street, Ankara. The projects aiming to restructure the urban space by means of an architectural idea are the answers to the problems identified by the first year architecture students in Tunalı Hilmi Street.

Keywords: Architectural design studio, Urban explorer, Architectural idea, Architectural context, Architectural program

KIRDA VE KENTTE ORTAK YAŞAM, ÜRETİM VE PAYLAŞIMIN YENİ MEKÂNLARI: ANKARA DENEYİMİ

Nezih Burak Bican , Dr. Öğr. Üyesi, Nil Akdede, Arş. Gör. Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü

Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü ikinci sınıfında, mimari tasarım eğitimi her dönem açılan MMR 201 ve MMR 202 kodlu iki stüdyo dersi kapsamında yürütülmektedir. Son üç dönemdir büyük oranda uzaktan/hibrit eğitim yöntemlerinin izlendiği proje çalışmalarının ortak bir tema ile yürütülmesinin daha verimli olacağına karar verilmiştir. Bu tema belirlenirken küresel ölçekteki salgının dönüştürdüğü yaşamsal öncelikler ile yerel bağlamda yaşanan toplumsal-ekonomik sorunların hatırlattığı mekânsal ihtiyaçlar gözetilmiş; özellikle son yıllarda başkent Ankara’da dönüşen yapısal çevrenin ve mimarlığın insana ve birlikte yaşam olgusuna odaklanılarak yeniden değerlendirilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bahsedilen mekânsal dönüşümün büyüklüğü ve çeşitliliği nedeniyle, konu, birbirini takip eden iki dönemde yapılan proje çalışmalarıyla ele alınmıştır.

2020-2021 akademik yılının güz döneminde sürdürülebilir bir yaşamın kırsalda nasıl örgütlenebileceği, üretim, barınma, paylaşım ve eğitim anahtar sözcükleriyle ele alınmıştır. Kırsaldaki hem mevcut mimarlığın hem de güncel ihtiyaçlar çerçevesinde üretilecek yeni yapıların, öğrencilerin eğitimlerinin ilk yıllarında doğa ile temelden tutarlı ilişkiler kurabilmesi adına öğretici olacağı dü-

şünülmüştür. Takip eden dönemde ise mevcut nüfusun yoğunluğunun yaşadığı kentsel alanlarda ortak yaşam, üretim ve paylaşımın yeniden nasıl örgütlenebileceği merkeze alınmış; Ankara’da mahalle/komşuluk örgütlenmelerini kolaylaştıracak, barınma ve üretimi birbirine yakınlaştırıp kentsel çekirdeklerin kendi içindeki yeterliliğini destekleyecek çözümler aranmıştır.

Neden Ankara?

Erken Cumhuriyet döneminde, politik ve idari dönüşümün merkezi olarak seçilmiş olan başkent Ankara, bu temsiliyetini günümüzde de korumaktadır. Kentin “başkent” oluşu sebebiyle, kentte gerçekleşen uygulamalar ülke coğrafyasının geri kalanında benzer tekrarlarla hem “iyi”nin hem de “kötü”nün çoğalmasına neden olagelmıştır (Batuman, 2013; Gür, 2011; Bozdoğan, 2001; Tan- kut, 1990). Mevcut durumda, Ankara’ya dair tartışmalar salgın sırasında karşılaşılan sorunlarla birlikte ele alındığında mekânsal üretimin gerek kavramsal gerek uygulama boyutunda sorgulanmasının zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan, olası çözümlerin yerele sunularak toplumsal katkı sağlaması potansiyeli değerli bulunmuştur. Bu çerçevede, Ankara Kent Konseyi,

Çayyolu Semt Meclisi, Çiğdemim Derneği, 100. Yıl İnisiyatifi gibi yerel demokratik oluşumların meydana getirdiği ekosisteme düşünsel anlamda verilecek katkı da göz önüne alınmıştır.

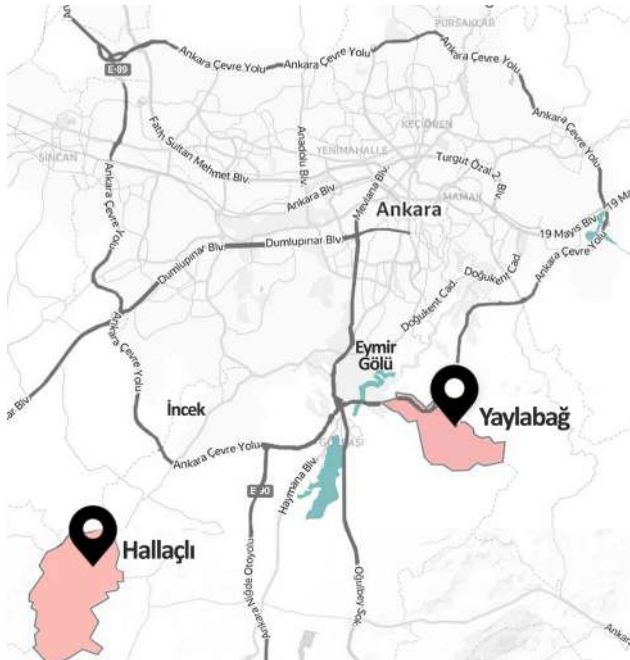
Ankara'nın Kırsalında Yaşamı Yeniden Örgütlemek: Yaylabağ ve Hallaçlı Köyleri

"Kırsalda yaşam, üretim, paylaşım ve eğitim" başlığının seçilmesinin arka planında, yakın zamanda pandemi sürecinin tüm insanlığa hatırlattığı doğal yaşamla koparılan bağlar olduğu kadar, ülkenin son yıllarda kaybettiği tarımsal üretim gücü, git gide büyüyen kentlerin daralan ve yok olan yeşil alanları ve beraberinde kentlerde yaşayan çoğunluğun giderek artan doğal yaşam arayışı da yatmaktadır. Çizilen çerçevede, kırsalda yaşamak için doğayla buluşmak, toprağa dönmek, kendine ve ailesine daha çok zaman ayırmak, stresten arınmak, gerektiğinde üretmek ve gerektiğinde çalışmak gibi birçok gerekçe ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar kentlerin yayılması kırsal da kent haline getirmekte ve kent-kır karşıtlığı azalsa da (Tekeli, 2016) birçok kentli farklı bir yaşam bulabilmek için henüz karakterini koruyan kırsal alanlara yerleşmektedir. Bu çerçevede, çalışma kapsamında, hem bireyleri kentten kırsala göçmeye yönlendiren sebepler araştırılmış, hem de kırsal hayatın devamlılığı ve üretim yeterliliğini sağlamak için neler yapılabileceği üzerinde durulan konular olmuştur. Ek olarak, yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik mekân tartışmaları da önem

kazanmış, gelecekte hem kentten kırsala göçenlerin hem de mevcutta kırsalda yaşayanların çeşitli gerekçelerle bir arada olacakları göz önüne alınmış, mekânsal çözüm arayışları bu yönde biçimlenmiştir.

Bu kapsamda, 2020 Güz döneminde toplam 52 öğrenci, dokuz öğretim görevlisinden¹ oluşan bir çalışma grubuyla Ankara kent merkezinin güneyinde yer alan Hallaçlı ve Yaylabağ köylerinde (**Görsel 1**) sekiz farklı arsada projeler geliştirilmiştir. Hallaçlı köyü, Kurtuluş Savaşı sırasında ulusal kuvvetlere destek oluşu nedeniyle Cumhuriyet tarihi bakımından öneme sahip olmakla birlikte, köyde o dönemden kalma dört tescilli yapı (**Görsel 2**) bulunmaktadır.

Her iki köyün de (**Görsel 3 & Görsel 4**) metropol sınırlarına yakın oluşu ve yerel halkın çoğunluğunun kış dönemlerinde kentte yaşamayı tercih etmesi dönemsel nüfus değişimi ve "ikinci konut" sorunlarını yaratmaktadır. Diğer taraftan, yapılan araştırmalar ve konuk katılımcıların çevrimiçi paylaşımları Ankara'da belli temel sorunlara işaret etmiştir. Göçlerle birlikte nüfusun azalması, susuzluk, ortak üretim sistemlerinin eksikliği, altyapı yetersizliği (elektrik, su, internet), sağlık ve eğitim hizmetlerinin kısıtlılığı, tarım alanlarının imara açılması, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin sürdürülemez derecede yavaşlaması bunlardandır. Lojistik kolaylıklara rağmen her iki köyde de üretim büyük oranda durağan haldedir.

Görsel 1: "Kırsalda yaşam, üretim, paylaşım ve eğitim" seçilen köylerin konumları.
Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Görsel 2: Mehmet Ağa Konağı (Fotoğraf: Gamze İlalan.)

Yapılan tartışmalar sırasında öğrencilerin her birinin belirli bir sorunsala odaklanan birer senaryo üretmeleri ve ürettikleri senaryonun mekânsal ihtiyaçlarını araştırmaları istenmiştir. 201 öğrenci grubundan, "kırsalda yaşam ve üretim" alt başlığında çeşitli büyüklük ve kombinasyonlarda hanehalkları için kapalı alanı 1000 m²'ü aşmayan barınma ve çalışma mekânlarının tasarlanması talep edilmiştir. 202 öğrenci grubundan ise "kırsalda üretim, paylaşım ve eğitim" senaryosu dahilinde, değişmesi muhtemel önceliklerle dönüşmeye, büyüme ve küçülmeye uygun mekânların belir-

Görsel 3: Hallaçlı (Fotoğraf: Selin Alkan.)

Görsel 4: Yaylabag (Fotoğraf: Mustafa Kutluhan Çetinkaya)

lenen arsalarda, nasıl ve kimler için kurulabileceği gibi soruların cevaplarını arayarak 2500-3000 m³'lük kapalı alanı aşmayan mekânsal çözüm önerileri geliştirmeleri istenmiştir.

Dönem boyunca yapılan çalışmalar sırasında yenilikçi, çevreci (eko-konut, eko-tarım), katma değer üreten (şarap evi, lavanta atölyesi, susuz tarım ile aspir bitkisi ve yan ürünlerinin geliştirilmesi; kentcik bitkisinden biyoyakıt üretimi) ve turistik ve kültürel değerleri gözetten (bisiklet, fotoğrafçılık, doğa turları/eğitimi), yeni teknolojilere ilişkin eğitimi örgütleyen ve çeşitli ölçeklerde paylaşımı mümkün kılan (ata-tohum merkezi; süt kooperative; kadın kooperatifi; gastronomi merkezi; tarımsal beceri atölyesi; eko-pazar; veterinerlik, ziraat eğitimi, süt, tarım teknolojileri ar-ge merkezleri) çözüm önerileri ön plana çıkmıştır.

Projelerde genel olarak, az katlı, ortak iç ve dış mekânlara sahip, topografyaya uyumlu yapı çözümleri benimsenmiş; yön ve bakı avantajlarının gözetilmesi, yağmur, kar suyunun toplanması ve güneş enerjisinden yararlanılması gibi fikirler çevresel sürdürülebilirlik arayışlarına çözüm olarak önerilmiştir. Yapı çözümlerinde çoğunlukla ahşap, yığma taş, tuğla kullanılmış; çatı eğimi, kat yüksekliği, kütsel dolu-boş oranları, cephe kurgusu, yerel peyzaj elemanları, çevre köy ve yerleşimlerle ilişkiler, kırsal bağlama uyum ve destek açısından değerlendirilmiştir. Dönem sonunda, süreç boyunca üretilen projelerin bir kısmı bir web sitesi üzerinden paylaşımına açılmıştır.³ Ayrıca, jüri değerlendirmesinin ardından destek veren konuşmacı ve jüri üyelerinin katıldığı⁴ çevrimiçi bir kolyum düzenlenmiş, "kırsalda mimarlık"ın nasıl olacağı/olması gerektiği üretilen projeler üzerinden (**Görsel 5 & Görsel 6**) tartışılmıştır.

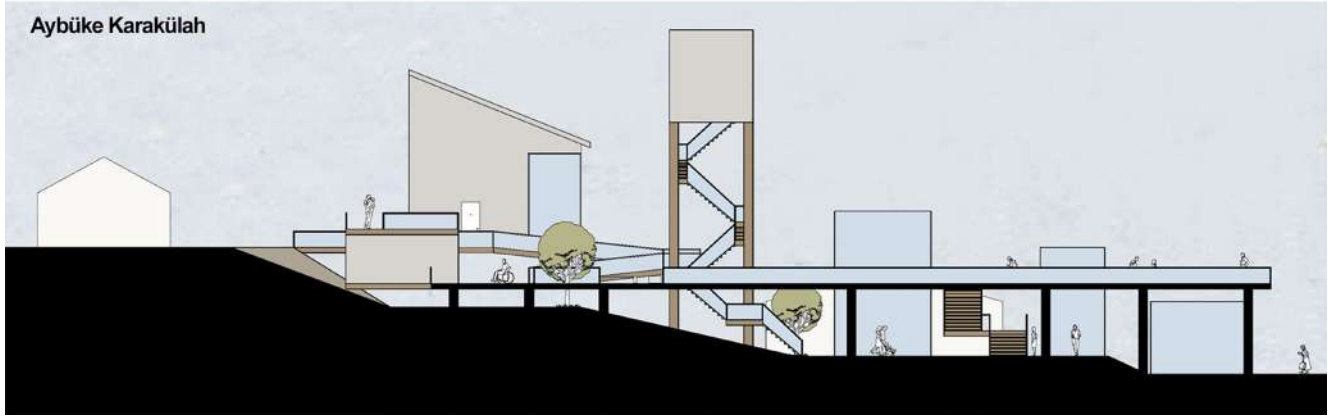
Mahallede Ortak Yaşam ve Paylaşımı Örgütlemek: 100.Yıl ve Çiğdem Mahalleleri

Günümüzde, dünya nüfusunun yarısından fazlası kentsel alanlarda yaşarken, ülkemizde yurttaşların %93'ü il ve ilçe merkezlerinde barınmaktadır (TÜİK, 2020). Nüfus ve yapılaşma yoğunluğunun büyük ivmeyle arttığı kentlerde toplumsal ilişkiler zayıflamakta, bireyler karmaşık ve yoğun üretim ağlarının içinde birbirine ve emeğine yabancılaşmaktadır. Bu bağlamda, stüdyoda bahar döneminde yapılan ön çalışmalarla, Ankara özelinde yapıli çevrenin mevcut durumunun ve buna neden olan ekonomik ilişkilerin sorgulanması, kentsel alanda alternatif yaşam ve üretim ilişkilerinin araştırılması hedeflenmiştir. Davetli ko-

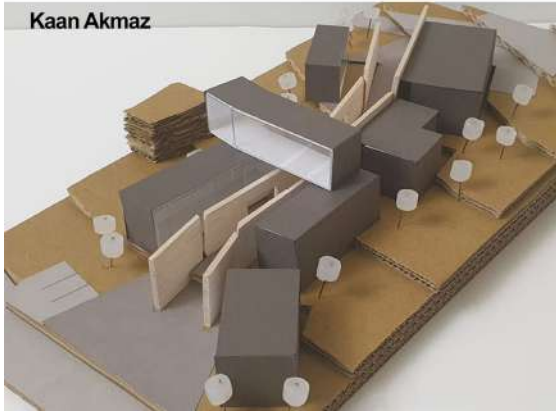
nuklarla çevrimiçi olarak yapılan söyleşilerde⁵, bir arada yaşamının, kent içi demokrasinin, yerelde üretim ve paylaşımın, daha sağlıklı ve yaşanabilir çevreler üretmenin yöntemlerinin neler olabileceği tartışılmıştır. Bu sayede, alışlagelmiş kent dokusunun temel bileşeni olan mahalle/komşuluk (*neighbourhood/community*) kavramının sosyal, çevresel ve ekonomik sürdürülebilirlikle ilişkisi çözümlenmeye çalışılmıştır. Süreç içerisinde, 201 ve 202 proje programlarının genel çerçevesi belirlenmiştir.

Stüdyo kapsamında, toplam 34 öğrenci ve sekiz öğretim görevlisinden⁶ oluşan üç ayrı proje grubuyla ortak bir süreç yürütülmüştür. İlk dönem olduğu gibi projelerin mekânsal ihtiyaç ve kurgularının olası kullanıcıların/kullanıcı gruplarının ve nihai mimari programların öğrenciler tarafından belirlenecek senaryolar temelinde biçimlenmesi teşvik edilmiştir. Gruplar, Ankara kent merkezinde yer alan Çiğdem ve 100. Yıl mahallelerinde belirlenen toplam beş farklı arsada çalışmıştır. 201 projesi çerçevesinde öğrencilerden "alternatif barınma ve üretim mekânları" alt başlığında üç farklı hanehalkının bir arada barındığı ve bu hanehalklarının birlikte üretim/paylaşım yapabilecekleri bir yapı (1000-1500 m³) tasarlamaları istenmiştir. 202 projesinde ise yerelde mahallelinin demokratik temsil ve paylaşım gereksinimlerini karşılayacak bir "semt meclisi" ve bu meclisi yaratıcı işlevlerle destekleyecek mekânların tasarımı (2500-3500 m³) talep edilmiştir. Proje süreci, öğrenci çalışmalarının değerlendirilmesi sırasında konuk jüri üyelerinin⁷ de katkılarıyla zenginleşmiştir.

Çiğdem ve 100. Yıl mahalleleri Ankara'nın geometrik merkezi olarak tanımlanabilecek Konya ve Eskişehir yollarının kesiştiği kavşağın güneybatısında bulunmakta, batıda ODTÜ ormanı ile sınırlanmaktadır (**Görsel 7**). Görece daha eski olan 100. Yıl Mahallesi, 1970'li yıllarda kurulan işçi blokları etrafında genişlemiştir. Günümüzde, bunlara süreç içinde eklenen gecekondular, çoğunlukla orta sınıfın ve öğrencilerin yoğun olarak yaşadığı orta büyüklükte apartmanlar ve kuzey batıda Çukurambar bölgesinde yer alan yüksek katlı lüks sitelerle karma bir yapı stoğuna ev sahipliği yapmaktadır. Güneyde yer alan Çiğdem Mahallesi ise çoğunlukla orta ve üst sınıfın 1990'lar ve sonrasında yerleştiği apartmanlardan oluşmakta, topografik olarak daha yukarıda konumlanmaktadır. Güney batıdaki iki katlı konutlardan oluşan Çamlık Sitesi ve Şirindere gecekondular bölgesi yapı biçimi olarak farklılaşan

Görsel 5: 201 - "K rsalda Yaşam ve üretim" seçili projeler, Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü Arşivi, 2021.
Kaynak: Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü Arşivi, 2021.

Görsel 6: 202 - "K rsalda  retim, Paylaşım ve Eğitim" seçili projeler, Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü Arşivi, 2021.
Kaynak: Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü Arşivi, 2021.

alanlardır. Bu bölge, mahalledeki sınıfsal kırılmanın somutlaştığı ve yakın zamanda kentsel dönüşüm çalışmalarının odaklandığı bir mekân olarak öne çıkmaktadır. (Görsel 8)

Yapılan analizler ve tartışmalar sonucunda, 201 grubunda üretilen projelerin çoğu seçili parsellerin mahalleler içindeki merkezi yerini değerli bularak birlikte üretim ve paylaşım vurgusunu kamusal işlevlerle desteklemeyi önermiştir. Yapılan çalışma, kentlerimizde alışık olmadığımız bir konut denemesidir. Farklı tipteki hane halklarının birlikte yaşayıp ürettikleri ve ekonomik sürdürülebilirliği sosyal sürdürülebilirlik ile destekleyen çözümler öne çıkmıştır (Görsel 9). Proje tarifinde yer alan konut işlevinin doğrudan özel alanların tarifini gerektirmesi ise önerilerin yarı kamusal/yarı özel mekânsal çözümlerle desteklenmesi gereğini doğurmuştur.

Çalışmalar, başkent özelinde sosyal sınıf farklarının görece az, ötekine tahammülün görece yüksek olduğu mahallelerde birlikte yaşam kültürünün yeniden ve çağın gerçeklikleriyle uyumlu olarak filizlenebileceği mekânlar önermektedir. Örneğin, projelerden birinde⁸ bir sanatçı, Şirindere gecekondu mahallesinden taşınmış bir aile ile bir öğrenci grubunun bir arada yaşayacağı, mülkiyeti yerel yönetime ait olan bir yapı kurgulanmıştır (Ayşe Eda Cengiz). Yapı, barınma işlevine ek olarak, ortak atölyeler, kamusal/özel teraslar ve buluşma alanları içermektedir. Diğer önerilerde, çevresel ve sosyal dönüşüm, kent tarımı, gastronomi, kadın ve çocuk ihtiyaçlarının da güncel kentin temel sorunları olarak algılandığı gözlemlenmiştir. 202 grubunda kamusal ağırlığın daha çok öne çıktığı semt meclisi projeleri (Görsel 10) geliştirilirken demokratik temsil için salt kalabalıkları barındıracak hacimlerin (çok amaçlı salonlar ve/veya açık amfiter) yapılmasının ötesine geçilmesi teşvik edilmiştir. Her iki mahalle için dönem başında yapılan mekânsal analizler ışığında, farklı kesimleri buluşturan, yerel halkın birbiriyle daha sık görüşebilmesi için rastlantısallığın gücünü kullanan ve bu yolla ötekileştirmenin önüne geçmeyi benimseyen çalışmalar ortaya çıkmıştır. İki mahallede de öğrenci, emekli, eğitilmiş, orta yaşlı gibi toplumsal kesimlerin yoğunlukta olduğu keşfedilmiş; mahallelerin süregelen sorunlarına cevap bulmayı hedefleyen çözümler üretilmiştir. Sokak hayvanlarının tedavisini ve bakımını destekleyen; teknolojinin her yaşta kullanıcıya ulaşması ve bu alandaki bilginin paylaşılmasını örgütleyen; farklı toplum kesimlerini sahne sanatları aracılığıyla buluşturan; tüketim alışkanlıklarını değiştirip üret-

Görsel 7: "Mahallede ortak yaşam, üretim, paylaşım" seçilen mahallelerin Ankara kentindeki konumları.
Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Görsel 8: "Mahallede ortak yaşam, üretim, paylaşım" seçilen tasarım alanlarının konumları.
Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

meyi ve "üreticiliği" destekleyen; yerel yönetimlerin mevcutta sunduğu çocuk, genç, yaşlı, kadın temalı merkezlerin aksine tüm kesimlerin birbirinden öğrenmesini örgütleyen öneriler ortaya çıkmıştır. Mekânsal anlamda ise, kentin düğüm noktalarını üst ölçekte takip edip yeni bir merkez tarif eden; agora, forum, stoa gibi tarihsel buluşma mekânlarının güncel yorumunu yapan; farklılaşan yapı plastiği ile yerel bir buluşma noktasını biçimsel olarak tarif eden çözümler geliştirilmiştir.

Sonuç

Özetle, stüdyonun ardışık iki döneminde, hem kentsel hem de kırsal alanda birlikte yaşamı, paylaşımı ve üretimi farklı paydaşların katılımını gözeterek örgütleyen projeler geliştirilmiştir. Ülkemiz ve Ankara özelinde köyün ve mahallenin yitirilen değerlerinin hatırlandığı; çağdaş ve geleceğe dair gereksinimlerin tartışıldığı; davetli konuşmacılar, jüri tartışmaları, grup ve bireysel proje kritikleri ve kolokyum ile zenginleşen katılımcı bir süreç yaşanmıştır. Bu süreçteki çalışmaların sadece mimarlık alanına değil, kente ve Ankara'ya dair düşünen ve üreten tüm disiplinlerin, sivil toplum örgütlerinin ve yerel yönetimlerin gelecekteki çalışmalarına katkısını artırmak hedeflenmektedir. Bu nedenle, süreci ve ürünleri bütüncül olarak belgeleyecek çevrimiçi sergi çalışmaları sürdürülmektedir.

Teşekkür

Yazarlar, tüm öğrencilere, birlikte çalıştıkları stüdyo eğitmenlerine, süreç boyunca katkı veren tüm jüri üyeleri ve konuk katılımcılara teşekkürlerini sunarlar.

DİPNOTLAR

- ¹ Ali Hakkı, Belamir Köse, Elif Mıhçıoğlu, Gamze İlalan, Mustafa Kemal Yurttaş, Nezih Burak Bican, Nil Akdede, Nur Elif Yurdaçalış, Sinan Kınikoğlu.
- ² Davetli konuşmacılar, Kurumları, Konu Başlıkları: Feridun Duygulu, Atılım Üniversitesi, 'Kır-Kent Birlikteliği'; Tonguç Akış, İYTE, 'Kırsal Mekânı Anlamak'; Savaş Zafer Şahin, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, 'Orda bir köy var uzakta?'; Alper Akçam, Yeni Nesil Köy Enstitülüler Derneği, 'Yeni Nesil Köy Enstitüleri'; Hürriyet Gülsün Ögdül, Mimar Sinan Üniversitesi, 'Kırsal Mekânda İyi bir Yarın için Yaklaşımlar ve Araçlar'; Lale Özgenel, ODTÜ, 'Kent ve Kır: İkilem mi? Ahenk mi?'; Özge Yalçın Ercoşkun, Gazi Üniversitesi, 'Öğrencilerle Gündüz 2030 Vizyonu'; Fazıl Köremezli, Ankara Büyükşehir Belediyesi - Kırsal Hizmetler Dairesi, 'Ankara'da Kırsalın Sorunları ve Olası Çözümler'; Nevzat Sayın, NSMH, 'Kırsalda Mimarlık ve Sürdürülebilirlik'; Cem Seymen, Sunucu/Program Yapımcısı, 'Kıra dönüş mümkün mü?'
- ³ "Kırsalda Yaşam, Üretim, Paylaşım ve Eğitim." Atılım Üniversitesi GSTMF Mimarlık Bölümü. 2021, <https://atilimunimimarlik.wixsite.com/mmr20x>.
- ⁴ Konuk jüri üyeleri: Aslı Özbay, Aydan Balamir, Aydoğan Ünsün, Berke Karadeniz, Esin Kömez, Esra Özkan Yazgan, Fulay Uysal Bilge, Gizem Kuçak Toprak, Gönül Tavman, Melike Orhan, Rabia Çiğdem Çavdar, Gamze Kefu, Murat Çetin, Murat Sönmez, Seçil Özcan, Selahattin Önür, Selen Duran, Sevgi Lökçe, Sinem Türkoğlu Önge, Suzan Sanlı Esin, Ankara Büyükşehir Belediyesi Kırsal Hizmetler Daire Başkanlığı yetkilileri.
- ⁵ Davetli konuşmacılar, Kurumları, Konu Başlıkları: Savaş Zafer Şahin, Hacı Bayram Veli Üniversitesi, 'Mahalle Kavramı ve Mahalle Kültürü'; Bülent Batuman, Bilkent Üniversitesi, 'Mahalle Üzerine Kavramsal Bir Tartışma'; Ruşen Keleş, Ankara Üniversitesi, 'Mahalle ve Komşuculuk'; Neşe Gürallar, Gazi Üniversitesi, 'Ütopyalarda Barınma'; Hakkı Yırtıcı, Gazete Duvar, 'Mahalle Tahayyülü: Nostaljidən Pragmatizme'; Ulaş Bayraktar, Kültürhane, 'Türkiye'de Kentleşme'; Celal Abdi Güzer, ODTÜ, 'Süreklilik ve Çatışma İlişkisi İçinde Konut, Kent ve Mimarlık', Bihter Çelik & Onur Atay, Designtrak & UNDP & TAK Kadıköy, 'Birlikte Yapmak: Kamusal Alanda Katılımcı Projeler'; Mehmet Peker, Çayyolu Semt Meclisi, 'Semt Meclisi Ne Yapar?'; Fatih Fethi Aksoy, Çiğdemim Derneği, 'Bir Mahalle Derneği Örneği: Çiğdemim Derneği'; Elif Dila Ergenekon, Bağımsız Araştırmacı, 'Çiğdem Mahallesi Şirindere Deneyimi'; Tolga Uzun, 100.Yıl İnisiyatifi, 'Bir Mahalle Örgütlenmesi: 100.Yıl İnisiyatifi'; Merve

Başak, 100.Yılı Yeniden Düşünmek, 'Katılım ve Tasarım Bağlamında 100.Yılı Yeniden Düşünmek'.

⁶ Ali Hakkan, Belamir Köse, Gamze İlalan, Mustafa Kemal Yurttaş, Nezih Burak Bican, Nil Akdede, Nur Elif Yurdaçalış, Sinan Kınıkoğlu.

⁷ Adnan Aksu, Aydan Balamir, Elif Mıhçıoğlu, Feridun Duyguluer, Gönül Tavman, Rabia Çiğdem Çavdar, Seçil Özcan.

⁸ MMR 201- Mimari Tasarım II tasarım stüdyosu öğrencisi Ayşe Eda Cengiz tarafından tasarlanan proje.

KAYNAKÇA

Batuman, Bülent. "City profile: Ankara." *Cities* 31 (2013): 578-590.

Bozdoğan, Sibel. *Modernizm ve ulusun inşası: erken cumhuriyet Türkiye'sinde mimari kültür*. İstanbul: Metis Yayınları, 2008.

Gür, Berin F. "Unutmak, Öteki ve 'Boş Kent' Ankara." *İdeal kent: Kent Araştırmaları Dergisi* 4 (2011): 8-20.

Tankut, Gönül. "Bir Baskentin imari: Ankara, 1929-1939." ODTÜ (1990).

Tekeli, İlhan. "Türkiye'nin Tarımında/Kırsal Alanında Yaşanan Dönüşümler ve İzlenebilecek Stratejik Yaklaşımlar Üzerine." In *Dünya'da ve Türkiye'de kent-kır karşıtlığı yok olurken yerleşmeler için temsil sorunları ve strateji önerileri*, 58-142. Ankara: İdealkent Yayınları, (2016).

Atılım Üniversitesi GSTMF Mimarlık Bölümü. "Kırsalda Yaşam, Üretim, Paylaşım ve Eğitim." mmr20X. 2021. <https://atilimunimimarlik.wixsite.com/mmr20x>. (ET: 05.03.2021).

TÜİK. "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2020." Haber Bülteni. February 4, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuc-lari-2020-37210>. (ET: 08.07.2021).

Nezih Burak Bican

Burak Bican, lisans ve lisansüstü derecelerini Orta Doğu Teknik Üniversitesinde (ODTÜ) aldı. 2006-2012 yılları arasında lisansüstü çalışmalarını sürdürürken mimar olarak çalıştı. ODTÜ MATPUM araştırma merkezinde, proje uzmanı; Prokon-Ekon şirketler grubunda mimar olarak görev aldı. ODTÜ’de doktora eğitimine başlamasının ardından Kopenhag’a taşınarak, çalışmalarını Danimarka Kraliyet Güzel Sanatlar Akademisi’nde (KADK) sürdürdü. 2016 yılında sosyal konutun sürdürülebilirliği üzerine hazırladığı doktora tezini tamamladı. Ardından, Aalborg Üniversitesi’ne bağlı Danimarka Yapı Araştırmaları Enstitüsünde (SBI) TÜBİTAK desteğiyle yürüttüğü konut alanlarında “sosyal karma” (social mix) kavramına odaklanan doktora sonrası araştırma projesini bitirdi. 2018-2019 öğretim yılında Çankaya ve Başkent üniversitelerinde yarı zamanlı olarak dersler verdi. Halen, Atılım Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır, lisans ve yüksek lisans düzeyinde dersler vermekte, ikinci sınıf mimari tasarım stüdyolarını koordine etmektedir.

Nil Akdede

Nil Akdede, Lisans ve yüksek lisans derecelerini Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde tamamladı. Doktora çalışmalarına enerji verimliliği ve mimari tasarımda karar verme odağında ODTÜ Mimarlık Bölümü’nde devam etmektedir. Halen, Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü’nde araştırma görevlisi olarak çalışmakta ve ikinci sınıf tasarım stüdyolarında görev almaktadır. Mart 2021 itibariyle Braunschweig Teknik Üniversitesi-Yapılarda İklim Bilimi ve Mimarlıkta Enerji Enstitüsü’nde araştırmacı olarak görev almaktadır.

Kırda ve Kentte Ortak Yaşam, Üretim ve Paylaşımın Yeni Mekânları: Ankara Deneyimi

Kır-kent birlikteliği ve ikilemi birçok mekânsal tartışmanın temelini oluşturmaktadır. Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü 2. sınıf mimari tasarım stüdyolarında 2020-2021 akademik yılında, Ankara, bu durumun gözle görünür olduğu bir kent olması dolayısıyla merkeze alınmıştır. Ardışık iki dönem boyunca yürütülen çalışmada, öğrenci projeleri ‘kırsalda yaşam, üretim, paylaşım ve eğitim’ ve ‘mahallede ortak yaşam, üretim, paylaşım’ temalarıyla çerçevelenen mimari araştırma, tartışma ve tasarım süreciyle geliştirilmiştir. Böylece yerel bağlamda yaşanan toplumsal-ekonomik sorunların hatırlattığı mekânsal ihtiyaçların yeniden düşünülmesi ve olası çözümlerin üretilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, bu çalışma, hem kentsel hem de kırsal alanda paylaşım ve üretim yöntemlerini yeniden örgütleyen projelerin önemini ortaya koymuş; başkent Ankara’nın son yıllarda dönüşen yapıları çevresinin yeniden değerlendirilmesi gerekliliğini hatırlatmıştır.

Anahtar kelimeler: Kır, kent, mahalle, mimarlık, paylaşım

New Spaces of Common Life, Production and Sharing in Rural and Urban: Ankara Experience

The rural-urban togetherness and dilemma constitute the basis of several spatial discussions. In the second-year architectural design studios of the Department of Architecture at Atilim University, Ankara, where this condition is quite visible, has been taken into the center of study in the academic year of 2020-2021. In the study, which was carried out in two consecutive semesters, student projects were developed through a process of research, discussion, and design framed by the themes of 'life, production, sharing, and education in the rural' and 'common life, production, and sharing in a neighbourhood'. By this way, re-thinking spatial requirements reminded by the socio-economic problems in the local context and production of potential solutions have been targeted. Within this framework, this study has revealed the importance of projects which re-organize methods of sharing and production both in the rural and in the urban; and reminded the necessity of re-thinking the recent transformation of the built environment in Ankara, the capital city.

Keywords: Rural, urban, neighborhood, architecture, sharing

ANKARA KENT MERKEZİNDE MİMARİ MÜDAHALENİN ÖZGÜRLÜKLERİ VE KISITLAMALARI

Melike Atıcı, Arş. Gör., Melek Demiröz, Arş. Gör., Atılım Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü 3. Sınıf Tasarım Stüdyosu, temel olarak kentsel mekânda çok işlevli programlar için çözüm önerileri geliştirilmesini amaçlar. Hem güz hem bahar dönemlerinde açılan MMR 301 ve 302 tasarım stüdyoları, program karmaşıklığı ve ölçek açısından birbirinden ayrılırken, kamusal içerikli programlarla kente alternatif 'karşılaşma' mekânları sunma hedefinde birleşir. Bu 'karşılaşma' hedefi, mimarlık öğrencisi ve yaşadığı/edittiği kent arasındaki ilişkiyi kurmak ya da güçlendirmek için de geçerlidir. Bu doğrultuda, tasarım alanı olarak Ankara'nın tarihsel gelişimi içinde farklı dönemlere karşılık gelen çalışma alanlarının belirlenmesine özen gösterilmektedir. Araştırma-analiz-tasarım olmak üzere 3 modülden oluşan tasarım sürecinde, çalışma alanı ve programa dair araştırmalar ve analiz çalışmalarıyla kentsel mekânın problem ve potansiyelleri görünür kılınır, olası gelecek projeksiyonları üretilir. Ankara kentinin farklı bölgelerinin tasarım süreci içinde nasıl ele alındığını ve kent için geliştirilen olası gelecek senaryolarını örneklemek için, 3. sınıf tasarım stüdyolarından 2019-2020 Bahar dönemi MMR 301 Mimari Tasarım III ve 2019-2020 Güz dönemi MMR 302 Mimari Tasarım IV çalışmaları bu metin kapsamına dahil edilmiştir. Dört şubenin birlikte çalışmasıyla gerçekleştirilen bu tasarım stüdyolarına, Sevgi Lök-

çe, Mehmet Soylu, Kaan Özer, Gökhan Toprak, Kumru Alpaydın, Günay Erdem, Yeşim Hatırlı, Hakan Ekvaya, Melek Demiröz ve Melike Atıcı yürütücülük yapmıştır.

Bahçelievler'de Aktif Yaşam Merkezi

MMR 301 Mimari Tasarım III stüdyosunun 'Aktif Yaşam Merkezi' olarak belirlenen proje konusu üzerinden Ankara'yı ele alma biçiminden bahsedilecektir. Günümüzde teknolojik gelişmeler, globalleşme ve endüstrileşme sonucu değişen yaşam koşullarıyla birlikte ortaya çıkan ihtiyaçlar tartışılmaktadır. Bu stüdyoda tasarım süreci boyunca, çağdaş toplumun 'aktif yaşam' konusundaki bakış açısıyla beraber zihinsel ve fiziksel sağlığın çevreyle ve mekânla olan ilişkisinin sorgulanması amaçlanmıştır. Kent içinde sosyal ve kültürel etkileşimi destekleyen, farklı yaş gruplarına hitap edebilen, sosyal, kültürel ve sportif olmak üzere çeşitli aktivitelere olanak sağlayan, gelecek odaklı ve yenilikçi mekânsal üretimler beklenmiştir.

Bu doğrultuda proje alanının kent ile kurduğu ilişkilerin mekânsal potansiyellere çevrilmesi, kullanıcılar arasındaki iletişim ve etkileşimin mimari öğelerle canlandırılması, farklı kullanıcı grupları için çeşitli yaşam senaryoları üretilerek

bunların mekânsal karşılıklarının kurgulanması, kullanıcıların yaşam kalitesinin sürdürülebilir biçimde iyileştirilmesi ve hareketliliğin teşvik edilmesi için mekânlar tasarlanması, sağlıklı ve aktif bir yaşamın mekânsal gereksinimlerine yönelik alternatif çözümlerin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda belirlenen çalışma alanı Bahçelievler semtinde, Milli Kütüphane'nin kuzeybatısında yer alan Frederic Chopin Parkı ile Cumhuriyet Fen Lisesi arasında kalan alandır (**Görsel 1**).

Proje alanının hem konut alanlarına hem de kentsel hayatı besleyen farklı işlevlere (üniversite ve okul yapıları, çeşitli kamu yapıları, önemli ulaşım aksları, vb.) yakın olması ile çeşitli tasarım senaryolarını mümkün kılmıştır. Proje alanı yoğun kent dokusu içindeki boşluğun potansiyeli öngörülerek bu boşluğun proje konusu dahilinde öğrenciler tarafından nasıl değerlendirileceği tartışmasından yola çıkılarak seçilmiştir. Alanda, biri kreş diğeri misafırhane olmak üzere resmi kuruma ait iki yapı yok sayılmıştır. Öğrenciler alana yerleşim konusunda serbest bırakılmış olmakla birlikte bu şekilde tasarım yaklaşımı çeşitliliğinin artırılması gözetilmiştir.

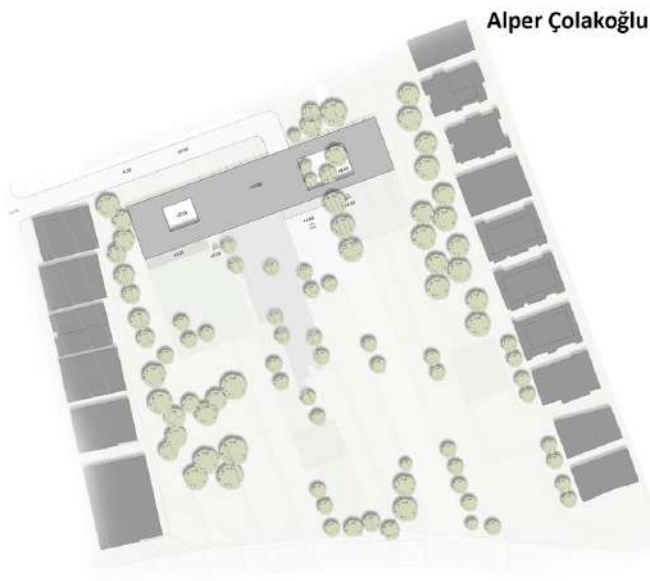
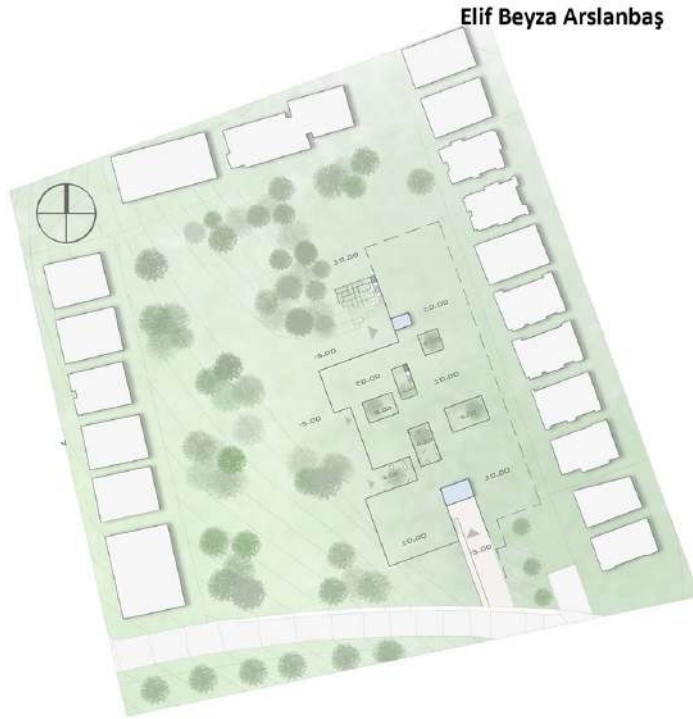
Proje için toplamda yaklaşık 3000-4000 m² olacak şekilde ve çok amaçlı etkinlik salonu, kütüphane ve okuma salonu, grup aktivitesi salonu, kafeterya,

oyun-eğlence salonu gibi sosyal ve kültürel mekânlarla birlikte, hidroterapi havuzları, spor salonu, soyunma ve dinlenme birimleri ve açık spor alanlarıyla sağlık ve spor mekânları programa dahil edilmiş olup mekânlar tasarım süreci dahilinde değiştirilebilir, dönüştürülebilir, büyüklükleri, çeşitlilikleri ve bir araya gelmeleri sorgulanabilir şekilde oluşturulmaya çalışılmış olup açık veya yarı açık alanlar ile desteklenmesi hedeflenmiştir. Tüm dolaşım alanları dahilinde engelli erişimi ve acil durum tahliye senaryolarının gözetilmiş olması beklenmiştir.

Projelerde genel yaklaşım kent içerisindeki yeşili artırmak üzerine yoğunlaşmış olup bu yaklaşım farklı formlarda ortaya çıkmıştır. Süreç boyunca aktif yaşamın ayrılmaz bir parçası olan açık alanlara ulaşımın ve çeşitli kullanımlarının ve yeşille bütünleşmenin kentin keşmekeşi ve yoğun dokusunun içinde ne şekilde sağlanabileceği tartışılmıştır. Kamusal alanlarda eşitlikçi yaklaşım ve erişilebilirlik, geçirgenlik gibi konulara değinilmiş olup spor ve sağlığın bu çerçevede günümüzün hızlı kent yaşamında hangi konumda yer aldığı konusu projelerdeki yaklaşımlara ışık tutmuştur. Bu bağlamda seçilen projelerde yeşil alanların kullanımının ön plana çıktığı, özel ve kamusal açık alanların oluşturulmaya çalışıldığı yerleşim planlarında görülmektedir (**Görsel 2**).

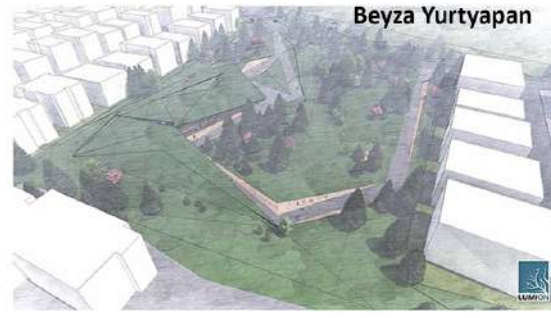
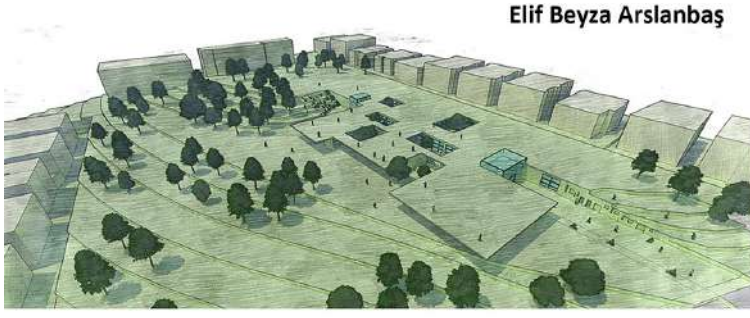
Görsel 1: Tasarım alanı ve yakın çevresi

Görsel 2: Çalışma alanı için geliştirilen 4 farklı yaklaşıma ait yerleşim planları

Tasarımlardaki genel yaklaşım çoğunlukla yer altına yerleşme ve kentsel boşluk oluşturma ya da park içinde kaybolan yapılar üretme şeklinde olup, arazi içinde bulunan Frederic Chopin parkı ile görsel ve fiziksel ilişki kurulmasına önem verilmiştir. Yeşil çatı fikri ile birlikte alanı ve yapıyı tamamen bir park ve açık alan olarak tasarlama (Elif Beyza Arslanbaş), yoldan geri çekilerek kente ve yapıya park alanı kazandırma (Alper Çolakoğlu), geçirgen ve avlulu bir sistem ile açık alana erişimi sağlama (Bersu Sena Ödevci), eğimli ve yeşil yüzeylerle dinamik bir açık alan deneyimi oluşturma (Beyza Yurtyapan) gibi farklı fikirler ile birlikte kentin yeşil ve kamusal alan eksikliği ve erişilebilirlik gibi problemlerine çözüm önerileri getirilmiştir (**Görsel 3**).

Projelerde sosyal ve kültürel mekânların çeşitlenmesi konusu öğrencilerin yaratıcılığına bırakılmış olup, kitap kafe, yoga ve pilates salonları, dans salonları, sanat atölyeleri, açık hava sineması, simülasyon odası, dijital etkinlik alanı, enstalasyon alanı, kaykay pisti gibi çeşitli mekânlar üretilmekle birlikte sıra dışı mekânların olduğu gözlemlenmemiştir. Öğrencilerdeki açık mekâna yönelik genel eğilim amfi üretimi üzerine olup Ankara kentindeki dinlenme ve toplanma mekânı eksikliği problemine bu şekilde çözüm getirilmeye çalışılmıştır (**Görsel 4**).

Görsel 3: Çalışma alanı için geliştirilen 4 farklı yaklaşıma ait 3-boyutlu çalışmalar

Görsel 4: Çalışma alanı için geliştirilen 4 farklı yaklaşıma ait 3-boyutlu çalışmalar

Sonuç olarak, öğrencilerden alana ve Ankara kentine değer katacak yaratıcı senaryolar üretmeleri ve kentin problemlerine, günümüzde teknolojinin de gelişmesiyle beraber oldukça yaygınlaşan 'pasif yaşam' modeline bir yanıt olarak 'aktif yaşam' konusu tartışmasıyla beraber, mimari çözümler üretilmesi beklenmiş olup, öğrencilerden bu problemlere çözüm olarak yaratıcı yerine işlevsel yanıt arayışları görülmüştür. Bu bağlamda, kentin geleceği olan mimar adaylarının yaratıcılık sınırlarının zorlanması üzerine çalışmalar yapılması

mimarlık eğitimi ve kentin gelecek vizyonu açısından önem taşımaktadır.

Sıhhiye Pazar Yerinin Yeniden Yorumlanması: Kültür-Sanat Yapısı

Cumhuriyet'in ilk yıllarında, sağlıklı toplumun sağlıklı bir kentsel mekânda var olabileceği inancıyla gerçekleştirilen Ankara'nın modernleşme süreci içinde, kamusal yapıları, sağlık kuruluşları ve açık alanları ile Sıhhiye'nin özel bir yeri vardır. Bugün

de izlerini koruyan bu doku içinde, 2019-2020 Güz döneminde MMR 302 Mimari Tasarım IV stüdyosunun çalışma alanı Sıhhiye Pazar Yeri ve yakın çevresi olarak belirlenmiştir. Aksu Caddesi ve Marmara Sokak üzerindeki yapılarla sınırlanan alanın kuzey-batısındaki Abdi İpekçi Parkı ve güney-doğusundaki yoğun kullanımlı trafik kavşağı (Adnan Saygun, Süleyman Sırrı ve Aksu Caddelerinin kesişimi) farklı nitelikte iki kentsel yüz ta-

zar işlevini açık ve yarı-açık kullanımlarla yeniden yorumlayarak korumaları, kültürel ve sanatsal senaryolarla destekleyerek yeni mekânsal öneriler geliştirmeleri beklenmiştir. Bu doğrultuda, farklı yaklaşımlara göre esnetilebilecek programın ana başlıkları şu şekilde belirlenmiştir:

- Pazar ve ticaret alanı... 1500-2000 m²
- Çok amaçlı etkinlik alanı (300 izleyici

Görsel 5: Tasarım alanı ve yakın çevresi

nımlamaktadır. Alan, toplu ulaşım durakları ve yayaların kent mekânları arasındaki geçiş güzergâhları üzerinde olması ile kesişim noktası niteliğindedir. Abdi İpekçi Parkı haricinde, yakın çevrede yer alan Kurtuluş Parkı ve içindeki nikah salonu, üniversite yerleşkeleri, sağlık kuruluşları ve tarihi yapıların varlığı yere ait tasarım verileri olarak öne çıkmaktadır (Görsel 5).

Kent merkezinde, kullanımı ve hafızasıyla önemli bir yere sahip olan bu alanın tasarım alanı olarak belirlenmesiyle, kent içinde yapılan müdahalelerin getirdiği özgürlük ve kısıtlamaların tecrübe edilmesi hedeflenmiştir.

Haftada iki gün sebze pazarı olarak faaliyet gösteren çalışma alanı, kent merkezinde olmasına rağmen kentliyle kurduğu ilişki açısından atıl bir kimliğe sahiptir. Bu doğrultuda öğrencilerden, pa-

kapasiteli) ... 500-600 m²

- Etkinlik destek alanları... 250-300 m²
- Sanatçı mekânları... 400-500 m²
- Sergi mekânları... 800-1000 m²
- Gastronomi mekânları... 200-300 m²
- Yönetim birimleri... 150-200 m²
- Teknik ve servis mekânları... 500 -600 m²
- Dolaşım (Yatay ve dikey Dolaşım, servis mekânları... 2150-2750 m²
- Kapalı otopark (50 Araç)... 3000 m²

Toplamda yaklaşık 6500-8000 m²'yi bulan bu program için geliştirilen farklı yaklaşımları göstermek üzere dört öğrenci projesi seçildi. Bu projelerde, Abdi İpekçi Parkı ile araçlar ve yayalar tarafından yoğun olarak kullanılan kavşak arasında açık alan senaryolarıyla bağlantı kurulmuştur. Bu bağlantıyı kurmak için, Helin Yavuz kütlenin parçalanması ile oluşan iç sokaklardan, Serkan Yıl-

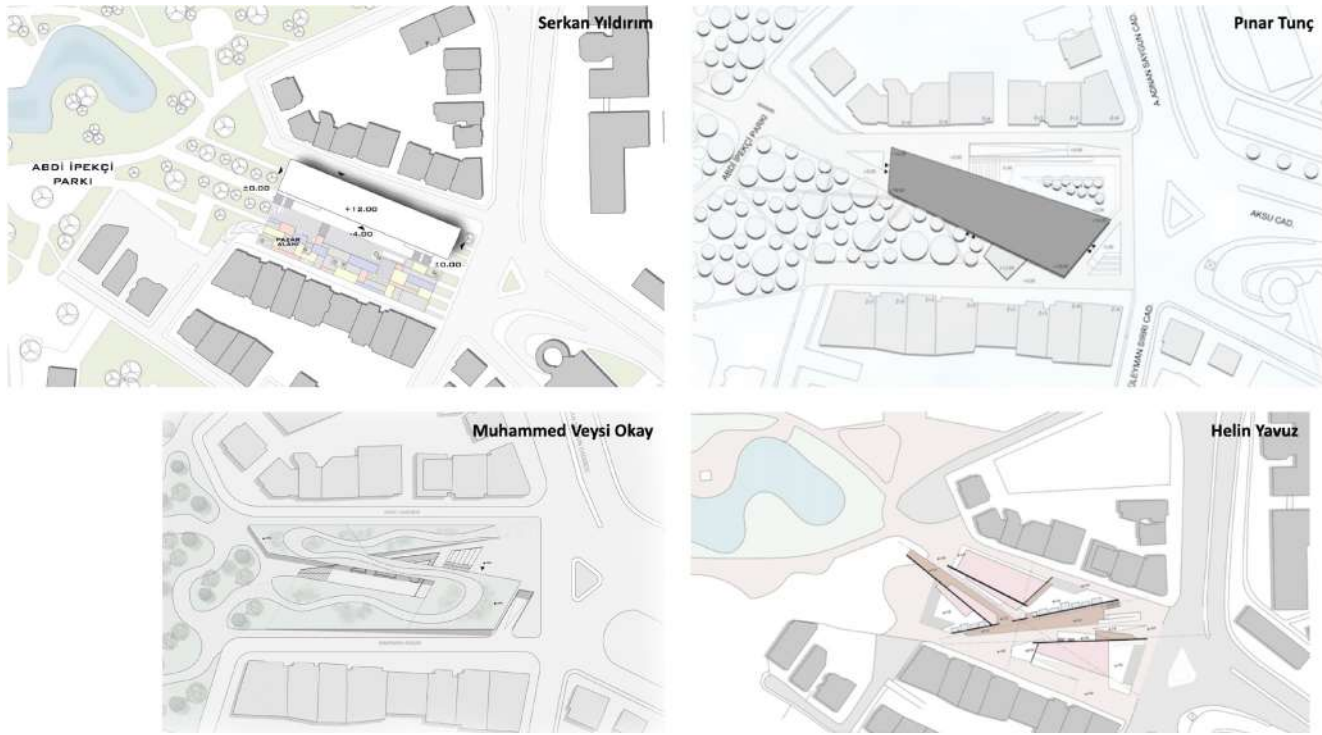
dırım alanın kuzeyine yerleşen tekil prizmatik kütle ile tanımlanmış kentsel bir boşluktan, Muhammed Veysi Okay üst örtünün altında farklı kotlarda organize edilmiş zeminden yararlanmıştır. Pınar Tunç ise, alanın kent ve park yüzlerini bağlamak yerine, araziye köşegenel yerleşen kütle ile hem birlikte hem ayırık işleyen iki yüz arasında bir ara kesit oluşturmuştur (**Görsel 6**).

Projelerin zemin kot yerleşimleri incelendiğinde, alanın kullanımını zenginleştiren, kentlinin kamusal alan algısını değiştiren gündelik hayat pratikleri önerildiği görülür. Pazar yerinin kullanılmadığı zamanlar, kültür ve sanat etkinliklerinin kentle buluşması için bir fırsat olarak ele alınmıştır. Bunun dışında, bugün görünür olmasa da kentsel

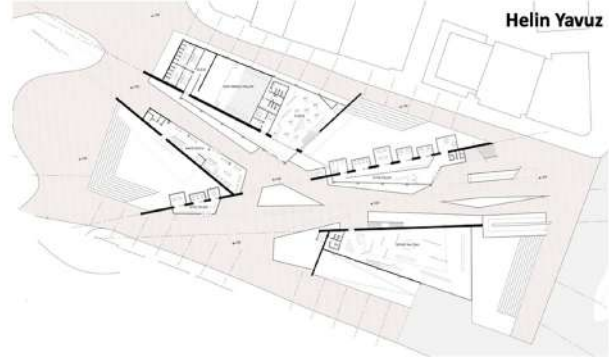
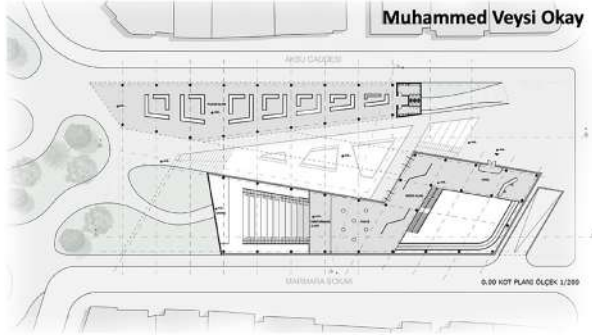
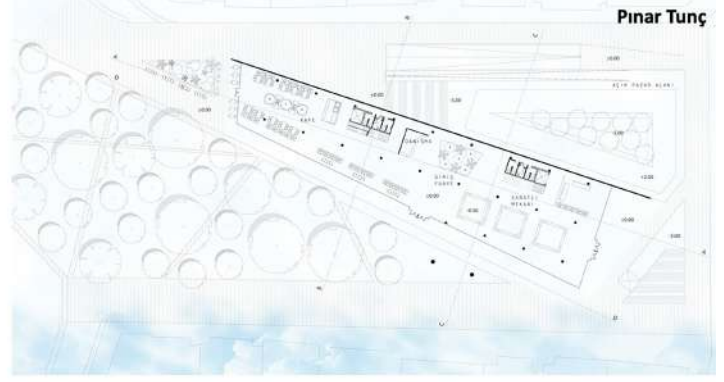
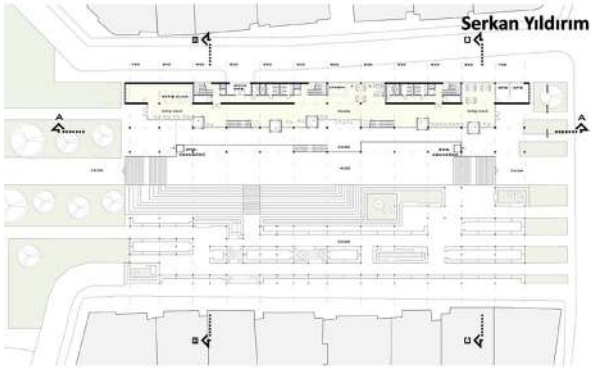
hafızanın önemli bir parçası olan İncesu Deresi'nin varlığının projelerde tasarım kriteri olarak değerlendirilmediğini belirtmek gerekir (**Görsel 7**).

Sonuç olarak, yoğun kent dokusu içinde kısmen atıl bir kimliğe sahip olan Sıhhiye pazar yeri için esnek kamusal kullanım senaryoları geliştiren bu projelerin, kentin farklı yerlerindeki pazar yerleri için de gelecek tahayyülleri sunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (**Görsel 8**).

Projenin temel amaçlarından olan kentsel mekân ve kentsel yaşamı analiz etme, Ankara'nın tarihini anlama ve geleceğe aktarma konularında ne derece başarılı olunduğu tartışmaya açıktır.

Görsel 6: Sıhhiye pazar yeri için geliştirilen 4 farklı yaklaşıma ait yerleşim planları

Görsel 7: Sıhhiye pazar yeri için geliştirilen 4 farklı yaklaşıma ait zemin kot planları

Görsel 8: Sıhhiye pazar yeri için geliştirilen 4 farklı yaklaşıma ait 3-boyutlu çalışmalar

Melike Atıcı

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden 2010 yılında mezun oldu. Yüksek lisansını, çağdaş sanat ve kamusal alan ilişkisini bienaller üzerinden inceleyen teziyle, İstanbul Teknik Üniversitesi Kentsel Tasarım programında tamamladı. 2011-2015 yılları arasında Maltepe Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde araştırma görevlisi, 2015-2016 yıllarında TOBB Mimarlık Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Kooperatif konut yerleşimleri üzerine yoğunlaşan doktora çalışmalarına ODTÜ Mimarlık Bölümü'nde devam etmektedir.

Melek Demiröz

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden 2017 yılında mezun oldu. 2018 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nün Mimarlık programında yüksek lisans eğitime başladı halen yüksek lisans öğrencisi olarak eğitim görmektedir. Yaratıcı haritalama teknikleri, büyük veri ve kent, kamusal alanlar ve yok-yerler gibi konularda çalışmaları olup 2019'dan beri Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

Ankara Kent Merkezinde Mimari Müdahalenin Özgürlükleri ve Kısıtlamaları

Tasarım stüdyoları, her dönem tanımlanan farklı problemlerle sadece mimarlık pratiğinin deneyimlenme alanı değil, aynı zamanda tasarımın gerçekleştirildiği yere dair araştırmaların da kaynağıdır. Özellikle kent merkezleri, bir taraftan hızla değişen yapılı çevre nitelikleriyle diğer taraftan da kolektif hafıza içindeki hiç değişmeyen yerleriyle, bu tasarım araştırmaları için farklı okumaları ve tasarım yaklaşımlarını mümkün kılmaktadır. Atılım Üniversitesi Mimarlık Bölümü 3. sınıf tasarım stüdyoları kapsamında, Ankara'nın merkez niteliğindeki iki farklı bölgesinde – Bahçelievler ve Sıhhiye - gerçekleştirilen tasarım araştırmalarının ortaya koyduğu yere dair potansiyeller ve kısıtlamalar bu metnin ana konusudur. Bu iki farklı bölge üzerinden gerçekleştirilen araştırma ve tasarım yaklaşımları doğrultusunda, tasarım nesnesi olarak Ankara kentinin nasıl ele alındığı ve kente ne ölçüde müdahale edildiği tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Mimari tasarım stüdyosu, kent merkezi, Ankara

Freedoms and Limitations of Architectural Intervention in the City Center of Ankara

Design studios, with different problems defined for each period, are not only the realm of architectural practice but also the source of research on the place where the design is carried out. Especially urban centers, with their rapidly changing built environment qualities on the one hand, and their unchanging places in the collective memory on the other hand, enable different readings and design approaches for these design researches. The potentials and limitations of the design researches carried out in two different central regions of Ankara – Bahçelievler and Sıhhiye – within the scope of the 3rd year design studios of the Atılım University Department of Architecture are the main subject of this text. In line with the research and design approaches carried out over these two different regions, how the city of Ankara was handled as a design object and to what extent the city was intervened are discussed.

Keywords: Architectural design studio, urban center, Ankara

“atölyez” DENEYİM 1: ANKARA’NIN ASİLEŞEN MİMARLARI VE ASİLEŞ(TİRİL)EN MEKÂNLARI ÜZERİNE

İrem Küçük Yılmaz, Arş. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü¹

“Bir yolda, bir çizgide önemli olan
daima ortasıdır,
ne başı ne sonu önemlidir.
Hep bir yolun ortasındayız,
bir şeyin ortasındayız”
Gilles Deleuze

Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'ndeki yedi adet düşey tasarım stüdyosundan biri olan atölyez, kendisini “özerk” bir alanda “özgün” bir kurguyla var etmek üzere kurulmuş bir stüdyodur. Mimari tasarım eğitiminde deney- sel bir yaklaşım benimseyen atölyez, stüdyo çalışmalarını birbiriyle ilişkili, birbirini tamamla- yan farklı tematik diziler üzerinden yürütmekte- dir. atölyez'nin “Mimar Figürü” ana temasıyla yürüttüğü stüdyolar dizisinin ilki olan “İsyan Mi- marlığı/Asi Mimar” üzerinden üretilen bu çalış- ma, bir yandan stüdyonun kendine özgü olarak geliştirdiği kurgusunu ve tematik içeriğini payla- şıma açarken diğer yandan Ankara kenti üzerine

sahip olduğu bilgi ve deneyim birikimini aktarır. **(Görsel 1)** Çalışmanın konuyu ele alış biçimi, hem mimari tasarım stüdyosunun eğitsel kurgusu, hem de Ankara'nın kentsel/mekânsal tasarım potan- siyelleri bağlamında içerik oluşturur. Üç bölüm halinde kurgulanan bu çalışmanın ilk bölümü, “Mimar Figürü” ve “İsyan Mimarlığı/Asi Mimar” temalarının içeriğine ve tanımladığı sorunsal ala- na ilişkin bilgi verir. İkinci bölüm “İsyan Mimarlı- ğı/Asi Mimar” temasına özgü olarak yapılandırıl- an stüdyo kurgusunu anlatır ve sürecin işleyişini açıklar. Üçüncü bölüm ise, Ankara kentinin bir müdahale alanı olarak ele alınışını, kente yapılan müdahalelerin etki alanlarını ve içeriğini tartışır.

Görsel 1: Görsel 1. Stüdyonun tematik afişi ve paylaşım ortamları
Kaynak: atölyez arşivi

atölyez'nin stüdyo çalışmalarından birini konu etmeden önce, atölyenin pedagojik yaklaşım ve kurgusunu açıklamak ele alınan eğitimsel içeriğin bağlamını oluşturmak açısından önem taşır. atölyez'nin stüdyo kurgusu, "aşırı disiplinsiz işler" ve "disiplinsiz işler" olarak iki bölümden oluşur. "Aşırı disiplinsiz işler" bölümü, öğrencilerin düşüncelerini yapılandırmak ve becerilerini geliştirmek üzere farklı araç/gereçlerin kullanımıyla tanışık hale gelmesini ve bir tasarım problemini ele almak üzere farklı bakış açıları kazanmasını amaçlar. Belirli bir tasarım disiplininin sınırları içine sığmaksızın, ele alınan konuyu geniş tasarım bağlamları içinde tartışan bu bölüm 5-6 haftalık bir sürece yayılır. Etkileşim alanları kurmak üzere, 6-10 kişilik gruplar halinde gerçekleştirilen tasarım çalışmalarında sanatsal işler (yerleştirme, film vb.) üretilir. "Disiplinsiz işler" olarak adlandırılan ikinci bölüm ise, öğrencilerin bir tema çerçevesinde kendi tasarım sorunsalına ilişkin bağlamı kurma, programı tasarlama ve buna yönelik yapısal bir durumu var etme becerisini geliştirmeyi amaçlar. Mimarlığın tanımlanması mümkün olmayan geniş bağlamında konumlandırılan tasarım çalışmalarına ayrılan bu bölüm, 8-10 haftalık bir sürece yayılır. Bireysel ya da 2-4 kişilik tasarım ekiplerince yürütülen çalışmalarda mimari işler üretilir. Her iki bölümde de, stüdyo üyelerinin sahip oldukları farklı bilgi ve deneyim içeriklerinin

stüdyo sinerjisi içinde görünür hale gelerek birbirini beslemesi önemsenir.

"Mimar Figürü" ve "İsyan Mimarlığı/Asi Mimar"

"kendimizi
'kader ve talihimizin mimarı' olarak
kurgulamamız,
kendi failliğimizin metaforu olarak
mimar figürünü benimsememiz demektir."
David Harvey

David Harvey "Umut Mekânları"nda, "alternatif dünyalar üzerine düşünsel deneylere olanak tanıyacak bir alan" açmak için bir irade gerektiğini belirtir. Bunu "düşüncede bile olsa, kontrolsüz sermaye birikimi, sınıf ayrıcalıkları ve siyasi-ekonomik iktidarın ağır eşitsizliklerince empoze edilen sosyo-ekolojik biçimleri aşacak veya tersine çevirecek bir irade" olarak tarif eder ve "yaratma istenci"² ile ilişkili olarak ele alır. Harvey bir metafor olarak gündeme getirdiği "mimar figürü"nü de yaratma istencinin var ettiği bir figür olarak ortaya koyar. "Mimar figürü"nü "belirli bir merkeziliği ve konumsallığı olması" dolayısıyla kullandığını belirtmesine karşın, onu "mimar"dan ayrı bir eylem figürü olarak tartışır.³

Harvey'in Karl Marx'tan yaptığı alıntı, "mimar figürü"nün belirli bir kimliğe işaret etmek yerine bir oluş halini belirtme durumunu açıklar:

"Esas itibarıyla emek, hem insan hem de doğanın katıldığı, insanın doğa ile kendisi arasında kendi rızası ile başlattığı, düzenlediği ve denetlediği maddi etki-tepkiler sürecidir... Dış dünya üzerinde bu yolla etki edip onu değiştirirken insan aynı zamanda kendi doğasını da değiştirir. İçinde uyuklayan güçleri geliştirir ve bunları kendi hükmüne itaat etmeye zorlar..."⁴

Harvey'in açıklamalarına referansla "mimar figürü"nü, yaratma istenciyle eylemde bulunarak şekillenen, çokluk beliren, belirgin olmayan, değişim halinde bir figür olarak kavrayabiliriz. Hem çevresini hem de kendisini yaratma eylemliliği içinde tekrar tekrar var eden "mimar figürü"nün içeriğini, mimarlığı ve mimarı sorgulayan kavramsal bir çerçeve olarak derinleştirebiliriz.

atölyez'de stüdyo teması olarak verilen "Mimar Figürü", mimarlığın değişen, dönüşen ve genişleyen içeriği ile mimar kimliğinin bileşenlerini sorgulamak üzere altı çalışma dönemine yayılan alt temalar dizisi halinde kurgulanmıştır. 1. "İsyan

Mimarlığı/Asi Mimar", 2. "Mekânın Dışında Ol-
sun da Neresi Olursa Olsun", 3. "Dijital Zanaat/
Dijital Zanaatçı", 4. "Kaos", 5. "Eşikte Mimarlık/
Eşikteki Mimar", 6. "Oyun Mimarlığı/Oyuncu
Mimar" temaları, "mimar figürü" üzerine açık bir
anlatı kuran farklı izlekler çizmiştir. Hem özerk
alanlar tanımlayan hem de aralarında kurulan
bağlantılarla birbirine içkin hale gelen bu alt te-
malar, "Mimar Figürü"nü yeniden kuran, taslak
bir örüntü oluşturmıştır. Bu bağlamda mimarlı-
ğın ve mimarın varoluşu, birbirini var eden oluşlar
olarak tekrar tekrar sorgulanmıştır. Mimarlığın va-
roluşu disipliner sınırların ötesinde, farklı düşün
ve eylem alanlarına yaygın ve bu alanların çoklu-
ğu içinde şekillenen bir icat meselesi olarak tar-
tışmaya açılmıştır. Mimarın bireyselliği ise çok
yönlü ve çok bileşenli bir kimlik inşa sorunsalı
bağlamında ele alınmıştır.⁵ Bu anlamda, "Mimar
Figürü" bağlamında oluşturulan stüdyo anlatısı,
mimarlığı ve mimarı yeniden tanımlama girişi-
minin ötesinde, bu tanımlamaları çeşitlendirmek ve
farklı bakış açılarının çokluğu içinde tekrar tekrar
tartışmak üzere oluşturulmuş, türemeye açık ri-
zomatik⁶ bir yapı olarak düşünülebilir.

Mimar Figürü dizisinin ilki olan "İsyan Mimarlı-
ğı/ Asi Mimar", kentteki toplumsal ve kültürel
üretimi yönlendiren, baskılayan ve kısıtlayan me-
kân oluşumları karşısında "isyan"ı⁷, mimarın so-
rumluluk alanı üzerinden yeniden düşünmeyi
öneren bir temadır. Mekânsal tahakkümü bireysel
ve kolektif yaratıcılık örüntüleriyle dönüştürme-
nin yollarını araştırır. Gündelik yaşama tahakküm
eden, belirli yaşam tarzlarına ait imgelerin kuşatı-
cı etkisinden sıyrılma iradesi, mimarın varoluşsal
sorumluluğuyla ilgilidir. Hakim değerler, işleyiş
sistemleri ve ilişki ağları bütününün oluşturduğu
güç alanları içinde, direnç oluşturma kapasitesi
önem kazanır. "İsyan"ı direnç oluşturma yollar/
yordamlar bütünlüğü içinde kavramak üzere
geliştirilen bu tema, onu mimarın bireysel ira-
desinin özgürleşmesi sorunsalıyla ilişkilendirir.⁸
Mimarın hem mimarlığın icat olanaklarını keş-
fetmesi hem de kendisini inşa etmesi için iradeyi
özgürleştiren bir alana ihtiyacı vardır. "İsyan Mi-
marlığı/ Asi Mimar", bu alanı kurmaya yönelik
olarak, "isyan"ı direnç oluşturan mimari bir refleks
olarak düşünmeyi önerir. Bir şeyi değiştirme ira-
desiyle ona müdahalede bulunabilmenin yolu
olarak "isyan", hem mimari ve kentsel tasarım
eylemlilikleri, hem de eylemde bulunan mimar
üzerinden ele alınır. "İsyan Mimarlığı", var olan
mekânsal gerçekliği sarsıp, yerinden eden, kısıt-
lanmış, bastırılmış, göz ardı edilmiş mekânsal
potansiyelleri etkinleştiren, mekâna ait başka hal-

leri görünür kılan bir mimarlık pratiğine yönelik
araştırmanın çerçevesini kurar. "Asi Mimar" ise ta-
sarımla pratiği içinde isyan refleksi geliştiren mimar
figürünü sorunlaştırır.

"İsyan Mimarlığı/Asi Mimar" Stüdyo Kurgusu

"bilinçleri uyanıncaya kadar
asla isyan etmeyecekler,
isyan etmedikçe
asla bir bilince sahip olamayacaklar."
George Orwell

Stüdyo "İsyan Mimarlığı/Asi Mimar" teması bağ-
lamında "isyan"ı yıkım ve yaratım süreçlerinin
bütünlüğü içinde oluşan bir çatışma zemini ola-
rak değerlendirmiştir. Bu doğrultuda iki bölüm
halinde kurgulanan stüdyonun ilk bölümünde öğ-
rencilerin yıkım aracılığıyla mimarlığı sorgulama-
sı, yıkımı tasarım aracına dönüştüren sanatsal iş-
ler üretmesi beklenmiştir. İkinci bölümde ise, An-
kara kenti bir müdahale alanı olarak belirlenmiş,
kent bağlamında belirli alanların yıkılmasına ka-
rar verilerek, bu alanların mekânsal ötekilikleri a-
çığa çıkaracak şekilde yeniden yaratımı sorun
edilmiştir. 25 kişilik bir öğrenci grubuyla⁹ yürü-
tülen stüdyo çalışmalarında hem ekipler halinde
hem de bireysel olarak tasarım işleri üretilmiştir.

Beş haftalık bir çalışma sürecini kapsayan ilk bö-
lüm, temel bir mimarlık sorunu olan yıkımı anla-
mak, araştırmak, deneylemek ve tartışmak üzere
şekillenmiştir. Yıkıma sebep olan müdahaleler,
anlık ve sürekli müdahaleler olarak iki başlık
halinde ele alınmıştır. Anlık müdahaleler, savaş,
göç, kentsel dönüşüm vb insan iradesindeki mü-
dahaleler ile deprem, tsunami, erozyon vb. doğa
tarafından gerçekleşen insan iradesi dışındaki mü-
dahaleler olarak iki alt başlığa ayrılmıştır. Sürekli
müdahaleler ise, sosyo-kültürel müdahaleler ve
ekolojik müdahaleler alt başlıkları üzerinden tar-
tışılmıştır. Öğrenciler 5-6 kişilik dört tasarım ekibi
oluşturarak bu başlıkları bölüşmüş ve mimarlığın
temel araçları dışında kalan farklı araçları da
kullanarak, yıkımın doğasını anlamaya yönelik
sanatsal işlerin üretimine odaklanmıştır. İşlerin
tasarlandığı süreç boyunca, ekiplerin, gereksindiği
çalışma ortamını kurmak üzere, stüdyonun fiziki
ortamını fiziki müdahaleler yoluyla sürekli olarak
değiştirmesi teşvik edilmiştir. (Görsel 2) Ders sü-
resi içinde kolektif olarak yaratılan stüdyo mekânı
ders sonunda ise yıkılmıştır. Böylelikle mekânsal
yaratım ve yıkımın, ekiplerin çalışma süreçleriyle
bağlantılı olarak deneyimlenmesi sağlanmıştır. Bu
bölümün sonunda 1/1 ölçekli yerleştirmeler ola-

Görsel 2: Stüdyo ortamının fiziki müdahaleler yoluyla dönüştürülmesi

Kaynak: atölyez arşivi

rak üretilen işler de yıkımın etkileşimli olarak deneyimlenmesine olanak verecek şekilde kurgulanmış ve mimarlık fakültesi içinde performansa dayalı sunuşlarla paylaşıma açılmıştır. (**Görsel 3**)

On bir haftalık bir çalışma sürecine yayılan ikinci bölümdeyse, "isyan"ın yıkımla ilişkili olarak ele alınmasına devam edilmiş ve Ankara kenti müdahale alanı olarak tanımlanmıştır. Gazi Üniversitesi bağlamında, mimarlık öğrencilerine uygulanan anketler sonucu Ankara'da yıkılması ve yıkılmaması istenilen binalar saptanmıştır. Yapılan saptamalar doğrultusunda Ankara'daki mimarlık öğrencilerinin kente bakışını yansıtan kentsel haritalamalar oluşturulmuştur. Anket sonuçlarına göre, yıkılması en çok istenen kentsel alanlar üzerinden isyan durumunun kurulmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda her biri, bir öğrenci tarafından

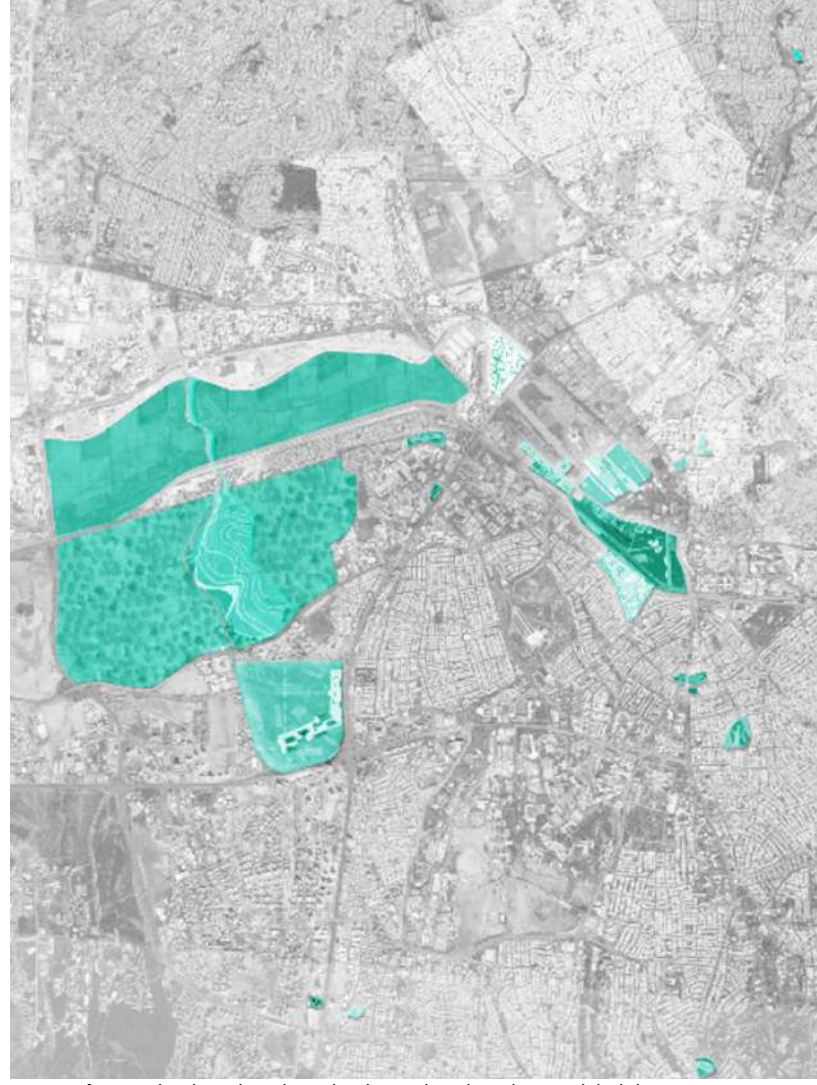
Görsel 3: "İsyan Mimarlığı/asi Mimar" teması bağlamında üretilen aşırı disiplinsiz işler

Kaynak: atölyez arşivi

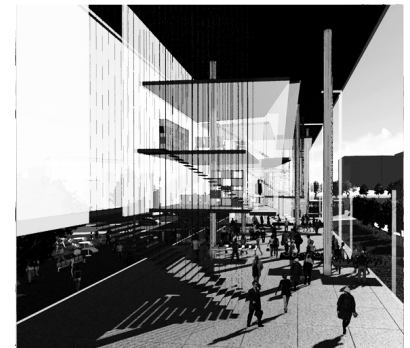
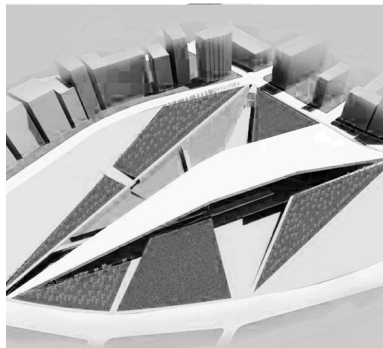
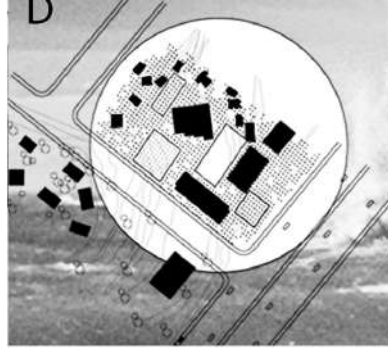
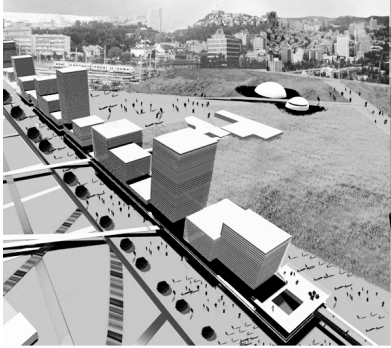
ele alınmak üzere, yıkılması istenen yapılar anketinde çıkan ilk 25 yapı¹⁰ öğrencilere problem alanı olarak verilmiştir. (**Görsel 3**) Herhangi bir müdahalede bulunmadan önce, öğrencilerden ele aldığı yapının yıkılma isteminin ardında yatan nedenleri ortaya çıkarması, bu nedenlerin geçerliliğini sorgulaması ve yıkımı tetikleyen dinamikleri keşfetmesi beklenmiştir. Söz konusu keşif ve sorgulama süreci boyunca, mekânın değişen sosyal, politik/ideolojik, kültürel kodlarını tartışmak amaçlanmıştır. Kendi içlerindeki "asi mimar"ı keşfe çıkan öğrenciler, kentte yıkıma yol açan dinamikleri anlamak ve yönlendirmek üzerine çalışmıştır. Yaptıkları araştırmalar ve sorgulamalar doğrultusunda Ankara'nın olası kentsel kurguları üzerine tartışmış ve ele aldıkları kentsel alanı yakın çevresiyle birlikte değerlendirerek yeniden kurgulamışlardır. (**Görsel 4-5-6**)

Görsel 4: Stüdyoda Ankara kenti bağlamında belirlenen müdahale alanları
Kaynak: atölyez arşivi

Görsel 5: Stüdyoda Ankara kenti bağlamında geliştirilen müdahaleler
Kaynak: atölyez arşivi

Görsel 6: Stüdyoda Ankara kenti bağlamında geliştirilen mimari tasarım işleri
Kaynak: atölyez arşivi

İsyanın Müdahale Alanı Olarak Ankara

“Özgür olmayan bir dünyayla başa çıkmanın tek yolu, varoluşunu bir isyan eylemine dönüştürerek, tamamen özgür olmaktır.”
Albert Camus

“İsyan Mimarlığı/Asi Mimar” teması, Ankara’yı bir müdahale alanı olarak belirlemiş ve Ankara’nın mekânsal tasarım potansiyellerini açığa çıkarmak üzere, yıkım ve yaratım eylemliliklerinin bütünlüğü içinde çeşitli tasarım müdahalelerinin üretimine odaklanmıştır. Kente yapılan müdahalelerin bireysel ve kolektif içeriği, iç içe geçen araştırma, tartışma ve tasarlama süreçlerinde, öğrencilerin tek başına yürüttükleri çalışmalar ile birbiriyle etkileşim kurdukları çalışmalar üzerinden şekillenmiştir. Araştırma sürecinde, Ankara Kenti üzerine yapılan anket çalışması, öğrencilerin kente olan bakışını bireysel ve kolektif düzeyde anlamaya ve her öğrencinin kendi bakışının içinde yer aldığı öğrenci topluluğuyla benzeşen ve ayrışan yanlarını keşfetmesine olanak tanımıştır. Stüdyo içinde ve stüdyo dışında kurulan tartışmalarla, çok katmanlı etkileşim alanlarının ortaya çıktığı katılımcı süreçler içinde, öğrencilerin belirledikleri kentsel müdahale alanlarını müzakere etmeleri sağlamıştır.

Böylelikle Ankara üzerine bir çatışma/uzlaşma zemininin kurulma durumu mimarlık öğrencileri aracılığıyla deneyimlenmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları çevre üzerine spekülative düşünce geliştirme ve muhakemede bulunma becerilerinin gelişimi önemsenmiştir. Stüdyoda kentin farklı alanlarında yürütülen tasarım çalışmalarının etkileşimli şekilde, birbiriyle ilişkilendirilerek yürütülmesiyle, Ankara kenti üzerine bütüncül bir bakış oluşturan müdahale dizileri geliştirilmiştir. Tartışma ve tasarlama süreçleri içinde Ankara üzerine üretilen içeriklerin bütünüyle izlenmesi, düzenlenmesi ve aktarılmasındaki zorluklara karşın, araştırma süreci içinde uygulanan anket çalışması öğrencilerin Ankara kentiyle kurdukları ilişkiyi anlamak üzere aktarılabilir ve yorumlanabilir veri sağlamıştır.

Mimarlık öğrencilerinin Ankara kentiyle ilişki kurduğu ve yaşantısına katıldığı kentsel alanları anlamak ve kendisine yabancı bulduğu kentsel yapıları açığa çıkarmak üzere öğrenciler arasında uygulanan anket çalışması araç olarak kullanılmıştır. Gazi Üniversitesi bağlamında, farklı eğitim sınıflarından mimarlık öğrencilerine uygulanan anketler sonucu Ankara’da yıkılması ve yıkılmaması istenilen yapılar saptanmıştır. (Görsel 7-8)

YIKILMASI ÖNERİLEN YAPILAR / GAZİ ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ					
KIZILAY AVM	88	SIHHİYE ADLİYE	3	CEBECİ BAN.	1
GAZİ MMF	49	ULUS OPERA	3	MAK. KİM. END.	1
AOÇ CUM. BAŞ.	31	KEÇİÖREN ŞEL.	3	CONGRESIUM	1
GİRİŞ KAPILARI	29	SIHHİYE KÖPRÜSÜ	3	CEBECİ KÜTÜP.	1
BAŞBAKANLIK	24	TOBB	3	KIZILAY LALE HEY.	1
ULUS ÇARŞISI	19	TAURUS AVM	2	DANIŞTAY BİNASI	1
CSO	17	SAAT KULELERİ	2	ULUS RADİSSAN	1
AKP BİNASI	13	YILDIRIM BEY. Ü.	2	GAZİ MEDİKAL	1
ANKAMALL	13	TANDOĞAN MET.	2	ZAHER ÇARŞISI	1
ATAKULE	11	ULUS SPOR MER.	2	DEMİRTEPE BAL.	1
EMEK İŞHANI	10	BAŞKENT E.Ö.YUR	2	GAZİ HASTANESİ	1
KOCATEPE CAMİ	10	GÖKSU PARKI	2	TES-İŞ BİNASI	1
NEXT LEVEL	10	ASKİ	2	GENÇ.SPOR BAK.	1
KEÇİÖREN C. KUL.	10	TANDOĞAN HEY.	2	GAZİ REKTÖRLÜK	1
19 MAYIS STAD.	9	ALTINDAĞ B.B.	2	KÜLTÜR BAK.	1
ÇANKAYA OTELİ	9	YKM	2	VAKIF. BÖL. MÜD	1
CONDİMİNİUM	8	ANAFARTALAR Ç.	2	CEBECİ STADI	1
MALTEPE PAZARI	8	GENÇLİK PARKI	1	ÇEVRE ŞEHİR. BAK	1
AŞTİ	7	MEDIA MARK.	1	ANITKABİR	1
ARMADA	7	NATA VEGA	1	EGO MÜD.	1
MHP BİNASI	6	HAMAMÖNÜ PTT	1	ATLANTİS	1
MALTEPE OTO.	6	EYMİR GÖLÜ	1		
TARIM KÖY. BAK.	6	TÜRKİYE VOL. F.	1		
ESTARGON KALESİ	5	SER.PIY.KUR.BİNA	1		
SSK İŞHANI	5	ULUS İŞHANI	1		
GÖKKUŞAĞI KAFE	5	MİLLİ PİYANGO	1		
SIHHİYE KAT. OTO.	5	BATIKENT KUL.	1		
BEŞEVLER İMAM	4	KURTULUŞ MET.	1		
SABANCI YURDU	4	HARİKALAR DİY.	1		
FATİH KÖP.	4	ARCADIUM AVM	1		
EMNİYET MÜD.	4	METROPOLİTAN H	1		
GENÇ. SPOR MÜD.	4	BAŞKENT GAZ	1		
ULUS 100.YIL ÇARŞ.	3	THK GÖZLEM KUL.	1		

Görsel 7: Gazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü’nde yapılan yıkılması önerilen yapılar anketinin sonuçları
Kaynak: atölyez arşivi

YIKILMAMASI ÖNERİLEN YAPILAR / GAZİ ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ					
ANITKABİR		ANK. SPOR SAL.		GORDİON AVM	
CERMODERN	55	ARMADA	2	HİLTON	1
ULUS İŞ BANKASI	41	ATATÜRK LİSESİ	2	KARA KUTU	1
ANKARA GARI	35	BÜYÜKELÇİLİKLER	2	KEMAL KURDAŞ SL.	1
ULUS ZİRAAT BANK.	24	CONGRESIUM	2	KIZILAY AVM	1
ODTÜ	21	CSO	2	MEBUSEVLERİ APT.	1
GAZİ REKTÖRLÜK	19	DIYANET CAMİİ	2	NOTERLER BİRLİĞİ	1
ANKARA KALESİ	18	DTCF	2	SHOW TV BİNASI	1
ESKİ MECLİS	17	EGE PLAZA	2	TAURUS	1
SÜMERBANK	16	KURT.SAV.MÜZ.	2	THE PARAGON	1
ESENBOĞA HAV.	15	ADLİYE	2	TÜRK TARİH KUR.	1
AŞTİ	14	KENTPARK	2	VIA GREEN	1
HAMAMÖNÜ	13	KÜLTÜR BAK.	2	MECLİS CAMİİ	1
OPERA BİNASI	13	RESİM HEY.MÜZ.	2	ULUS GAR.BANK.	1
KOCATEPE CAMİ	11	ROYAL GARDEN P.	2	SIHHİYE OLGUN. E.	1
ATAKULE	10	SAKLİBAHÇE	2	İŞ BANK.GEN.MÜD.	1
ETNOĞRAFYA MÜZ.	9	SALT ULUS	2	İŞ BANK. BAH. LOK.	1
TBMM MÜZ.	9	SHERATON OTELİ	2	STAD OTELİ	1
NEXT LEVEL	8	TEPE PRİME	2	ANADOLU MED.M.	1
HACI BAY.CAMİ	7	VAKIFLAR APART.	2	DİL. TAR., COĞ. FAK.	1
CİNNAH 19	7	BİLKENT	2	GENÇ. SPOR MÜD.	1
AKÜN-ŞİNASI	6	AK SARAY	1		
ANKARA PALAS	5	ANAFARTALAR Ç.	1		
SULUHAN	5	ANK ÜNİ EC. FAK.	1		
MİLLİ KÜTÜPHANE	5	ANK ÜNİ TAN. K.	1		
ULUCANLAR MÜZ.	4	ANKARA FEN LİS.	1		
AKM	4	ANKARA ÜNİV. S.	1		
ÇANKAYA KÖŞKÜ	3	AOÇ HAMAMI	1		
ÇENGELHAN	3	BAKANLIKLAR	1		
JW MARIOTT H.	3	CEBECİ LİSESİ	1		
SARAÇOĞLU MAH.	3	ÇANKAYA ÇSM	1		
KÜÇÜK TİYATRO	3	DANIŞTAY BİNASI	1		
EMEK İŞHANI	3	DOST KİTABEVİ	1		
ANKAMALL	3	ESKİ MACAR ELÇ.	1		

Görsel 8: Gazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü’nde yapılan yıkılmaması önerilen yapılar anketinin sonuçları
Kaynak: atölyez arşivi

Sürecin ilerleyen aşamasında Mimarlar Derneği'nde, atölye ve mimarlık öğrencileri topluluğunun işbirliğiyle diğer okulların öğrenci temsilcileriyle iletişime geçilerek, aynı anketin Ankara'daki diğer mimarlık okullarında da uygulanması sağlanmıştır. Başkent Üniversitesi ve ODTÜ'den gelen sonuçlar ile Gazi Üniversitesi'nin sonuçları karşılaştırmalı olarak birleştirilmiştir¹¹ (**Görsel 9-10**). Elde edilen anket sonuçlarından, mimarlık eğitiminin farklı kurumlarındaki ve farklı aşamalarındaki öğrencilerin Ankara kentine bakışını yorumlamaya olanak veren öznel yargıya bağlı, genelleyici olmayan bir veri yapısı elde edilmiştir. Bu veriler ışığında, ankete katılan öğrencilerin;

-kent içindeki gündelik sirkülasyonunun kentle ilişkilendirilmesinde belirleyici olması ve yapı seçiminde etkili olması

-okudukları eğitim kurumunun kentsel mekânsal yapısına ve onun yakın kentsel çevresine karşı daha duyarlı olması

-kentsel bağlamla, yerel ve toplumsal değerlerle ilişki kuramayan kentsel nesnelere (giriş kapıları, saat kuleleri, lale heykeli vb.) tematik kentsel çevre düzenlenmelerine (Ankapark, Harikalar diyarı, Gökkuşluğu kafe, Keçiören şelalesi vb.) alışveriş merkezlerine, siyasi iktidara ya da siyasi temsile yönelik kurgulanan mekânlara (AOÇ Başkanlık Binası, Başbakanlık Binası, AKP Binası, CHP Binası, MHP Binası vb.), kentsel hafızada yere sahip döneminin değerlerini yansıtan yapılara (SSK İşhanı, Emek İşhanı, Ulus 100. Yıl çarşısı vb.) karşı mesafeli yaklaşması

-anıtsallığı ile öne çıkan yapıları (Anıtkabir, Kocatepe camii vb.), kentsel hafızada yere sahip döneminin değerlerini yansıtan yapıları (AŞTİ, Yüzüncüyıl Çarşısı, Sümerbank, Emek İşhanı vb.), bazı alışveriş merkezi yapılarını (Atakule, Next Level, Armada vb.) ile bazı kültür yapılarını (CSO, Opera Binası, vb.) hem yıkılması hem de yıkılmaması istenen yapılar olarak belirtmesi

-kentin çok kullanılan kamusal alanlarını (Kızılay Meydanı, Güven Park, Ulus Meydanı, pazar yerleri vb.) değerlendirmek konusunda çekindiği, bu alanların yıkılması ya da yıkılmaması durumu üzerine görüş belirtmemeyi tercih ettiği durumları gözlenmiştir.

Anket sonuçlarında öğrencilerin Ankara kentine bakışındaki farklılıkların görünür hale gelmesi ve çelişkili sonuçların ortaya çıkması, tema bağ-

YIKILMASI ÖNERİLEN YAPILAR / ANKARA ÜNİVERSİTELERİ MİMARLIK BÖLÜMLERİ							
KIZILAY AVM	116	TOKİLER	4	EGO MÜDÜRLÜĞÜ	2	MESA-KORU SİTESİ	1
GİRİŞ KAPILARI	73	BEŞEVLER İMAM.	4	MEDIA MARKET	1	PARK-VADİ EVLERİ	1
AOÇ CUM. BAŞK.	64	FATİH KÖP.	4	HAMAMÖNÜ PTT	1	BAŞKENT Ü. HAST.	1
GAZİ MMF	49	EMNİYET MÜD.	4	EYİMİR GÖLÜ	1	KEÇİÖREN ŞEL.	1
ANKAMALL	27	GENÇ.SPOR MÜD.	4	TÜRKİYE VOL. FED.	1	LOFT	1
BAŞBAKANLIK	24	KOÇ KULELERİ	4	SER.PIY.KUR.BİNA	1	AKSEKİ CAMİİ	1
AŞTİ	20	İPEK ÜNİV.	4	ULUS İŞHANI	1	MEDİCANA	1
ULUS ÇARŞISI	19	CHP	3	MİLLİ PİYANGO	1	DIYANET ESKİ B.	1
AKP BİNASI	18	ATLANTİS	3	BATIKENT KUL.	1	KEÇİÖREN KAY..	1
CSO	17	ÇEVRE ŞEH. BAK	3	KURTULUŞ M.	1	ÇANKAYA KÖŞKÜ	1
NEXT LEVEL	15	ANITKABİR	3	HARİKALAR DİYARI	1	OPTİMUM	1
ATAKULE	14	KÜLTÜR BAK.	3	METROPOLİTAN H.	1	İNCEK MAYA KOLEJİ	1
ARMADA	12	GENÇ. SPOR BAK.	3	BAŞKENT GAZ.	1	MÖVENPICK	1
19 MAYIS STAD.	10	GAZİ HASTANESİ	3	THK GÖZLEM KUL.	1	AMETİST SİTESİ	1
EMEK İŞHANI	10	ARCADIUM AVM	3	CEBECİ BAN.MERD.	1	WESTGATE	1
KOCATEPE CAMİ	10	NATA VEGA	3	MAK. KİM. END.TAN	1	GORDİON KON.	1
KEÇİÖREN C. KUL.	10	ULUS 100.YIL Ç.	3	CONGRESIUM	1	BAŞKENT Ü. JAND.	1
ÇANKAYA OTELİ	10	SIHHİYE ADLİYE	3	CEBECİ KÜTÜP.	1	BAŞKENT Ü. HAZ.	1
GÖKKUŞAĞI KAFE	9	ULUS OPERA	3	KIZILAY LALE HEY.	1		
SAAT KULELERİ	8	KEÇİÖREN ŞEL.	3	DANIŞTAY BİNASI	1		
CONDİMINIUM	8	SIHHİYE KÖPRÜSÜ	3	ULUS RADISSAN	1		
MALTEPE PAZARI	8	TOBB	3	GAZİ MEDİKAL	1		
TARIM KÖY. BAK.	8	ÜST GEÇİTLER	3	ZAFER ÇARŞISI	1		
TAURUS AVM	7	YILDIRIM BEY. Ü.	2	DEMİRTEPE BALIKÇI	1		
SABANCI YURDU	7	TANDOĞAN M.	2	TES-İŞ BİNASI	1		
ESTARGON K.İ	7	ULUS SPOR MER.	2	GAZİ REKTÖRLÜK	1		
TAURUS AVM	7	BAŞKENT E.Ö.YUR	2	VAKIF. BÖLGE MÜD	1		
MHP BİNASI	6	GÖKSU PARKI	2	CEBECİ STADI	1		
MALTEPE OTO.	6	ASKİ	2	ANKAPARK	1		
GORDION	5	TANDOĞAN HEY.	2	ÇUKURAMB.HAY.	1		
SSK İŞHANI	5	ALTINDAĞ B.B.	2	ESKİ SÜMER BANK	1		
SIHHİYE KAT. O.	5	YKM	2	YÜZÜNCÜYIL EVLERİ	1		
GENÇLİK PARKI	5	ŞEHİRCİLİK BAK.	2	EKONOMİ BAK.	1		
ANAFARTALAR Ç.	4	A CITY	2	ANK. DİŞ HEK.FAK.	1		

Görsel 9: Ankara'daki Üniversitelerin Mimarlık Bölümleri'nde yapılan yıkılması önerilen yapılar anketinin sonuçları
Kaynak: atölye arşivi

YIKILMAMASI ÖNERİLEN YAPILAR / ANKARA ÜNİVERSİTELERİ MİMARLIK BÖLÜMLERİ							
ANITKABİR	71	BİLKENT	4	ANK ÜNİ TAN K.	1	SAĞLIK BAK.	1
CERMODERN	58	MİLLİ KÜTÜP.	4	ANKARA FEN LİSESİ	1	EYİMİR GÖLÜ	1
ATAKULE	37	ULUCANLAR M.	4	ANKARA ÜNİV SİY.	1	BEYAZ EV	1
ULUS İŞ BANKASI	35	DMC	3	AOÇ HAMAMI	1	PLASTİK SAN.MER.	1
ANKARA GARI	31	SHERATON OTELİ	3	BAKANLIK YAPILARI	1	KARUM	1
ODTÜ	31	RESİM HEYKEL M.	3	BEYPAZARI EVLERİ	1	GÜVENPARK	1
ESKİ MECLİS	27	KENTPARK	3	CEBECİ LİSESİ	1	AOÇ CUM.BAŞK.	1
ULUS ZİRAAT B.	24	ÇENGELHAN	3	DANIŞTAY BİNASI	1	BAŞKENT Ü. REK.	1
ANKARA KALESİ	24	SARAOĞLU M.	3	DOST KİTABEVİ	1	OPTİMUM	1
OPERA BİNASI	19	EMEK İŞHANI	3	ESKİ MACAR ELÇ.	1	MET.KARARGAH	1
SÜMERBANK	19	BEYMEN BİNASI	3	GORDİON AVM	1	ZİRAAT MEKTEBİ	1
GAZİ REKTÖRLÜK	18	ANKAMALL	2	HİLTON	1	PANORA	1
NEXT LEVEL	17	ANK. SPOR SAL.	2	KARA KUTU	1	BESA KULE	1
İŞ BANK.GEN.M.	17	ATATÜRK LİSESİ	2	KEMAL KURDAŞ SL.	1	BAŞKENT Ü. KÜT.	1
ESENBOĞA HAV.	14	BÜYÜKELÇİLİKLER	2	KIZILAY AVM	1	İŞ BANKASI EVLERİ	1
AŞTİ	14	DIYANET CAMİİ	2	MEBUSEVLERİ APT.	1	ANKARA MÜT. BİR.	1
HAMAMÖNÜ	13	DTCF	2	NOTERLER BİRLİĞİ	1	ESKİ ÇSO	1
CSO	11	EGE PLAZA	2	SHOW TV BİNASI	1	PIRİNÇ HAN	1
KOCATEPE CAMİİ	10	KUR.SAV.MÜZ.	2	TAURUS	1	İPEK KIZ YURDU	1
ETNOGRAFYA M.	10	ADLİYE	2	THE PARAGON	1	PEMBE KÖŞK	1
CİNNAH 19	9	KÜLTÜR BAK.	2	VIA GREEN	1	GEMİ EV	1
TBMM MÜZESİ	8	ROYAL GARDEN	2	SIHHİYE OLG. ENST.	1	DOĞRAMACI CAMİİ	1
TÜRK TARİH KUR.	8	SAKLİBAHÇE	2	İŞ BANK. BAH. LOK.	1	PANORA	1
HACI BAYRAM C.	7	SALT ULUS	2	STAD OTELİ	1	İŞÇİ BLOKLARI	1
CONGRESIUM	6	VAKIFLAR APART.	2	ANADOLU MED.M.	1	İLLER BANKASI	1
ÇANKAYA KÖŞKÜ	5	ÇANKAYA ÇSM	2	DİL, TAR., COĞ. FAK.	1		
JW MARIOTT H.	5	MECLİS CAMİİ	2	GENÇ. SPOR MÜD.	1		
AKÜN-ŞİNASİ	5	ULUS GAR.BANK.	2	ESKİ TED	1		
ANKARA PALAS	5	ATO	2	100.YIL ÇARŞISI	1		
SULUHAN	5	RAHMİ KOÇ M.	2	BEYPAZARI EVLERİ	1		
AKM	4	KARUM	2	AOÇ	1		
KÜÇÜK TİYATRO	4	AK SARAY	1	ANKARA ARENA	1		
ARMADA	4	ANAFARTALAR Ç.	1	VAKKO BİNASI(GOP)	1		
TEPE PRİME	4	ANK ÜNİ EC. FAK.	1	YENİ ANAYASA M.	1		

Görsel 10: Ankara'daki Üniversitelerin Mimarlık Bölümleri'nde yapılan yıkılmaması önerilen yapılar anketinin sonuçları
Kaynak: atölye arşivi

lamında kurulan tartışmalara zemin sağlamıştır. Anket sonuçlarına göre, Hipodrom Caddesi, Celal Bayar Bulvarı ve sürekliliğindeki Gazi Bulvarı, İsmet İnönü Bulvarı ve sürekliliğindeki Dumlupınar Bulvarı (Eskişehir Yolu) hatları ile bu hatları kesen Söğütözü Caddesi, Mevlana Bulvarı (Konya Yolu), Atatürk Bulvarı ve sürekliliğindeki Cinnah Caddesi hatları üzerinde ve çevresinde şekillenen bir müdahale alanları dizisi ortaya çıkmıştır. Bu alanları, Ankara'nın Ulus ve Kızılay gibi merkez alanları, AOC kültür hattı gibi kent tarihinde kentsel kamusal alanın tanımlandığı alanlar ile yeni merkez olarak şekillenmekte olan Eskişehir Yolu üzerindeki alanlar bağlamında konumlanan noktasal ilişkiler bütünlüğü içinde kavrayabiliriz. Bu anlamda müdahale alanlarının Ankara'da kentsel kamusal içeriklerin üretimi bakımından önem taşıyan bir bağlama yerleşik olduğunu söyleyebiliriz. Kent içinde böyle bir müdahale örüntüsü tanımlamak, kentin belirli bir alanında gerçekleştirilen müdahalenin etki alanını anlamak ve birbirinden bağımsız müdahalelerin kentte oluşturdukları etki alanıyla bir arada kenti dönüştürme gücünü tartışmak üzere alan açar. Belirlenen alanlarda yapılan müdahalenin içeriği de, kentsel kamusal mekân üretimine yönelik örgütlenen programlar ve yapısal araçlar kurgusu bağlamında anlam kazanır.¹² Önerilen bireysel ve kolektif eylem dizgeleri ve oluşturduğu müşterekleşme pratikleri mekânın kamusal içeriğinin oluşumunu sorgulamaya olanak verir. Müdahale alanlarının çeşitleniyor olması sonucu, kamusal tartışmalarının farklı bağlamlarda inşa edilmesiyle, Ankara kentinin değişen kamusal yüzlerini gündeme alınır.

Tartışma

atölyez'de Ankara bağlamında gerçekleştirilen "İsyan Mimarlığı/Asi Mimar", stüdyo kurgusunun pedagojik içeriği, stüdyo temasının kurduğu tasarım bağlamı ve Ankara kenti üzerine açtığı deneyleme alanlarıyla "Ankara, Eğitim ve Gelecek" kapsamında değerlendirebileceğimiz tartışma hatları oluşturur.

-Stüdyo kurgusunun pedagojik içeriğinin mimari tasarım eğitiminin geleceği bağlamında açtığı tartışma hatları:

-Kurgu içinde tanımlanmış bireysel ve kolektif tasarım eylemlilikleri ve etkileşime dayalı tartışma ortamları yoluyla; bireysel gelişimin yanı sıra, bireyler arası işbirliğinin, etkileşimin ve iletişimin geliştirilmesi, ekip çalışmasına yönelik

sosyal becerilerin edinilmesi gözetilir. Bu stüdyonun verdiği mimari tasarım eğitimini, nitelikli proje üretim pratiği kazandırmanın ötesinde proje üretim süreçlerine ilişkin çalışma pratiği oluşturmaya doğru genişletir. Pratik ve teorik bilginin yanında, bilginin sosyal beceriler yoluyla aktarımını, işlenmesini ve yeniden üretimini tartışmaya açık olarak gündeme taşır.

-Stüdyoda farklı nitelikte ve farklı ölçekte tasarım işlerinin üretimine yönelik, disiplinler arası ilişkilerin kurulmasını teşvik eden bir kurgu oluşturulur. Hem farklı temsil biçimleri ve araçları ile çeşitli yapma pratiklerinin deneyimlenmesine hem de farklı kuramsal içeriklerin stüdyoyu beslemesine olanak tanınması, stüdyonun bilgi alanını genişletir ve mimari tasarım eğitiminin içeriğini yeniden sorgulayan bir gündem oluşturur.

-Stüdyo temasının mimari tasarım eğitiminin geleceği bağlamında açtığı tartışma hatları:

-Stüdyonun "Mimar Figürü"nü, mimarlığı ve mimari sorgulayan kavramsal bir çerçeve olarak kullanmayı önermesi, mimarlık eğitiminin sonu olmayan geniş bir bağlama taşınması bakımından tartışma açar.

-Stüdyonun, "isyan"ı mimarın bireysel iradesinin özgürleşmesine olanak veren bir tepki olarak kavramsallaştırması ve bir tasarımcı refleksi olarak gelişimini tartışması, mimari tasarım eğitiminin, oluşturduğu tasarım refleksleri üzerinden sorgulamak üzere alan açar.

-Ankara kentinin geleceği bağlamında açılan tartışma hatları:

-Ankara kentinin "isyan" bağlamında ele alınması, kentteki iktidar mekanizmalarınca oluşturulmuş, kentlinin üretimine katılamadığı, yabancılaştığı kamusal mekânsal yapılanmalara müdahalede bulunma yollarını araştırır. Ankara'nın kısıtlanmış, bastırılmış, göz ardı edilmiş mekânsal potansiyellerini müşterek mekân üretimi bağlamında sorgulamayı sağlar.

-Mimarlık öğrencilerinin Ankara kentine bakışının, önerdikleri yıkım ve yaratım eylemlilikleri bağlamında aktarılması, öğrencilerin kentle ilişki kurma, kenti deneyimleme ve kente müdahalede bulunma eğilimlerine yönelik çıkarımlar oluşturur ve mimarlık eğitiminin Ankara ile kurduğu karşılıklı, dönüştürücü, üretken ve çatışmalı ilişkiyi tartışmaya olanak verir.

DİPNOTLAR

¹ Gazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde atölye'de yürütülen tasarım ve araştırma çalışmalarının bir bölümü olarak paylaşıma açılan bu yazı, Adnan Aksu ve İrem Küçük Yılmaz tarafından yürütülmüş olan "İsyan Mimarlığı/Asi Mimar" temalı stüdyo çalışmaları üzerinden geliştirilmiştir.

² Kojin Karatani "Metafor Olarak Mimari" adlı kitabında, mimari istenci yaratma (poiseis) istenci olarak ele alır ve yapma, kurma, inşa etme eylemliliği bağlamında Batı düşüncesinin temeli olarak tartışır. Kojin Karatani, *Metafor Olarak Mimari*, Metis: İstanbul, 2005, 53-60.

³ David Harvey, *Umut Mekânları*, Metis: İstanbul, 2015, 245-262.

⁴ A.g.e., 247.

⁵ "Mimar Figürü" üzerine stüdyo bağlamında üretilen kavramsallaştırmalar, stüdyo üretimleriyle birlikte "Mimarlığın İcadı Mimarın İnşası" adlı çalışmada paylaşıma açılmıştır.

Adnan Aksu, İrem Yılmaz, "Mimarlığın İcadı Mimarın İnşası", *Mimarlık Okullarında Tasarım Stüdyoları: Farklı Denemeler*, ed. Ayşen Çelen Öztürk, (İstanbul: Yem Yayın, 2019), 14-25.

⁶ Gilles Deleuze ve Felix Guattari tarafından kavramsallaştırılan "rizom", harekete ve yatay yayılmaya dayalı anti hiyerarşik oluşumu ifade eder.

Gilles Deleuze ve Félix Guattari, *A Thousand Plateaus*, çev. Brian Massumi, Minneapolis: Minnesota Press, 2005, 5.

⁷ "İsyan", herkesçe bilinen direniş, karşı çıkış, reddetme çağrışımlarının ötesinde, yeniden var etmek/kurmak üzere direnç oluşturan, özgürleştirici bir eylemliliğin tarifini de yapar. Bu anlayışla, David Harvey, "İsyan"ı "asi kentler" üzerinden tartışırken, kentlinin kentsel mekânın üretiminde söz sahibi olmak için isyan etmesiyle gelişen devrimci süreçleri konu eder. Kapitalizmin kentteki mekânsallaşmasının kamusal alan üzerinde yarattığı baskının, kentlinin mekânsal üretimini kısıtlayıcı etki yaratarak, kamusal alanın özgürleşmesine engel oluşturduğunu belirtir. Buna karşı, kentlinin direnç oluşturarak müşterek mekânsal üretim arayışına girmesiyle, kamusal alanları özgürleştiren asi mekân kurgularının oluşumunu anlatır.

David Harvey, *Asi Şehirler: Şehir Hakkından Kentsel Devrime Doğru*, çev. Ayşe Deniz Temiz, İstanbul: Metis Yayınları, 2019.

⁸ Albert Camus bilincin isyanla doğduğunu ve isyanın, haklarının bilincine varmış bilinçli kişinin işi olduğunu anlatır. Ona göre isyan "hayatın kendisine

karşı yapılan bir eylem"dir ve bireysel iradenin özgürlüğü ile mümkündür. Bu anlayışla, mimarın eylemde bulunarak isyankar bir müdahale oluşturabilmesi bireysel iradesinin özgürleşmesiyle mümkün olur.

Albert Camus, *Başkaldıran İnsan*, çev. Tahsin Yücel, İstanbul: Can Yayınları, 2010.

⁹ 2., 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinden oluşan 25 kişilik düzey stüdyo öğrenci grubu; Betül Devecioğlu, Zeynep Kalkan, Safiye Mumcuoğlu, Hediye Elüstü, Merve Erdem, Safiye Güvenç, Atamurat Durdymuradov, İlkin Demirbaş, Eda Abay, Sema Çağlayan, Sevda Kütük, Şefika Abdulmoomin, Merve Özdoğan, Babak Burbagher, Gülşen Ergün, Burak Keskin, Pınar Cerit, Gülistan Berber, Tuğçe Çağ, Ceren Öksüz, Evin Zelal Ataç, Hasan Söylemez, Celal Sezer, Gamze Köküm, Gizem Nalbur adlı öğrencilerden oluşmuştur.

¹⁰ Kızılay Avm, Gazi MMF, AOC Başkanlık Binası, Başbakanlık Binası, Ulus Şehir Çarşısı, CSO, AKP Binası, Ankamall, Atakule, Emek İşhanı, Kocatepe Camii, Next Level, 19 Mayıs Stadyumu, Condominium, Maltepe Pazarı, AŞTİ, Armada, MHP Binası, Keçiören Cumhuriyet Kulesi, Estergon Kalesi, Beşevler İmamhatip Okulu, Sabancı Kız Yurdu, Ulus 100. Yıl Çarşısı, Sıhhiye Adliye Binası, SSK İşhanı yapıları tanımladığı kentsel kamusal içeriklerle ilişkili olarak, atölye'de "İsyan mimarlığı/asi mimar" teması bağlamında ele alınmıştır.

¹¹ ODTÜ ve Başkent Üniversitesi mimarlık öğrencileri arasında yapılan anketler öğrencilerin sınıf bilgisini içermediğinden anketin uygulandığı öğrenci grubu bilgi ve deneyim düzeyi olarak karma bir grup olarak kabul edilmiştir. O nedenle bu anketler ile yapılan karşılaştırmalarda, Gazi Üniversitesi'nde bilgi ve deneyim düzeyine göre farklı sınıflara göre ayrıştırılarak uygulanan anketler birleştirilmiş ve karma bir grup olarak yeniden değerlendirilmiştir.

¹² atölye'de "İsyan Mimarlığı/Asi Mimar" teması bağlamında üretilen tasarım işleri atölyenin atölye0.blogspot.com.tr adresinde yayınlanmaktadır. Ayrıca atölye çalışmaları kitap haline getirilmiş olup, elektronik ve basılı olarak yayına hazırlanmaktadır.

KAYNAKÇA

Adnan Aksu, İrem Yılmaz, "Mimarlığın İcadı Mimarın İnşası", *Mimarlık Okullarında Tasarım Stüdyoları: Farklı Denemeler*, ed. Ayşen Çelen Öztürk, (İstanbul: Yem Yayın), 2019.

Albert Camus, *Başkaldıran İnsan*, çev: Tahsin Yücel, İstanbul: Can Yayınları, 2010.

David Harvey, *Umut Mekânları*, Metis:İstanbul, 2015.

David Harvey, *Asi Şehirler: Şehir Hakkından Kentsel Devrime Doğru*, çev. Ayşe Deniz Temiz, İstanbul: Metis Yayınları, 2019.

Gilles Deleuze ve Félix Guattari, *A Thousand Plateaus*, çev. Brian Massumi, Minneapolis: Minnesota Press, 2005.

Kojin Karatani, *Metafor Olarak Mimari*, Metis: İstanbul, 2005.

İrem Küçük Yılmaz

Lisans eğitimini 2009 yılında G.Ü.M.M.F'te tamamlamıştır. 2013 yılında sonlandığı, "Mimari Tasarım Stüdyolarının Deneyisel Mimarlık Anlayışı Doğrultusunda Kurgulanması" üzerine özel-leşen yüksek lisans eğitimini Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ve IAAC'ta eş zamanlı olarak yürütmüştür. Gazi Üniversitesi'nde "Mimarlıkta Tasarım Mekanını Yeniden Düşünmek" üzerine yaptığı doktora tez çalışmasını 2018 yılında tamamlamıştır. 2009 yılından beri mimari tasarım stüdyosunda derse girmekte ve tasarıma deneyisel yaklaşımla çeşitli stüdyo kurguları geliştirmektedir. 2014 yılından beri atölyez'de yürütücülük yapmakta ve çeşitlenen tematik içerikler bağlamında mimarlığın ne olduğunu ve mimarın kim olduğunu araştırmaktadır. Mimari tasarım stüdyosundaki çalışmalarına ek olarak farklı ortamlarda yürüttüğü akademik çalışmalar ve katıldığı mimari yarışmalarla mesleki çalışmalarını sürdürmektedir. Tasarım Kuramları, Mimari Tasarım Süreçleri, Mimari Tasarım Eğitimi uzmanlık alanlarıdır.

“atölyez” Deneyim 1: Ankara’nın Asileşen Mimarları ve Asileş(tiril)en Mekânları Üzerine

Mimari tasarım eğitimi, tasarım stüdyolarının benimsediği eğitsel yaklaşıma bağlı olarak çeşitlenen stüdyo kurguları, temaları ve bağlamlarıyla şekillenen kapsamlı bir içeriğin çerçevesini kurar. Mimari tasarım eğitimini, “Ankara, Eğitim ve Gelecek” teması kapsamında tartışan bu çalışma, atölyez’nin “Mimar Figürü” ana temasıyla yürüttüğü stüdyolar dizisinin ilki olan, Ankara kentini problem alanı olarak belirleyen “İsyen Mimarlığı/Asi Mimar” stüdyo çalışmalarını konu alır. Bir yandan stüdyonun kendine özgü olarak geliştirdiği kurgusunu ve tematik içeriğini paylaşımına açarken diğer yandan Ankara kenti üzerine sahip olduğu bilgi ve deneyim birikimini aktarır. Çalışmanın konuyu ele alış biçimi, hem mimari tasarım stüdyosunun eğitsel kurgusu, hem de Ankara’nın kentsel/mekânsal tasarım potansiyelleri bağlamında içerik oluşturur. Üç bölüm halinde kurgulanan bu çalışmanın ilk bölümü, Mimar Figürü” ve “İsyen Mimarlığı/Asi Mimar” temalarının içeriğine ve tanımladığı sorunsal alana ilişkin bilgi verir. İkinci bölüm İsyen Mimarlığı/Asi Mimar” temasına özgü olarak yapılandırılan stüdyo kurgusunu anlatır ve sürecin işleyişini açıklar. Üçüncü bölüm ise, Ankara kentinin bir müdahale alanı olarak ele alınışını, kente yapılan müdahalelerin etki alanlarını ve içeriğini tartışır. “İsyen”in mimari bir refleks olarak gelişimini ve “asi mekânlar”ın tasarımını Ankara bağlamında sorunlaştırır.

Anahtar kelimeler: mimari tasarım eğitimi, atölyez, isyen mimarlığı, asi mimar, Ankara

“atelierz” Experience 1: On Ankara's Rebellious Architects and Rebellious Spaces

Architectural design education establishes a comprehensive content framework shaped by studio fictions, themes and contexts that vary depending on the educational approaches adopted by design studios. Discussing architectural design education within the scope of the theme of "Ankara, Education and the Future", this study is about the studio works of "Rebel Architecture /Rebellious Architect" which is the first of the series of studios that atelierz conducts with the main theme of "Figure of the Architect" and determines the city of Ankara as a problem field. On the one hand, it shares the fictional and thematic content developed by the studio, on the other hand, it conveys atelierz's knowledge and experience on the city of Ankara. The way the study deals with the subject creates content in the context of both the educational fictionalizing of the architectural design studio and the urban/spatial design potentials of Ankara. The first part of this work, which is organized in three parts, gives information about the content of the themes of "Figure of the Architect" and "Rebel Architecture / Rebellious Architect" and the problematic field they define. The second part describes the studio fiction specific to the theme and explains the fictional process. The third part, on the other hand, discusses the handling of the city of Ankara as an intervention area, the scope and content of the interventions made to the city. It problematizes the development of “rebellion” as an architectural reflex and the design of “rebel spaces” in the context of Ankara.

Keywords: architectural design education, atelierz, rebel architecture, rebellious architect, Ankara

MİMARLIK EĞİTİMİNDE YARIŞMALAR

Aslı Özge Zabun, Yarı Zamanlı Öğr. Gör., TOBB ETÜ Mimarlık Bölümü

Ulusal ve uluslararası mimarlık yarışmaları, mimarlık ortamında özgün önerilerin öne çıkmasını ve bu ortamın sürekli güncellenmesini sağlayan en etkin araçlardan biridir. Yalnızca bugünün mimarlığının değil geleceğe yön veren spekülasyonların da yer aldığı yarışma ortamı şüphesiz katılımcıların hayal güçlerini tetikler. Yarışmaların rekabet sistemi, bir ülkenin mimarlık ve şehircilik bağlamında en objektif proje seçim yöntemidir. Hem ulusal hem de uluslararası yarışmalar, çağdaş mimarlık tarihine bilgi ve birikim sağlama açısından önemli bir potansiyele sahip olmasının yanı sıra tasarım yarışmaları üzerine yapılan çalışmalarda, yarışmaların düzenlendiği ülkenin mimari ortamına katkı sağlanırken, aynı zamanda mimariyi izleme ve buna bağlı olarak çevre söylemini değiştirme imkânı sağlar (Sirel, 2019).

Mimarlığın tartışıldığı bu muğlak ortam yenilikçi, güçlü fikirlerin doğmasına ve bunların yayılmasına zemin oluşturur. Yalnızca belirlenen seçici üyelerin bakma biçimiyle kalmayarak tartışmaların kolokyum uzantısında, katılımcıların bu tartışmalara dahil olması ve böylelikle iletişim/etkileşime girmeleri sonucunda ortak bir platformda buluşulur, bilgi ve fikir paylaşılır. Yarışmaların sunduğu ortak zeminde, edinilen tasarım

pratiğinin yanı sıra deneyimli/ deneyimsiz tüm mimarlar ya da mimar adayları için eşit koşullarda üretme ve tartışma fırsatı oluşur. Bu bağlamda, mimarlık yarışması önerilerinin değerlendirme sonuçları, özgün mimarlığın öne çıkması için bir araçtır. Bakma biçimlerinin farklılık gösterdiği, yarışmanın sağladığı tartışma ortamında aynı bağlamda verilen programa dair farklı kişilerin kurgularını görmek yarışmaya katılana yeni bakış açıları kazandırır. Aynı zamanda yarışmalar, tasarımcıların (mimar, kentsel tasarımcı, peyzaj mimarı) rolünün toplumun gelişiminde ne kadar etkili olduğuna dikkat çekmek için önemli araçlardır (Rönn, 2009). Aynı şekilde, Delafons (1994) da yarışmaların demokratik bir süreç içinde gerçekleştiğini, tasarım sürecinin toplumun geniş kesimleri tarafından açık bir şekilde incelendiğini ve tasarımın toplumsal olarak anlaşılabilirlik düzeyinin artırıldığını ifade etmektedir.

Lisans ve yüksek lisans mimarlık eğitimlerine yarışmaları dahil etmek; öğrencinin kendini, eş koşullarda kendi stüdyosu ya da okulundaki üretimlerin ötesinde çok daha geniş bir bağlamda değerlendirebilmesine olanak verir. Diğer mimarlık okullarında eğitim gören mimar adaylarının da katıldığı ulusal ve uluslararası platformlar, öğrencilerin kendi üretimlerinin niteliğini

sorgulamaları ve çeşitli yönlerde farkındalık sahibi olmaları için bulunmaz bir araştırma ekosistemidir. Mimari tasarım stüdyoları, öğrenciye yarışma kültürünü aşılama için en uygun ortamlardır. Yarışmaların eğitim modeli içerisinde olması, mimarlık eğitiminin evrensel koşullar içerisindeki dilini kavramaya yardımcı olur. Stüdyoda çıkan işlerin ve alınan eğitimin sonuçlarının kıyaslanabileceği bu alanda; kuram, anlatım ve sunum teknikleri bakımından birçok farklı veri elde edilir.

Özellikle lisans ve yüksek lisans eğitimi esnasında yarışmalarda başarı gösteren öğrenci, sorgulama ve tartışmanın mimarlıktaki yerini kavrayarak bakma biçimlerini bu yönde geliştirir. Lisans eğitimi sırasında kazandıkları, yarışmadan öğrenme alışkanlığıyla mesleki hayata geçtiklerinde hangi alanda çalışırlarsa çalışsınlar yarışmaların eğitim ortamından çıkmayarak hayatları boyu mimarlık alanında kendilerini geliştirebilirler. Mezun olduktan sonra mesleğe yeni katılan kişinin yarışmalara bir süreklilikle katılım göstermesi, pratik çalışma hayatında bulunması zor bir özgürlük alanı sunar. Bu özgür alanda kişinin eğitimi devam eder ve tasarım gücü her yarışma sonrası daha gelişkin bir hal alır. Mimarlık pratiğine yeni geçiş yapanlar için yarışmalar, mimarın kendini ve fikirlerini mimarlık ortamına tanıtmasının en etkin yollarından biridir. Katılımcıların asıl amacı yarışmayı kazanmak olmasına rağmen yarışmaya katılımın önemi çok daha büyüktür. Her yarışmacı üretimleriyle mimarlık ortamına katkıda bulunur ve en önemlisi diğer üretimleri de görerek tasarım ağının içerisinde sürekli kendini günceller.

Tüm mimarlık okullarının bitirme projelerinin değerlendirildiği ARCHIPRIX ve eğitimin her yılında yapılan projeleri farklı kategorilerde değerlendiren MİMED gibi platformlar da stüdyolarda üretilen projelerin gönderildiği, farklı bağlamlar ve farklı konulardaki çalışmaların yarıştığı bir zemindir. Bireysel çabaların ve yeteneklerin öne çıkarıldığı bu platformlarda başarı elde eden profesyonel hayata atılacak mimarlara yeni kapılar açılır ve bu özgüvenle meslek hayatlarına yön vermeleri kolaylaşır. Özellikle Archiprix lisans eğitimi son bulurken profesyonel hayata geçişte arada bir köprü görevi görür.

Lisans/Yüksek lisans mimari tasarım stüdyolarında ulusal ve uluslararası yarışmaları konu olarak vermek “yarışma” olgusunun kendine özel potansiyeli ile tasarımın buluşabileceği yaratıcı alan stüdyoların temelini oluşturur. Bu bağlamda

yarışmalar; tasarımcıları yeni arayış ve araştırmalar için cesaretlendirir ve eğitir, tasarımcılara projelerini ortak bir zeminde karşılaştırma olanağı sağlar, uluslararası yarışmalar sayesinde evrensel boyutta mimarlığa bakışı geliştirir, yetenekli genç tasarımcılara meslek pratiğine geçişte avantajlar doğurur.

Yarışmalar sonucu ortaya çıkan öneriler, mimarlığın geleceğine yönelik bazı ipuçları verir. Mimarlık ve kent kültürü üzerine tartışma ortamı yaratacak güçlü bir potansiyele sahip olan yarışmaların, yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde, bir ülkenin mimarlığının gelişiminde önemli ölçüde katkıda bulunur.

KAYNAKÇA

Delafons, John. “Democracy and Design.” *Design Review*, 1994, 13–19. https://doi.org/10.1007/978-1-4615-2658-2_2.

Kazemian, Reza, and Magnus Rönn. “Finnish Architectural Competitions: Structure, Criteria and Judgement Process.” *Building Research & Information* 37, no. 2 (2009): 176–86. <https://doi.org/10.1080/09613210802450705>.

Sirel, Osman Umit, Ayse Sirel, and Burak Türsoy. “Effects of Architectural and Urban Design Project Competitions on Built Environment and New DISCOURSES Brought Thereby.” *Journal of Contemporary Urban Affairs* 3, no. 1 (2019): 109–20. <https://doi.org/10.25034/ijcua.2018.4688>.

Aslı Özge Zabun

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık Bölümü'nde yarı zamanlı öğretim görevlisidir. 2009 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Mimarlık Bölümü'nden mezun olmuştur. Yüksek Lisans eğitimini 2011 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Proje ve Yapım Yönetimi Bölümü'nde tamamlamıştır. Ayrıca 2010 yılında Londra'da, yüksek lisans tez sürecinde, Reading Üniversitesi, Proje ve Yapım Yönetimi Bölümü'nde erasmus programı kapsamında eğitim görmüştür. 2009 yılından bu yana Zahan Mimarlık'ın kurucu ortağıdır. Mimari uzmanlık alanları içerisinde konut, ofis, otel, restoran, eğitim yapıları ve restorasyon projeleri yer almaktadır.

Mimarlık Eğitiminde Yarışmalar

Mimarlık yarışmaları, mimarlık ortamında özgün önerilerin öne çıkmasını ve bu ortamın sürekli güncellenmesini sağlayan en etkin araçlardan biridir. Yalnızca bugünün mimarlığının değil geleceğe yön veren spekülasyonların da yer aldığı yarışma ortamı şüphesiz katılımcıların hayal güçlerini tetikler. Mimarlığın tartışıldığı yarışma ortamı yenilikçi, güçlü fikirlerin doğmasına ve bunların yayılmasına zemin oluşturur. Katılımcıların bu tartışmalara dahil olması ve böylelikle iletişim/etkileşime girmeleri sonucunda ortak bir platformda buluşulur, bilgi ve fikir paylaşılır. Yarışmaların sunduğu ortak zeminde, edinilen tasarım pratiğinin yanı sıra deneyimli/ deneyimsiz tüm mimarlar ya da mimar adayları için eşit koşullarda üretme ve tartışma fırsatı oluşur. Bu bağlamda, mimarlık yarışması önerilerinin değerlendirme sonuçları, özgün mimarlığın öne çıkması için bir araçtır.

Mimari tasarım stüdyoları, lisans ve yüksek lisans eğitimi bağlamında öğrenciye yarışma kültürünü aşlamak için en uygun ortamlardır. Yarışmaların eğitim modeli içerisinde olması, mimarlık eğitiminin evrensel koşullar içerisindeki dilini kavramaya yardımcı olur. Stüdyoda çıkan işlerin ve alınan eğitimin sonuçlarının kıyaslanabileceği bu alanda; kuram, anlatım ve sunum teknikleri bakımından birçok farklı veri elde edilir. Bu bağlamda yarışmalar; tasarımcıları yeni arayış ve araştırmalar için cesaretlendirir ve eğitir, genç tasarımcılara meslek pratiğine geçişte avantajlar doğurur, tasarımcılara projelerini ortak bir zeminde karşılaştırma olanağı sağlar. Yarışmalar, evrensel boyutta mimarlığa bakışı geliştirir, bir ülkenin mimarlığının gelişiminde önemli ölçüde katkıda bulunur.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık; Mimarlık Eğitimi; Mimari Proje Yarışmaları

Competitions in Architecture Education

Architectural competitions are one of the most effective tools that ensure that unique concepts stand out in the architectural medium and this medium is constantly updated. The competition medium, which includes not only today's architecture but also speculations that shape the future, definitely stimulates the competitors' creativity. The competitive circle in which architecture is discussed creates a basis for the emergence and dissemination of innovative and powerful ideas. As a result of the participation of the participants in these discussions and thus their communication/interaction, they meet on a common platform and share information and ideas. On the common ground offered by the competitions, in addition to the acquired design practice, there is an opportunity to produce and discuss under equal conditions for all experienced or inexperienced architects or architect candidates. In this context, the evaluation results of architectural competition proposals are a tool for original architecture to come into prominence.

Architectural design studios are the most convenient medium to instill a culture of competition in the context of undergraduate and graduate education. The fact that the competitions are in the education model helps to understand the language of architectural education in universal conditions. In this area where the results of the work done in the studio and the training received can be compared; Many different data are obtained in terms of theory, expression, and presentation techniques. In this context, competitions; encourages and train designers for new pursuits and research, provide advantages for young designers in transition to professional practice, and provide designers with the opportunity to compare their projects on common ground. Competitions develop the universal view of architecture and contribute significantly to the development of a country's architecture.

Keywords: Architecture; Architectural Education; Architectural Competitions